ΑΡΧΑΙΑ Δ/Γ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΕΚΛΟΓΑΙ

Δ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

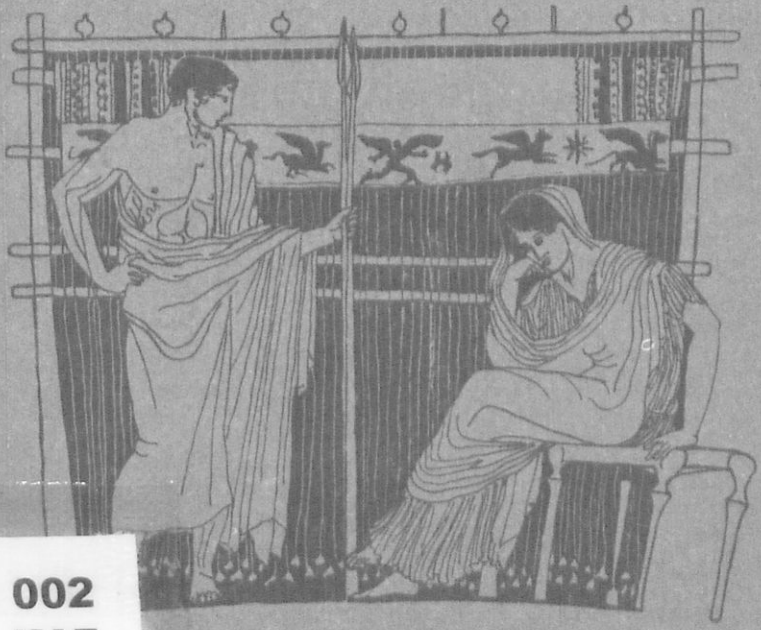

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
617

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1974

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΤ 89 ΣΧΒ
Όμηρος

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΔΩΡΕΑΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΗΠΕ
ΕΓΩΒ
617

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Ὀργαν. Ἐπιθ. Ἐκκλ. Θεσμῶν
αὐξ. ἀριθ. εἰσαγ. 926 τοῦ ἔτους 1975

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψη[redacted]ευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἀρχαὶ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Τὸ ἔπος.

Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ᾐσθάνοντο τὴν γοητείαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Τὰ ἀρχαιότατα ἑλληνικὰ ποιήματα εἶχον θρησκευτικὸν περιεχόμενον· ἦσαν δηλ. ὕμνοι καὶ ἐπικλήσεις εἰς τοὺς θεοὺς ἢ ἀνέφερον τὴν γενεαλογίαν καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν. Τίποτε ὅμως ἀκριβὲς δὲν γνωρίζομεν περὶ τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ ὕφους τῶν θρησκευτικῶν τούτων ποιημάτων. Πάντως τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποιήσεως ἐδημιουργήθη εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχήν, ὁπότε οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον μεταναστεύσει ἀκόμη ἀπὸ τὰς βορειοτέρας ἑλληνικὰς χώρας εἰς τὰς ὁριστικάς των οἰκήσεις.

Εἰς χρόνους μεταγενεστέρους, ὅτε ἐγίνετο ἡ μετανάστευσις τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν πρὸς Νότον καὶ ἱδρύοντο αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἡ ποίησις μετέβαλε χαρακτῆρα καὶ ἐστράφη περισσότερον πρὸς τὴν ζωήν. Διὰ νὰ κατακτήσουν οἱ Ἕλληνες τὰς νέας χώρας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐχρειάσθη νὰ διεξαγάγουν μακροὺς καὶ σκληροὺς πολέμους ἐναντίον τῶν παλαιοτέρων κατοίκων τῶν χωρῶν αὐτῶν. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς ἀνεδείχθησαν ἥρωες, τοὺς ὁποίους τὸ κοινὸν ἐτίμα καὶ ἐθαύμαζεν. Ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία ἤρχισε νὰ συγκινῇ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ γίνεται θέμα πρὸς ποιητικὴν δημιουργίαν. Τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων ἔπρεπε νὰ γίνουν γνωστὰ καὶ νὰ ἐξυμνηθοῦν ἐπαξίως μὲ ποιητικὰ ἔργα. Ἀνεπτύχθη τοιουτοτρόπως νέον εἶδος ποιήσεως, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη ἐ π ι κ ὴ π ο ί η σ ι ς ἢ ἁπλῶς ἔ π ο ς.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τῶν Ἑλλήνων διετηρεῖτο ἐξίσου θερμὸν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν νέαν ἐποχὴν τῶν μεταναστεύσεων καὶ τῶν μεταβολῶν, τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα συνεδύασεν εὐφυέστατα τὸ νέον αὐτὸ περιεχόμενον τῆς ποιήσεως μὲ τὴν παλαιοτέραν ὑμνολογίαν τῶν θεῶν. Παρέστησε δηλ. ὅτι τὰ λαμπρὰ πολεμικὰ κατορθώματα ἦσαν ἀπὸ κοινοῦ ἔργα θεῶν καὶ ἀνθρώπων. Οἱ ἄ ν θ ρ ω π ο ι ὡ ς θ ε ο ὶ καὶ οἱ θ ε ο ὶ ὡ ς ἄ ν θ ρ ω π ο ι ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἡρωϊκὰς ἐπιχειρήσεις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὕτω τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔπους, ὅπως μάλιστα αὐτοὶ οἱ δημιουργοί του τὸ καθορίζουν, εἶναι: ἔργα ἀνδρῶν τε θεῶν τε τά τε κλείουσιν ἀοιδοί· δηλ. ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσαν ἄνθρωποι καὶ θεοὶ καὶ τὰ ὁποῖα ἐξυμνοῦν οἱ ποιηταί. Τὸ νέον τοῦτο εἶδος τῆς ποιήσεως ἤρχισε ν' ἀναπτύσσεται εἰς τὰ σπουδαιότερα πολιτικὰ κέντρα, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν, ὅτε ἐπεκράτησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀχαιοί.

2. Οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ πολιτισμός των.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀκμαιότερα ἑλληνικὰ φῦλα, τὰ ὁποῖα κατῆλθον ἀπὸ Βορρᾶ συγχρόνως ἢ ὀλίγον βραδύτερον ἀπὸ τοὺς Ἴωνας. Ἀφοῦ ὑπέταξαν ἢ ἐξεδίωξαν τοὺς παλαιοτέρους κατοίκους τῆς ἑλληνικῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν ἱστορίαν ὀνομάζονται Πελασγοὶ ἢ Προέλληνες, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα τοῦ προελληνικοῦ κόσμου καὶ ἵδρυσαν νέα ἰσχυρὰ κράτη, ὅπως τοῦ Ἄργους, τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος, τῆς Πύλου, τῆς Σπάρτης καὶ ἄλλα.

Αἱ κατὰ ξηρὰν κατακτήσεις τοὺς ἐνεθάρρυναν νὰ ἐπιχειρήσουν καὶ ὑπερποντίους ἐκστρατείας διὰ νὰ καταλάβουν μεταλλοφόρα ἐδάφη εἰς τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ εἰς τὰς νήσους.

Μία τοιαύτη ἐκστρατεία τῶν Ἀχαιῶν ὑπῆρξεν ἡ γενομένη πρὸς κατάκτησιν τῆς Τρωϊκῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία ἦτο πλουσία εἰς μέταλλα καὶ εὑρίσκετο εἰς ἐπίκαιρον θέσιν διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ τῶν Ἀχαιῶν εἶναι ὁ περίφημος Τρωϊκὸς πόλεμος.

Ἡ ἐποχὴ τῶν Ἀχαιῶν ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι αὐτοὶ δὲν ἦσαν μόνον μεγάλοι κατακτηταί. Ἀνέπτυξαν συγχρόνως καὶ θαυμάσιον πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μυκηναϊκὸς πολιτισμός.

Ἀσφαλέστατα τεκμήρια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ πολιτισμοῦ τούτου εἶναι τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμαν ξένοι καὶ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι εἰς τὰς θέσεις ἀρχαίων ἀχαϊκῶν πόλεων. Ὁ Γερμανὸς Ἑρρῖκος Schliemann (1822-1890) ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἔκαμεν εἰς τὴν Τροίαν ἀνασκαφάς (1870 κ. ἑ.), αἱ ὁποῖαι ἀπέδειξαν ὅτι ὑπῆρξε πράγματι ἡ πόλις τοῦ Πριάμου, τὸ Ἴλιον, καὶ ὅτι ἔγινεν ἐκεῖ ἐκστρατεία καὶ ἐγκατάστασις τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ ἴδιος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔπειτα ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Μυκηνῶν, ὅπου ἀνεκάλυψε β α σ ι λ ι κ ο ὺ ς τ ά φ ο υ ς (1876) ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως (βλ. εἰκ. 1). Οἱ τάφοι αὐτοὶ ἦσαν τὸ σπουδαιότερον εὕρημα, διότι εὑρέθησαν ἀνέπαφοι· κατὰ τὴν θρησκευτικὴν δὲ πίστιν τῶν λαῶν ἐκείνων, ὁ νεκρὸς καὶ ἐντὸς τοῦ τάφου ἐχρειάζετο ὅσα πράγματα μετεχειρίζετο καὶ τοῦ ἦσαν προσφιλῆ εἰς τὴν ζωήν. Εἰς ἕκαστον λοιπὸν βασιλικὸν τάφον ἐκρύπτοντο μαζὶ μὲ τὸν θαπτόμενον[1] νεκρὸν ὁλόκληροι θησαυροὶ ἀπὸ πολυτιμότατα ἀντικείμενα, ἤτοι ὅπλα, σκεύη, κοσμήματα, διάφορα κομψοτεχνήματα καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο κ τ ε ρ ί σ μ α τ α. Τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἄλλων πολυτίμων ὑλικῶν φυλάσσονται εἰς ἰδιαιτέραν αἴθουσαν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, τὴν Μυκηναϊκήν, καὶ πιστοποιοῦν τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς π ο λ υ χ ρ ύ σ ο υ, κατὰ τὸν Ὅμηρον, πόλεως τῶν Μυκηνῶν.

Λείψανα ἐπίσης τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἐρείπια ἀ ν α κ τ ό ρ ω ν μὲ θαυμασίας διακοσμήσεις (βλ. εἰκ. 2), τ ε ί χ η, ἄλλοι τ ά φ ο ι θ ο λ ω τ ο ὶ καὶ ἄλλα μεμονωμένα ἀντικείμενα, προερχόμενα ἀπὸ διαφόρους τόπους τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ θαυμάσια αὐτὰ εὑρήματα ἀποδεικνύουν ὅτι πράγματι οἱ Ἀχαιοὶ βασιλεῖς ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι, ἔζων εἰς πολυτελὲς περιβάλλον καὶ ἀπελάμβανον ὅσην εὐμάρειαν ἦτο δυνατὸν νὰ παρέχῃ ὁ τότε βίος.

3. Συνέχισις τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Μ. Ἀσίας.

Ὑπολογίζεται ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐπικράτησις τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1600 - 1100 π.Χ. περίπου, ὁπότε ἤρχισαν νὰ μεταναστεύουν ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον οἱ Δ ω ρ ι ε ῖ ς Ἕ λ λ η ν ε ς. Ὁ λαὸς οὗτος διέφερε πολὺ κατὰ τὸν βίον καὶ κατὰ τὰ ἤθη ἀπὸ τοὺς Ἀχαιούς. Ἦσαν λιτοί, εἶχον αὐστηροὺς πολιτικοὺς θεσμοὺς καὶ κύριον ἔργον των ἦτο ὁ πόλεμος. Ἐξ ἄλλου εἶχον καλύτερον ὁπλισμόν, διότι ἐγνώριζον ἤδη καὶ ἐχρησιμοποίουν τὸν σίδηρον. Τὰ Δωρικὰ φῦλα ἐπεκράτησαν εἰς πολλὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος, κατερχόμενα δὲ ὁλονὲν πρὸς Νότον κατέστρεφον τὰ βασίλεια τῶν Ἀχαιῶν.

1· Εἰς χρόνους μεταγενεστέρους, ὅτε ἔζησεν ὁ Ὅμηρος, τὰ ἔθιμα τῆς ταφῆς μετεβλήθησαν καὶ οἱ νεκροὶ ἐκαίοντο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τότε ἡ μεταναστευτικὴ κίνησις πρὸς Ἀνατολὰς ἔγινεν ἐντονωτέρα. Πλήθη ἀνάμικτα ἀπὸ διαφόρους ἑλληνικὰς φυλὰς ἀπῴκησαν εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ εἰς τὰς προσκειμένας νήσους.

Οὗτοι ὠνομάσθησαν Αἰολεῖς. Οἱ Ἴωνες ἐπίσης ἵδρυσαν εἰς τὴν μέσην παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας ἰδικάς των πόλεις καθαρῶς Ἰωνικάς. Τὸ ὄνομα Ἀχαιοὶ ἤρχισε πλέον νὰ ἐκλείπῃ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐπεκράτουν τὰ ἰδιαίτερα ὀνόματα τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν: Ἴωνες, Δωριεῖς.

Ἐκεῖ εἰς τὰς ἀποικίας ὁ πλοῦτος τῆς γῆς καὶ ἡ εὐκολία τοῦ ἐμπορίου ἐδημιούργησεν ἄνετον καὶ πολυτελῆ βίον. Ὅσα στοιχεῖα πολιτισμοῦ ἐπῆραν οἱ ἄποικοι ἀπὸ τὰς παλαιὰς ἑστίας των τὰ ἀνέπτυξαν ἀκόμη περισσότερον. Μάλιστα ἡ προγονικὴ ποίησις, τὰ ἔπη, τὰ ὁποῖα ἱστοροῦσαν τὰ πολεμικά των ἔργα, ἔφθασεν εἰς ἀπαράμιλλον ἀκμὴν εἰς τὰς Ἰωνικὰς ἰδίως πόλεις. Τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος τούτου δημιουργήματα εἶναι δύο θαυμάσια ἔπη, ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια.

4. Ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια.

Τὰ διάφορα ἐπεισόδια τῶν πολέμων, οἵτινες διεξήχθησαν πρὸς κατάκτησιν τῶν νέων ἐδαφῶν, διετηροῦντο διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀποίκων καὶ ἐγίνοντο συχνὰ ποιητικὸν θέμα. Ἡ θρυλικὴ μάλιστα ἐκστρατεία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου συνδεθεῖσα μὲ τὸν γνωστὸν μῦθον τῆς ἁρπαγῆς τῆς Ἑλένης, συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελέαου, παρεῖχεν ὡραιότατα θέματα εἰς τοὺς ἐπικοὺς ποιητάς. Εἰς διάφορα μικρὰ ἔπη ἐξυμνοῦντο οἱ Ἀχαιοὶ ἡγεμόνες, οἱ ὁποῖοι ἐξεστράτευσαν ἀπὸ τὴν ἐδῶ Ἑλλάδα, διὰ νὰ κατακτήσουν τὴν χώραν τοῦ Πριάμου. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ποιητικὴ φαντασία κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ τοὺς ἐξοχωτέρους ἀπὸ τοὺς ἥρωας αὐτοὺς εἰς ἓν ἐπεισόδιον τοῦ πολέμου καὶ ν' ἀποτελέσῃ ἔπος, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει τὴν δρᾶσιν καὶ τοὺς ἡρωϊσμοὺς τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου. Τοιουτοτρόπως ἀπετελέσθη τὸ ἔπος Ἰλιάς, ἐπιγραφόμενον μὲ τὸ ὄνομα τῆς πολιορκηθείσης ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν πρωτευούσης τῆς Τροίας.

Ἐφόσον προώδευεν ἡ ναυτιλία καὶ ἐπιχειροῦντο ἐπικίνδυνα ταξίδια, ἐδημιουργοῦντο καὶ ἄλλα θέματα ποιητικῆς διηγήσεως. Αἱ περιπέτειαι τῶν ναυτιλλομένων, ἱστορούμεναι μὲ ποιητικὰς λέξεις, ἔθελ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γον πολὺ τὸ κοινόν. Κατώρθωσε μάλιστα ἡ φαντασία τῶν ποιητῶν νὰ συνδυάσῃ τοὺς θρύλους τῶν τολμηρῶν θαλασσίων ταξιδίων μὲ τὸ θέμα τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Περιέγραφον δηλ. οἱ ποιηταὶ εἰς χωριστὰ ἔπη τὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς πατρίδας των. Τὰ ἔπη αὐτὰ ὠνομάζοντο μὲ ἰδιαίτερον ὄνομα νόστοι, ἤτοι ταξίδια γυρισμοῦ. Τοιοῦτον ἔπος εἶναι καὶ ἡ Ὀδύσσεια, ἡ ὁποία ἔχει ὡς θέμα τὰς περιπλανήσεις τοῦ βασιλέως τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσέως, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει μέρος καὶ εἶχε πολὺ διακριθῆ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου.

Τὸ ἔπος τῆς Ὀδυσσείας θέλγει καὶ συγχρόνως διδάσκει τὸν ἀναγνώστην. Ἔχει θαυμάσιον διάκοσμον, διότι μᾶς παρουσιάζει τὴν θάλασσαν, τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ἀγριότητα καὶ εἰς τὴν γλυκύτητά της· περιγράφει χώρας ἐξωτικάς, ἀνάκτορα βασιλέων, σκηνὰς τῶν ἀγρῶν καὶ τοῦ βίου τῶν πόλεων. Συγχρόνως δημιουργεῖ ἠθικοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἀρετάς. Ὁ ἥρως μάλιστα τοῦ ἔπους, ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεύς, εἶναι τὸ πρότυπον τῆς τόλμης, τῆς εὐφυΐας, τῆς προσηλώσεως εἰς τὴν πάτριον γῆν καὶ τῆς ὑπομονῆς, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ πολυπαθὴς Ὀδυσσεὺς ἔλειψεν εἴκοσιν ὁλόκληρα ἔτη ἀπὸ τὸ ἐν Ἰθάκῃ ἀνάκτορόν του, διότι ἐπὶ δέκα ἔτη παρέμεινε μὲ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου καὶ ἄλλα τόσα ἐπλανήθη εἰς ἀγνώστους χώρας. Ὑπέστη ὅλας τὰς ταλαιπωρίας μὲ καρτερίαν καὶ μὲ θάρρος καὶ οὔτε στιγμὴν δὲν ἀπέβαλε τὸν πόθον καὶ τὴν σκέψιν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἡ ζωή του κατὰ τὰ δέκα αὐτὰ ἔτη ἦτο διαρκὴς κίνδυνος, ταλαιπωρία καὶ θλῖψις. Μέσα ὅμως εἰς τόσας περιπετείας ὁ Ὀδυσσεὺς ἔμεινε πάντοτε πολυμήχανος καὶ καρτερικός, ἕως ὅτου μετεστράφη ἡ θέλησις τῶν θεῶν καὶ αὐτὸς εἶδε τὴν εὐτυχῆ ἡμέραν τοῦ νόστου.

5. Ὁ Ὅμηρος.

Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας ὑπῆρξεν ὁ Ὅμηρος, καταγόμενος ἀπὸ μίαν αἰολικὴν πόλιν τῆς Μ. Ἀσίας, τὴν Σμύρνην ἢ τὴν Κύμην. Κατ' ἄλλην παράδοσιν ὁ Ὅμηρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην, ἀλλ' ἔζησεν εἰς τὴν Χίον. Καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄλλαι ἑλληνικαὶ πόλεις (ἡ Ἴος, ἡ Κολοφών, ἡ Σαλαμὶς τῆς Κύπρου, ἀκόμη καὶ αἱ Ἀθῆναι) ἤθελον νὰ ἔχουν τὴν δόξαν, ὅτι ἐγέννησαν τὸν θεσπέσιον ποιητήν. Τίποτε ὅμως ἀκριβὲς δὲν γνωρίζομεν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ ποιητοῦ. Κατὰ τὸν θρῦλον μήτηρ του ἦτο ἡ Κριθηίς, πατὴρ δὲ αὐτοῦ κατά τινας μὲν ὁ ποταμὸς Μέλης, κατ' ἄλλους δὲ ὁ Μαίων, ἐξ οὗ Μελησιγενὴς καὶ Μαιονίδης ὠνομάζετο. Ἐπίσης περὶ τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησε δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίας. Ὁ Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἔζησε 400 ἔτη πρὸ αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ καὶ ἄλλων τεκμηρίων ὑπολογίζομεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἤκμασε μεταξὺ τῆς 9ης καὶ 8ης ἑκατονταετηρίδος π.Χ.

Ὅτε συνέθεσε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν ὁ Ὅμηρος, εἶχεν ἤδη πρὸ αὐτοῦ ὡρισμένην ποιητικὴν παράδοσιν. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα ἡ γλῶσσα εἶναι τεχνικὰ διαμορφωμένη καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρχαιότερα γλωσσικὰ στοιχεῖα καὶ ἀπὸ τύπους νεωτέρων ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ἐπίσης τὸ περιεχόμενον πολλῶν μύθων ὑπῆρχε καὶ εἰς παλαιότερα ποιήματα. Διὰ τοῦτο πολλάκις τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου πράγματα καὶ ἔθιμα ἀνήκουν εἰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ δυσχέρειαι αὐταὶ ἐδημιούργησαν τὸ λεγόμενον Ὁμηρικὸν ζήτημα. Ἤδη ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους ὑπῆρχον οἱ λεγόμενοι χωρίζοντες, οἱ ὁποῖοι παρεδέχοντο ὅτι ἄλλος ἦτο ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ ἄλλος τῆς Ὀδυσσείας. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους φιλόλογοί τινες διετύπωσαν τὴν γνώμην ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ὁ Ὅμηρος καὶ ὅτι ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια ἀπετελέσθησαν ἀπὸ μικρότερα ἔπη.

Ἡ πιθανωτέρα ἐκδοχὴ εἶναι, ὅτι τὰ δύο ταῦτα ποιήματα, ἀφοῦ συνετέθησαν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, ὑπέστησαν μεταβολάς τινας ἢ καὶ ηὐξήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ μὲ μεταγενεστέρας προσθήκας. Οἱ ἀπαγγέλλοντες τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα μετέβαλλον στίχους τινὰς ἀναλόγως τῶν νεωτέρων ἀπαιτήσεων τοῦ κοινοῦ. Ἀλλ' αἱ μεταβολαὶ αὗται οὐδόλως βλάπτουν τὴν ἑνότητα τῆς διηγήσεως. Ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας εἶχε τὴν θαυμαστὴν ἱκανότητα νὰ συνενώσῃ εἰς συνεχῆ καὶ τερπνὴν διήγησιν δύο μεγάλα ἐπικὰ θέματα, καὶ δικαίως ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον μέγας καὶ μοναδικὸς εἰς τὴν ποιητικὴν τέχνην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6. Ἡ παράδοσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Τὰ πρῶτα μικρὰ ἔπη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπηγγέλλοντο μὲ συνοδείαν κιθάρας εἴτε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ποιητὴν εἴτε ἀπὸ ἄλλον εἰδικὸν εἰς τὴν ἐπικὴν ἀπαγγελίαν. Αὐτοὶ ἐλέγοντο ἀοιδοὶ καὶ συνήθως ἐμισθώνοντο εἰς τὰς ἡγεμονικὰς αὐλάς, ὅπου ἀπελάμβανον εξαιρετικὰς τιμάς. Τὸ ἔργον των ἦτο νὰ ποικίλλουν τὰ συμπόσια τῶν κυρίων των ἀπαγγέλλοντες ἐπικὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα ἢ ἐξέλεγον αὐτοὶ ἢ τοὺς ὑπεδεικνύοντο ἀπὸ τοὺς παρισταμένους. Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ ἀοιδὸς «ἀνεβάλλετο», δηλ. ἔκρουεν ἐπ' ὀλίγον τὴν φόρμιγγα (κιθάραν), διὰ νὰ ἐπέλθῃ σιωπὴ καὶ διὰ νὰ κανονίσῃ τὸν ρυθμὸν τῆς ἀπαγγελίας. Τέλος δὲ ἤρχιζε ν' ἀπαγγέλλῃ τοὺς ἐπικοὺς στίχους μὲ τὴν ὑπόκρουσιν τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου καὶ μὲ θερμὴν καὶ ἐκφραστικὴν φωνὴν καταγοητεύων τοὺς ἀκροατάς του.

Ἐφόσον ὅμως τὰ ἔπη ἐγίνοντο ἐκτενέστερα, οἱ ἀπαγγέλλοντες ἐξέλεγον ὡρισμένα μέρη ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὰ συνήρμοζον μὲ τὴν ἰδικήν των καλαισθησίαν. Οἱ ἀπαγγέλλοντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὠνομάσθησαν ραψῳδοί[1]. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐγκατελείφθη ἐντελῶς ἡ χρῆσις μουσικοῦ ὀργάνου εἰς τὰς ἐπικὰς ἀπαγγελίας καὶ ὁ ραψῳδὸς ἐκράτει μόνον μικρὰν ῥάβδον, διὰ νὰ κανονίζῃ τὸν ρυθμόν.

Ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους τὰ ὁμηρικὰ ἔπη παρεδίδοντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ἐπίσημα αὐτῶν κείμενα. Τοιουτοτρόπως ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔγιναν τόσαι προσθῆκαι καὶ ἐπεκτάσεις εἰς τὴν ἀρχικὴν σύνθεσιν τοῦ ποιητοῦ. Ἂν δηλ. ὁ ραψῳδὸς ἦτο συγχρόνως καὶ ποιητὴς ἢ ἔστω ἂν εἶχε δεξιότητα εἰς τὴν στιχουργίαν, ἠδύνατο νὰ διαρρυθμίζῃ τὸ ἀπαγγελλόμενον τεμάχιον ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὸ ἀκροατήριον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους νὰ καταγραφοῦν ἐπὶ τέλους τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα. Φαίνεται ὅτι πρῶτος ὁ Σόλων διέταξε ν' ἀπαγγέλλωνται ὑπὸ τῶν ραψῳδῶν ἐπὶ τῇ βάσει γραπτοῦ κειμένου. Ἤδη λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος εἶχον καταγραφῆ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα.

---

1. Ὑποτίθεται ὅτι ἡ λέξις σημαίνει τὸν συναρμόζοντα μικρὰ ἔπη (ῥάπτω = συναρμόζω + ᾠδή).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔκτοτε ἀντεγράφοντο καὶ διετηροῦντο εἰς τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἔχουν σήμερον[1]. *Εἰς τὰς πόλεις ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ μόρφωσις τῶν Ἑλλήνων ἐβασίζετο εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ Ὁμήρου. Ἡ ἐκ τῆς ἀναγνώσεώς των συγκίνησις ἐγονιμοποίει εἰς καταπληκτικὸν βαθμὸν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἡ μεγάλη μάλιστα ποιητικὴ τέχνη τῶν κλασσικῶν χρόνων ἐνεπνέετο πάντοτε ἀπὸ τὸν Ὅμηρον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τόσους αἰῶνας ἀναγνωρίζεται τὸ κάλλος καὶ ἡ μορφωτικὴ δύναμις τῶν δύο τούτων ἐπῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν καύχημα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ δίδαγμα ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.*

Μυκηναϊκὸν ποτήριον.

1. Κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους διῃρέθησαν ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια εἰς 24 ἑκάστη μέρη (ραψῳδίας), ἐπιγραφόμενα μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς διάκρισιν αἱ μὲν ραψῳδίαι τῆς Ἰλιάδος ἐπιγράφονται μὲ κεφαλαῖα γράμματα, αἱ δὲ τῆς Ὀδυσσείας μὲ μικρά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

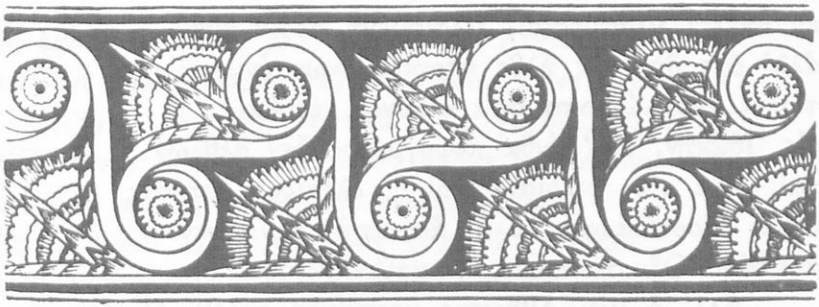

Ποικιλόχρωμος διακόσμησις Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου.

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

α

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν,
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω·
πολλὰ δ' ὅ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,
ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἑταίρων. 5
ἀλλ' οὐδ' ὣς ἑτάρους ἐρρύσατο, ἱέμενός περ·
αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἠελίοιο
ἤσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
τῶν ἁμόθεν γε, θεὰ θύγατερ Διός, εἰπὲ καὶ ἡμῖν. 10

Συμπάθεια τῶν θεῶν πρὸς τὸν Ὀδυσσέα.
Ἡ κατ' αὐτοῦ ὀργὴ τοῦ Ποσειδῶνος.

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν·
τὸν δ' οἶον νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικὸς
νύμφη πότνι' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι. 15
ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοι οἴκόνδε νέεσθαι
εἰς Ἰθάκην, οὔδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων
καὶ μετὰ οἷσι φίλοισι. θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες
νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀσπερχὲς μενέαινεν 20
ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας,
Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος,
ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης. 25
ἔνθ' ὅ γ' ἐτέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ζηνὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἁθρόοι ἦσαν.

Συνέλευσις τῶν θεῶν καὶ ἀπόφασις αὐτῶν νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του.

Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Αἰγίσθοιο,
τόν ῥ' Ἀγαμεμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκταν' Ὀρέστης· 30
τοῦ ὅ γ' ἐπιμνησθεὶς ἔπε' ἀθανάτοισι μετηύδα·
«Ὦ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται·
ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν,
ὡς καὶ νῦν Αἴγισθος ὑπὲρ μόρον Ἀτρεΐδαο 35
γῆμ' ἄλοχον μνηστήν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
εἰδὼς αἰπὺν ὄλεθρον, ἐπεὶ πρό οἱ εἴπομεν ἡμεῖς,
Ἑρμείαν πέμψαντες, ἐύσκοπον ἀργεϊφόντην,
μήτ' αὐτὸν κτείνειν μήτε μνάασθαι ἄκοιτιν·
ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσεται Ἀτρεΐδαο, 40
ὁππότ' ἂν ἡβήσῃ τε καὶ ἧς ἱμείρεται αἴης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὣς ἔφαθ' Ἑρμείας, ἀλλ' οὐ φρένας Αἰγίσθοιο
πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων· νῦν δ' ἁθρόα πάντ' ἀπέτισεν ».
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων, 45
καὶ λίην κεῖνός γε ἐοικότι κεῖται ὀλέθρῳ·
ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι·
ἀλλά μοι ἀμφ' Ὀδυσῆι δαΐφρονι δαίεται ἦτορ,
δυσμόρῳ, ὃς δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχει
νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, ὅθι τ' ὀμφαλός ἐστι θαλάσσης. 50
νῆσος δενδρήεσσα, θεὰ δ' ἐν δώματα ναίει,
Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης
πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.
τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει, 55
αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἱμυλίοισι λόγοισιν
θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι
ἧς γαίης θανέειν ἱμείρεται, οὐδέ νυ σοί περ
ἐντρέπεται φίλον ἦτορ, Ὀλύμπιε· οὔ νύ τ' Ὀδυσσεὺς 60
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο, Ζεῦ ; »
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
« Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων ;
πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην, 65
ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῖσιν
ἀθανάτοισιν ἔδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν ;
ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ
Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
ἀντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον 70
πᾶσιν Κυκλώπεσσι. 71
ἐκ τοῦ δὴ Ὀδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων 74

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὔ τι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης. 75
ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς οἴδε περιφραζώμεθα πάντες
νόστον, ὅπως ἔλθῃσι· Ποσειδάων δὲ μεθήσει
δν χόλον· οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος ».
Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη· 80
« Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσιν,
νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε,
Ἑρμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον ἀργεϊφόντην
νῆσον ἐς Ὠγυγίην ὀτρύνομεν, ὄφρα τάχιστα 85
νύμφῃ ἐυπλοκάμῳ εἴπῃ νημερτέα βουλήν,
νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται·
αὐτὰρ ἐγὼν Ἰθάκην δ' ἐσελεύσομαι, ὄφρα οἱ υἱὸν
μᾶλλον ἐποτρύνω καί οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείω,
εἰς ἀγορὴν καλέσαντα κάρη κομόωντας Ἀχαιοὺς 90
πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἵ τέ οἱ αἰεὶ
μῆλ' ἀδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
πέμψω δ' ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα
νόστον πευσόμενον πατρὸς φίλου, ἤν που ἀκούσῃ,
ἠδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν ». 95

Ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ μορφὴν ξένου εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως.

Ὣς εἰποῦσ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα· 96
βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀίξασα, 102
στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ ἐπὶ προθύροις Ὀδυσῆος,
οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου· παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
εἰδομένη ξείνῳ, Ταφίων ἡγήτορι Μέντῃ. 105
εὗρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας. οἱ μὲν ἔπειτα
πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἥμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν, οὓς ἔκτανον αὐτοί·
κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὀτρηροὶ θεράποντες
οἱ μὲν οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι καὶ ὕδωρ, 110
οἱ δ' αὖτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας
νίζον καὶ πρότιθεν, τοὶ δὲ κρέα πολλὰ δατεῦντο.

Τὴν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδής·
ἧστο γὰρ ἐν μνηστῆρσι φίλον τετιημένος ἦτορ,
ὀσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσίν, εἴ ποθεν ἐλθὼν 115
μνηστήρων τῶν μὲν σκέδασιν κατὰ δώματα θείη,
τιμὴν δ' αὐτὸς ἔχοι καὶ δώμασιν οἷσιν ἀνάσσοι.
τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενος, εἴσιδ' Ἀθήνην.
βῆ δ' ἰθὺς προθύροιο, νεμεσσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ
ξεῖνον δηθὰ θύρῃσιν ἐφεστάμεν· ἐγγύθι δὲ στὰς 120
χεῖρ' ἕλε δεξιτερὴν καὶ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
« Χαῖρε, ξεῖνε, παρ' ἄμμι, φιλήσεαι· αὐτὰρ ἔπειτα
δείπνου πασσάμενος μυθήσεαι ὅττεό σε χρή ».

Ὣς εἰπὼν ἡγεῖθ', ἡ δ' ἕσπετο Παλλὰς Ἀθήνη. 125
οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἔντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,
ἔγχος μέν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν
δουροδόκης ἔντοσθεν ἐυξόου, ἔνθα περ ἄλλα
ἔγχε' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵστατο πολλά,
αὐτὴν δ' ἐς θρόνον εἷσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας, 130
καλὸν δαιδάλεον· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
πὰρ δ' αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἔκτοθεν ἄλλων
μνηστήρων, μὴ ξεῖνος ἀνιηθεὶς ὀρυμαγδῷ
δείπνῳ ἀδήσειεν, ὑπερφιάλοισι μετελθών,
ἠδ' ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο. 135
χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα· 139
δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας 141
παντοίων, παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα·
κῆρυξ δ' αὐτοῖσιν θάμ' ἐπώχετο οἰνοχοεύων.
Ἐς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες. οἱ μὲν ἔπειτα
ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε, 145
τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
σῖτον δὲ δμωαὶ παρενήνεον ἐν κανέοισιν,
κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο 150
μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει,
μολπή τ' ὀρχηστύς τε· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός·
κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέα θῆκεν
Φημίῳ, ὅς ῥ' ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ.
ἦ τοι ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν. 155
Αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι·
« Ξεῖνε φίλ', ἦ καί μοι νεμεσήσεαι ὅττι κεν εἴπω ;
τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδή,
ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν, 160
ἀνέρος, οὗ δή που λεύκ' ὀστέα πύθεται ὄμβρῳ
κείμεν' ἐπ' ἠπείρου, ἢ εἰν' ἁλὶ κῦμα κυλίνδει.
εἰ κεῖνόν γ' Ἰθάκηνδε ἰδοίατο νοστήσαντα,
πάντες κ' ἀρησαίατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι
ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖό τε ἐσθῆτός τε. 165
νῦν δ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλωλε κακὸν μόρον, οὐδέ τις ἡμῖν
θαλπωρή, εἴ πέρ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
φῇσιν ἐλεύσεσθαι· τοῦ δ' ὤλετο νόστιμον ἦμαρ.
ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·
τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν ; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες ; 170

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁπποίης τ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο· πῶς δέ σε ναῦται
ἤγαγον εἰς Ἰθάκην ; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο ;
οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀίομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' ἐὺ εἰδῶ,
ἠὲ νέον μεθέπεις ἦ καὶ πατρώιός ἐσσι 175
ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχομαι εἶναι 180
υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
νῦν δ' ὧδε ξὺν νηὶ κατήλυθον ἠδ' ἑτάροισιν
πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους,
ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν, ἄγω δ' αἴθωνα σίδηρον·
νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος, 185
ἐν λιμένι Ῥείθρῳ ὑπὸ Νηίῳ ὑλήεντι.
ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώιοι εὐχόμεθ' εἶναι
ἐξ ἀρχῆς, εἴ πέρ τε γέροντ' εἴρηαι ἐπελθὼν
Λαέρτην ἥρωα, τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐπ' ἀγροῦ πήματα πάσχειν 190
γρηὶ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἥ οἱ βρῶσίν τε πόσιν τε
παρτιθεῖ, εὖτ' ἄν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβῃσιν
ἑρπύζοντ' ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.
νῦν δ' ἦλθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἐπιδήμιον εἶναι,
σὸν πατέρ'· ἀλλά νυ τόν γε θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου· 195
οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέι πόντῳ
νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, χαλεποὶ δέ μιν ἄνδρες ἔχουσιν
ἄγριοι, οἵ που κεῖνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι, ὡς ἐνὶ θυμῷ 200
ἀθάνατοι βάλλουσι καὶ ὡς τελέεσθαι ὀίω,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὔτε τι μάντις ἐὼν οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς.
οὔ τοι ἔτι δηρόν τε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης
ἔσσεται, οὐδ' εἴ πέρ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσιν·
φράσσεται ὥς κε νέηται, ἐπεὶ πολυμήχανός ἐστιν. 205
ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
εἰ δὴ ἐξ αὐτοῖο τόσος πάις εἰς Ὀδυσῆος.
αἰνῶς μὲν κεφαλήν τε καὶ ὄμματα καλὰ ἔοικας
κείνῳ, ἐπεὶ θαμὰ τοῖον ἐμισγόμεθ' ἀλλήλοισιν,
πρίν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθα περ ἄλλοι 210
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἔβαν κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν·
ἐκ τοῦ δ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἴδον οὔτ' ἔμ' ἐκεῖνος ».

Ἐνθάρρυνσις καὶ συμβουλαὶ τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Τηλέμαχον.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
« Τοιγὰρ ἐγώ τοι, ξεῖνε, μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
μήτηρ μέν τέ μέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἐγώ γε 215
οὐκ οἶδ· οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
ὡς δὴ ἐγώ γ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι υἱὸς
ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἑοῖς ἔπι γῆρας ἔτετμε.
νῦν δ' ὃς ἀποτμότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων,
τοῦ μ' ἔκ φασι γενέσθαι, ἐπεὶ σύ με τοῦτ' ἐρεείνεις ». 220
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« Οὐ μέν τοι γενεήν γε θεοὶ νώνυμνον ὀπίσσω
θῆκαν, ἐπεὶ σέ γε τοῖον ἐγείνατο Πηνελόπεια.
ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·
τίς δαίς, τίς δὲ ὅμιλος ὅδ' ἔπλετο ; τίπτε δέ σε χρεώ ; 225
εἰλαπίνη ἠὲ γάμος ; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν·
ὥς τέ μοι ὑβρίζοντες ὑπερφιάλως δοκέουσι
δαίνυσθαι κατὰ δῶμα. νεμεσσήσαιτό κεν ἀνὴρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἴσχεα πόλλ' ὁρόων, ὅς τις πινυτός γε μετέλθοι ».
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα· 230
« Ξεῖν', ἐπεὶ ἆρ δὴ ταῦτά μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,
μέλλεν μέν ποτε οἶκος ὅδ' ἀφνειὸς καὶ ἀμύμων
ἔμμεναι, ὄφρ' ἔτι κεῖνος ἀνὴρ ἐπιδήμιος ἦεν·
νῦν δ' ἑτέρως ἐβόλοντο θεοὶ κακὰ μητιόωντες,
οἳ κεῖνον μὲν ἄιστον ἐποίησαν περὶ πάντων 235
ἀνθρώπων, ἐπεὶ οὔ κε θανόντι περ' ὧδ' ἀκαχοίμην,
εἰ μετὰ οἷς ἑτάροισι δάμη Τρώων ἐνὶ δήμῳ,
ἠὲ φίλων ἐν χερσίν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσεν.
τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω. 240
νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο·
οἴχετ' ἄιστος, ἄπυστος, ἐμοὶ δ' ὀδύνας τε γόους τε
κάλλιπεν. οὐδέ τι κεῖνον ὀδυρόμενος στεναχίζω
οἷον, ἐπεί νύ μοι ἄλλα θεοὶ κακὰ κήδε' ἔτευξαν.
ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι, 245
Δουλιχίῳ τε Σάμῃ τε καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν,
τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον οὔτε τελευτὴν
ποιῆσαι δύναται· τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες 250
οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν ».
Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσηύδα Παλλὰς Ἀθήνη·
« Ὦ πόποι, ἦ δὴ πολλὸν ἀποιχομένου Ὀδυσῆος
δεύῃ, ὅ κε μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφείη.
εἰ γὰρ νῦν ἐλθὼν δόμου ἐν πρώτῃσι θύρῃσιν 255
σταίη, ἔχων πήληκα καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δοῦρε,
τοῖος ἐὼν οἷόν μιν ἐγὼ τὰ πρῶτ' ἐνόησα
οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ πίνοντά τε τερπόμενόν τε,
ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ᾤχετο γὰρ καὶ κεῖσε θοῆς ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεὺς 260
φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη
ἰοὺς χρίεσθαι χαλκήρεας· ἀλλ' ὁ μὲν οὔ οἱ
δῶκεν, ἐπεί ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἐόντας,
ἀλλὰ πατήρ οἱ δῶκεν ἐμός· φιλέεσκε γὰρ αἴνως·
τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς· 265
πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
ἀλλ' ἦ τοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
ἤ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἦε καὶ οὐκί,
οἶσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα,
ὄππως κε μνηστῆρας ἀπώσεαι ἐκ μεγάροιο. 270
εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων·
αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιοὺς
μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων.
μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι,
μητέρα δ', εἴ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι, 275
ἂψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένοιο·
οἱ δὲ γάμον τεύξουσι καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι.
σοὶ δ' αὐτῷ πυκινῶς ὑποθήσομαι, αἴ κε πίθηαι·
νῆ' ἄρσας ἐρέτῃσιν ἐείκοσιν, ἥ τις ἀρίστη, 280
ἔρχεο πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
ἤν τίς τοι εἴπῃσι βροτῶν ἢ ὄσσαν ἀκούσῃς
ἐκ Διός, ἥ τε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἐλθὲ καὶ εἴρεο Νέστορα δῖον,
κεῖθεν δὲ Σπάρτηνδε παρὰ ξανθὸν Μενέλαον· 285
ὃς γὰρ δεύτατος ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσῃς,
ἦ τ' ἄν, τρυχόμενός περ, ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν.
εἰ δέ κε τεθνηῶτος ἀκούσῃς μηδ' ἔτ' ἐόντος,
νοστήσας δὴ ἔπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν 290

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σῆμά τέ οἱ χεῦαι καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξαι
πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε, καὶ ἀνέρι μητέρα δοῦναι.
αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς,
φράζεσθαι δὴ ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
ὅππως κε μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι 295
κτείνῃς ἠὲ δόλῳ ἢ ἀμφαδόν· οὐδέ τί σε χρὴ
νηπιάας ὀχέειν, ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἐσσί.
ἢ οὐκ ἀίεις οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστης
πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα,
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅ οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα; 300
καὶ σύ, φίλος, μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε,
ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων ἐὺ εἴπῃ.
αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα θοὴν κατελεύσομαι ἤδη
ἠδ' ἑτάρους, οἵ πού με μάλ' ἀσχαλόωσι μένοντες·
σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων ». 305

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
« Ξεῖν', ἦ τοι μὲν ταῦτα φίλα φρονέων ἀγορεύεις,
ὥς τε πατὴρ ᾧ παιδί, καὶ οὔ ποτε λήσομαι αὐτῶν.
ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
ὄφρα λοεσσάμενός τε τεταρπόμενός τε φίλον κῆρ, 310
δῶρον ἔχων ἐπὶ νῆα κίῃς, χαίρων ἐνὶ θυμῷ,
τιμῆεν, μάλα καλόν, ὅ τοι κειμήλιον ἔσται
ἐξ ἐμεῦ, οἷα φίλοι ξεῖνοι ξείνοισι διδοῦσι ».

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
« Μή μ' ἔτι νῦν κατέρυκε, λιλαιόμενόν περ ὁδοῖο. 315
δῶρον δ', ὅττι κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγῃ,
αὖτις ἀνερχομένῳ δόμεναι οἴκόνδε φέρεσθαι,
καὶ μάλα καλὸν ἑλών· σοὶ δ' ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς ».

Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη.
ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο· τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ 320
θῆκε μένος καὶ θάρσος, ὑπέμνησέν τέ ἑ πατρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μᾶλλον ἔτ' ἢ τὸ πάροιθεν. ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσι νοήσας
θάμβησεν κατὰ θυμόν· ὀίσατο γὰρ θεὸν εἶναι.
αὐτίκα δὲ μνηστῆρας ἐπῴχετο ἰσόθεος φώς.

Τὸ ᾆσμα τοῦ Φημίου. Ἐμφάνισις τῆς Πηνελόπης.

Τοῖσι δ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ
ἥατ' ἀκούοντες· ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε
λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.
τοῦ δ' ὑπερωιόθεν φρεσὶ σύνθετο θέσπιν ἀοιδὴν
κούρη Ἰκαρίοιο, περίφρων Πηνελόπεια·
κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσετο οἷο δόμοιο,
οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
δακρύσασα δ' ἔπειτα προσηύδα θεῖον ἀοιδόν·
« Φήμιε, πολλὰ γὰρ ἄλλα βροτῶν θελκτήρια οἶδας,
ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τά τε κλείουσιν ἀοιδοί·
τῶν ἕν γέ σφιν ἄειδε παρήμενος, οἱ δὲ σιωπῇ
οἶνον πινόντων· ταύτης δ' ἀποπαύε' ἀοιδῆς
λυγρῆς, ἥ τέ μοι αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ
τείρει, ἐπεί με μάλιστα καθίκετο πένθος ἄλαστον.
τοίην γὰρ κεφαλὴν ποθέω μεμνημένη αἰεί,
ἀνδρός, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος ».
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
« Μῆτερ ἐμή, τί τ' ἄρα φθονέεις ἐρίηρον ἀοιδὸν
τέρπειν ὅππῃ οἱ νόος ὄρνυται; οὔ νύ τ' ἀοιδοὶ
αἴτιοι, ἀλλά ποθι Ζεὺς αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν
ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἑκάστῳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τούτῳ δ' οὐ νέμεσις Δαναῶν κακὸν οἶτον ἀείδειν· 350
τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.
σοὶ δ' ἐπιτολμάτω κραδίη καὶ θυμὸς ἀκούειν·
οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς οἶος ἀπώλεσε νόστιμον ἦμαρ
ἐν Τροίῃ, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι φῶτες ὄλοντο. 355
ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει
πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ ».
Ἡ μὲν θαμβήσασα πάλιν οἰκόνδε βεβήκει· 360
παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ·
ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶ
κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα, φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.

[365 - 444. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς μητρός του ὁ Τηλέμαχος ὡμίλησε μὲ θάρρος, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μνηστῆρας. Συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ θορυβοῦν καὶ ν' ἀκούουν κοσμίως τὸ θεσπέσιον ᾆσμα τοῦ Φημίου. Συγχρόνως ἀνήγγειλε τὴν ἀπόφασίν του νὰ συγκαλέσῃ τὴν ἐπαύριον εἰς ἀγορὰν τοὺς εὐγενεῖς τῆς Ἰθάκης.]

β

[Διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀδυσσέως ἐκαλοῦντο οἱ ὑπήκοοί του εἰς δημοσίαν συγκέντρωσιν καὶ διὰ τοῦτο ἐφαντάσθησαν ὅτι θὰ ἤκουον εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀπόντος βασιλέως. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσέως ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ συγκεντρωμένου πλήθους θαυμαστὸς εἰς χάριν καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ δύο κύνας. Ἐκάθισεν εἰς τὸν θῶκον τοῦ πατρός του καὶ εἰς ὡρισμένην στιγμὴν ὡμίλησεν ἐπισήμως εἰς τὴν ὁμήγυριν. Ἀνεκοίνωσεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ Ὀδυσσέως, ἀλλὰ περὶ ἰδικῆς του ἀποφάσεως νὰ θέσῃ τέλος εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν μνηστήρων. Ἀποτεινόμενος εἰς τοὺς νομιμόφρονας πολίτας τῆς Ἰθάκης ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς ἔκκλησιν νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ περισώσῃ τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Συγχρό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νως ἐζήτησε νὰ τοῦ δοθῇ πλοῖον, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Πύλον καὶ εἰς Σπάρτην πρὸς ἀναζήτησιν εἰδήσεων περὶ τοῦ πατρός του.

Ὑπὲρ τοῦ Τηλεμάχου ὡμίλησεν ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Ἀλιθέρσης, φίλοι καὶ πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ Ὀδυσσέως. Μὲ πολλὴν ὅμως αὐθάδειάν τινες ἐκ τῶν μνηστήρων ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Τηλεμάχου καὶ διέλυσαν τὴν ἀγοράν.

Ἡ Ἀθηνᾶ τότε ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντορος ἡτοίμασε πλοῖον διὰ τὸν Τηλέμαχον καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸ ταξίδιόν του. Εἰς τὸ ἀνάκτορον μόνον ἡ τροφὸς Εὐρύκλεια ἔμαθεν ὅτι θ' ἀνεχώρει ὁ νεαρὸς κύριός της καὶ αὐτὴ ἡτοίμασε τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια. Ὅταν ἐπῆλθε τὸ σκότος, ἀπέπλευσαν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἰθάκης καὶ μὲ ἀκραῆ ζέφυρον ἐταξίδευσαν ὅλην τὴν νύκτα πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Νέστορος.]

Υ

[Ἔφθασαν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν ὥραν οἱ Πύλιοι ἐτέλουν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης πάνδημον θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ὁ Τηλέμαχος, ἐνθαρρυνόμενος πάντοτε ὑπὸ τῆς θεᾶς, ἐπλησίασεν εἰς τὸν γηραιὸν βασιλέα, ὅστις μαζὶ μὲ τοὺς υἱούς του καὶ ἄλλους εὐγενεῖς τῆς Πύλου παρηκολούθει τὴν ὄπτησιν τῶν κρεάτων. Ὅλοι ἔσπευσαν νὰ δεξιωθοῦν καὶ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς δύο ξένους. Ὅτε μετὰ τὰς σπονδὰς καὶ τὸ φαγητὸν ἔμαθεν ὁ Νέστωρ ποῖος ἦτο ὁ νεαρὸς ταξιδιώτης καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἦλθε, συνεκινήθη πολὺ ἐνθυμηθεὶς τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου. Γλυκὺς πάντοτε εἰς τὸν λόγον καὶ εἰς τοὺς τρόπους ὁ παλαίμαχος ἥρως, διηγήθη εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν δὲν ἔφυγαν ὅλοι συγχρόνως ἀπὸ τὸ Ἴλιον καὶ ἑπομένως αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ τοῦ Ὀδυσσέως. Ἴσως ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπλανήθη εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ εἶχεν ἀκούσει κάτι διὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἰθάκης.

Διὰ τὸ ταξίδιον τοῦ Τηλεμάχου εἰς τὴν Σπάρτην ἐφρόντισεν αὐτοπροσώπως ὁ Νέστωρ. Ἀφοῦ τὸν ἐξένισε μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ μίαν ἀκόμη ἡμέραν, τοῦ ἔδωσεν ἅρμα μὲ θαυμασίους ἵππους, οἱ ὁποῖοι ταχύτατα τὸν ἔφεραν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μενελάου. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ Τηλέμαχος εἶχεν ὡς συνοδόν του τὸν υἱόν τοῦ Νέστορος Πεισίστρατον, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μέντωρ — ἡ Ἀθηνᾶ — προφασιζόμενος ὅτι πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον, ἐξηφανίσθη ὡς πτηνόν.]

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δ

[Ἐξ ἴσου φιλόξενος ὁ οἶκος τοῦ Μενελάου εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἠνοίχθη εἰς τοὺς νεοαφιχθέντας ξένους. Κατάπληκτοι οἱ δύο βασιλόπαιδες ἐθαύμαζον τοὺς κίονας, τὰς ἠχηρὰς αἰθούσας καὶ τὴν πολυτελῆ διακόσμησιν τοῦ ἀνακτόρου μὲ χρυσόν, μὲ ἤλεκτρον καὶ μὲ ἄργυρον. Ἡ σύζυγος τοῦ Μενελάου ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὸν Τηλέμαχον διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα του. Μὲ πολλὴν συγκίνησιν ἐνεθυμήθησαν ὅλα τὰ περασμένα καὶ ἔπειτα ἀπέλαυσαν φαγητὸν καὶ ὕπνον. Τὴν ἑπομένην διηγήθη ὁ Μενέλαος εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅσα αὐτὸς ὑπέστη ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ Ἰλίου καὶ ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου τὸν κατεκράτησεν ἐπὶ πολὺ ἡ θέλησις τῶν θεῶν, ἔμαθεν ἀπὸ τὸν θαλάσσιον δαίμονα Πρωτέα τὰς τύχας τῶν διαφόρων ἡγεμόνων, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὸ Ἴλιον. Διὰ τὸν Ὀδυσσέα ὁ Πρωτεὺς εἶπεν ὅτι ζῇ καὶ ὅτι τὸν κατακρατεῖ εἰς μεμακρυσμένην νῆσον ἡ νύμφη Καλυψώ.

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Τηλεμάχου οἱ μνηστῆρες ἐξηκολούθουν νὰ τρώγουν καὶ νὰ διασκεδάζουν. Ὅταν ἔμαθαν τὴν ἀναχώρησίν του, ἀπεφάσισαν νὰ τοῦ στήσουν ἐνέδραν καὶ νὰ τὸν φονεύσουν, ὅταν θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν Ἰθάκην. Μὲ τὴν προστασίαν ὅμως τῆς Ἀθηνᾶς ἐσώθη ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσέως.]

ε

Ὁ Ἑρμῆς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

[1 - 28. Ἤδη δὲ καὶ ὁ Ζεὺς εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διατάξῃ τὴν νύμφην Καλυψὼ ν' ἀφήσῃ τὸν Ὀδυσσέα ἐλεύθερον. Ἐκάλεσεν ὁ ἄρχων τοῦ Ὀλύμπου τὸν υἱόν του Ἑρμῆν καὶ εἶπε :]

«Ἑρμεία, σὺ γὰρ αὔτε τά τ' ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι, 29
νύμφῃ ἐυπλοκάμῳ εἰπεῖν νημερτέα βουλήν, 30
νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται
οὔτε θεῶν πομπῇ οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·
ἀλλ' ὅ γ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου πήματα πάσχων
ἤματί κ' εἰκοστῷ Σχερίην ἐρίβωλον ἵκοιτο,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν, 35
οἵ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσουσιν,
πέμψουσιν δ' ἐν νηὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες,
πόλλ', ὅσ' ἂν οὐδέ ποτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
εἴ περ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ ληίδος αἶσαν. 40
ὣς γάρ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἱκέσθαι
οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν ».
Ὣς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργεϊφόντης.
αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν 45
ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργεϊφόντης.
Πιερίην δ' ἐπιβὰς ἐξ αἰθέρος ἔμπεσε πόντῳ· 50
σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς,
ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
ἰχθῦς ἀγρώσσων πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ·
τῷ ἴκελος πολέεσσιν ὀχήσατο κύμασιν Ἑρμῆς.
ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ' ἐοῦσαν, 55
ἔνθ' ἐκ πόντου βὰς ἰοειδέος ἤπειρόνδε
ἤιεν, ὄφρα μέγα σπέος ἵκετο, τῷ ἔνι νύμφη
ναῖεν ἐυπλόκαμος· τὴν δ' ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν.
πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, τηλόσε δ' ὀδμὴ
κέδρου τ' εὐκεάτοιο θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει 60
δαιομένων· ἡ δ' ἔνδον ἀοιδιάσουσ' ὀπὶ καλῇ
ἱστὸν ἐποιχομένη χρυσείῃ κερκίδ' ὕφαινεν.
ὕλη δὲ σπέος ἀμφὶ πεφύκει τηλεθόωσα,
κλήθρη τ' αἴγειρός τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος.
ἔνθα δέ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο, 65

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σκῶπές τ' ἴρηκές τε τανύγλωσσοί τε κορῶναι
εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
ἡ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ σπείους γλαφυροῖο
ἡμερὶς ἡβώωσα, τεθήλει δὲ σταφυλῇσι.
κρῆναι δ' ἑξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ, 70
πλησίαι ἀλλήλων τετραμμέναι ἄλλυδις ἄλλῃ.
ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴου ἠδὲ σελίνου
θήλεον. ἔνθα κ' ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἐπελθὼν
θηήσαιτο ἰδὼν καὶ τερφθείη φρεσὶν ᾗσιν.
ἔνθα στὰς θηεῖτο διάκτορος ἀργεϊφόντης. 75
αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλυθεν. οὐδέ μιν ἄντην
ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψώ, δῖα θεάων.
οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει. 80
οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ἔνδον ἔτετμεν,
ἀλλ' ὅ γ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος, ἔνθα πάρος περ,
δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων.
πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
Ἑρμείαν δ' ἐρέεινε Καλυψώ, δῖα θεάων, 85
ἐν θρόνῳ ἱδρύσασα φαεινῷ σιγαλόεντι·

« Τίπτε μοι, Ἑρμεία χρυσόρραπι, εἰλήλουθας
αἰδοῖός τε φίλος τε ; πάρος γε μὲν οὔ τι θαμίζεις.
αὔδα ὅ τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν. 90
ἀλλ' ἔπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω ».
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ παρέθηκε τράπεζαν
ἀμβροσίης πλήσασα, κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἦσθε διάκτορος ἀργεϊφόντης.
αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ, 95
καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

« Εἰρωτᾷς μ' ἐλθόντα θεὰ θεόν· αὐτὰρ ἐγώ τοι
νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· κέλεαι γάρ.
Ζεὺς ἐμέ γ' ἠνώγει δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα·
τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ 100
ἄσπετον ; οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις, οἵ τε θεοῖσιν
ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους ἑκατόμβας.
ἀλλὰ μάλ' οὔ πως ἔστι Διὸς νόον αἰγιόχοιο
οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν οὐδ' ἁλιῶσαι.
φησί τοι ἄνδρα παρεῖναι ὀιζυρώτατον ἄλλων, 105
τῶν ἀνδρῶν, οἳ ἄστυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο. 106
τὸν νῦν σ' ἠνώγειν ἀποπεμπέμεν ὅττι τάχιστα· 112
οὐ γάρ οἱ τῇδ' αἶσα φίλων ἀπονόσφιν ὀλέσθαι,
ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἱκέσθαι
οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν » 115

Ὁ Ὀδυσσεὺς μανθάνει τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς ἀργεϊφόντης· 148
ἡ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα πότνια νύμφη
ἤι', ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων. 150
τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὗρε καθήμενον· οὐδέ ποτ' ὄσσε
δακρυόφιν τέρσοντο, κατείβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
νόστον ὀδυρομένῳ, ἐπεὶ οὐκέτι ἥνδανε νύμφη.
ἀλλ' ἦ τοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκῃ
ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ· 155
ἤματα δ' ἂμ πέτρῃσι καὶ ἠιόνεσσι καθίζων
δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων
πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσεφώνεε δῖα θεάων·
« Κάμμορε, μή μοι ἔτ' ἐνθάδ' ὀδύρεο, μηδέ τοι αἰὼν 160
φθινέτω· ἤδη γάρ σε μάλα πρόφρασσ' ἀποπέμψω.
ἀλλ' ἄγε δούρατα μακρὰ ταμὼν ἁρμόζεο χαλκῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εὐρεῖαν σχεδίην· ἀτὰρ ἴκρια πῆξαι ἐπ' αὐτῆς
ὑψοῦ, ὥς σε φέρῃσιν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον.
αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον ἐρυθρὸν 165
ἐνθήσω μενοεικέ', ἅ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι,
εἵματά τ' ἀμφιέσω· πέμψω δέ τοι οὖρον ὄπισθεν,
ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι,
αἴ κε θεοί γ' ἐθέλωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
οἵ μευ φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε κρῆναί τε ». 170

Ὣς φάτο, ῥίγησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
« Ἄλλο τι δὴ σύ, θεά, τόδε μήδεαι, οὐδέ τι πομπήν,
ἥ με κέλεαι σχεδίῃ περάαν μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
δεινόν τ' ἀργαλέον τε· τὸ δ' οὐδ' ἐπὶ νῆες ἐῖσαι 175
ὠκύποροι περόωσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ.
οὐδ' ἂν ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδίης ἐπιβαίην,
εἰ μή μοι τλαίης γε, θεά, μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι
μή τί μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο ».

Ὣς φάτο, μείδησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων, 180
χειρί τέ μιν κατέρεξεν ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
« Ἦ δὴ ἀλιτρός γ' ἐσσὶ καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς·
οἷον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορεῦσαι.
ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθε
καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος 185
ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι,
μή τί τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο
ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἅσσ' ἂν ἐμοί περ
αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι·
καὶ γὰρ ἐμοὶ νόος ἐστὶν ἐναίσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ 190
θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων ».

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο δῖα θεάων
καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἷξον δὲ σπέος ἐς γλαφυρὸν θεὸς ἠδὲ καὶ ἀνήρ,
καί ῥ' ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη 195
Ἑρμείας, νύμφη δ' ἐτίθει πάρα πᾶσαν ἐδωδήν,
ἔσθειν καὶ πίνειν, οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
αὐτὴ δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο,
τῇ δὲ παρ' ἀμβροσίην δμωαὶ καὶ νέκταρ ἔθηκαν.
οἱ δὲ ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. 200
αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Καλυψώ, δῖα θεάων·
« Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
οὕτω δὴ οἴκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι ; σὺ δὲ χαῖρε καὶ ἔμπης. 205
εἴ γε μὲν εἰδείης σῇσι φρεσὶν ὅσσα τοι αἶσα
κήδε' ἀναπλῆσαι, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
ἐνθάδε κ' αὖθι μένων σὺν ἐμοὶ τόδε δῶμα φυλάσσοις
ἀθάνατός τ' εἴης, ἱμειρόμενός περ ἰδέσθαι
σὴν ἄλοχον, τῆς τ' αἰὲν ἐέλδεαι ἤματα πάντα. 210
οὐ μέν θην κείνης γε χερείων· εὔχομαι εἶναι,
οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, ἐπεὶ οὔ πως οὐδὲ ἔοικεν
θνητὰς ἀθανάτῃσι δέμας καὶ εἶδος ἐρίζειν ».
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
« Πότνα θεά, μή μοι τόδε χώεο· οἶδα καὶ αὐτὸς 215
πάντα μάλ', οὕνεκα σεῖο περίφρων Πηνελόπεια
εἶδος ἀκιδνοτέρη μέγεθός τ' εἰσάντα ἰδέσθαι·
ἡ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρως.
ἀλλὰ καὶ ὣς ἐθέλω καὶ ἐέλδομαι ἤματα πάντα
οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι· 220
εἰ δ' αὖ τις ῥαίῃσι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
τλήσομαι ἐν στήθεσσιν ἔχων ταλαπενθέα θυμόν·
ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ πάθον καὶ πολλὰ μόγησα
κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω ».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

[225 - 261. Τὴν ἐπομένην, μόλις ἐφάνη ἡ αὐγή, ἡ Καλυψὼ ὡδήγησε τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς νήσου, ὅπου ὑπῆρχον πανύψηλα δένδρα, καὶ τοῦ ἔδωσεν ἐργαλεῖα, διὰ νά κατασκευάσῃ τὴν σχεδίαν. Ὁ Ὀδυσσεὺς προσεπάθησε νὰ τὴν κατασκευάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν στερεὰν καὶ ἀσφαλῆ (βλ. εἰκ. 9).]

Ἀπόπλους καὶ ναυάγιον τοῦ Ὀδυσσέως.

Τέτρατον ἦμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα· 262
τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου δῖα Καλυψώ,
εἵματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα καὶ λούσασα
ἐν δέ οἱ ἀσκὸν ἔθηκε θεὰ μέλανος οἴνοιο 265
τὸν ἕτερον, ἕτερον δ' ὕδατος μέγαν, ἐν δὲ καὶ ἦα
κωρύκῳ· ἐν δέ οἱ ὄψα τίθει μενοεικέα πολλά·
οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέτασ' ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς.
αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνήεντως 270
ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτεν
Πληιάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει,
οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο· 275
τὴν γὰρ δή μιν ἄνωγε Καλυψώ, δῖα θεάων,
ποντοπορευέμεναι ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἔχοντα.
ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν πλέεν ἤματα ποντοπορεύων,
ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
γαίης Φαιήκων, ὅθι τ' ἄγχιστον πέλεν αὐτῷ· 280
εἴσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἠεροειδέι πόντῳ.

Τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων ἀνιὼν κρείων ἐνοσίχθων
τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἴδεν· εἴσατο γάρ οἱ
πόντον ἐπιπλώων. ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον
κινήσας δὲ κάρῃ προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν· 285

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ μετεβούλευσαν θεοὶ ἄλλως
ἀμφ' Ὀδυσῆι ἐμεῖο μετ' Αἰθιόπεσσιν ἐόντος,
καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδόν, ἔνθα οἱ αἶσα
ἐκφυγέειν μέγα πεῖραρ ὀιζύος, ἥ μιν ἱκάνει.
ἀλλ' ἔτι μέν μίν φημι ἄδην ἐλάαν κακότητος». 290
Ὡς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον
χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον, ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
σὺν δ' Εὖρός τε Νότος τ' ἔπεσον Ζέφυρός τε δυσαὴς 295
καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.
καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν·
«Ὦ μοι ἐγὼ δειλός, τί νύ μοι μήκιστα γένηται;
δείδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπεν, 300
ἥ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
ἄλγε' ἀναπλήσειν· τὰ δὲ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
οἵοισιν νεφέεσσι περιστέφει οὐρανὸν εὐρὺν
Ζεύς, ἐτάραξε δὲ πόντον, ἐπισπέρχουσι δ' ἄελλαι
παντοίων ἀνέμων· νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος. 305
τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν Ἀτρεΐδῃσι φέροντες.
ὡς δὴ ἐγώ γ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
ἤματι τῷ, ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα
Τρῶες ἐπέρριψαν περὶ Πηλεΐωνι θανόντι. 310
τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καί μευ κλέος ἦγον Ἀχαιοί·
νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι».
Ὡς ἄρα μιν εἰπόντ' ἔλασεν μέγα κῦμα κατ' ἄκρης
δεινὸν ἐπεσσύμενον, περὶ δὲ σχεδίην ἐλέλιξε.
τῆλε δ' ἀπὸ σχεδίης αὐτὸς πέσε, πηδάλιον δὲ 315
ἐκ χειρῶν προέηκε· μέσον δέ οἱ ἱστὸν ἔαξεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δεινὴ μισγομένων· ἀνέμων ἐλθοῦσα θύελλα,
τηλοῦ δὲ σπεῖρον καὶ ἐπίκριον ἔμπεσε πόντῳ.
τὸν δ' ἄρ' ὑπόβρυχα θῆκε πολὺν χρόνον, οὐδ' ἐδυνάσθη
αἶψα μάλ' ἀνσχεθέειν μεγάλου ὑπὸ κύματος ὁρμῆς· 320
εἵματα γάρ ῥ' ἐβάρυνε, τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
ὀψὲ δὲ δή ῥ' ἀνέδυ, στόματος δ' ἐξέπτυσεν ἅλμην
πικρήν, ἥ οἱ πολλὴ ἀπὸ κρατὸς κελάρυζεν.
ἀλλ' οὐδ' ὡς σχεδίης ἐπελήθετο, τειρόμενός περ,
ἀλλὰ μεθορμηθεὶς ἐνὶ κύμασιν ἐλλάβετ' αὐτῆς, 325
ἐν μέσσῃ δὲ καθῖζε τέλος θανάτου ἀλεείνων.
τὴν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα.
ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης φορέῃσιν ἀκάνθας
ἂμ πεδίον, πυκιναὶ δὲ πρὸς ἀλλήλῃσιν ἔχονται,
ὡς τὴν ἂμ πέλαγος ἄνεμοι φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα· 330
ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν.

Τὸν δὲ ἴδεν Κάδμου θυγάτηρ, καλλίσφυρος Ἰνώ,
Λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς αὐδήεσσα,
νῦν δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἔξ ἔμμορε τιμῆς. 335
ἥ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐλέησεν ἀλώμενον ἄλγε' ἔχοντα,
αἰθυίῃ δ' ἐικυῖα ποτῇ ἀνεδύσετο λίμνης,
ἷζε δ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου εἶπέ τε μῦθον·

« Κάμμορε, τίπτε τοι ὧδε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
ὠδύσατ' ἐκπάγλως, ὅτι τοι κακὰ πολλὰ φυτεύει ; 340
οὐ μὲν δή σε καταφθίσει μάλα περ μενεαίνων·
ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξαι, δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν·
εἵματα ταῦτ' ἀποδὺς σχεδίην ἀνέμοισι φέρεσθαι
κάλλιπ', ἀτὰρ χείρεσσι νέων ἐπιμαίεο νόστου
γαίης Φαιήκων, ὅθι τοι μοῖρ' ἐστὶν ἀλύξαι. 345
τῇ δέ, τόδε κρήδεμνον ὑπὸ στέρνοιο τανύσσαι
ἄμβροτον· οὐδέ τί τοι παθέειν δέος οὐδ' ἀπολέσθαι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὰρ ἐπὴν χείρεσσιν ἐφάψεαι ἠπείροιο,
ἂψ ἀπολυσάμενος βαλέειν εἰς οἴνοπα πόντον
πολλὸν ἀπ' ἠπείρου, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι ». 350
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ κρήδεμνον ἔδωκεν,
αὐτὴ δ' ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα
αἰθυίῃ ἐικυῖα· μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν.
Αὐτὰρ ὁ μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν· 355
« Ὤ μοι ἐγώ, μή τίς μοι ὑφαίνῃσιν δόλον αὖτε
ἀθανάτων, ὅ τέ με σχεδίης ἀποβῆναι ἀνώγει.
ἀλλὰ μάλ' οὔ πω πείσομ', ἐπεὶ ἑκὰς ὀφθαλμοῖσιν
γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην, ὅθι μοι φάτο φύξιμον εἶναι.
ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξω, δοκέει δέ μοι εἶναι ἄριστον· 360
ὄφρ' ἂν μέν κεν δούρατ' ἐν ἁρμονίῃσιν ἀρήρῃ,
τόφρ' αὐτοῦ μενέω καὶ τλήσομαι ἄλγεα πάσχων·
αὐτὰρ ἐπὴν δή μοι σχεδίην διὰ κῦμα τινάξῃ,
νήξομ', ἐπεὶ οὐ μέν τι πάρα προνοῆσαι ἄμεινον ».
Ἧος ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, 365
ὦρσε δ' ἐπὶ μέγα κῦμα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
δεινόν τ' ἀργαλέον τε, κατηρεφές, ἤλασε δ' αὐτόν.
ὡς δ' ἄνεμος ζαὴς ἠΐων θημῶνα τινάξῃ
καρφαλέων· τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλῃ·
ὣς τῆς δούρατα μακρὰ διεσκέδασ'. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς 370
ἀμφὶ ἑνὶ δούρατι βαῖνε, κέλητ' ὡς ἵππον ἐλαύνων,
εἵματα δ' ἐξαπέδυνε, τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
αὐτίκα δὲ κρήδεμνον ὑπὸ στέρνοιο τάνυσσεν,
αὐτὸς δὲ πρηνὴς ἁλὶ κάππεσε, χεῖρε πετάσσας,
νηχέμεναι μεμαώς. ἴδε δὲ κρείων ἐνοσίχθων, 375
κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν·
« Οὕτω νῦν κακὰ πολλὰ παθὼν ἁλόω κατὰ πόντον,
εἰς ὅ κεν ἀνθρώποισι διοτρεφέεσσι μιγήῃς·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλ' οὐδ' ὥς σε ἔολπα ὀνόσσεσθαι κακότητος ».
Ὣς ἄρα φωνήσας ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους, 380
ἵκετο δ' εἰς Αἰγάς, ὅθι οἱ κλυτὰ δώματ' ἔασιν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς ἄλλ' ἐνόησεν.
ἦ τοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κελεύθους,
παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας·
ὦρσε δ' ἐπὶ κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἔαξεν, 385
ἧος ὁ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μιγείη
διογενὴς Ὀδυσσεὺς θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας.

Διάσωσις τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων.

[387 - 493. Δύο νύκτας καὶ δύο ἡμέρας ἐπάλαιεν ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τὰ πελώρια κύματα. Ἐπὶ τέλους τὴν τρίτην ἡμέραν ἐγαλήνευσεν ἡ θάλασσα καὶ ὁ δυστυχὴς ναυαγὸς εἶδε τὴν ξηράν. Ἀλλ' ὅτε κολυμβῶν ἐπλησίασεν εἰς αὐτήν, εἶδεν ὅτι εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ ἀκτὴ ἦτο φοβερὰ ἀπότομος, σχηματίζουσα βράχους καὶ σπήλαια, ὅπου ἐκτυποῦσε τὸ κῦμα καὶ ἐξετίνασσεν εἰς τὰ ὕψη ἀφρούς. Ἐκινδύνευσε πράγματι νὰ συντριβῇ εἰς ἕνα αἰχμηρὸν βράχον. Τέλος κατ' ἔμπνευσιν τῆς Ἀθηνᾶς ἀπεφάσισε νὰ κολυμβήσῃ ἀκόμη, κοιτάζων πάντοτε πρὸς τὴν ξηράν, ἕως ὅτου εὕρῃ κατάλληλον μέρος, διὰ νὰ πατήσῃ γῆν. Ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ὡραίου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπακούων τὴν προσευχὴν τοῦ πολυπαθοῦς ἥρωος ἀνέκοψε τὸ ὁρμητικὸν ρεῦμά του καὶ ἤπλωσε πρὸ αὐτοῦ γαλήνην. Ἔπεσεν ἐξηντλημένος εἰς τὴν γῆν ὁ Ὀδυσσεὺς ἄ π ν ε υ σ τ ο ς κ α ὶ ἄ ν α υ δ ο ς ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Μόλις συνῆλθε καὶ συνεκέντρωσε τὰς σκέψεις του, ἐνεθυμήθη νὰ ρίψῃ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ κρήδεμνον τῆς Λευκοθέας. Ἔπειτα ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς ἕνα σχοῖνον καὶ ἐφίλησε τὸ χῶμα. Ἐπροχώρησε μέσα εἰς τὸ δάσος καί, ἀφοῦ ἔκαμε πρόχειρον στρωμνὴν ἀπὸ ξηρὰ φύλλα, ἐξηπλώθη κατάκοπος καὶ ἀπεκοιμήθη βαθιά.]

ζ

Ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
ὕπνῳ καὶ καμάτῳ ἀρημένος· αὐτὰρ Ἀθήνη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βῆ ῥ' ἐς Φαιήκων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε,
οἳ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον ἐν εὐρυχόρῳ Ὑπερείῃ,
ἀγχοῦ Κυκλώπων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων, 5
οἳ σφέας σινέσκοντο, βίηφι δὲ φέρτεροι ἦσαν.
ἐνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοος θεοειδής,
εἷσεν δὲ Σχερίῃ ἑκὰς ἀνδρῶν ἀλφηστάων,
ἀμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασσε πόλει, καὶ ἐδείματο οἴκους,
καὶ νηοὺς ποίησε θεῶν, καὶ ἐδάσσατ' ἀρούρας. 10
ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμεὶς Ἄιδόσδε βεβήκει,
Ἀλκίνοος δὲ τότ' ἦρχε, θεῶν ἄπο μήδεα εἰδώς.

Τὸ ὄνειρον τῆς Ναυσικᾶς.

Τοῦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
νόστον Ὀδυσσῆι μεγαλήτορι μητιόωσα.
βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον πολυδαίδαλον, ᾧ ἔνι κούρη 15
κοιμᾶτ' ἀθανάτῃσι φυὴν καὶ εἶδος ὁμοίη,
Ναυσικάα, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
πὰρ δὲ δύ' ἀμφίπολοι, Χαρίτων ἄπο κάλλος ἔχουσαι,
σταθμοῖιν ἑκάτερθε· θύραι δ' ἐπέκειντο φαειναί.
Ἡ δ' ἀνέμου ὡς πνοιὴ ἐπέσσυτο δέμνια κούρης, 20
στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
εἰδομένη κούρῃ ναυσικλειτοῖο Δύμαντος,
ἥ οἱ ὁμηλικίη μὲν ἔην, κεχάριστο δὲ θυμῷ.
τῇ μιν ἐεισαμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« Ναυσικάα, τί νύ σ' ὧδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ ; 25
εἵματα μέν τοι κεῖται ἀκηδέα σιγαλόεντα,
σοὶ δὲ γάμος σχεδόν ἐστιν, ἵνα χρὴ καλὰ μὲν αὐτὴν
ἕννυσθαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν, οἵ κέ σ' ἄγωνται.
ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
ἐσθλή, χαίρουσιν δὲ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ. 30

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι·
καί τοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἕψομαι, ὄφρα τάχιστα
ἐντύνεαι, ἐπεὶ οὔ τοι ἔτι δὴν παρθένος ἔσσεαι·
ἤδη γάρ σε μνῶνται ἀριστῆες κατὰ δῆμον
πάντων Φαιήκων, ὅθι τοι γένος ἐστὶ καὶ αὐτῇ. 35
ἀλλ' ἄγ' ἐπότρυνον πατέρα κλυτὸν ἠῶθι πρὸ
ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν ἐφοπλίσαι, ἥ κεν ἄγῃσι
ζῶστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
καὶ δὲ σοὶ ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον ἠὲ πόδεσσιν
ἔρχεσθαι· πολλὸν γὰρ ἀπὸ πλυνοί εἰσι πόληος ». 40
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη, γλαυκῶπις Ἀθήνη
Οὔλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἔμμεναι· οὔτ' ἀνέμοισι τινάσσεται οὔτε ποτ' ὄμβρῳ
δεύεται οὔτε χιὼν ἐπιπίλναται, ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἰγλη· 45
τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα.
ἔνθ' ἀπέβη γλαυκῶπις, ἐπεὶ διεπέφραδε κούρῃ.

Συνάντησις τοῦ Ὀδυσσέως μὲ τὴν βασιλόπαιδα Ναυσικᾶν.

Αὐτίκα δ' Ἠὼς ἦλθεν ἐύθρονος, ἥ μιν ἔγειρε
Ναυσικάαν ἐύπεπλον· ἄφαρ δ' ἀπεθαύμασ' ὄνειρον,
βῆ δ' ἰέναι διὰ δώμαθ', ἵν' ἀγγείλειε τοκεῦσιν, 50
πατρὶ φίλῳ καὶ μητρί· κιχήσατο δ' ἔνδον ἐόντας·
ἡ μὲν ἐπ' ἐσχάρῃ ἧστο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα· τῷ δὲ θύραζε
ἐρχομένῳ ξύμβλητο μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας
ἐς βουλήν, ἵνα μιν κάλεον Φαίηκες ἀγαυοί. 55
ἡ δὲ μάλ' ἄγχι στᾶσα φίλον πατέρα προσέειπε·
« Πάππα φίλ', οὐκ ἂν δή μοι ἐφοπλίσσειας ἀπήνην
ὑψηλὴν εὐκυκλον, ἵνα κλυτὰ εἵματ' ἄγωμαι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐς ποταμὸν πλυνέουσα, τά μοι ῥερυπωμένα κεῖται ;
καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ ἔοικε μετὰ πρώτοισιν ἐόντα 60
βουλὰς βουλεύειν καθαρὰ χροΐ εἵματ' ἔχοντα.
πέντε δέ τοι φίλοι υἷες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
οἱ δύ' ὀπυίοντες, τρεῖς δ' ἡίθεοι θαλέθοντες·
οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἵματ' ἔχοντες
ἐς χορὸν ἔρχεσθαι· τὰ δ' ἐμῇ φρενὶ πάντα μέμηλεν ». 65
Ὣς ἔφατ'· αἴδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι
πατρὶ φίλῳ. ὁ δὲ πάντα νόει καὶ ἀμείβετο μύθῳ·
« Οὔτε τοι ἡμιόνων φθονέω, τέκος, οὔτε τευ ἄλλου.
ἔρχευ· ἀτάρ τοι δμῶες ἐφοπλίσσουσιν ἀπήνην
ὑψηλὴν εὐκυκλον, ὑπερτερίῃ ἀραρυῖαν ». 70
Ὣς εἰπὼν δμώεσσιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ἐπίθοντο.
οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν εὐτροχον ἡμιονείην
ὤπλεον, ἡμιόνους θ' ὕπαγον ζεῦξάν θ' ὑπ' ἀπήνῃ·
κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο φέρεν ἐσθῆτα φαεινήν.
καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐυξέστῳ ἐπ' ἀπήνῃ, 75
μήτηρ δ' ἐν κίστῃ ἐτίθει μενοεικέ' ἐδωδὴν
παντοίην, ἐν δ' ὄψα τίθει, ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ· κούρη δ' ἐπεβήσετ' ἀπήνης.
δῶκεν δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον,
ἧος χυτλώσαιτο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν. 80
ἡ δ' ἔλαβεν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα,
μάστιξεν δ' ἐλάαν· καναχὴ δ' ἦν ἡμιόνοιιν.
αἱ δ' ἄμοτον τανύοντο, φέρον δ' ἐσθῆτα καὶ αὐτήν,
οὐκ οἴην, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Αἱ δ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλέ' ἵκοντο, 85
ἔνθ' ἦ τοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοί, πολὺ δ' ὕδωρ
καλὸν ὑπεκπρόρεεν μάλα περ ῥυπόωντα καθῆραι,
ἔνθ' αἵ γ' ἡμιόνους μὲν ὑπεκπροέλυσαν ἀπήνης.
καὶ τὰς μὲν σεῦαν ποταμὸν πάρα δινήεντα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρώγειν ἄγρωστιν μελιηδέα· ταὶ δ' ἀπ' ἀπήνης 90
εἵματα χερσὶν ἕλοντο καὶ ἐσφόρεον μέλαν ὕδωρ,
στεῖβον δ' ἐν βόθροισι θοῶς ἔριδα προφέρουσαι.
αὐτὰρ ἐπεὶ πλῦνάν τε κάθηράν τε ῥύπα πάντα,
ἑξείης πέτασαν παρὰ θῖν' ἁλός, ἧχι μάλιστα
λάιγγας ποτὶ χέρσον ἀποπλύνεσκε θάλασσα. 95
αἱ δὲ λοεσσάμεναι καὶ χρισάμεναι λίπ' ἐλαίῳ
δεῖπνον ἔπειθ' εἵλοντο παρ' ὄχθῃσιν ποταμοῖο,
εἵματα δ' ἠελίοιο μένον τερσήμεναι αὐγῇ.
αὐτὰρ ἐπεὶ σίτου τάρφθεν δμωαί τε καὶ αὐτή,
σφαίρῃ ταὶ δ' ἄρ' ἔπαιζον, ἀπὸ κρήδεμνα βαλοῦσαι· 100
τῇσι δὲ Ναυσικάα λευκώλενος ἤρχετο μολπῆς.
οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεα ἰοχέαιρα,
ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον ἢ Ἐρύμανθον,
τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι·
τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο, 105
ἀγρονόμοι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ·
πασάων δ' ὑπὲρ ἥ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
ῥεῖά τ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι·
ὡς ἥ γ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πάλιν οἶκόνδε νέεσθαι 110
ζεύξασ' ἡμιόνους πτύξασά τε εἵματα καλά,
ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη,
ὡς Ὀδυσεὺς ἔγροιτο ἴδοι τ' εὐώπιδα κούρην,
ἥ οἱ Φαιήκων ἀνδρῶν πόλιν ἡγήσαιτο
σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασίλεια· 115
ἀμφιπόλου μὲν ἄμαρτε, βαθείῃ δ' ἔμβαλε δίνῃ·
αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσαν· ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεύς,
ἑζόμενος δ' ὤρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν·
«Ὤ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
ἦ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι, 120

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἦε φιλόξεινοι καί σφιν νόος ἐστὶ θεοῦδής ;
ὥς τέ με κουράων ἀμφήλυθε θῆλυς ἀυτή·
νυμφάων, αἳ ἔχουσ' ὀρέων αἰπεινὰ κάρηνα
καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ πισεα ποιήεντα.
ἦ νύ που ἀνθρώπων εἰμὶ σχεδὸν αὐδηέντων ; 125
ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς πειρήσομαι ἠδὲ ἴδωμαι ». 126
Βῆ δ' ἴμεν ὥς τε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκὶ πεποιθώς, 130
ὅς τ' εἶσ' ὑόμενος καὶ ἀήμενος, ἐν δέ οἱ ὄσσε
δαίεται· αὐτὰρ ὁ βουσὶ μετέρχεται ἢ ὀίεσσιν
ἠὲ μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους· κέλεται δέ ἑ γαστὴρ
μήλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·
ὣς Ὀδυσεὺς κούρῃσιν ἐυπλοκάμοισιν ἔμελλε 135
μίξεσθαι γυμνός περ ἐών· χρειὼ γὰρ ἵκανεν.
σμερδαλέος δ' αὐτῇσι φάνη κεκακωμένος ἅλμῃ,
τρέσσαν δ' ἄλλυδις ἄλλη ἐπ' ἠιόνας προὐχούσας·
οἴη δ' Ἀλκινόου θυγάτηρ μένε· τῇ γὰρ Ἀθήνη
θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε καὶ ἐκ δέος εἵλετο γυίων. 140
στῆ δ' ἄντα σχομένη· ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεύς,
ἢ γούνων λίσσοιτο λαβὼν εὐώπιδα κούρην,
ἦ αὔτως ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι
λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἵματα δοίη.
ὣς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι 145
λίσσεσθαι ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι,
μή οἱ γοῦνα λαβόντι χολώσσαιτο φρένα κούρη.
αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον·
« Γουνοῦμαί σε, ἄνασσα· θεός νύ τις, ἦ βροτός ἐσσι ;
εἰ μέν τις θεός ἐσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, 150
Ἀρτέμιδί σε ἐγώ γε, Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' ἄγχιστα ἐίσκω·
εἰ δέ τίς ἐσσι βροτῶν, τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσιν,
τρὶς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρὶς μάκαρες δὲ κασίγνητοι· μάλα πού σφισι θυμὸς 155
αἰὲν ἐυφροσύνῃσιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο,
λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοιχνεῦσαν.
κεῖνος δ' αὖ περὶ κῆρι μακάρτατος ἔξοχον ἄλλων,
ὅς κέ σ' ἐέδνοισι βρίσας οἶκόνδ' ἀγάγηται.
οὐ γάρ πω τοιοῦτον ἴδον βροτὸν ὀφθαλμοῖσιν, 160
οὔτ' ἄνδρ' οὔτε γυναῖκα· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ
φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα·
ἦλθον γὰρ καὶ κεῖσε, πολὺς δέ μοι ἕσπετο λαός,
τὴν ὁδόν, ᾗ δὴ μέλλεν ἐμοὶ κακὰ κήδε' ἔσεσθαι. 165
ὣς δ' αὔτως καὶ κεῖνο ἰδὼν ἐτεθήπεα θυμῷ
δήν, ἐπεὶ οὔ πω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρυ γαίης,
ὡς σέ, γύναι, ἄγαμαί τε τέθηπά τε, δείδια δ' αἰνῶς
γούνων ἅψασθαι· χαλεπὸν δέ με πένθος ἱκάνει.
χθιζὸς ἐεικοστῷ φύγον ἤματι οἴνοπα πόντον· 170
τόφρα δέ μ' αἰεὶ κῦμ' ἐφόρει κραιπναί τε θύελλαι
νήσου ἀπ' Ὠγυγίης· νῦν δ' ἐνθάδε κάββαλε δαίμων,
ὄφρ ἔτι που καὶ τῇδε πάθω κακόν· οὐ γὰρ ὀίω
παύσεσθ', ἀλλ' ἔτι πολλὰ θεοὶ τελέουσι πάροιθεν.
ἀλλά, ἄνασσ', ἐλέαιρε· σὲ γὰρ κακὰ πολλὰ μογήσας 175
ἐς πρώτην ἱκόμην, τῶν δ' ἄλλων οὔ τινα οἶδα
ἀνθρώπων, οἳ τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν.
ἄστυ δέ μοι δεῖξον, δὸς δὲ ῥάκος ἀμφιβαλέσθαι,
εἴ τί που εἴλυμα σπείρων ἔχες ἐνθάδ' ἰοῦσα.
σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς, 180
ἄνδρα τε καὶ οἶκον, καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν
ἐσθλήν· οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον,
ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον
ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι,
χάρματα δ' εὐμενέτῃσι, μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί ». 185

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸν δ' αὖ Ναυσικάα λευκώλενος ἀντίον ηὔδα·
« Ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας·
Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἑκάστῳ·
καί που σοὶ τάδ' ἔδωκε, σὲ δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης. 190
νῦν δ', ἐπεὶ ἡμετέρην τε πόλιν καὶ γαῖαν ἱκάνεις,
οὔτ' οὖν ἐσθῆτος δευήσεαι οὔτε τευ ἄλλου,
ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα.
ἄστυ δέ τοι δείξω, ἐρέω δέ τοι οὔνομα λαῶν.
Φαίηκες μὲν τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν, 195
εἰμὶ δ' ἐγὼ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
τοῦ δ' ἐκ Φαιήκων ἔχεται κάρτος τε βίη τε ».

Περιποιήσεις πρὸς τὸν Ὀδυσσέα καὶ ὁδηγίαι τῆς Ναυσικᾶς πρὸς αὐτόν.

Ἦ ῥα καὶ ἀμφιπόλοισιν ἐυπλοκάμοισι κέλευσε·
« Στῆτέ μοι, ἀμφίπολοι· πόσε φεύγετε φῶτα ἰδοῦσαι ;
ἦ μή πού τινα δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν ; 200
οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ διερὸς βροτὸς οὐδὲ γένηται,
ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται
δηιοτῆτα φέρων· μάλα γὰρ φίλοι ἀθανάτοισιν.
οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος. 205
ἀλλ' ὅδε τις δύστηνος ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνει,
τὸν νῦν χρὴ κομέειν· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
ξεῖνοί τε πτωχοί τε, δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.
ἀλλὰ δότ', ἀμφίπολοι, ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε,
λούσατέ τ' ἐν ποταμῷ, ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο ». 210
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἔσταν τε καὶ ἀλλήλῃσι κέλευσαν,
κὰδ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆ' εἷσαν ἐπὶ σκέπας, ὡς ἐκέλευσεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο·
πὰρ δ' ἄρα οἱ φᾶρός τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔθηκαν,
δῶκαν δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον, 215
ἤνωγον δ' ἄρα μιν λοῦσθαι ποταμοῖο ῥοῇσιν.
δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισι μετηύδα δῖος Ὀδυσσεύς·
«Ἀμφίπολοι, στῆθ' οὕτω ἀπόπροθεν, ὄφρ' ἐγὼ αὐτὸς
ἅλμην ὤμοιιν ἀπολούσομαι, ἀμφὶ δ' ἐλαίῳ
χρίσομαι· ἦ γὰρ δηρὸν ἀπὸ χροός ἐστιν ἀλοιφή. 220
ἄντην δ' οὐκ ἂν ἐγώ γε λοέσσομαι· αἰδέομαι γὰρ
γυμνοῦσθαι κούρῃσιν ἐυπλοκάμοισι μετελθών ».
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἀπάνευθεν ἴσαν, εἶπον δ' ἄρα κούρῃ.
αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χρόα νίζετο δῖος Ὀδυσσεὺς
ἅλμην, ἥ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ἄμπεχεν ὤμους, 225
ἐκ κεφαλῆς δ' ἔσμηχεν ἁλὸς χνόον ἀτρυγέτοιο.
αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα λοέσσατο καὶ λίπ' ἄλειψεν,
ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσαθ', ἅ οἱ πόρε παρθένος ἀδμής,
τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαυῖα
μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα, κὰδ δὲ κάρητος 230
οὔλας ἧκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει,
ὣς ἄρα τῷ κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις. 235
ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων· θηεῖτο δὲ κούρη.
δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισιν ἐυπλοκάμοισι μετηύδα·
« Κλῦτέ μευ, ἀμφίπολοι λευκώλενοι, ὄφρα τι εἴπω.
οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν, 240
Φαιήκεσσ' ὅδ' ἀνὴρ ἐπιμίσγεται ἀντιθέοισι·
πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἶ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἴη
ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἄδοι αὐτόθι μίμνειν.
ἀλλὰ δότ', ἀμφίπολοι, ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε».
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον ἠδὲ πίθοντο,
πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆι ἔθεσαν βρῶσίν τε πόσιν τε.
ἦ τοι ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
ἁρπαλέως· δηρὸν γὰρ ἐδητύος ἦεν ἄπαστος. 250
Αὐτὰρ Ναυσικάα λευκώλενος ἄλλ' ἐνόησεν·
εἵματ' ἄρα πτύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπήνης,
ζεῦξεν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας, ἂν δ' ἔβη αὐτή,
ὤτρυνεν δ' Ὀδυσῆα, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
«Ὄρσεο δὴ νῦν, ξεῖνε, πόλινδ' ἴμεν, ὄφρα σε πέμψω 255
πατρὸς ἐμοῦ πρὸς δῶμα δαΐφρονος, ἔνθα σέ φημι
πάντων Φαιήκων εἰδησέμεν ὅσσοι ἄριστοι.
ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρδειν, δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν·
ὄφρ' ἂν μέν κ' ἀγροὺς ἴομεν καὶ ἔργ' ἀνθρώπων,
τόφρα σὺν ἀμφιπόλοισι μεθ' ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν 260
καρπαλίμως ἔρχεσθαι· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω.
αὐτὰρ ἐπὴν πόλιος ἐπιβήομεν, ἣν πέρι πύργος
ὑψηλός, καλὸς δὲ λιμὴν ἑκάτερθε πόληος,
λεπτὴ δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν ἐστιν ἑκάστῳ. 265
ἔνθα δέ τέ σφ' ἀγορὴ καλὸν Ποσιδήιον ἀμφίς,
ῥυτοῖσιν λάεσσι κατωρυχέεσσ' ἀραρυῖα.
ἔνθα δὲ νηῶν ὅπλα μελαινάων ἀλέγουσι,
πείσματα καὶ σπεῖρα, καὶ ἀποξύνουσιν ἐρετμά.
οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη, 270
ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν καὶ νῆες ἐῖσαι,
ἧσιν ἀγαλλόμενοι πολιὴν περόωσι θάλασσαν.
τῶν ἀλεείνω φῆμιν ἀδευκέα, μή τις ὀπίσσω
μωμεύῃ· μάλα δ' εἰσὶν ὑπερφίαλοι κατὰ δῆμον·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ νύ τις ὧδ' εἴπῃσι κακώτερος ἀντιβολήσας· 275
« Τίς δ' ὅδε Ναυσικάᾳ ἕπεται καλός τε μέγας τε
ξεῖνος ; ποῦ δέ μιν εὗρε ; πόσις νύ οἱ ἔσσεται αὐτῇ.
ἤ τινά που πλαγχθέντα κομίσσατο ἧς ἀπὸ νηὸς
ἀνδρῶν τηλεδαπῶν, ἐπεὶ οὔ τινες ἐγγύθεν εἰσίν·
ἤ τίς οἱ εὐξαμένῃ πολυάρητος θεὸς ἦλθεν 280
οὐρανόθεν καταβάς, ἕξει δέ μιν ἤματα πάντα.
βέλτερον, εἰ καὐτή περ ἐποιχομένη πόσιν εὗρεν
ἄλλοθεν· ἦ γὰρ τούσδε γ' ἀτιμάζει κατὰ δῆμον
Φαίηκας, τοί μιν μνῶνται πολέες τε καὶ ἐσθλοί ».
ὣς ἐρέουσιν, ἐμοὶ δέ κ' ὀνείδεα ταῦτα γένοιτο. 285
καὶ δ' ἄλλῃ νεμεσῶ, ἥ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
ἥ τ' ἀέκητι φίλων, πατρὸς καὶ μητρὸς ἐόντων,
ἀνδράσι μίσγηται, πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἐλθεῖν.
ξεῖνε, σὺ δ' ὦκ' ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα τάχιστα
πομπῆς καὶ νόστοιο τύχῃς παρὰ πατρὸς ἐμοῖο. 290
δήεις ἀγλαὸν ἄλσος Ἀθήνης ἄγχι κελεύθου
αἰγείρων· ἐν δὲ κρήνη νάει, ἀμφὶ δὲ λειμών·
ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῦ τέμενος τεθαλυῖά τ' ἀλωή,
τόσσον ἀπὸ πτόλιος, ὅσσον τε γέγωνε βοήσας.
ἔνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον, εἰς ὅ κεν ἡμεῖς 295
ἄστυδε ἔλθωμεν καὶ ἱκώμεθα δώματα πατρός.
αὐτὰρ ἐπὴν ἡμέας ἔλπῃ ποτὶ δώματ' ἀφῖχθαι,
καὶ τότε Φαιήκων ἴμεν ἐς πόλιν ἠδ' ἐρέεσθαι
δώματα πατρὸς ἐμοῦ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστί, καὶ ἂν πάις ἡγήσαιτο 300
νήπιος· οὐ μὲν γάρ τι ἐοικότα τοῖσι τέτυκται
δώματα Φαιήκων, οἷος δόμος Ἀλκινόοιο
ἥρωος. ἀλλ' ὁπότ' ἄν σε δόμοι κεκύθωσι καὶ αὐλή,
ὦκα μάλα μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ' ἂν ἵκηαι
μητέρ' ἐμήν· ἡ δ' ἧσται ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῇ, 305

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι,
κίονι κεκλιμένη· δμωαὶ δέ οἱ εἵατ' ὄπισθεν.
ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται αὐτῇ,
τῷ ὅ γε οἰνοποτάζει ἐφήμενος ἀθάνατος ὥς.
τὸν παραμειψάμενος μητρὸς περὶ γούνασι χεῖρας 310
βάλλειν ἡμετέρης, ἵνα νόστιμον ἦμαρ ἴδηαι
χαίρων καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐσσί.
εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἱκέσθαι
οἶκον ἐυκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν ». 315

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἵμασεν μάστιγι φαεινῇ
ἡμιόνους· αἱ δ' ὦκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα.
αἱ δ' εὖ μὲν τρώχων, εὖ δὲ πλίσσοντο πόδεσσιν·
ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἕποίατο πεζοὶ
ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. 320
δύσετό τ' ἠέλιος καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο
ἱρὸν Ἀθηναίης, ἵν' ἄρ' ἕζετο δῖος Ὀδυσσεύς.
αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο·

« Κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη·
νῦν δή πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔ ποτ' ἄκουσας 325
ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.
δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν ».

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
αὐτῷ δ' οὔ πω φαίνετ' ἐναντίη· αἴδετο γάρ ῥα
πατροκασίγνητον· ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

η

[Καθὼς εἰσήρχετο εἰς τὴν πόλιν ὁ Ὀδυσσεύς, συνήντησε μίαν παρθένον, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκρύπτετο ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ αὐτὴ τοῦ ἔδειξε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκινόου. Ὅπως λάμπει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἔτσι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔλαμπεν ἡ κατοικία τοῦ βασιλέως τῶν Φαιάκων. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐφαίνοντο χάλκινοι τοῖχοι διακοσμημένοι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος μὲ θριγκὸν κυάνοιο, ἤτοι μὲ πλάκας γλυπτὰς ποικιλλομένας μὲ κυανῆν ὑαλόμαζαν (βλ. εἰκ. 2.). Χρυσαῖ ἦσαν αἱ θύραι, χάλκινον τὸ κατώφλιον καὶ ἀργυροῖ οἱ σταθμοὶ καὶ τὸ ὑπέρθυρον. Δύο κύνες ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ἔργα τοῦ Ἡφαίστου, ἦσαν ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου. Πολυτελῆ ἔπιπλα καὶ ἐπ' αὐτῶν λεπτοῦφαντα καλύμματα, ἀγάλματα χρυσᾶ καὶ σκεύη περίτεχνα συνεπλήρωναν τὸν μεγαλοπρεπῆ αὐτὸν διάκοσμον. Ἐξίσου θαυμαστὸς ἐξετείνετο πέριξ τοῦ ἀνακτόρου ὁ κῆπος μὲ δένδρα κατάφορτα ἀπὸ καρπούς, μὲ κοσμητὰς πρασιὰς καὶ μὲ δροσερὰς κρήνας. Ἀφοῦ ἐθαύμασε τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτὴν κατοικίαν ὁ Ὀδυσσεύς, εἰσῆλθε διὰ τῆς κεντρικῆς θύρας, διέσχισε ταχέως τὸ μέγαρον καὶ προσέπεσεν εἰς τὰ γόνατα τῆς βασιλίσσης. Τὴν παρεκάλεσε μὲ συγκινητικοὺς λόγους νὰ τὸν ἐλεήσῃ καὶ ἀκολούθως ἐκάθισεν ὡς ἱκέτης εἰς τὴν σποδὸν τῆς ἑστίας. Οἱ παριστάμενοι εὐγενεῖς τῶν Φαιάκων ἔμειναν κατάπληκτοι, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἀνεγείρῃ τὸν ξένον καὶ νὰ τὸν καθίσῃ εἰς λαμπρὸν θρόνον. Ἐπηκολούθησαν ὅλαι αἱ συνήθεις πρὸς τοὺς ξένους περιποιήσεις· κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ Ἀλκινόου τὴν ἐπαύριον ἔπρεπε νὰ συνέλθουν οἱ ἄριστοι, διὰ νὰ ξενίσουν ἐπισήμως τὸν ξένον καὶ νὰ σκεφθοῦν πῶς νὰ τὸν ἀποστείλουν εἰς τὴν πατρίδα του.

θ

Τὴν ἑπομένην ὁ Ἀλκίνοος ὡδήγησε τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὴν ἀγορὰν πλησίον τοῦ λιμένος, ὅπου συνῆλθον καὶ ἄλλοι Φαίακες. Ἀφοῦ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ ἑτοιμασθῇ πλοῖον, ἐπέστρεψε μὲ τοὺς σκηπτούχους εἰς τὸ ἀνάκτορον, ὅπου ἔγινε θυσία καὶ συμπόσιον. Κατὰ τὸ δεῖπνον ὁ ἀοιδὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ὁ τυφλὸς Δημόδοκος, ἐτραγούδησεν ἔπος, τὸ ὁποῖον περιέγραψε τὴν ἔριν μεταξὺ Ἀχιλλέως καὶ Ὀδυσσέως κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰλίου. Τόσον συνεκινήθη τότε ὁ ἄγνωστος ξένος ἀπὸ τὸ ᾆσμα, ὥστε ὁ βασιλεὺς διέταξε τὸν Δημόδοκον νὰ διακόψῃ καὶ ἐπρότεινε νὰ συνεχισθῇ ἡ διασκέδασις μὲ ἐπίδειξιν ἀγώνων. Ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου πολλοὶ εὐγενεῖς νέοι ἐπέδειξαν τὴν ἀθλητικήν των δεινότητα. Ἔλαβε μέρος εἰς διάφορα ἀγωνίσματα καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, καταπλήττων ὅλους μὲ τὴν εὐστροφίαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματός του. Ἔγινεν ἀκόμη πρὸς τιμὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ξένου ἐπίδειξις χοροῦ καὶ προσεφέρθησαν εἰς αὐτὸν τὰ πρῶτα δῶρα φιλοξενίας. Εἰς τὸ ἐπακολουθῆσαν συμπόσιον ὁ Δημόδοκος μεταξὺ ἄλλων ἐτραγούδησε κατὰ παράκλησιν τοῦ Ὀδυσσέως τὴν ἅλωσιν τοῦ Ἰλίου διὰ τοῦ δουρείου ἵππου. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὅλοι ἀντελήφθησαν τὴν συγκίνησιν τοῦ ξένου. Τότε ὁ Ἀλκίνοος τὸν παρεκάλεσε νὰ φανερώσῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα του.

ι

Μὲ κατάπληξιν ἤκουσαν οἱ Φαίακες, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτῶν φιλοξενούμενος εἶναι αὐτὸς ὁ Λαερτιάδης Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν παρακειμένων νήσων, ὁ ἥρως τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἔφθασε μέχρις οὐρανοῦ. Καὶ ἤρχισε τότε ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ διηγῆται πρὸς τοὺς παρόντας τὸν πολυκηδέα αὐτοῦ νόστον: Ἀπὸ τὸ Ἴλιον ὁ ἄνεμος τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ἴσμαρον τῆς Θράκης, ὅπου αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψουν μάχην μὲ τὸν λαὸν τῶν Κικόνων. Ἡττηθέντες ἀπέπλευσαν πρὸς Νότον καί, ἐνῷ ἔκαμπτον τὸν Μαλέαν, τὰ κύματα καὶ ὁ ἄνεμος τοὺς παρέσυραν πέραν τῶν Κυθήρων. Ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας ἐφέροντο ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ τὴν δεκάτην ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν τῶν Λωτοφάγων, ὅπου τινὲς τῶν συντρόφων ἔφαγον λωτὸν καὶ ὑπὸ τὴν μαγικὴν ἐνέργειαν τοῦ καρποῦ τούτου δὲν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἡ θαυμαστὴ χώρα τῶν Κυκλώπων ἦτο ὁ ἑπόμενος σταθμὸς τοῦ ταξιδίου των. Ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ δώδεκα ἄνδρας τοῦ ἰδικοῦ του πλοίου ἔφθασεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πολυφήμου. Ἐξ ἀπὸ τοὺς συντρόφους κατέφαγεν ὁ ἄγριος Κύκλωψ, οἱ δ' ἄλλοι ἐσώθησαν διὰ τῆς πανουργίας τοῦ Ὀδυσσέως, ὅστις ἐτύφλωσε τὸν Πολύφημον καὶ ἐπενόησε τέχνασμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ σπήλαιον τοῦ Κύκλωπος.

κ

Πλεύσαντες ἔπειτα εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου εὗρον φιλοξενίαν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως τῶν ἀνέμων. Διὰ νὰ τοὺς διευκολύνῃ κατὰ τὸν πλοῦν ὁ Αἴολος, περιέκλεισεν εἰς ἀσκὸν ὅλους τοὺς ἀνέμους πλὴν τοῦ Ζεφύρου καὶ τὸν παρέδωσεν εἰς τὸν Ὀδυσσέα. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπλησίαζον νὰ φθάσουν εἰς τὴν πατρίδα των, οἱ σύντροφοι ἤνοιξαν τὸν ἀσκὸν νομίζοντες, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκρυπτεν ἐντὸς αὐτοῦ χρυσὸν καὶ ἄργυρον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τότε ἐξαπελύθησαν οἱ ἄνεμοι καὶ νέαι θύελλαι τοὺς παρέσυραν πάλιν μακρὰν πρὸς Δυσμάς, ὅπου νέα φοβερώτερα δεινὰ ὑπέστησαν. Εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγρίων Λαιστρυγόνων ἐχάθησαν ἕνδεκα πλοῖα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ μόλις αὐτὸς κατώρθωσε νὰ σωθῇ ἀποκόψας τὰ πρυμνήσια τοῦ ἰδικοῦ του πλοίου. Εἰς τὴν νῆσον Αἰαίην ἡ θεὰ Κίρκη μετέβαλε τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσέως εἰς χοίρους, αὐτὸς δὲ μὲ τὴν προστασίαν τοῦ Ἑρμοῦ διέφυγε τὸν ὄλεθρον. Χαριζομένη εἰς αὐτὸν ἡ θεὰ ἐπανέφερε καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν των.

λ

Ἀποπλέοντες ἀπὸ τὴν νῆσον τῆς Κίρκης ἔφθασαν εἰς μυστηριώδη τόπον, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς εἰσχωρήσας εἰς ἓν βάραθρον ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν καὶ συνωμίλησε μὲ ψυχὰς οἰκείων καὶ φίλων του.

μ

Τέλος δὲ ἐπανελθόντες πάλιν πρὸς τὴν Κίρκην ἔμαθον παρ' αὐτῆς ποῖα ἀκόμα δεινὰ ἔμελλον νὰ ὑποστοῦν. Ἡ Κίρκη ὡδήγησε τὸν Ὀδυσσέα πῶς νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον, ὅταν θὰ παραπλεύσῃ τὴν χώραν τῶν Σειρήνων καὶ ὅταν θὰ διέλθῃ ἀπὸ τὸ στενόν, ὅπου κατέτρωγον τοὺς ναυτιλομένους ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις. Εἰς τοὺς ἐπικινδύνους αὐτοὺς τόπους ἀπωλέσθησαν καὶ ἄλλοι σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσέως. Ὅσοι περιεσώθησαν ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἡλίου, ὅπου παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Ὀδυσσέως, κατέφαγον τὰς ἱερὰς βοῦς τοῦ θεοῦ. Ὁ Ζεὺς τιμωρῶν τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο συνέτριψε μὲ κεραυνὸν τὸ πλοῖον τοῦ Ὀδυσσέως, διεσώθη δὲ μόνον αὐτὸς ὡς ναυαγὸς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

ν

Ἡ διήγησις τοῦ Ὀδυσσέως κατεγοήτευσε τοὺς Φαίακας. Νέαι φιλοφρονήσεις καὶ νέα δῶρα ἐδόθησαν πρὸς τὸν ξένον. Τέλος δὲ ἦλθεν ἡ στιγμὴ νὰ τὸν προπέμψουν εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἀνέμενεν εἰς τὴν ἀκτήν. Εὐγνώμων ὁ Ὀδυσσεὺς προσεφώνησε κατὰ τὴν τελευταίαν σπονδὴν τὴν βασίλισσαν μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους :

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

« Χαῖρέ μοι, ὦ βασίλεια, διαμπερές, εἰς ὅ κε γῆρας
ἔλθῃ καὶ θάνατος, τὰ ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται.
αὐτὰρ ἐγὼ νέομαι· σὺ δὲ τέρπεο τῷδ' ἐνὶ οἴκῳ
παισί τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἀλκινόῳ Βασιλῆι ».

Οἱ Φαίακες ναῦται ἀπεβίβασαν τὸν Ὀδυσσέα κοιμώμενον εἰς μίαν ἐξοχικὴν ἀκτὴν τῆς Ἰθάκης καὶ πλησίον εἰς τὴν ρίζαν μιᾶς ἐλαίας ἐτοποθέτησαν τὰ δῶρα. Ὅταν ἐξύπνησεν ὁ Ὀδυσσεύς, δὲν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως τὴν πατρικήν του γῆν. Τέλος τὸν ἐπλησίασεν ἕνας ποιμὴν (πάλιν ἡ Ἀθηνᾶ) καὶ αὐτὸς τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν ὀνομαστὴν Ἰθάκην.

ξ

Κατὰ προτροπὴν πάντοτε τῆς θεᾶς, ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὴν καλύβην τοῦ χοιροβοσκοῦ Εὐμαίου, ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀνακτόρων. Ἐκεῖ ἐφιλοξενήθη ὡς ἐπαίτης καὶ ἀπὸ τὸν χοιροβοσκὸν ἔμαθε τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν οἶκόν του, τὴν ὕ β ρ ι ν τῶν μνηστήρων καὶ τὸ τ α ξ ί δ ι ο ν τοῦ Τηλεμάχου εἰς Πύλον.

ο

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Τηλέμαχος ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ ταξιδίου του εἰδοποιήθη ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶν νὰ μὴ μεταβῇ εἰς τὸ ἀνάκτορον, ἀλλὰ ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὴν μητέρα του τὴν ἐπιστροφήν του, ἀποστέλλων εἰς αὐτὴν τὸν Εὔμαιον].

π

Ἀναγνώρισις τοῦ Τηλεμάχου ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως.

[1 - 153. Ὅταν εἰσῆλθεν ὁ Τηλέμαχος εἰς τὴν καλύβην τοῦ πιστοῦ θεράποντος, εἶδε τὸν ξένον ἐπαίτην καὶ ὡμίλησε φιλικῶς μαζί του. Ἦτο περίλυπος ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσέως, διότι δὲν εἶχε μάθει τίποτε ἀκριβὲς διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρός του. Πρωτίστως ὅμως ἔπρεπε νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν μητέρα του, ὅτι ἐπέστρεψε σῶος ἀπὸ τὴν Πύλον καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν πόλιν τὸν Εὔμαιον].

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἦ ῥα καὶ ὦρσε συφορβόν· ὁ δ' εἵλετο χερσὶ πέδιλα, 154
δησάμενος δ' ὑπὸ ποσσὶ πόλινδ' ἴεν. οὐδ' ἄρ' Ἀθήνην
λῆθεν ἀπὸ σταθμοῖο κιὼν Εὔμαιος ὑφορβός,
ἀλλ' ἥ γε σχεδὸν ἦλθε· δέμας δ' ἤικτο γυναικὶ
καλῇ τε μεγάλῃ τε καὶ ἀγλαὰ ἔργα ἰδυίῃ.
στῆ δὲ κατ' ἀντίθυρον κλισίης Ὀδυσῆι φανεῖσα,
οὐδ' ἄρα Τηλέμαχος ἴδεν ἀντίον οὐδὲ νόησεν· 160
οὐ γάρ πως πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς·
ἀλλ' Ὀδυσεύς τε κύνες τε ἴδον, καί ῥ' οὐχ ὑλάοντο,
κνυζηθμῷ δ' ἑτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν.
ἡ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
ἐκ δ' ἦλθεν μεγάροιο παρὲκ μέγα τειχίον αὐλῆς, 165
στῆ δὲ πάροιθ' αὐτῆς· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη·
« Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
ἤδη νῦν σῷ παιδὶ ἔπος φάο μηδ' ἐπίκευθε,
ὡς ἂν μνηστῆρσιν θάνατον καὶ κῆρ' ἀραρόντε
ἔρχησθον προτὶ ἄστυ περικλυτόν· οὐδ' ἐγὼ αὐτὴ 170
δηρὸν ἀπὸ σφῶιν ἔσομαι μεμαυῖα μάχεσθαι ».
Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
φᾶρος μέν οἱ πρῶτον ἐυπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα
θῆκ' ἀμφὶ στήθεσσι, δέμας δ' ὤφελλε καὶ ἥβην.
ἂψ δὲ μελαγχροιὴς γένετο, γναθμοὶ δὲ τάνυσθεν, 175
κυάνεαι δ' ἐγένοντο γενειάδες ἀμφὶ γένειον.
ἡ μὲν ἄρ' ὡς ἔρξασα πάλιν κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
ἤιεν ἐς κλισίην· θάμβησε δέ μιν φίλος υἱός,
ταρβήσας δ' ἑτέρωσε βάλ' ὄμματα μὴ θεὸς εἴη,
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα· 180
« Ἄλλοῖός μοι, ξεῖνε, φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν,
ἄλλα δὲ εἵματ' ἔχεις, καί τοι χρὼς οὐκέθ' ὁμοῖος.
ἦ μάλα τις θεός ἐσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν·
ἀλλ' ἵληθ', ἵνα τοι κεχαρισμένα δώομεν ἱρὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἠδὲ χρύσεα δῶρα, τετυγμένα· φείδεο δ' ἡμέων ». 185

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
« Οὔ τίς τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐίσκεις ;
ἀλλὰ πατὴρ τεός εἰμι, τοῦ εἵνεκα σὺ στεναχίζων
πάσχεις ἄλγεα πολλά, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν ».

Ὣς ἄρα φωνήσας υἱὸν κύσε, κὰδ δὲ παρειῶν 190
δάκρυον ἧκε χαμᾶζε· πάρος δ' ἔχε νωλεμὲς αἰεί.
Τηλέμαχος δ', οὐ γάρ πω ἐπείθετο ὃν πατέρ' εἶναι,
ἐξαῦτίς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·

« Οὐ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, πατὴρ ἐμός, ἀλλά με δαίμων
θέλγει, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω· 195
οὐ γάρ πως ἂν θνητὸς ἀνὴρ τάδε μηχανόῳτο
ᾧ αὐτοῦ γε νόῳ, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
ῥηιδίως ἐθέλων θείη νέον ἠὲ γέροντα.
ἦ γάρ τοι νέον ἧσθα γέρων καὶ ἀεικέα ἔσσο·
νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικας, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι ». 200

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
« Τηλέμαχ', οὔ σε ἔοικε φίλον πατέρ' ἔνδον ἐόντα
οὔτε τι θαυμάζειν περιώσιον οὔτ' ἀγάασθαι·
οὐ μὲν γάρ τοι ἔτ' ἄλλος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς,
ἀλλ' ὅδ' ἐγὼ τοιόσδε, παθὼν κακά, πολλὰ δ' ἀληθείς, 205
ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
αὐτάρ τοι τόδε ἔργον Ἀθηναίης ἀγελείης,
ἥ τέ με τοῖον ἔθηκεν, ὅπως ἐθέλει, δύναται γάρ,
ἄλλοτε μὲν πτωχῷ ἐναλίγκιον, ἄλλοτε δ' αὖτε
ἀνδρὶ νέῳ καὶ καλὰ περὶ χροΐ εἵματ' ἔχοντι. 210
ῥηίδιον δὲ θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ κακῶσαι ».

Ὣς ἄρα φωνήσας κατ' ἄρ' ἕζετο, Τηλέμαχος δὲ
ἀμφιχυθεὶς πατέρ' ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων,
ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ' ἵμερος ὦρτο γόοιο· 215

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί,
φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι·
ὣς ἄρα τοί γ' ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβον.
καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο, 220
εἰ μὴ Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ' αἶψα·
« Ποίῃ γὰρ νῦν δεῦρο, πάτερ φίλε, νηί σε ναῦται
ἤγαγον εἰς Ἰθάκην ; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο ;
οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀίομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι ».
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς· 225
« Τοιγὰρ ἐγώ τοι, τέκνον, ἀληθείην καταλέξω.
Φαίηκές μ' ἄγαγον ναυσίκλυτοι, οἵ τε καὶ ἄλλους
ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται·
καί μ' εὕδοντ' ἐν νηὶ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην, ἔπορον δέ μοι ἀγλαὰ δῶρα, 230
χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν.
καὶ τὰ μὲν ἐν σπέεσσι θεῶν ἰότητι κέονται·
νῦν αὖ δεῦρ' ἱκόμην ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης,
ὄφρα κε δυσμενέεσσι φόνου πέρι βουλεύσωμεν.
ἀλλ' ἄγε μοι μνηστῆρας ἀριθμήσας κατάλεξον, 235
ὄφρ' ἰδέω ὅσσοι τε καὶ οἵ τινες ἀνέρες εἰσίν.
καί κεν ἐμὸν κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμηρίξας
φράσσομαι, ἤ κεν νῶι δυνησόμεθ' ἀντιφέρεσθαι
μούνω ἄνευθ' ἄλλων, ἢ καὶ διζησόμεθ' ἄλλους ».
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα· 240
« Ὦ πάτερ, ἦ τοι σεῖο μέγα κλέος αἰὲν ἄκουον,
χεῖράς τ' αἰχμητὴν ἔμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν·
ἀλλὰ λίην μέγα εἶπες· ἄγη μ' ἔχει· οὐδέν κεν εἴη
ἄνδρε δύω πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισι μάχεσθαι.
μνηστήρων δ' οὔτ' ἂρ δεκὰς ἀτρεκὲς οὔτε δύ' οἶαι, 245
ἀλλὰ πολὺ πλέονες· τάχα δ' εἴσεαι ἐνθάδ' ἀριθμόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκ μὲν Δουλιχίοιο δύω καὶ πεντήκοντα
κοῦροι κεκριμένοι, ἓξ δὲ δρηστῆρες ἕπονται·
ἐκ δὲ Σάμης πίσυρές τε καὶ εἴκοσι φῶτες ἔασιν,
ἐκ δὲ Ζακύνθου ἔασιν ἐείκοσι κοῦροι Ἀχαιῶν, 250
ἐκ δ' αὐτῆς Ἰθάκης δυοκαίδεκα πάντες ἄριστοι,
καί σφιν ἅμ' ἐστὶ Μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδὸς
καὶ δοιὼ θεράποντε, δαήμονε δαιτροσυνάων.
τῶν εἴ κεν πάντων ἀντήσομεν ἔνδον ἐόντων,
μὴ πολύπικρα καὶ αἰνὰ βίας ἀποτίσεαι ἐλθών. 255
ἀλλὰ σύ γ', εἰ δύνασαί τιν' ἀμύντορα μερμηρίξαι,
φράζευ, ὅ κέν τις νῶιν ἀμύνοι πρόφρονι θυμῷ ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
« Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο καί μευ ἄκουον,
καὶ φράσαι, ἤ κεν νῶιν Ἀθήνη σὺν Διὶ πατρὶ 260
ἀρκέσει, ἦέ τιν' ἄλλον ἀμύντορα μερμηρίξω ».

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
« Ἐσθλώ τοι τούτω γ' ἐπαμύντορε, τοὺς ἀγορεύεις,
ἀνδράσι τε κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι ». 265

Ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τὸν κύνα του Ἄργου
(Ἐγχάρακτος λίθος)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

α) ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ

β) ΙΔΙΑΖΟΝΤΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

γ) ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΡΑΨΩΔΙΑ α

1 - 10

α) **ἄνδρα** = περὶ τοῦ ἀνδρός. — **ἔννεπε·** προστ. τοῦ *ἐννέπω* = διηγοῦμαι, λέγω (ρίζ. σεπ-).— **πολύτροπος** = ἔχων πολλοὺς τρόπους, ἐφευρετικός. — **πλάγχθη·** ρ. *πλάζομαι* = περιπλανῶμαι (ρίζ. *πλάγ-* συγγ. πλήττω). — **τὸ πτολίεθρον Τροίης**= ἡ πόλις τῆς Τροίας *(πόλις καὶ πτόλις)*. — **πέρθω** = καταστρέφω κυριευθεῖσαν πόλιν (πορθῶ). — **νόος** = σκέψις, νοοτροπία. — ὁ = οὗτος. — **πόντος** = ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα, τὸ πέλαγος. — **πάσχω ἄλγεα** = ὑποφέρω βάσανα. — **ὅν· ὃς ἢ ὅν·** κτητ. ἀντων. γ' προσ. = ἰδικός του. — **θυμὸς**= ψυχή, καρδιὰ (*θύω* = πνέω σφοδρῶς). — **κατὰ ὃν θυμὸν**= εἰς τὴν ψυχήν του, κατάκαρδα. — **ἄρνυμαι**= ἀποκτῶ, διασῴζω· *ἀρνύμενος*= προσπαθῶν νὰ διασώσῃ· ἀποπειρατικὸς ἐνεστ. — **ψυχὴ**= ζωή. — **ἦν·** κτητ. (στ. 4). — **νόστος** = ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίδα (*νέομαι*= ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα). — **ὥς·** δεικτ. ἐπίρρ. = τοιουτοτρόπως. — **οὐδ' ὥς** = οὔτε ἔτσι, δηλ. παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας του. — **ἕταρος** = σύντροφος (*ἑταῖρος*). — **ῥύομαι** = σῴζω. — **ἱέμενός περ·** *καίπερ ἱέμενος·* ἐναντ. μτχ. *ἵεμαι* = ἐπιθυμῶ. — **αὐτῶν σφετέρῃσιν** = διὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν... — **ἀτασθαλίαι** = ἀνόητοι πράξεις, ἁμαρτήματα. — **νήπιος** = ὁ μὴ ὁμιλῶν ἀκόμα, μικρὸς καὶ ἑπομένως ἀπερίσκεπτος (στερ. *νη* + *ἔπος* = λόγος). — **κατὰ ἤσθιον** = κατέφαγον. — **αὐτὰρ** = δέ, ἀλλά. — **νόστιμος** (*νόστος* στ. 5) = ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἐπάνοδον. Ἐκ τῆς σημασίας αὐτῆς προῆλθεν ἡ νεωτέρα : νόστιμος = γλυκύς, εὐχάριστος, διότι ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα εἶναι ἡμέρα χαρᾶς. — **τὸ ἦμαρ - ἤματος**=

Σημ. **1.** Ἐκ τῶν ἀναγραφομένων σημασιῶν ἑκάστης λέξεως ἡ τελευταία εἶναι ἡ μᾶλλον ἁρμόζουσα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου.

Σημ. **2.** Οἱ σύνδεσμοι καὶ τὰ μόρια παρ' Ὁμήρῳ ἔχουν ποικίλας σημασίας καὶ συνήθως ἐνισχύουν τὴν ἔννοιαν τῆς φράσεως. Ἐνίοτε ὅμως παρεμβάλλονται χωρὶς νὰ ἐπηρεάζουν τὸν λόγον. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν δὲν ἑρμηνεύονται εἰς τὰς σημειώσεις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ ἡμέρα. — **νόστιμον ἦμαρ** = ἡ ἡμέρα τῆς ἐπανόδου· περίφρ. ἀντὶ *νόστον*. — **ἁμόθεν** = ἀπὸ κάπου, ἀπὸ κάποιο σημεῖον· (ἐπίρρ. ἐκ τοῦ ἀχρήστου ἐπιθέτου *ἁμὸς* = τίς. πρβλ. *οὐδ' ἁμοῦ*). — **τῶν** = τούτων, δηλ. τῶν συμβάντων. — **γέ**· τὸ μόριον ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ *ἁμόθεν*. Δύναται ν' ἀποδοθῇ μὲ τὸ νεοελλ. : πάντως.

β) Ρηματικοὶ τύποι παρῳχημένων χρόνων ἄνευ αὐξήσεως : *πλάγχθη, πάθεν, ἴδεν*.

— Κατάληξις δοτικ. πληθ. πρωτοκλ. — **ῃσι**, καὶ δευτεροκλ. **-οισι** : *σφετέρῃσι(ν), ἀτασθαλίῃσι(ν), τοῖσι(ν)*.

— Ἐπιρρηματικὴ χρῆσις τῶν προθέσεων : κατὰ (=ἐντελῶς)-*ἤσθιον*.

— Οἱ τύποι **ὁ ἡ τὸ** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις μὲ σημ. δεικτικῆς ἀντωνυμίας : *ὁ γ' ἐν πόντῳ, ὁ τοῖσιν ἀφείλετο, τῶν ἁμόθεν* κλπ.

— Χρῆσις ἀσυναιρέτων καταλήξεων : *ἄστεα, ἄλγεα*.

— Κατάληξις τῆς γενικῆς ἑνικ. τῶν εἰς **-ος** δευτεροκλ. **-οιο** : *Ἠελίοιο*.

— Κτητ. ἀντωνυμ. γ' προσ.: **ὅς ἣ ὅν** (*ἑός ἑή ἑόν*).

γ) **Μοῦσα :** Οἱ στίχοι 1 - 10 ἀποτελοῦν τὸ προοίμιον τοῦ ποιήματος. Κατὰ παλαιοτάτην παράδοσιν ὁ ποιητὴς πάντοτε ἐν ἀρχῇ ἐπικαλεῖται τὰς Μούσας ἢ τὴν Μοῦσαν. Ἡ λατρεία τῶν Μουσῶν ἦτο ἀρχαιοτάτη χρονολογουμένη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἔζων εἰς τὰς βορειοτέρας ἑλληνικὰς χώρας (Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν). Ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς (*κοῦραι Διὸς*) καὶ τῆς Μνημοσύνης. Ἐπειδὴ τὸ ἀρχαιότατον κέντρον τῆς λατρείας των ἦτο ἡ περὶ τὴν Πιερίαν καὶ τὸν Ὄλυμπον χώρα, ὠνομάζοντο *Πιερίδες* ἢ *Ὀλυμπιάδες Μοῦσαι*. Εὐφυέστατα ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσείας συνδυάζει τὴν καθιερωμένην ἐπίκλησιν μὲ τὴν περίληψιν τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον θὰ διηγηθῇ. — **ἱερόν :** Ἡ πόλις τοῦ Ἰλίου ἦτο θεοφιλὴς καὶ ἐπροστατεύετο ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ διὰ τοῦτο λέγεται *ἱερὸν πτολίεθρον*. — **Ὑπερίων :** Ἐπίθετον τοῦ Ἡλίου ἐκφράζον τὴν ἰδιότητα τοῦ ὕψους = ὕψιστος ἢ ὁ ἐξ ὕψους ἄρχων. Λέγεται καὶ *Ὑπεριονίδης* — **κατὰ βοῦς ἤσθιον :** Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἱστορεῖται εἰς τὸ **μ** τῆς Ὀδυσσείας. Ἀφοῦ ἡ ναῦς τοῦ Ὀδυσσέως διέφυγε τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν, ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τοῦ *Ἡλίου*. Ἐκεῖ οἱ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσέως πιεσθέντες ἀπὸ τὴν πεῖναν ἔφαγον τὰς ἱερὰς βοῦς τοῦ θεοῦ, παρὰ τὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συμβουλὰς τοῦ Ὀδυσσέως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐχάθησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ μόνος ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ναυαγός, περιεσώθη εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

11 - 27

α) 11 - 21. **ἔνθα** = τότε. Χρονικόν. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ *ἁμόθεν*. **αἰπὺς** = αἰφνίδιος, ἀπροσδόκητος. — **ἔσαν** = ἦσαν. — **ἠδὲ** = καί. — **οἶος** = μόνος. — **κέχρημαι** = ἔχω ἀνάγκην, ἐπιθυμῶ (*χρή*). — **πότνια** = σεπτή, σεβαστή. Ἐπίθ. γυναικῶν καὶ θεαινῶν (ρίζ. *ποτ* - Λατιν. pot - possum). — **ἐρύκω** = ἐμποδίζω, κατακρατῶ. — **δῖος** = ὁ ἐκ τοῦ Διός, ὁ ὅμοιος πρὸς τὸν Δία, θεϊκός, ὑπέροχος (ρίζ. *δι* - Λατιν. divus - divinus). — **τὸ σπέος** = τὸ σπήλαιον. — **γλαφυρὸς** = κοῖλος, βαθουλὸς (*γλάφω - γλύφω*). — **λιλαίομαι** = ἐπιθυμῶ. — **ὁ πόσις - ιος** = ὁ ἄνδρας, ὁ σύζυγος (ρίζ. *πότ*.-πρβλ. *πότνια*). — **δὴ** = ἤδη, πλέον. — **περιπ(ε)λομένων** · *περιπέλομαι* = περιστρέφομαι. — **τῷ** = κατὰ τὸ ὁποῖον, δηλ. ἔτος. — **οἱ** = αὐτῷ. — **ἐπεκλώσαντό οἱ** = τοῦ προώρισαν. **νέομαι** = ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα· καὶ·στ. 5 *νόστος*. — **οὐδ' ἔνθα** = οὔτε τότε. — **πεφυγμένος**· *φεύγω*· = διαφεύγω. — **ἦεν** = ἦν. — **οἱ ἄεθλοι** = οἱ ἀγῶνες, αἱ δοκιμασίαι. — **καί** · ἐπιδοτ. = ἀκόμα καί... — **μετὰ** = μεταξύ. — **οἷσι** · *ἑοῖς*. — **ἐλεαίρω** = εὐπλαγχνίζομαι, λυποῦμαι (*ἐλεῶ*). — **νόσφι** = μακράν, ἐκτός. — **ἀσπερχές**· ἐπίρρ. = σφοδρῶς. — **μενεαίνω** = εἶμαι ὠργισμένος (*μένος*). — **ἀντίθεος** = ὁ ἀντιπαραβαλλόμενος πρὸς τοὺς θεούς, ἰσόθεος. — **πάρος** = πρίν. — **ἣν (ἐὴν) γαῖαν** = εἰς τὴν χώραν του.

22 - 27. **μετεκίαθε**· *μετακιάθω* = πηγαίνω πρός τινας (*μετακιάθω*, θαμιστ. τοῦ *κίω* = πορεύομαι). — **τηλόθι** = μακρὰν (*τηλοῦ, τῆλε*, πρβλ. τὰ σύνθετα τῆς νέας ἑλλην. τηλέγραφος, τηλεβόλον κλπ.). — **ἐὼν** = ὤν. — **τοί** · ἀναφ. ἀντων. — **διχθά** · ἐπίρρ. = εἰς δύο μέρη. — **δεδαίαται** · παθ. παρακμ. ρ. *δαίομαι* = χωρίζομαι. — **ἔσχατοι ἀνδρῶν** = εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. — **δυσομένου** = ἐκεῖ ποὺ δύει, πρὸς τὴν δύσιν (ἀόρ. α' ἔχων τὸ σ καὶ κατάληξιν β' ἀορ.).—**Ὑπερίων** · 8. —**ἀνιόντος** = ἐκεῖ ποὺ ἀνατέλλει, πρὸς τὴν ἀνατολήν· ρ. *ἄνειμι* (*ἀνὰ + εἶμι*). — **ἀντιάω** = ἀντικρύζω, παρίσταμαι. — **ἑκατόμβη** = θυσία ἑκατὸν βοῶν καὶ γενικῶς θυσία μὲ ἄφθονα θύματα. — **ἀρνειὸς** = πρόβατον, κριάρι. — **ἔνθα** = ἐκεῖ. — **ἡ δαὶς - δαιτὸς** = γεῦμα, συμπόσιον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(δαίομαι = χωρίζω. Κυρίως *δαὶς = τὸ μερίδιον τοῦ φαγητοῦ, πρβλ.* συνδαιτυμών). — **παρήμενος** = παρακαθήμενος *(ἧμαι = κάθημαι).* — **οἱ δὲ δὴ ἄλλοι** = ἀλλὰ βεβαίως οἱ ἄλλοι, ἐνν. θεοί.— **ἐνὶ** =ἐν, ἐντός.— **μέγαρον** = ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἀνακτόρου.

β) Ἰων. τύπος : **ἔσαν** *(ἦσαν).*

—γ' πρόσ. τῆς προσωπ. ἀντων. εἰς τὰς πλαγ. πτώσεις : **οὗ, οἵ, ἕ** *(αὐτοῦ - ῷ ὁν).*

— Οἱ τύποι **ὁ ἡ τὸ** εἰς σημ. ἀναφ. ἀντων. Πληθ. ὀνομ. **τοί, ταί.** *τῷ ἐπεκλώσαντο, τοὶ δεδαίαται.*

— Παρεμβολὴ τοῦ ο εἰς ρημ. συνηρημένα εἰς **-άω :** *ἀντιόων (ἀντιάων - ἀντιῶν = ἀντιόων).*

—Ἀσυναίρετα φωνήεντα εἰς τὴν ρίζαν τῶν λέξεων: *ἄεθλος, Ἠέλιος.*

— Κατάληξις γ' πληθ. προσ. παθ. παρακειμένου **-αται**: *δεδαίαται.*

γ) **ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες** :Ὡς σημεῖον ἐνάρξεως τῆς διηγήσεως λαμβάνει ὁ ποιητὴς τὴν ἀπροσδόκητον συμφορὰν τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεφον νικηταὶ ἀπὸ τὸ Ἴλιον. Κατὰ τὴν ἐπικὴν παράδοσιν, μόλις ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Τροίας, φοβερὰ τρικυμία διεσκόρπισε τὰ πλοῖά των καὶ ἄλλοι μὲν ἠφανίσθησαν, ἄλλοι δὲ κατώρθωσαν μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις νὰ φθάσουν εἰς τὰς πατρίδας των.— **νύμφη :** Νύμφαι ἦσαν κατώτεραι θεότητες τῶν δασῶν, τῶν πηγῶν, τῆς θαλάσσης, τῶν σπηλαίων (Δρυάδες, Ναϊάδες, Νηρηίδες, Ἀντριάδες κ.ἄ.). — **Ποσειδάων ἀσπερχὲς μενέαινεν :** Οἱ λόγοι τῆς ὀργῆς τοῦ Ποσ. ἐκτίθενται κατωτέρω στ. 68. — **Αἰθίοπες :** Ἡ ἐμπορικὴ δρᾶσις τῶν Ἑλλ. εἶχε φέρει αὐτοὺς εἰς ἐπαφὴν ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων μὲ τοὺς λαοὺς τῆς μαύρης φυλῆς. Περισσότερον γνωστοὶ ἦσαν οἱ πρὸς ἀνατολὰς Αἰθίοπες ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Αἰγύπτου μέχρι τοῦ ἄνω Νείλου.

28 - 43

α) **μῦθος** = λόγος.— **ἄρχω μύθων** = ἀρχίζω τὴν ὁμιλίαν. — **τοῖσι** = μεταξὺ αὐτῶν. — **κατὰ θυμὸν** = ἐν τῇ ψυχῇ του, καθ' ἑαυτόν. **ἀμύμων** = ἄψογος, τέλειος, εὐγενὴς (στερ. *α* + *μῶμος*).— **ῥὰ** = ὡς γνωστόν. Μόριον ἐγκλιτ. *(ἄρα).* — **τηλεκλυτὸς** = ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φήμη φθάνει μακράν, ἐξακουστὸς (*τῆλε* + *κλύω* = ἀκούω). — **ἔκτανε** = ἔκτεινε (ρίζ. *κτεν-* καὶ *κταν-*).— **τὸ ἔπος** = λόγος (ρίζ. *Fεπ - εἰπεῖν*).— **μετηύδα** = ὡμίλει πρὸς (*αὐδῶ, αὐδὴ* = φωνή). — **ὦ πόποι** = πώ ! πώ ! ἐπιφών. ἐκπλήξεως.— **οἷον** = πῶς, μὲ πόσην εὐκολίαν ! — **νὺ(ν)** = λοιπόν, ἀληθῶς. — **βροτὸς** = θνητὸς (ρίζ. *μορ - μόρος* = θάνατος). — **αἴτι(ό)ωνται** =ἐπιρρίπτουν τὴν εὐθύνην.—**ἔμμεναι** · ἀπαρέμφ. τοῦ *εἰμί*. — **οἱ δὲ** = ἐνῷ αὐτοί. — **καὶ αὐτοὶ** =μόνοι των. — **σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν** · στ. 7.— **μόρος** = μοῖρα (ρίζ. *μερ - μέρος, μερίζω*). — **ὑπὲρ μόρον** = παρὰ τὰ ὡρισμένα ὑπὸ τῆς μοίρας. — **καὶ νῦν** = καὶ εἰς αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ποὺ λέγω τώρα. — **γῆμε**· *ἔγημε* = συνεδέθη διὰ γάμου. — **ἡ ἄλοχος** = ἡ σύζυγος (ἀθρ.α + *λέχος* = κλίνη). — **ἄλοχος μνηστή** = νόμιμος σύζυγος.—**νοστέω** =ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα μου (*νόστος*, νεοελλ. παλιννοστῶ). — **εἰδώς**· μτχ. ἐναντ.— **αἰπὺς ὄλεθρος**· 11.— πρὸ = προηγουμένως. — **οἱ**· 17. — **ἐύσκοπος** = ὁ καλῶς σκοπῶν, ὀξυδερκὴς (εὖ + *σκοπῶ* = παρατηρῶ). — **ἀργεϊφόντης** = ὁ αἰφνιδίως ἐμφανιζόμενος (*ἀργὸς* = ταχὺς + *φαίνω*).— **μνάομαι** = ζητῶ εἰς γάμον (πρβλ. 36 *ἄλοχος μνηστή*). — **ἄκοιτις**· συνών. τοῦ ἄλοχος (ἀθρ. α + *κοίτη*). — **ἡ τίσις** = ἐκδίκησις (*τίνω ἢ τίω* = πληρώνω, τιμωρῶ). — **ἡβάω** = φθάνω εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας. — **ὁππότ' ἂν ἡβήσῃ** = ὅταν ἀνδρωθῇ. — **ἱμείρεται**· ὑποτακτ. ἀόρ. ρ. *ἱμείρομαι* = ἐπιθυμῶ.— **ἧς**· κτητ.— **αἶα** = γαῖα, χώρα.—**ἔφατο** = ἔφη. — **φρένες** = νοῦς (κυρίως *φρένες* = τὸ διάφραγμα τὸ χωρίζον τὸν θώρακα ἀπὸ τῆς κοιλίας, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἡ ἕδρα τῆς ψυχῆς). — **ἀγαθὰ φρονέων**· ἐναντ. μετχ. = παρὰ τὴν καλήν του πρόθεσιν. — **ἀπέτισε**· ὑποκμ. ὁ Αἴγισθος ρ. *ἀποτίνω* = πληρώνω τὸ κακὸν ποὺ ἔκαμα.

β) Κατάληξις ἀπαρεμφάτου, **-μεναι :** *ἔμμεναι* (*ἔσμεν* (*αι*).
— Γενικὴ ἀρσεν. πρωτοκλίτων εἰς **-αο :** *Ἀτρεΐδαο, Ὀρέσταο.*
— Χρῆσις τοῦ **ει** ἀντὶ **ε** (ἰωνικ.) : *Ἑρμείας* ἀντὶ *Ἑρμέας.*
—Ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ὑποτακτ. **ε** καὶ **ο** ἀντὶ **η** καὶ **ω** : *ἱμείρεται* ἀντὶ *ἱμείρηται.*

γ) **πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε :** Ὁ Ζεὺς μὲ τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἐμφανίζεται ὡς γεννήτωρ καὶ δημιουργός, πατρικῶς ἐπιβλέπων ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συνθέσεως τῆς Ὀδυσσείας αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἀγνότεραι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ὑψηλότεραι παρὰ εἰς παλαιοτέρας ἐποχάς. — **Αἰγίσθοιο, τὸν ῥ' ἔκταν' Ὀρέστης:** Τὸ οἰκογενειακὸν δρᾶμα τῶν Ἀτρειδῶν ἦτο πασίγνωστον εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον καὶ συχνὰ ἐπροκάλει ἠθικὰς σκέψεις, ὡς αὐτή, τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἐδῶ ὁ Ζεύς. Ὁ Αἴγισθος ἦτο ἐξάδελφος τῶν δύο Ἀτρειδῶν, Ἀγαμέμνονος καὶ Μενελάου, διότι ἦτο υἱὸς τοῦ Θυέστου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀτρέως (διὰ τοῦτο λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, *ἀμύμων*). Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁ Αἴγισθος συνεδέθη μὲ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν καί, ὅτε ὁ Ἀγαμέμνων ἐπέστρεψε νικητὴς ἀπὸ τὴν Τροίαν, ὁ Αἴγισθος καὶ ἡ Κλυταιμνήστρα τὸν ἐδολοφόνησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος Ὀρέστης ἀνετρέφετο εἰς τὴν Φωκίδα, πλησίον ἑνὸς θείου του καί, ὅτε ἠνδρώθη, ἐξεδίκησε τὸν θάνατον τοῦ πατρός του φονεύων τὸν Αἴγισθον καὶ τὴν μητέρα του.

44 - 62

α) **ἀμείβομαί** *τινα* = ἀπαντῶ εἰς τὸν λόγον τινός. — **γλαυκῶπις** = ἡ ἔχουσα σπινθηροβόλους ὀφθαλμούς. Ἐπίθετον τῆς Ἀθηνᾶς (*γλαυκὸς* = σπινθηροβόλος + ρίζ. *ὀπ- ὄψις, ὄψομαι*). — **ὕπατος** = ὑπέρτατος. — **κρείων-οντος** = κυρίαρχος, ἄρχων. — **καὶ λίην... ὀλέθρῳ·** ἡ σειρὰ τῶν λέξεων : *κεῖνός γε κεῖται ὀλέθρῳ καὶ λίην ἐοικότι.* — **κεῖται ὀλέθρῳ** = ἠφανίσθη, ἔπεσεν εἰς ὄλεθρον. — **ἐοικὼς** = ὁ ἁρμόζων· — **ὡς** = οὕτως· δεικτικόν. — **ὅτις** = ὅστις. — **ῥέζω** = πράττω. — **ἀμφὶ Ὀδυσῆι** = διὰ τὸν Ὀδυσσέα. — **δαῖφρων** = συνετός. — **δαίομαι** = χωρίζομαι, κομματιάζομαι (πρβλ. 23). — **τὸ ἦτορ** = ἡ καρδία. — **δύσμορος** = κακότυχος (*δύσ+ μόρος* 34). — **δηθά,** *δὴν* = ἐπὶ μακρόν. — **τὸ πῆμα** = πάθημα *(παθεῖν)*. — **ἄπο** = μακράν. — **ἀμφίρυτος-η-ον** = περίρρυτος, ποὺ βρέχεται γύρω ἀπὸ θάλασσαν. — **ὅθι** = ὅπου. — **ὀμφαλὸς** = κέντρον. — **ἐν** = ἐντὸς αὐτῆς. — **δῶμα** = κατοικία. — **ναίω** = κατοικῶ (ναός). — **ὀλοόφρων** = κακόβουλος, δόλιος (*ὀλοὸς* = ὀλέθριος). **τὸ βένθος** = βάθος (πρβλ. καὶ *πένθος - πάθος*). — **ἔχω** = κρατῶ. — **αὐτὸς** = ὁ ἴδιος, μόνος του. — **μακρὸς** = ὑψηλός. — **ἀμφὶς** = ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ἄνω καὶ κάτω, συγκρατοῦν οἱ κίονες τὸν οὐρανὸν εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν γῆν. — **δύστηνος** = δυστυχής. — **κατερύκω·** 14. — **αἱμύλιος** (καὶ *αἱμύλος*) = γλυκύς. — **θέλγει·** ἀποπειρατ. ἐνεστ. = προσπαθεῖ νὰ τὸν γοητεύῃ. — **ἐπιλήσεται·** μέλλων τοῦ *λήθομαι* = λησμονῶ (ἰωνικὸς τύπος τοῦ *λαθάνω*). — **αὐτάρ·** 9. — **ἵεμαι·** 6. — **ἀποθρώ-**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σκω = ἀνέρχομαι (*θρώσκω* = πηδῶ).—**νοῶ** = ἀντιλαμβάνομαι διὰ τῶν αἰσθήσεων, βλέπω.— **ἱμείρεται** · 41. — **οὐδὲ** = καὶ δέν. — **ἐντρέπεται** = κάμπτεται, συγκινεῖται.— **ἦτορ** · 48:—**φίλον ἦτορ** = ἡ καρδιά σου, ἡ καρδούλα σου. Τὸ ἐπίθετον φίλος παρ' Ὁμήρῳ ἔχει πολλάκις σημασίαν κτητ. ἀντωνυμίας, ἐνίοτε καὶ μὲ ὑποκοριστικὴν ἔννοιαν.—**νύ** · 32.— **χαρίζομαί τινι** = εὐχαριστῶ τινα. Ἀντικείμ. τοῦ χαρίζετο : **τ**(οι) = σοι.— **νῆες Ἀργείων** = τὸ ναυτικὸν στρατόπεδον τῶν Ἀργ. ἐν Τροίᾳ.— **ἱερὰ ῥέζω** = τελῶ θυσίας.—**Τροίῃ ἐν εὐρείῃ τε** = εἰς τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα τῆς Τροίας. — **τί** = διατί. — **ὠδύσαο** · *ὠδυσάμην* = ὠργίσθην· ἀντικμ. τὸ οἱ.

β) Ἐναλλαγὴ τοῦ **σ** καὶ **τ** ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως : *τοι - σοι* (πρβλ. Λατιν. tu-tibi).

— Καταλήξεις τῶν πλαγ. πτώσ. τῶν εἰς **εύς : - ῆος** (*-έως*), **- ῆι** (*-έι*), **-ῆα** (*-έα*) : *Ὀδυσ(σ)ῆος Ὀδυσ(σ)ῆι Ὀδυσ(σ)ῆα.*

— Σχηματισμὸς τοῦ β' προσ. μέσ. ἀόρ. α' εἰς **- αο :** *ὠδυσάμην - ὠδύσαο.*

—Ἡ ἀντωνυμία *ἐκεῖνος* ἄνευ τοῦ **ε : κεῖνος.**

γ) **Κρονίδης** καὶ *Κρονίων* ὀνομάζεται ὁ Ζεὺς ὡς γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Κρόνου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν θεολογίαν τῶν ἀρχαίων, ἦτο ἄλλοτε ὁ ἄρχων τῶν θεῶν. Τοῦτον ἐξέβαλεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεύς, ὁ ὁποῖος ἵδρυσε ἰδικόν του θεϊκὸν κράτος εἰς τὸν Ὄλυμπον. — **νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ... νῆσος δενδρήεσσα :** Ἡ Ἀθηνᾶ τονίζει τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἀγριότητα τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. Τὴν νῆσον αὐτὴν παριστάνει ὁ ποιητὴς ὡς κειμένην εἰς τὸ κέντρον τῆς θαλάσσης, τῆς Μεσογείου, ἥτις ἦτο καὶ ἡ περισσότερον γνωστὴ θάλασσα. Ὁπωσδήποτε θὰ τὴν φαντασθῶμεν δυτικῶς τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου. — **Ἄτλας :** Τιτὰν ἢ δαίμων θαλάσσιος, ὁ ὁποῖος φέρει ἐπὶ τοῦ ὤμου του τὸ βάρος τοῦ οὐρανίου θόλου. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ ποιητοῦ ὁ Ἄτλας ὑποβαστάζει πανυψήλους κίονας, οἱ ὁποῖοι ὑψοῦνται μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς.—**Ἀργείων παρὰ νηυσί :** Τὸ σύνηθες ὄνομα τῶν Ἑλλήνων παρ' Ὁμήρῳ εἶναι *Ἀχαιοί.* Λέγονται ὅμως καὶ ***Ἀργεῖοι,*** διότι τὸ Ἄργος ἦτο ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα κράτη τῶν Ἀχαιῶν. Οἱ ἐκστρατεύσαντες εἰς Τροίαν Ἕλληνες, προβλέποντες ὅτι ἡ πολιορκία τοῦ Ἰλίου θὰ εἶναι μακρά, εἶχαν ἀνελκύσει εἰς τὴν ξηρὰν τὰ πλοῖά των καὶ ὠχύρωσαν μέγα στρατόπεδον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατεσκεύασαν τὰς σκηνάς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

των. Ἐπειδὴ τὸ πλῆθος τῶν πλοίων καὶ τὰ σχετικὰ ἐξαρτήματα ἐγέμιζον σχεδὸν αὐτὴν τὴν ἔκτασιν, ὁ ποιητὴς πάντοτε ἀναφέρει τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον τῆς Τροίας μὲ τὰς ἐκφράσεις «*παρὰ νηυσὶ Ἀχαιῶν*», «*Ἀργείων παρὰ νηυσί*».

63 - 79

α) **ἀπαμείβομαι**· ἀμείβομαι· 44. Ἡ ἀπὸ ἐκφράζει τὰς ἐκ περιτροπῆς ἀπαντήσεις τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς.—**προσέφη**· ἀντικμ.: *τὴν* = εἶπε πρὸς αὐτήν. — **νεφεληγερέτα** = ὁ συγκαλύπτων τὸν οὐρανὸν μὲ νεφέλας (*νεφέλη* + *ἀγείρω*=συναθροίζω).— **τὸ ἕρκος** = φραγμός· μτφ. *ἕρκος ὀδόντων* = τὸ στόμα (*εἶργω, εἱρκτή, πολιορκία*). — **ἔπειτα** = ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, δηλ. τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δυστυχίαν τοῦ Ὀδυσ.— **πῶς ἂν λαθοίμην**· τὸ ἂν δυνητικὸν = πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονήσω. — **περὶ - ἐστί**· *περίειμι* = ὑπερέχω.—**νόον**· αἰτ. τοῦ κατά τι. — **περὶ-ἔδωκε** = προσέφερε περισσότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον θνητόν. — **ἱρά**· *ἱερὰ* = θυσίαι.—**τοί**· 23. — **γαιήοχος** = ὁ κρατῶν, ὁ συνέχων τὴν γῆν ἀπὸ τῶν ὑδάτων (*γαῖα* + *ἔχω*).— **ἀσκελές**· ἐπίρρ. = σκληρῶς, ἐπιμόνως (ρίζ. *σκελ-σκλη* — σκελετός, σκληρός).—**Κύκλωπος**· γεν. τῆς αἰτίας.— **χολοῦμαι** = εἶμαι ὠργισμένος (*χόλος* = ὀργή).—**ἀλάωσεν** = ἐτύφλωσεν (*ἀλαὸς* = τυφλός)· μετὰ γεν. *ὀφθαλμοῦ*, ὡς στερήσεως σημαντικόν.— **ἀντίθεος**· 21. — **ὄου** = οὔ. — **ἐκ τοῦ** = ἔκτοτε.— **ἐνοσίχθων** = ὁ σείων ἔνδοθεν τὴν γῆν (*ἐν*+*ὠθῶ* + *χθὼν* = γῆ). — **οὔ τι** = οὐδόλως.— **πλάζω** = κάμνω νὰ πλανᾶται (*πλάζομαι*· 2).— **πατρὶς αἴη** = πατρικὴ γῆ. — **ἄγετε**· παρακελευσμ. = ἐμπρός, ἐλᾶτε. — **οἵδε** = οἱ ἐδῶ παρόντες θεοί.— **περὶ-φράζομαί τι** = σκέπτομαι σοβαρῶς περί τινος.— **νόστον**· ἀορίστως = ἕνα τρόπον ἐπανόδου.—**ὅπως ἔλθῃσι** = ὥστε νὰ ἐπανέλθῃ.— **μεθίημι** = ἀφίνω, παραιτοῦμαι. — **χόλος** = ὀργή· 69. — **οὔ τι**· 75.— **μὲν** = βεβαίως (*μήν*). — **ἀντία** = ἀντιθέτως. — **ἀέκητι** = ἀκουσίως, παρὰ τὴν θέλησιν (*ἀ στερ*+*ἑκών*). — **ἐριδαίνω** = ἐπιμένω εἰς τὴν ἔριν. — **οἶος**· 13.

β) Ὀνομαστικὴ πρωτοκλίτων εἰς **-α** (-ας -ης) : *νεφεληγερέτα*· (πρβλ. τὰ λατιν. α΄ κλίσ. nauta, poeta).

— Κατάληξις ἀπαρεμφ. **-μεν** (-ειν) *ἐριδαινέμεν*·

—Ἰωνικὸς τύπος τοῦ *ἀεί* : **αἰεί**.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ) **νεφεληγερέτα :** Ὁ Ὅμηρος ἀποδίδει εἰς τοὺς θεοὺς ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν τὰς δυνάμεις ἢ τὰς ἰδιότητάς των. Τὸ ἐπίθετον *νεφεληγερέτα* εἶναι ἀπὸ τὰ ὡραιότερα καὶ ἐκφράζει τὸ τρομερὸν μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ, ὅστις κυριαρχεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐξίσου ἐκφραστικὰ εἶναι καὶ τὰ ἐπίθετα τοῦ Ποσειδῶνος : *γαιήοχος, ἐνοσίχθων*. Τὸ πρῶτον παριστᾷ τὴν φυσικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν ξηρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ *ἐνοσίχθων* ὑπενθυμίζει τὰς σεισμικὰς δονήσεις τῆς γῆς. — **Κύκλωπος :** Ὡς γνωστόν, ὁ Πολύφημος, ἐνῷ ἦτο *ἀντίθεος* καὶ θεογενής, ἐτυφλώθη ἀπὸ τὸν Ὀδυσσέα διὰ πανουργίας. Ὁ μῦθος ἱστορεῖται εἰς τὸ **ι** τῆς Ὀδυσσείας.

80 - 95

α) **εἰ μὲν δὴ** = ἐὰν πράγματι. — **φίλον (ἐστὶ)** = ἀρέσκει, ἐγκρίνεται.—**νοστῆσαι·** ἐπεξήγ. τοῦ *τοῦτο*.—**πολύφρων** = σοφός, συνετὸς (πρβλ. *δαΐφρων* 48). — **ὅνδε δόμονθε** = εἰς τὸ σπίτι του. — **δόμος** = οἶκος, σπίτι (*δέμω* = κτίζω). —**διάκτορος** = ὁ ψυχοπομπός. — **ἀργεϊφόντης·** 38. — **ὀτρύνομεν·** ὑποτακτ. τοῦ *ὀτρύνω* = παροτρύνω, διατάσσω νὰ μεταβῇ.— **ὄφρα** = ἵνα.— — **ἐυπλόκαμος** = ἔχουσα ὡραίους πλοκάμους, ὡραῖα μαλλιά. — **νημερτὴς** = ἀλάνθαστος, ὁριστικὸς (*νη - ἁμαρτάνω*).—**βουλὴ** = ἀπόφασις, θέλησις.— **νόστον·** ἐπεξήγ. τοῦ *βουλή*.— **ταλασίφρων** = ὁ ὑπομένων μὲ καρτερίαν τὰς ταλαιπωρίας, ὑπομονητικὸς (ρίζ. *ταλα - τλη + φρήν*).—**κε(ν)·** τὸ δυνητ. ἢ τὸ ἀοριστολ. *ἄν*. — **ἐγὼν** = ἐγώ. — **ἐσελεύσομαι·** μέλλων τοῦ εἰσέρχομαι.— **οἱ·** δοτ. κτητ. *οἱ υἱόν* = τὸν υἱόν του. — **ἐποτρύνω** = ἐξεγείρω· ἐνν. τὸν Τηλέμ. ἐναντίον τῶν μνηστήρων. — **μένος** = θάρρος. — **θείω·** *θῶ*. — **ἀγορὴ** = συνέλευσις (*ἀγείρω*, πρβλ. 63 *νεφεληγερέτα*).— **κομόων** = ὁ τρέφων κόμην. — **τὸ κάρη** = ἡ κεφαλή. — **ἀπειπέμεν** = νὰ ἀπαγορεύσῃ Ἀόρ. τοῦ *ἀπόφημι*. — **οἱ·** δοτ. ἀντιχαριστική. — **μῆλα** = πρόβατα. — **ἀδινὸς** = πυκνός, πολυπληθής. — **εἰλίποδες·** ἐπίθετον τῶν βοῶν, διότι στρέφουν τοὺς πόδας πρὸς τὰ μέσα κατὰ τὸ βάδισμα (*εἴλω* = στρέφω + *πούς*).—**ἕλιξ·** ἐπίθετον ἐκφράζον τὴν καμπυλότητα. — **ἕλιξ βοῦς** = βοῦς μὲ καμπύλα κέρατα· πρβλ. τοῦ Κρυστάλλη : *βώδια στεφανοκέρατα*. **ἠμαθόεις** = ἀμμώδης (*ἄμαθος - ἄμμος*).— **πευσόμενον·** μέλλων τοῦ *πυνθάνομαι*, μτχ. τελ. — **ἠδέ·** 12. — **μιν** = αὐτόν. — **κλέος** = δόξα.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐσθλὸς = ἀγαθός. — **μίν... ἔχῃσιν·** ὑποκ. τοῦ ρ. τὸ *κλέος* καὶ ἀντικ. τὸ μιν : διὰ νὰ τὸν λαμπρύνῃ φήμη καλὴ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

β) Αἰτιατικὴ ἑνικοῦ τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς καὶ εἰς τὰ τρία γένη : **μὶν** (αὐτὸν -ἣν -ό).

— Κατάληξις ἀρχαιοτέρα γ' προσ. ἐνεστῶτος ὑποτακτ. — **ῃσι :** *ἔχῃσι, ἔλθῃσι.*

— Εὐφωνικὸν ν εἰς τὴν ἀντωνυμίαν *ἐγώ* : **ἐγών :**

γ) **Ὠγυγίη :** Ὡς ἐπίθετον ἡ λ. *ὠγύγιος* σημαίνει παλαιότατος. Ὡς γεωγραφικὴ θέσις ἡ Ὠγυγία εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὴν περιγραφὴν τῆς Ὀδυσσείας ὡς λίαν μεμακρυσμένη νῆσος, ἀφοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ οὔριον ἄνεμον ἐταξίδευσε 17 ἡμέρας, ἕως ὅτου ἀντικρύσῃ τὰ ὄρη τῆς νήσου τῶν Φαιάκων Σχερίας. — **ἀγορή :** Ἤδη ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων ὑπῆρξε παρ' Ἕλλησιν ὁ θεσμὸς νὰ συναθροίζεται ὁ λαὸς εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ νὰ ἐκφράζῃ γνώμην (διὰ βοῆς συνήθως) ἐπὶ τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ὑπέβαλλον οἱ βασιλεῖς. — **κάρη κομόωντας :** Ἡ διατήρησις μακρᾶς κόμης ἦτο ἔθιμον γενικὸν εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς φυλάς. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐξέλιπε βαθμηδὸν ἡ συνήθεια αὐτὴ καὶ διετηρήθη μόνον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. — **μνηστῆρες :** Εὐγενεῖς ἀπὸ τὴν Ἰθάκην καὶ ἀπὸ τὰς γειτονικὰς νήσους, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν εἰς γάμον τὴν σύζυγον τοῦ ἀπόντος Ὀδυσσέως, τὴν Πηνελόπην. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ διέμενον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσέως καὶ κατέτρωγον τὴν περιουσίαν του. — **εἰλίποδας ἕλικας βοῦς :** Ὀξὺς παρατηρητὴς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ὁ Ὅμηρος παριστᾷ μὲ τὰ ἐπίθετα αὐτὰ τὸ ἐκλεκτὸν εἶδος τῶν βοῶν, τοὺς ὁποίους ἔσφαζον οἱ μνηστῆρες. — **Σπάρτη :** Ἀχαϊκὸν κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐβασίλευεν ὁ Μενέλαος. Οὗτος, ἀφοῦ ἀνέκτησε τὴν σύζυγόν του Ἑλένην, ἁρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Τροίαν πλουσιώτατος καὶ ἔνδοξος. — **Πύλος :** Ἦτο τὸ βασίλειον τοῦ Νέστορος, ὅστις ἐπίσης εἶχεν ἐπιστρέψει ἐκ τῶν πρώτων ἀπὸ τὴν Τροίαν καὶ ἤδη γέρων ἀπελάμβανεν ἥσυχον βίον ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας του. Τὸ βασίλειον τοῦ Νέστορος περιελάμβανε τὴν μέσην καὶ μεσημβρινὴν Ἠλείαν καὶ μέρος τῆς Μεσσηνίας. Ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Νέστορος Πύλος δὲν ἔκειτο ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν τῆς Πύλου τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἀλλὰ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Τριφυλίας πρὸς νότον τοῦ Ἀλφειοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

96 - 124

α) 96 - 113. **ὥς**· δεικτ. 6.— **ὥς εἰποῦσα** = μετὰ τοὺς λόγους αὐτούς.— **ἐδήσατο**· ρ. *δέομαι-οῦμαι* = δένω κάτι ἰδικόν μου· ἐνεργ. *δέω-δῶ*.— **βῆ-κατὰ** = κατέβη.— **τὸ κάρηνον** = κορυφὴ (*κάρη· 90*).— **ἀίξασα**· ρ. *ἀίσσω* = πηδῶ (*διάττοντες ἀστέρες, αἶξ*). — **δῆμος** = ἡ κατοικουμένη περιοχὴ μιᾶς χώρας, ἡ πόλις. — **ὁ οὐδὸς** = τὸ κατώφλιον.— **ἔχω** = κρατῶ. — **ἔγχος** = δόρυ. — **εἴδομαι** = παρουσιάζομαι ὑπὸ ἄλλην μορφήν, φαίνομαι ὡς... **ἡγήτωρ** = ἡγεμών. — **ἄρα** = φυσικά· διότι ἡ παρουσία τῶν μνηστήρων ἦτο συνήθης κατάστασις εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσέως.— **ἀγήνωρ** = ἀγέρωχος, ὑπερόπτης (*ἄγαν+ἀνήρ*).—**ἔπειτα** = κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. — **πεσσοὶ** = αἱ ψῆφοι, τὰ πούλια παιγνιδίου, ἴσως ὅπως περίπου ἡ σημερινὴ ντάμα. — **προπάροιθε(ν)** = ἐμπρός. — **ἥμενοι** = καθήμενοι· πρβλ. καὶ 26. — **ἡ ῥινὸς** = τὸ δέρμα, ἡ προβειά. — **ὀτρηρὸς** = γοργός, πρόθυμος. Ἐπίθετ. τῶν θεραπόντων.— **μίσγω** = ἀναμειγνύω. — **κρητήρ**· ἀγγεῖον εὐρύστομον, ὅπου γίνεται ἡ ἀνάμειξις τοῦ οἴνου μετὰ τοῦ ὕδατος (*κεράννυμι, κρᾶσις, κρᾶμα*).—**αὖτε** = ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. — **πολύτρητος** = μὲ πολλὲς τρῦπες, πορώδης.— **νίζω** = πλύνω .— **πρότιθεν** = παρέθετον.— **δατέομαι** = μοιράζομαι μὲ ἄλλους (πρβλ. καὶ *δαίομαι* 23,48).

114 - 124. **πολὺ πρῶτος** = πρῶτος, πρῶτος. — **θεοειδὴς** = θεόμορφος· ἐπίθ. ὡραίων θνητῶν. — **ἧστο**· *ἧμαι* = κάθημαι. — **τετιημένος** = λυπημένος (*τετίημαι*). — **φίλον ἦτορ**· αἰτιατ. ἀναφορᾶς· σημασ. ἴδε 60. — **ὄσσομαι** = βλέπω (*ὄσσε* = ὀφθαλμοί, Λατιν. oculus), *ὄσσομαι ἐν φρεσὶ* = βλέπω κατὰ φαντασίαν. — **ἐσθλός**· 95. — **εἴ ποθεν ἐλθὼν** = ἂν ἤρχετο ἀπὸ κάπου καί... Αἱ ἀκολουθοῦσαι εὐκτικαὶ ἐκφράζουν εὐχὴν τοῦ Τηλ. — **μνηστήρων τῶν μὲν** = αὐτῶν μὲν τῶν μνηστήρων.— **σκέδασις** = διασκορπισμὸς (*σκεδάννυμι*).— **σκέδασιν θείη**· περίφρ. = νὰ ἐπιτύχῃ τὸν διασκορπισμόν, νὰ δυνηθῇ ν' ἀποπέμψῃ τοὺς μνηστῆρας. — **δώματα** = ἀνάκτορα. — **τιμὴ** = ἀξίωμα. — **οἶσιν**· κτητ. — **ἀνάσσω** = βασιλεύω, κυβερνῶ. — **τὰ φρονέων** = ἐνῷ ἔκαμε αὐτὰς τὰς σκέψεις.— **μεθήμενος** = καθήμενος μεταξύ. — **εἰσορῶ** = βλέπω.—**ἰθὺς** = κατ' εὐθεῖαν πρός... — **νεμεσσῶμαι** = ἀγανακτῶ (*νέμεσις* = δικαία ἀγανάκτησις). — **δηθά**· 49. — **ἐφεστάμεν** = ἐφεστάναι. Τὸ ἀπαρέμφ. ὁρίζει τὴν αἰτίαν τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ Τηλ. — **ἕλε**· εἷλε = ἔπιασε, ρ. *αἱρῶ*. — **δεξιτερὸς** = δεξιὸς (Λατ. dexter). — **ἐδέξατο** = ἐπῆρε μὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κίνησιν φιλικῆς ὑποδοχῆς. — **ἔγχος** 104.— **μιν φωνήσας** = ὁμιλήσας πρὸς αὐτόν. — **ἔπεα πτερόεντα** = πτερωτὰ λόγια. Συνήθης ἔκφρασις παρ' Ὁμήρῳ διὰ τὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐκστομίζονται καὶ χάνονται οἱ ἀνθρώπινοι λόγοι. — **παρ' ἄμμι** = παρ' ἡμῖν. — **φιλέομαι** = φιλοξενοῦμαι. — **ἔπειτα** = μετ' ὀλίγον. — **πατέομαι** = γευομαι. — **δεῖπνον** = φαγητόν. — **μυθέομαι** = λέγω. — **ὅττεο·** *ὅτου* = οὔτινος.—**ὅττεό σε χρὴ** = τί σοῦ χρειάζεται, τί ζητεῖς.

β) **ου** ἀντὶ **ο** *Οὔλυμπος - Ὄλυμπος.*

— Κατάληξις γ' πληθ. παρατ. **-εν** (**-εσαν**) : *πρότιθεν (πρὸ(ε)τίθεσαν).*

—Ἰωνικὸν **ει** ἀντὶ **ε** : *ξεῖνος (ξένος).*

— Συναίρεσις **ε+ ο** εἰς **ευ** : *δατεῦντο - (ε)δατέοντο.*

— Δοτικὴ πληθ. προσωπ. ἀντωνυμίας : **ἄμμι** *(ἡμῖν).*

— Κατάληξις μέλλοντος β' προσ.— **εαι** : *φιλήσεαι (φιλήσῃ), μυθήσεαι (μυθήσῃ).*

Ἰωνικὸν **η** ἀντὶ **α** : *κρητὴρ (κρατήρ).*

— **ἐς** : Ἰων. τύπος τῆς προθέσ. *εἰς.*

γ) **πρόθυρον** : Ἡ ἐξωτερικὴ θύρα, διὰ τῆς ὁποίας εἰσήρχετό τις ἀπὸ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν ὕπαιθρον *αὐλὴν* τοῦ ἀνακτόρου ἢ τοῦ οἴκου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς αὐτῆς ἦτο ὁ βωμὸς τοῦ *Ἑρκείου Διὸς* καὶ δι' αὐτῆς ἔφθανέ τις εἰς τὸ *μέγαρον*, ἤτοι τὸ κύριον δωμάτιον. Ἡ εἴσοδος τοῦ μεγάρου εἶχε στοὰν ὡς πρόπυλον, τὴν λεγομένην *αἴθουσαν*. Τὸ μέγαρον ἦτο εὐρύχωρον δωμάτιον προοριζόμενον κυρίως διὰ τὰς συγκεντρώσεις ἀνδρῶν. Ἡ στέγη του ἐστηρίζετο διὰ 4 ξυλίνων κιόνων καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ἡ *ἑστία* ἢ *ἐσχάρα*. Ἄνωθεν τῆς ἐσχάρας ἡ ὀροφὴ ἦτο ἀνοικτὴ καὶ ἐσχημάτιζεν εἶδος φεγγίτου, τὸ *ὀπαῖον*, διὰ νὰ φωτίζεται καὶ ν' ἀερίζεται καλύτερον τὸ μέγαρον. Ὄπισθεν τοῦ μεγάρου ὑπῆρχε *θάλαμος*, χρησιμοποιούμενος ὡς κοιτὼν καὶ ἐνδιαίτημα τῶν γυναικῶν. Εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀνάκτορα ὑπῆρχον καὶ ἄλλα διαμερίσματα ὡς ἐξαρτήματα τοῦ κυρίως οἴκου, ὅστις ἦτο πάντοτε τοῦ αὐτοῦ τύπου (βλ. εἰκόνας 3 καὶ 4). — **χάλκεον ἔγχος** : Τὰ ὅπλα τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἦσαν ἀπὸ ὀρείχαλκον. Καθαρὸς χαλκὸς ἐχρησιμοποιήθη μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ μετάλλου τούτου, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα, διότι ἦτο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολὺ μαλακόν. *Ἔγχος* ἦτο τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὅπλον τῆς ἐποχῆς, μήκους 2 - 5 μ. Ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς χαλκίνης *αἰχμῆς* καὶ ἐκ τοῦ *δόρατος* (κονταριοῦ), τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἰς τὸ κάτω μέρος ἦτο ὀξύ, διὰ νὰ ἐμπήγνυται εἰς τὴν γῆν, ὅτε ὁ πολεμιστὴς δὲν τὸ ἐχρησιμοποίει. — **Τάφος :** Ἡ μεγίστη τοῦ συμπλέγματος τῶν Ταφίων νήσων μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας, τὸ σημερινὸν Μεγανήσι. Οἱ Τάφιοι ἦσαν περιβόητοι πειραταί. — **πεσσοί :** Συνήθης τρόπος διασκεδάσεως κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς καὶ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἦσαν παιγνίδια μὲ πεσσούς. Εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Κνωσσοῦ εὑρέθη ἐλεφαντίνη πλὰξ μὲ διαγράμματα παιγνίου, ὅπως περίπου τὸ σημερινὸν ζατρίκιον (βλ. εἰκ. 5). — **θεράποντες :** Πιθανῶς ἀνῆκον εἰς τὴν προσωπικὴν ὑπηρεσίαν τῶν διαφόρων μνηστήρων καὶ ὄχι εἰς τὸν οἶκόν τοῦ Ὀδυσσέως. — **κήρυκες :** Ἐπίσημοι θεράποντες τῶν βασιλέων ἔχοντες πολλὰ καὶ ποικίλα καθήκοντα. — **ἔμισγον οἶνον :** Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ Ἕλληνες ἔπινον τὸν οἶνον ἀναμεμειγμένον μὲ ὕδωρ εἰς ὡρισμένην ἀναλογίαν. Ἡ ἀνάμειξις ἐγίνετο πρὸ τῆς διανομῆς τοῦ ποτοῦ μέσα εἰς μεγάλα δοχεῖα, τοὺς κρατῆρας (βλ. εἰκ. 6).

—Ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Τηλεμάχου 119 - 124 ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ἐγκαρδιότης τῆς ἑλληνικῆς φιλοξενίας κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους.

125 - 143

ὥς. 96. — **ἡγεῖτο** = προηγήθη, διὰ νὰ εἰσαγάγῃ τὸν ξένον. — **ἕσπετο·** ρ. *ἕπομαι* = ἀκολουθῶ. — **ὅτε δὴ** = ὅτε πλέον. — **ῥα** = φυσικά.— **ἔσαν·** 12. — **δόμος·** 83.— **μακρός·** 54.— **δουροδόκη** = θήκη τῶν δοράτων *(δοῦρον + δέχομαι)*.— **ἐύξοος** = ὁ τελείως λελεασμένος, στιλπνός. Ἐπίθ. ξυλίνων ἢ λιθίνων ἀντικειμένων.— **ταλασίφρων·** 87.— **εἷσεν** = ἔβαλε νὰ καθίσῃ (ἐλλειπτ. ἀόρ. *εἷσα*). — **ὑπὸ** = ὑποκάτω.— **λῖτα** = ἁπλοῦν ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ὑποστρώνεται εἰς τὰ καθίσματα (μόνον δοτ. τῇ **λιτὶ** καὶ αἰτ. τὴν **λῖτα**). — **πετάσσας·** ρ. *πετάννυμι* = ἁπλώνω. — **καλὸν δαιδάλεον·** προσδιορ. *θρόνον*. — **δαιδάλεος**= τεχνικὰ στολισμένος (Δαίδαλος).— **ὁ θρῆνυς** = σκαμνὶ διὰ τὰ πόδια. — **πάρ· παρὰ** = πλησίον. — **ὁ κλισμὸς** = κάθισμα χαμηλότερον τοῦ θρόνου *(κλίνω)*.— **ποικίλος·** πεποικιλμένος μὲ διάφορα ὑλικά, πλουμιστός.— **ἔκτοθεν**= εἰς ἀπόστασιν.— **ἀνιάομαι** = στενοχωροῦμαι, ἐνο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χλοῦμαι.— **ὁ ὀρυμαγδὸς** = θόρυβος.— **ἀδήσειεν·** ρ. *ἀδέω* = ἀποστρέφομαι, ἀηδιάζω. — **ὑπερφίαλος** = ὑπερόπτης. — **μετελθὼν** = εὑρεθεὶς μεταξύ. — **μίν·** 95.— **ἀποιχόμενος** = ὁ μακρὰν εὑρισκόμενος. — **ἡ χέρνιψ** = ὕδωρ πρὸς νίψιν τῶν χειρῶν (*χεὶρ + νίπτω*). — **ἀμφίπολος** = θαραπαινὶς (*ἀμφιπέλομαι* = εἶμαι, ἀσχολοῦμαι περί τι).— **προχόῳ·** δοτ. ὀργ. εἰς τὸ ἐπέχευεν· ἡ *πρόχοος* (*πρὸ + χέω*) = κανάτι μὲ προεξέχον στόμιον (βλ. εἰκ. 6). — **ὁ λέβης-τος** = λεκάνη τοῦ νιψίματος.— **νίψασθαι·** τὸ ἀπαρ. ἀπολύτως σημαῖνον σκοπὸν = διὰ νά. . .— **τανύω** = ἁπλώνω, ἀνοίγω.— **ξεστὸς** = γυαλισμένος. — **σῖτος** = ἄρτος. — **ταμίη** = θεραπαινὶς διευθύνουσα τὰ τοῦ οἴκου. Συνήθως γηραιὰ καὶ πιστή, διὰ τοῦτο καὶ προσφωνεῖται μὲ τὸ ἐπίθετον *αἰδοίη* = σεβαστή. — **ὁ δαιτρὸς** = ὁ ὑπηρέτης, ὁ εἰδικὸς διὰ τὸν τεμαχισμὸν τοῦ κρέατος (*δαίω, δατέομαι*).—**κρειῶν** = κρεάτων (*κρεόων - κρεέων*). — **πίνακες** = πινάκια.— **ἀείρω** = σηκώνω, μεταφέρω.— **σφὶ(ν)** = αὐτοῖς (*σφίσιν*). **κύπελλον** = ποτήριον. — **θαμὰ** = συχνάκις (πρβλ. τὸ νεοελλ. θαμών). **ἐπῴχετο** = ἤρχετο κατὰ διαλείμματα. Τὸ ρ. ἐπὶ κινήσεως ἐπαναλαμβανομένης.— **οἰνοχοεύω** = χύνω οἶνον εἰς τὰ κύπελλα.

β) Συγκεκομμένος τύπος δοτικῆς πληθυντ. γ' προσ. τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : **σφὶ(ν)** = *σφίσιν*.

γ) **σῖτος :** Ὁ ἄρτος παρεσκευάζετο μὲ χονδροκομμένον σῖτον καὶ δὲν ἐψήνετο, ἀλλ' ἐξηραίνετο εἰς τὸν ἥλιον.— **δαιτρός :** Ὁ εἰδικὸς αὐτὸς θεράπων ἐκάθητο πρὸ μιᾶς τραπέζης, ὅπου ἦσαν τοποθετημένα τὰ ψητὰ κρέατα καὶ τὰ ἐτεμάχιζεν εἰς πολὺ μικρὰ τεμάχια, διότι δὲν μετεχειρίζοντο τότε οὔτε μαχαίρια οὔτε πηρούνια.

— *Διακρίνατε καὶ ἄλλας λεπτομερείας α) εἰς τὴν ἐπίπλωσιν τοῦ ὁμηρικοῦ ἀνακτόρου (σκεύη καὶ ἔπιπλα.), β) εἰς τὴν περιποίησιν τοῦ ξένου καὶ γ) εἰς τὴν τάξιν τοῦ γεύματος.*

144 - 155

α) **ἀγήνωρ·** 106. — **ἔπειτα** = ἀκολούθως. — **ἑξείης** = κατὰ σειρὰν (*ἔχομαι*). — **ἕζοντο** = ἐλάμβανον θέσεις. — **ἡ δμωὴ** = δούλη, ὑπηρέτρια (δαμάω = δαμάζω). — **παρενήνεον** = παρέθετον ἐν ἀφθονίᾳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(*παρανηεω καὶ παρανηνέω* = σωρεύω πλησίον).— **κάνεον** = καλαθάκι τοῦ ψωμιοῦ. — **ὁ κοῦρος** = νεαρὸς ἀνήρ, παλληκάρι (θηλ. *ἡ κούρη* = κόρη). — **ἐπιστέφομαι** = γεμίζω μέχρι στεφάνης. — **τὸ ὄνειαρ-ατος** = ὠφέλιμον, ἐκλεκτὸν φαγητὸν (*ὀνίνημι* = ὠφελῶ).— **ἰάλλω** = ἁπλώνω.— **ἡ πόσις-ιος** = τὸ ποτόν. — **ἐδητὺς** = φαγητὸν (ρίζ. ἐδ. - *ἐσθίω*, ἐδώδιμος Λατ. edo).— **ἐξ ἔντο** = ἀπέβαλον (ρ. *ἵημι* = ἀποβάλλω).— **ἔρος** = ἐπιθυμία, ὄρεξις.— **μεμήλει** = μέλει μοί τι = ἐνδιαφέρομαι διὰ κάτι.— **τοῖσιν ἄλλα μεμήλει** = αὐτοὶ ἐστράφησαν εἰς ἄλλα.— **μολπὴ** = ᾆσμα (μέλπω).— **ἡ ὀρχηστὺς-ύος** = χορός.— **ἀναθήματα** = ἀπαραίτητα συμπληρώματα.—**δαὶς-δαιτός**· 26.— **ἐν χερσὶ... Φημίῳ** ἀντί: ἐν χερσὶ Φημίου.— **ῥὰ** = βεβαίως.— **ἀείδω** = ψάλλω.— **ἀνάγκῃ** = ἀναγκαστικῶς, καθ' ὑποχρέωσιν.— **ἤ τοι** = τῷ ὄντι.— **φορμίζω** = κρούω τὴν φόρμιγγα.— **ἀνεβάλλετο** = ἔκρουε τὰς χορδὰς καὶ ἤρχιζε...— **καλόν**· ἐπίρ. = ὡραῖα.

β) — Ποιητικὴ χρῆσις ἀρχαίων ὀνοματ. τύπων : **ἔρος** (*ἔρως*). — Ἰωνικὸς τύπος τοῦ ᾄδω : **ἀείδω.**

γ) **δμωαί :** *δμωαὶ* ἦσαν αἱ ἐξ αἰχμαλωσίας δοῦλαι καὶ διὰ τοῦτο αὗται ἐξετέλουν τὰς βαρυτέρας ἐργασίας ἐν τῷ οἴκῳ. Ἀνωτέραν θέσιν εἶχον αἱ *ἀμφίπολοι*, αἱ ὁποῖαι ἐξετέλουν εἰδικὰ ἔργα ἢ ἀνῆκον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. — **ἀναθήματα δαιτός :** Τὸ ὁμηρικὸν συμπόσιον καταλήγει συνήθως εἰς ᾠδὴν καὶ χορόν. Ὑπῆρχον εἰδικοὶ ἀοιδοί, ὡς ἐδῶ ὁ Φήμιος, οἱ ὁποῖοι ἔργον εἶχον νὰ φαιδρύνουν ἢ νὰ διασκεδάζουν τοὺς συμπότας μὲ ᾄσματα. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ᾄσματος ὁ ἀοιδὸς *ἀνεβάλλετο*, ἤτοι ὑπέκρουε τὴν κιθάραν. (Περὶ αὐτῶν ἴδε περισσότερα εἰς εἰσαγωγήν).— **κίθαριν περικαλλέα :** Ἡ *κιθάρα* ἢ ἡ *φόρμιγξ* ἦτο τετράχορδον ὄργανον παρόμοιον πρὸς τὴν λύραν. Φαίνεται ὅτι ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἦτο λίαν προηγμένη, διὰ τοῦτο καὶ χαρακτηρίζει ὁ ποιητὴς τὴν φόρμιγγα τοῦ Φημίου *περικαλλέα*.

156 - 177

α) **γλαυκῶπις**· 44.— **ἄγχι** = πλησίον.— **πευθοίατο - πεύθοιντο**· ρ. *πεύθομαι* = ἀντιλαμβάνομαι, ἀκούω (*πυνθάνομαι - πεύσομαι*).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἢ καὶ = μήπως καί... — **νεμεσσῶμαι** = θυμώνω, προσβάλλομαι πρβλ. 119.— **ὅττι κεν εἴπω** = δι' ὅ,τι θὰ σοῦ εἰπῶ.— **κεν**· τὸ ἀοριστολογ. ἄν. — **μέλει** 151.— **ῥεῖα** = εὔκολα πράγματα (*ῥηΐδια, ῥᾴδια*).— **βίοτος** = περιουσία· πρβλ. νεοελλ. τὸ *βιός*.— **νήποινον**· ἐπίρρ. δωρεάν, χωρὶς ν' ἀνταποδίδουν αὐτοί. — **ἔδω** = τρώγω· πρβλ. 150. — **δή που** = ἴσως τώρα πλέον.— **πύθομαι** = σαπίζω. — **ὄμβρος** = βροχή.— **ἐπ' ἠπείρου** = ἐπάνω εἰς κάποιαν ξηράν.— **εἰν** = ἐν. — **ἅλς — ἁλός** = θάλασσα (*ἅλας, ἁλιεύς, παράλιος*). — **κυλίνδω** = κυλίω· ἀντκ. *ὀστᾶ*. —**εἴγε**· ἡ ὑπόθεσις ἐνέχει καὶ ἔννοιαν εὐχῆς· πρβλ. νεοελλ. ἔ, καὶ ἂν τὸν ἔβλεπαν.— **ἰδοίατο — ἴδοιντο**. — **ἀρησαίατο — ἀρήσαιντο**· ρ. *ἀρῶμαι* = εὔχομαι· ἐδῶ ἐπὶ καλοῦ.— **πόδας**· αἰτ. τοῦ κατά τι.— **ἀφνειὸς** = πλούσιος.— **χρυσοῖο — ἐσθῆτος**· γεν. τῆς ὕλης = εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἐνδύματα.— **μόρος** = ἡ κοινὴ μοῖρα τοῦ θανάτου, ὁ θάνατος (Λατ. mors).— **θαλπωρὴ** = παρηγορία. — **ἐπιχθόνιος** = ἐπίγειος (*ἐπὶ + χθών*).— **φῇσιν — φῇ**· ὑποτακτ. τοῦ φημί.— **τοῦ δὲ ὤλετο** = πάντως δι' αὐτὸν ἐχάθη.— **ἄγε** = ἔλα, ἐμπρός· πρβλ. 76.— **ἀτρεκέως** = χωρὶς περιστροφάς, εἰλικρινῶς.— **καταλέγω** = λέγω λεπτομερῶς.— **τίς, πόθεν**, ἀσύνδετον = ποιός, ἀπὸ ποῦ ;— **εἰς** = *εἶ* = εἶσαι.— **πόθι**· ἐν τόπῳ στάσις = ποῦ ; — **τοι** = σοι.— **τοκῆες** = γονεῖς (*τίκτω, τέκνον*). — **εὐχετόωντο ἔμμεναι**· συνήθης περίφρασις παρ' Ὁμήρῳ· *εὐχετάομαι* ἢ *εὔχομαι ἔμμεναι* = καυχῶμαι, ὅτι εἶμαι.— **οὐ μὲν γάρ τι** = διότι πάντως δέν... — **οὔ τι** = οὐδόλως.— **ἐτήτυμον**· ἐπίρρ. = ἀληθῶς (*ἔτυμος* = ἀληθής).— **ἀγορεύω** = λέγω.— **ἠὲ-ἤ** = ἢ-ἢ— **νέον**· ἀπίρρ. = νεωστί, διὰ πρώτην φοράν.— **μεθέπω** = ἔρχομαι πρός.— **ἐσσὶ** = εἶ.— **πατρώιός ἐσσι ξεῖνος** = συνδέεσαι διὰ φιλοξενίας μὲ τὸν πατέρα μου. — **ἴσαν** = **ἦσαν** (*εἶμι*) = ἤρχοντο.— **δῶ** = δῶμα.— **ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων** = ἐσχετίζετο μὲ ἀνθρώπους, ἦτο κοινωνικός· *ἀνθρώπων* γενκ. ἀντικμ.

β) Κατάληξις γ' πληθ. εὐκτικῆς μέσου ἀορίστ.— **ατο** : *πευθοίατο, ἰδοίατο, ἀρησαίατο*.

—Ἡ πρόθεσις **ἐν** εἰς τὸν τύπον **εἰν**.

—Ἀρχαῖοι τύποι β' προσ. ἐνεστ. ὁριστ. τοῦ *εἰμί* : **εἰς** (*εἶ*) ἐγκλινόμενον καὶ **ἐσσί**.

— Παρατατικὸς τοῦ *εἶμι* ἐκ θέματος **ι** : ἴσαν (= *ἦσαν*).

γ) **ἀφνειότεροι χρυσοῖο ἐσθῆτός τε** : Ὁ χρυσὸς ὡς πολύτιμον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέταλλον ἀπετέλει τὸν ἰδιωτικὸν πλοῦτον. Ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς σκεύη, εἰς κοσμήματα ἢ ἐφυλάσσετο ἀκατέργαστος. Ἐπίσης τὰ ἐνδύματα ἦσαν ἀληθινὴ περιουσία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, διότι ἦσαν ἀπὸ πολύτιμα ὑλικὰ καὶ ἐποικίλλοντο μὲ κεντήματα, ἔργα γυναικῶν εἰδικῶν εἰς τὴν ὑφαντικὴν καὶ ποικιλτικὴν τέχνην. — **ξένος πατρώιος** : Μεταξὺ τοῦ φιλοξενοῦντος καὶ τοῦ φιλοξενουμένου ἐδημιουργεῖτο δεσμός, ὁ ὁποῖος παρεδίδετο ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὰ τέκνα. *Ξένος* λέγεται καὶ ὁ ξενίζων καὶ ὁ ξενιζόμενος.

178 - 212

α) 178 - 193. **τὸν προσέειπε** = πρὸς τοῦτον εἶπε.— **τοιγὰρ** = ὡρισμένως.— **ἀτρέκέως**· 169.— **ἀγορεύσω τοι ταῦτα** = θὰ σὲ πληροφορήσω δι' αὐτά.— **δαΐφρων**· 48.— **εὔχομαι εἶναι**· 172.— **ἀτὰρ** = αὐτάρ· 9. — **φιλήρετμος** = ὁ ἀγαπῶν τὴν κωπηλασίαν (*φιλῶ* + *ἐρετμὰ* = κουπιά). Ἐπίθετον ναυτικῶν λαῶν.— **ὧδε**· ὅπως ὑπέθεσε καὶ ὁ Τηλέμαχος, δηλ. ὄχι πεζός, *ἀλλὰ ξὺν νηὶ ἠδὲ ἑτάροισιν*· ἤτοι μὲ ἰδιόκτητον πλοῖον. — **κατήλυθον**· κατῆλθον = κατέπλευσα. — **οἴνοψ** = ὁ ἔχων ὄψιν οἴνου, κρασωπὸς καὶ γενικῶς = σκοτεινός, βαθύχρωμος.— **ἀλλόθροος** = ὁ ἔχων ξένην φωνήν, ξενόγλωσσος (*ἄλλος* + *θρόος*).— **μετὰ χαλκὸν** = πρὸς προμήθειαν χαλκοῦ. — **ἄγω** = φέρω. — **αἴθων** = στιλπνὸς (*αἴθω* = καίω, λάμπω· *αἴθουσα, αἰθίοψ, αἰθήρ*). — **ἥδε**· δεικτ. = ἐδῶ δά. — **ἕστηκεν** = εἶναι ἠγκυροβολημένη.— **ἐπ' ἀγροῦ** = εἰς μίαν ἐξοχικὴν παραλίαν. — **νόσφι** = μακράν, ἔξω.— **ὑλήεις** = δασώδης (*ὕλη* = δάσος).— **ἐξ ἀρχῆς** = παλαιόθεν, ἀπὸ παλαιὰ χρόνια. — **εἴ πέρ τε... ἥρωα**· σειρὰ λέξεων : *εἴ πέρ τε ἐπελθὼν εἴρηαι γέροντα ἥρωα Λαέρτην* = καὶ ἂν μάλιστα πᾷς καὶ ρωτήσῃς. . .— **εἴρομαι** = ἐρωτῶ.— **ἥρως**· ἐπίθ. πολεμιστῶν καὶ ἡγεμόνων.— **οὐκέτι**· συναπτ. πρὸς τὸ *ἔρχεσθαι*.— **ἀπάνευθεν** = μακράν, ἔξω.— **ἐπ' ἀγροῦ** = εἰς τὴν ἐξοχήν. — **πήματα πάσχει**· 49· ἐδῶ = ταλαιπωρεῖται.—**ἀμφίπολος**· 136. **βρῶσις** = φαγητὸν (*βιβρώσκω*).— **παρτιθεῖ**· *παρατίθησι* = παραθέτει.— **εὖτ' ἂν** = ὅταν. — **τὰ γυῖα** = τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἰδίως τὰ πόδια. **ἐρπύζω**· *ἕρπω* = σύρω τὰ πόδια μου ἀπὸ ἀδυναμίαν ἢ ἀπὸ κόπωσιν.— **ὁ γουνὸς** = ὕψωμα, ἀνωφέρεια (*γόνυ, γωνία*).— **ἁλωὴ οἰνόπεδος** = ἔκτασις ἀμπελόφυτος.

194 - 212. **δὴ γὰρ** = διότι ἀκριβῶς.— **ἐπιδήμιος** = ὁ ἐπὶ τῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δήμῳ, εἰς τὴν πόλιν του.— **νὺ(ν)** = βεβαίως.— **ἡ κέλευθος** = ὁ δρόμος· *βλάπτουσι κελεύθου* = τοῦ φέρουν ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον του.— **οὔπω... ἀλλ' ἔτι** = δὲν ἀπέθανεν ἀκόμα, ἀλλά. . .— **ζωὸς** = ζωντανός.— **ποὺ** = καθὼς πιστεύω. — **κατερύκεται**· παθητ. τοῦ *κατ-ερύκω*· 14.— **χαλεπὸς** = σκληρός, κακός.— **ἔχω** = κρατῶ, κατακρατῶ. — **ἐρυκανόω**· ἄλλος τύπος τοῦ *ἐρύκω*. — **ὡς** = ὅπως. — **βάλλουσιν ἐνὶ θυμῷ** = ἐμπνέουσι.— **τελέεσθαι**· μέλλ. τοῦ *τελοῦμαι* = ἐκπληροῦμαι.— **οὔτε τι ἐὼν** = χωρὶς ποσῶς νὰ εἶμαι.— **οἰωνὸς** = πτηνὸν (Λατ. avis, *οFιωνός*).— **οἶδα οἰωνῶν** = καταλαβαίνω ἀπὸ οἰωνούς.— **σάφα** = σαφῶς.— **δηρόν**· δηθά· 49.— **πατρὶς αἴη**· 75.— **οὐδ' εἴ πέρ τε** = οὔτε καὶ ἂν ἀκόμα.— **ἔχῃσι**· ὑποκμ. *δεσμὰ* καὶ ἀντκμ. τὸν *Ὀδυσσέα*.— **φράζομαι** = σκέπτομαι, ἐξευρίσκω τρόπον.— **ὥς κε** = διὰ νά. . .— **στ. 206** εἰς στ. 169.— **εἰ δὴ** = ἐὰν τῷ ὄντι. — **τόσος** = τόσον μεγάλος.— **αἰνῶς** = καταπληκτικά.— **ἐπεὶ θαμά...** Ἡ αἰτιολογία ἀναφέρεται εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ὁμοιότητος καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἀνάμνησιν τῆς μορφῆς τοῦ Ὀδυσσ. ὑπὸ τοῦ ξένου.— **θαμά**· 143.— **τοῖον** = ἔτσι συχνά, δηλ. ὅπως οἱ στενοὶ φίλοι.— **μίσγομαι** = συναναστρέφομαι, συναντῶμαι· — **πρὶν ἀναβήμεναι** = πρὶν ἀπιβιβασθῇ τοῦ πλοίου, πρὶν ἐκπλεύσῃ. — **ἔβαν**· *ἔβησαν* = μετέβησαν.— **κοῖλος** = κουφωτός.— **ἐκ τοῦ**. 74.

β) Ποιητικὸς τύπος γ' ἑνικ. προσ. τοῦ ἐνεστῶτος τοῦ *παρατίθημι* = **παρτιθεῖ**

— Σχηματισμὸς ἀόρ. τοῦ ἔρχομαι ἐκ θέλ. *ἐλυθ-(ἐλήλυθα)* **ἤλυθον**.

γ) **οἴνοψ πόντος** : Αἱ ἀποχρώσεις τῆς θαλάσσης ἀναλόγως τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων καὶ τῆς ἀντανακλάσεως τῆς ἀτμοσφαίρας ἐμπνέουν εἰς τὸν ποιητὴν ἐκφραστικώτατα ἐπίθετα. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐκφράζει τὸ βαθὺ χρῶμα καὶ τὴν στιλπνότητα τῶν ὑδάτων τοῦ πόντου. — **ἐς Τεμέσην** : Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ χώρας χαλκοπαραγωγοῦ, ὑποτίθεται ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ ἐν Κύπρῳ *Ταμασσός*. Ἡ μεγαλόνησος ἦτο ὀνομαστὴ διὰ τὰ χαλκωρυχεῖά της.—**σίδηρος** : Ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου ἐγενικεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων, δηλ ἀπὸ τοῦ 1100 π.Χ. (βλ. εἰσαγ.). Ἑπομένως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τὸ μέταλλον τοῦτο δὲν ἦτο ἀκόμη εἰς γενικὴν χρῆσιν. Ὁ ποιητὴς ἔχει ὑπ' ὄψει του τὴν ἰδικήν του ἐποχήν, ὅταν ὁμιλῇ περὶ ἀνταλλακτικοῦ ἐμπορίου χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Πράγματι μετὰ τὴν γενίκευσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς χρήσεως τοῦ σιδήρου ἐγίνετο ζωηρὸν ἀνταλλακτικὸν ἐμπόριον τῶν δύο τούτων μετάλλων.— **Ῥεῖθρον - Νήιον :** Εἶναι δύσκολον ν' ἀναγνωρισθοῦν σήμερον αἱ τοποθεσίαι αὐταὶ εἰς τὴν σημερινὴν Ἰθάκην. — **μάντις :** Ἡ μαντικὴ ἦτο θρησκευτικὸν ἔθιμον τῶν Ἑλλήνων ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Ἐτελεῖτο μὲ τοὺς ἴδιους πάντοτε τρόπους, ἤτοι διὰ τῶν *οἰωνῶν, δι' ἐμπύρων, διὰ σπλαγχνοσκοπίας* κτλ. Ἡ διὰ τῶν οἰωνῶν μαντικὴ ἦτο ἡ μᾶλλον συνήθης καὶ πρόχειρος, διότι εἰς αὐτὴν ἐξητάζετο ἡ πτῆσις μόνον καὶ ἡ φωνὴ διερχομένων πτηνῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ λέξις ἐγενικεύθη καὶ ἔλαβε τὴν μεταγενεστέραν σημασίαν : *οἰωνὸς* = προγνωστικὸν σημεῖον.

213 - 251

α) 213 - 220. **πεπνυμένος** = φρόνιμος (*πέπνυμαι* = ἔχω πνεῦμα, νοῦν).—**ἀντίον** = εἰς ἀπάντησιν. — **ηὔδα·** *αὐδάω* = ὁμιλῶ. — **τοιγάρ·** 179.—**μήτηρ τε** = καὶ ἡ μητέρα μου, ἐνν. : ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι.—**φησὶ μὲν — αὐτάρ·** ἀντίθεσις.— **πῶ** = ἀκόμα μέχρι τοῦδε. — **γόνος** = γέννησις, καταγωγή.— **ἀνέγνω** = ἐγνώρισεν ἀσφαλῶς. — **ὡς δὴ ὄφελον ἔμμεναι·** τὸ *ὡς ὄφελον* ἐκφρ. πάντοτε εὐχὴν = ἂς ἤμουν δά.— **τευ** = τινός. — **τὸ κτέαρ - ατος** = τὸ κτῆμα. — **ἐπὶ κτεάτεσσιν** = μέσα εἰς τὰ ἀγαθά του.— **ἔτετμον** = ἐπέτυχα, εὗρῆκα (ἐλλειπτ. ἀόρ.).— **ὅς** = οὗτος.— **ἄποτμος** = ἄτυχος (*α + πότμος* = τύχη).— **τοῦ ἔκ** = ἐκ τοῦ ὁποίου.— **ἐρεείνω** = ἐρωτῶ.— **ἐπεὶ σύ...** μὲ τὴν αἰτιολογίαν αὐτὴν ὁ Τηλ. μετριάζει τὴν πικρίαν τῶν λόγων του, ὡς ἂν ἔλεγεν: ἡ ἐρώτησίς σου μὲ παρέσυρε νὰ ὁμιλήσω ἔτσι.

221 - 229. **μέν·** βεβ. = πάντως.— **νώνυμνος** = ἀνώνυμος, ἄδοξος (*νη+ ὄνομα*).— **ὀπίσσω·** χρον. = εἰς τὸ μέλλον.— **θῆκαν·** τίθημι εἰς τὴν σημ. τοῦ ποιῶ = προώρισαν.— **τοῖον** = μὲ τοιαῦτα χαρίσματα.— **ἐγείνατο** = ἐγέννησε.— **τίς δαὶς** = τί εἴδους συμπόσιον· 152.— **ὅμιλος ὅδε** = αὐτὸς ὁ συγκεντρωμένος κόσμος. — **ἔπλετο·** ρ. *πέλομαι* = εἶμαι. Ἡ Ἀθηνᾶ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ συμποσίου τῶν μνηστήρων εἰς παρατατικόν, διότι ἐν τῷ μεταξὺ οἱ μνηστῆρες εἶχον πάυσει νὰ τρώγουν καὶ νὰ θορυβοῦν καὶ ἤκουον τὸν ἀοιδόν.— **τίπτε·** κατὰ συγκοπήν : τί ποτε = ἐπὶ τέλους τί ; — **ἡ χρεὼ** = ἡ ἀνάγκη.— **τί χρεώ σε (ἔστι)** = τίς ἡ ἀνάγκη νὰ πράττῃς τοῦτο ; — **εἰλαπίνη** = γεῦμα κατόπιν θυσίας.— **γάμος** = ἑορτὴ γάμου.— **ἔρανος** = γεῦμα εἰς τὸ ὁποῖον ἕκαστος συνεισ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φέρει τὸ μερίδιόν του.— **ὡς ὑβρίζοντες**· τροπ. μτχ. = ἀπρεπῶς φερόμενοι.—**ὑπερφίαλος**· 134. — **δοκέουσί μοι** = μοῦ κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν. — **δαίνυμαι** = λαμβάνω μέρος εἰς δεῖπνον. — **νεμεσσήσαιτό κεν**· 119. — **αἴσχεα** = ἀπρέπειαι.—**πινυτὸς** = συνετός· (πρβλ. *πεπνυμένος*· 213).— **μετέλθοι** = θὰ ἤρχετο εἰς τὴν συγκέντρωσιν ταύτην.

230 - 251. **ἐπεί...**· καὶ πάλιν αἰτιολογεῖ τὴν πικρίαν, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκφρασθῇ ἀκολούθως ὁ Τηλεμ. — **ἄρ(α)** καὶ **ῥὰ** = λοιπόν.— **δὴ** = τώρα.— **ἀνείρομαι**· 188.— **μεταλλάω** = ἐξετάζω μὲ ἐνδιαφέρον. **μέλλεν ἔμμεναι** = ἔπρεπε νὰ εἶναι, θὰ ἦτο.— **ἀφνειός**· 165.— **ἀμύμων**· 29 = ἔντιμος, τιμημένος.— **ὄφρα**· χρον. = ἐφόσον.— **ἐπιδήμιος**· 194.— **ἐβόλοντο** = ἐβούλοντο. — **μητιάω** = σκέπτομαι (*μῆτις* = σκέψις). — **θεοὶ κακὰ μητιόωντες** = κάποιοι κακόβουλοι θεοί. — **ἄιστος** = ἄφαντος (*α + ἰδεῖν*). — **περὶ πάντων ἀνθρώπων** = ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, ὅσον κανένα ἄλλον ἄνθρωπον. — **ἀκαχοίμην**· *ἀκαχίζομαι* = θλίβομαι (*ἄχνυμαι, ἄχ*). — **δάμη**· *δάμνημι - δάμνημαι* = ἀφανίζω - ἀφανίζομαι. — **δῆμος**· 103.— **ἠέ**· 175.— **τολύπευσεν** = ἔφερεν εἰς πέρας (*τολυπεύω* = κάμνω τολύπας ἐρίου, κατεργάζομαι). — **τῷ κεν ἐποίησαν**· ἀπόδοσις εἰς τὸ *εἰ δάμη*.—**τῷ**· δτκ. χρόνου = τότε.— **τύμβος** = μνῆμα. — **ἠδέ κε ἤρατο** = καὶ θὰ ἐκέρδιζε. — **καὶ ᾧ παιδὶ** = καὶ διὰ τὸν υἱόν του, ὄχι μόνον δι' ἑαυτόν.— **ὀπίσσω**· 222.— **νῦν δέ**· 166.—**ἀκλειῶς** = ἀδόξως (*ἀ+ κλέος*).— **ἅρπυιαι** = δαίμονες τῆς θυέλλης, θύελλαι (*ἁρπάζω*).—**ἀνηρείψαντο**· *ἀνερείπομαι* = ἁρπάζω εἰς τὰ ὕψη.— **οἴχεται** = ἔφυγε, πάει. — **ἄπυστος** = χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ περὶ αὐτοῦ πληροφορία, χωρὶς ν' ἀκουσθῇ *(ἀ + πυνθάνομαι)*.—**γόος** = θρῆνος.— **κάλλιπεν** = κατέλιπεν.— **οὐδέ τι** = καὶ δέν. — **στεναχίζω** = στενάζω. (ἐκτενέστ. τύπος τοῦ *στένω - στενάχω*).—**οἷον**· 13.—**νύ**· *νῦν* = τώρα. — **τὸ κῆδος** = πένθος, συμφορά. — **τεύχω** = κατασκευάζω, προξενῶ (*τέχνη, τεκ - των*).— **ἄριστοι** = εὐγενεῖς ἄρχοντες.— **ὑλήεις**· 186.— **κραναὸς** = τραχύς, βραχώδης *(κρανίον, κέρας, κράνος*).— **κοιρανέω** = εἶμαι κοίρανος = ἄρχων.— **μνάομαι**· 39.— **τρύχω** = βασανίζω, φθείρω.— **στυγερὸς** = μισητός. — **τελευτὴν ποιῶ** = δίδω τέλος.— **φθινύθω** = ἀφανίζω, ρημάζω (*φθίνω*).— **τάχα δὴ** = ὡρισμένως γρήγορα.— **διαρραίω** = κομματιάζω, ἐξολοθρεύω.

β) Γεν. ἀορ. ἀντωνυμίας *τὶς - τινός* : **τεῦ**.

— Αἰολικὴ χρῆσις τοῦ **υ** ἀντὶ **ο**: *νώνυμνος (ὄνυμα ἀντὶ ὄνομα)*.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

—'Αφομοίωσις τοῦ **τ** τῆς ἐκθλιβομένης προθέσεως **κατὰ** μετὰ τοῦ ἀρκτ. συμφώνου τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ : *κάλλιπεν (κατ-λιπεν)*.

γ) **ἔρανος:** Συχνάκις οἱ προύχοντες τοῦ τόπου προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς δεῖπνον, διὰ νὰ συσκεφθῶσιν ἐπὶ δημοσίων πραγμάτων, ἔφερον καὶ τὴν συνεισφοράν των εἰς τρόφιμα. 'Οσάκις ὅμως ὁ βασιλεὺς προσέφερε δεῖπνον κατόπιν θυσίας, ἐγίνετο **εἰλαπίνη,** δηλ· προσεφέρετο γεῦμα δαπάναις τοῦ βασιλέως. — **τύμβος:** Λοφῶδες ὕψωμα, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίζετο μὲ χῶμα χυνόμενον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ νεκροῦ. 'Επὶ τοῦ τύμβου ἐτίθετο πολλάκις *σῆμα*, ἤτοι ἀναμνηστικὴ στήλη. — **Παναχαιοί:** "Ολοι οἱ ἐκστρατεύσαντες εἰς τὸ "Ιλιον 'Αχαιοί. Περὶ 'Αχαιῶν ἴδε εἰσαγ. — **ἅρπυιαι:** Προσωποποίησις τῶν σφοδρῶν ἀνέμων. Παρίστανται ὡς ἐξωτικὰ ἄγρια πτηνὰ μὲ πρόσωπον παρθένου. Κατὰ τὸν 'Ησίοδον αἱ ἅρπυιαι εἶναι δύο, ἡ 'Αελλὼ καὶ ἡ 'Ωκυπέτη. — **ἄριστοι:** Μὲ τὸ ἐπίθετον αὐτὸ ὁρίζονται οἱ εὐγενεῖς ἑνὸς τόπου, οἱ ὁποῖοι μετέχουν εἰς τὰ συμβούλια τοῦ βασιλέως. 'Ενίοτε ὀνομάζονται καὶ αὐτοὶ *βασιλεῖς*. Εἰς πολλὰ ἀχαϊκὰ κράτη ὑπῆρχαν καὶ τοπικοὶ ἡγεμόνες καὶ ὡς τοιοῦτοι παρίστανται ἐδῶ οἱ διάφοροι μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης. — **Δουλίχιον - Σάμη - Ζάκυνθος:** Τὸ Δουλίχιον εἶναι πιθανῶς μία τῶν 'Εχινάδων νήσων. Κατ' ἄλλους εἶναι τὸ ἀπώτερον τμῆμα τῆς Κεφαλληνίας. 'Απετέλει δὲ μαζὶ μὲ τὴν Σάμην (Κεφαλληνίαν) καὶ τὴν Ζάκυνθον τὸ κράτος τοῦ 'Οδυσσέως.

252 - 278

α) 252 - 271. **ἐπαλαστέω** = ἀγανακτῶ. — *ἐπαλαστήσασα*· τροπ· μτχ. =μὲ ἀγανάκτησιν (ἐνν. κατὰ τῶν μνηστήρων).—**ὦ πόποι** · ἐπιφών. ὀργῆς = τί κακό ! — **ἦ δὴ** = πράγματι λοιπόν. — **πολλὸν** = πολύ. — **δεύομαί τινος** = μοῦ λείπει κάτι, μοῦ στοιχίζει ἡ ἀπουσία του. — **ὅ κε χεῖρας ἐφείη** · *ὅς ἂν ἐφείη χεῖρας* = ὅστις θὰ ἐτιμώρει μὲ τὰς χεῖράς του· νεοελλην. : θὰ ἔβαζε χέρι εἰς τοὺς μνηστῆρας (*ἐφίημι* = ἐπιβάλλω).—**πρῶται θύραι** = τὸ πρόθυρον· 103. — **εἰ σταίη** · ἡ ὑπόθ. ἐνέχει ἐνν. εὐχῆς = ἃς ἤρχετο τώρα. . . — **ἡ πήληξ** = κάλυμμα τῆς κεφαλῆς = περικεφαλαία (νεοελλην. πηλήκιον).— **δοῦρε** · δυϊκ. τοῦ *δοῦρον* =δόρυ.— **τοῖος** = τοιοῦτος.— **ἐνόησα**· *νοῶ* = βλέπω, γνωρίζω. —**τὰ πρῶτα** = διὰ πρώτην φοράν.— **ἀνιόντα** · χρον. μτχ. *ἄνειμι* =ἔρχομαι ὀπίσω ἀπό·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— **οἴχομαι** = μεταβαίνω. — **θοὸς** = ταχύς. — **φάρμακον ἀνδροφόνον** = δηλητήριον θανατηφόρον. — **δίζημαι** = ἀναζητῶ. — **ὄφρα οἱ εἴη** = ἵνα ὑπάρχῃ εἰς αὐτόν, διὰ νὰ τὸ ἔχῃ. — **ἰὸς** = βέλος. — **χρίεσθαι** = διὰ νὰ ἀλείφῃ. Τὸ ἀπρμφ. ἀπολύτως σημαίνει σκοπόν. — **χαλκήρης** = χάλκινος (*χαλκὸς* + *ἀρ - ἀραρίσκω* = προσαρμόζω). — **ὁ μέν** · ὁ Ἴλος. — **ῥα** = βεβαίως. — **νεμεσίζομαι** = φοβοῦμαι τὴν ὀργήν τινος. — **αἰὲν** = πάντοτε. *αἰὲν ἐόντες* = αἰώνιοι. — **φιλέεσκε** · θαμιστ. τύπος τοῦ *φιλέω* = ἠγάπα πάντοτε. — **αἰνῶς** = πολύ, ἐξαιρετικῶς· 208. — **ὁμιλήσειεν** · ἐξακολουθεῖ ἡ ὑπόθεσις : *εἰ σταίη. ὁμιλῶ* = συναντῶ. — **ὠκύμορος** = ταχυθάνατος (*ὠκὺς* = ταχὺς + *μόρος*). — **πικρόγαμοι γενοίατο** = θὰ ἔκαμνον ἕνα πικρὸν γάμον. — **ἦ τοι μὲν** = βεβαίως. — **ἐν γούνασι θεῶν**· ἀντιστ. πρὸς νεοελλ. : στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. — **ἦ... ἦε** · ἐπεξήγ. τοῦ *ταῦτα*. — **ἀποτίνομαι** = ἐκδικοῦμαι· πρβλ. 43 *ἀποτίσεται*· ὑπτκτ. μετὰ τοῦ *κεν* = ἄν. — **οὐκὶ** = οὐχί. — **φράζομαι** · 205,273. — **ἄνωγα** = προτρέπω· πρκμ. μὲ σημ. ἐνεστ. — **ὅπως κε(ν) ἀπώσεαι** πλγ. ἐρώτ. *ἀπωθοῦμαι* = ἐκδιώκω, ἀπομακρύνω. — **εἰ δ' ἄγε νῦν** = ἐμπρὸς τώρα, ἔλα τώρα. — **ξυνίημι** = ἀκούω προσεκτικά, καταλαβαίνω. — **ἐμπάζομαι μύθων** = προσέχω, παρακολουθῶ λόγους.

272 - 278. **ἀγορή** · 90. — **ἥρωες** · ἐπίθ. ἡγεμόνων καὶ πολεμιστῶν· 189. — **πέφραδε** · πρκμ. τοῦ *φράζω* = λέγω· ὁ πρκμ. δηλοῖ, ὅτι ἡ πρᾶξις πρέπει νὰ γίνῃ ταχύτατα, ὡς νὰ εἶχεν ἤδη γίνει. — **ἐπιμάρτυροι** = μάρτυρες ἐπὶ τούτῳ. — **σκίδναμαι** · *σκεδάννυμαι* = σκορπίζομαι. — **ἄνωχθι** προστακτ. τοῦ *ἄνωγα*. — **μητέρα δέ...ἴτω** = ὅσον διὰ τὴν μητέρα σου, ἂς πάῃ. — **ἐφορμᾶται** = παρακινεῖ. — **γαμέεσθαι** = νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον. — **ἄψ** = ὀπίσω. — **μέγα δύναμαι** = ἔχω μεγάλην ἰσχύν. — **οἱ δὲ** = οἱ ἐν τῷ πατρικῷ της οἴκῳ. — **τεύχω γάμον** = κάμνω γάμον. — **ἀρτυνέουσι** · μέλλ. τοῦ *ἀρτύνω* = ἑτοιμάζω. — **τὰ ἔεδνα** = προικιά. ἴδε πργμ. — **ἔοικε** = ἁρμόζει. — **παιδός** · ἡ *παῖς* = ἡ θυγάτηρ, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας. — **ἕπεσθαι ἐπὶ παιδὸς** = ν' ἀκολουθήσουν μιὰ κόρη, νὰ πάρῃ μαζί της μιὰ κόρη.

β) Συνήθης ἡ χρῆσις ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ **κεν** (= ἄν) : *ἤ κεν ἀποτίσεται, ὅπως κε(ν) ἀπώσεαι.*

— Δευτερόκλιτος τύπος τοῦ *πολύ* : **πολλόν.**

— **κ** ἀντὶ **χ** (Ἰων.) : *οὐκί.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ) **ἔχων πήληκα...**: Εἰς τὸν στίχ. 256 ἀναφέρονται τὰ συνηθέστερα ὅπλα τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων. Ἡ πήληξ ἦτο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἐκ δέρματος, ἐκοσμεῖτο δὲ καὶ μὲ λόφον ἀπὸ οὐρὰν ἵππου. Ἐπίσης κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἦτο ἡ κόρυς. Ἐσκέπαζε τὸ κρανίον, τὸ ἄνω μέρος τῶν κροτάφων καὶ ἄφινεν ἀκάλυπτον μόνον τὸ πρόσωπον. Ἐστερεώνετο δὲ δι' ἱμάντος, ὁ ὁποῖος διήρχετο κάτω τῆς σιαγόνος. Πολλάκις ἡ κόρυς ἐκοσμεῖτο μὲ μετάλλινα ἐλάσματα καὶ μὲ δύο μεταλλίνας προεξοχὰς ὡς κέρατα (βλ. εἰκ. 7). — Ἡ **ἀσπὶς** τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων ἦ εἶναι μεγάλου σχήματος, καλύπτουσα ὅλον τὸ σῶμα τοῦ πολεμιστοῦ ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν ποδῶν, ἢ εἶναι στρογγύλη, ὅπως κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους. Ἡ μεγάλη ἀσπὶς ἐχρησιμοποιεῖτο παλαιότερον καὶ κατεσκευάζετο ἐκ ξύλου καλυπτομένου μὲ πολλὰ δέρματα. Ἡ δὲ στρογγύλη ἦτο ἐκ μετάλλου καὶ πολλάκις ἐκοσμεῖτο μὲ παραστάσεις. Ἐφέρετο δὲ ἀπὸ τοῦ ὤμου διὰ *τελαμῶνος* (ἱμάντος) καὶ ἐκρατεῖτο διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀσπίδος ἐσχηματίζετο μία κωνικὴ προεξοχή, *ὀμφαλὸς (ἀσπὶς ὀμφαλόεσσα)*.— Τὰ **δόρατα** εἶναι τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὅπλον, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιήθη ἐπὶ αἰῶνας μὲ ἐλαχίστας παραλλαγάς. Τὸ ὅπλον τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ ξύλου (*δόρυ* = ξύλον) καὶ εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ προσηρμόζετο ἡ αἰχμή. Βλ. στ. 121, ἔγχος. — **Ἐφύρη**: Πόλις Ἐφύρη ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν Ἦλιδα καὶ εἰς τὴν Θεσπρωτίαν τῆς Ἠπείρου. Τινὲς ὑποθέτουν, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Ἠλειακῆς πόλεως, ἥτις ἦτο περίφημος διὰ τὰ φαρμακερά της βότανα. Ἄλλοι θεωροῦν πιθανώτερον, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Ἐφύρην τῆς Ἠπείρου διῆλθε διὰ τῆς Τάφου, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ πατὴρ τοῦ Μέντου.— **Μερμερίδης**: Υἱὸς τοῦ Μερμέρου. Οὗτος ἦτο ἔγγονος τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μηδείας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησε τὴν μυστικὴν τέχνην τῶν ἀνδροφόνων φαρμάκων.— **πατρὸς μέγα δυναμένοιο**: Πατὴρ τῆς Πηνελόπης ἦτο ὁ Ἰκάριος καὶ κατῴκει εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἦτο δὲ ἀδελφὸς τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ πατρὸς τῆς Ἑλένης καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας.— **τὰ ἕεδνα**: Ἡ λέξις γενικῶς σημαίνει γαμήλια δῶρα. Εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς ὁ μνηστὴρ ἔδιδεν ἕεδνα εἰς τὸν πατέρα τῆς νύμφης ὡς ἀντίτιμον τῆς γυναικός, τὴν ὁποίαν ἠγόραζεν. Ὅτε ὅμως ἔπειτα ἐλεπτύνθησαν τὰ ἤθη, ἡ νύμφη ἐλάμβανεν ἕεδνα ἀπὸ τὸν μνηστῆρά της ὡς δῶρα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα της ἄλλα ἕεδνα ὡς προῖκα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

279 - 305

α) 279 - 292. **πυκινῶς ὑποθήσομαι** = θὰ σοῦ δώσω φρόνιμον συμβουλήν· *ὑποτίθημι* = παραγγέλλω, συμβουλεύω.— **αἴ κε** = ἐάν.— **πίθηαι** = ὑπακούσῃς (*ἔπιθον, πείθω*).— **ἄρσας**· *ἀραρίσκω νῆα* = καταρτίζω, ἑτοιμάζω, πλοῖον.—**ἐρέτης**=κωπηλάτης (*ἐρετμά, φιλήρετμος*· 181).— **ἐείκοσιν** = εἴκοσιν. — **πευσόμενος**· 94.— **δήν**· *δηθά*· 120.— **οἰχομένοιο**· 135.— **βροτός**· 32.— **ἡ ὄσσα** = φήμη, ἥτις διαδίδεται ἄγνωστον πόθεν καὶ θεωρεῖται προερχομένη ἐκ Διός.— **μάλιστα** = συχνότατα.— **τὸ κλέος** = ἡ εἴδησις.— **εἴρομαι**· 188.—**ὅς**· δεικτ.— **δεύτατος** = τελευταῖος· ὑπερθ. τοῦ *δεύτερος*.—**χαλκοχίτωνες** = οἱ φέροντες χαλκίνους θώρακας.— **βίοτον-νόστον** : ὅτι ζῇ καὶ ὅτι θὰ γυρίσῃ.— **ἤ** =βεβαίως τότε.—**τρυχόμενός περ**· ἐναντ. μτχ. *τρύχομαι* = ὑποφέρω.— **μηδ' ἔτ' ἐόντος**· πλεονασμ. μετὰ τὸ **τεθνεῶτος**.— **δὴ** = τότε πλέον.— **σῆμα χέω** = χύνω χῶμα, ἐγείρω τύμβον καὶ ἐπ' αὐτοῦ στήλην. Ἐδῶ πρόκειται περὶ κενοταφίου. — **κτέρεα** = νεκρικὰ δῶρα, ὅπλα ἰδίᾳ.— **κτερεΐζω** = ἀπονέμω τιμὰς εἰς τὸν νεκρόν.— **ἔοικε**· ὑπκμ. *κτερεΐξαι*.

293 - 305. **ἔρξῃς**· *ἔρδω* = πράττω. — **φράζομαι** = σκέπτομαι· *φράζεσθαι*· ἀπρμφ. μὲ σημασίαν προστακτ. — **κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν**· ἡ ἔκφρ. σημαίνει σοβαρὰν σκέψιν καὶ ἀπόφασιν = σκέψου καὶ ἀποφάσισε. — **ὅππως κε κτείνῃς**· πλγ. ἐρώτησις = πῶς θά. —**ἀμφαδὸν** = ἐν φανερῷ, εἰς φανερὸν ἀγῶνα μὲ αὐτούς (*ἀναφανδόν*).—**οὐδέ τι** = καὶ οὐδόλως. — **νηπιάας ὀχέω** = ἔχω τρόπους παιδιοῦ, παιδιαρίζω.— **τηλίκος** = τόσον μικρός.— **ἀίω** = ἀκούω ἐν σημασ. πρκμ. = δὲν ἔχεις ἀκουστά.— **πατροφονῆα** = τὸν φονέα τοῦ πατρός του.—**δολόμητις - ιος** = δόλιος, ἐπίβουλος (*δόλος* + *μῆτις* = σκέψις).— **κλυτὸς** = ἀκουστὸς (*κλύω* = ἀκούω). —**ἔκτα**· ἀόρ. τοῦ *κτείνω*.— **φίλος**· κλητκ· **ἄλκιμος** = δυνατὸς (*ἀλκὴ* = ρώμη).— **ἔσσο(ο)**· προστκ. τοῦ εἰμὶ β' πρόσ.—**ὀψίγονοι** = οἱ μεταγενέστεροι (*ὀψὲ* + *γεν - γενε -*).—**εὖ λέγω** = ἐπαινῶ, ἐγκωμιάζω.— **θοή**· 260.— **ποὺ** = ὡς φαντάζομαι.— **ἀσχαλάω**· *ἀσχάλλω* = στενοχωροῦμαι. — **μένοντές με** = ἀναμένοντές με.— **σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω** =σὺ ὁ ἴδιος νὰ ἐνδιαφερθῇς (*μέλει μοι*· στ. 151).— **ἐμπάζομαι**· 271.

β) β' πρόσ. τῆς προστ τοῦ *εἰμί* : **ἔσσο**.

—Ἐπικὸς τύπος τοῦ ἀριθμ. εἴκοσι : **ἐείκοσι**.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ) **ἐρέτῃσιν ἐείκοσιν :** Τὰ ἐπιβατικὰ πλοῖα τῆς ἐποχῆς ἦσαν (νῆες) *ἐεικόσοροι*, ἐνῷ τὰ πολεμικὰ *πεντηκόντοροι*.— **χαλκοχίτωνες :** ὁ θώραξ τῶν Ἀχαιῶν πολεμιστῶν ἦτο πιθανῶς *χιτὼν* πλεκτὸς ἢ ἐκ δέρματος ἄνευ χειρίδων καὶ ἐφορεῖτο περὶ τὸν κορμόν. Διὰ ν' ἀντέχῃ περισσότερον, ἐκαλύπτετο μὲ χάλκινα ἐλάσματα *(γύαλα)*, διὰ τοῦτο λέγονται οἱ Ἀχαιοὶ χαλκοχίτωνες.— **σῆμα... κτέρεα :** Ἡ Ἀθηνᾶ συνιστᾷ εἰς τὸν Τηλέμαχ. νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην τοῦ πατρός του *χέων σῆμα*, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχε ταφῆ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ νὰ τιμήσῃ αὐτὸν μὲ τὰς νομίμους νεκρικὰς τιμάς. Περὶ *τύμβων* καὶ *σημάτων* βλ. στ. 239. Περὶ *κτερέων* βλ. εἰσαγωγήν.

306 - 324

α) 306 - 316. **στ. 306** = 213.— **ἤτοι** = ὡρισμένως. — **φίλα φρονέων** = ἀπὸ φιλικὴν διάθεσιν.— **ὥς τε** = καὶ καθώς.— **λήσομαι·** 57. — **ἄγε νῦν·** μὲ παρακελευσμ. σημ. = ἔλα τώρα, σὲ παρακαλῶ. — **ἐπιμένω** = μένω ἀκόμα. — **ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο** = ἂν καὶ εἶσαι βιαστικὸς εἰς τὸ ταξίδι σου.— **ὄφρα·** τελικ. = ἵνα. — **λοεσσάμενος** = λουσάμενος. — **τεταρπόμενος** = *ταρπόμενος·* μ. ἀόρ. β' τοῦ *τέρπω* μὲ ἀναδιπλ.— **τὸ κῆρ** = ἡ καρδιά. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ *φίλος*·60.—**κίω** = πορεύομαι· 22.— **χαίρων ἐνὶ θυμῷ** = μὲ χαρούμενη καρδιά.— **τιμήεις** = πολύτιμος. — **κειμήλιον** = πολύτιμον δῶρον φυλασσόμενον ὡς ἀναμνηστικὸν *(κεῖμαι)*.— **ἐξ ἐμεῦ·** ἐξ ἐμοῦ = ἐκ μέρους μου.

314 - 318. **ἔτι** = περισσότερον χρόνον.—**κατερύκω·** 14. — **λιλαίομαι·** 15. μετὰ γεν. ὡς ἐπιθυμίας σημαντικόν.— **ὁδοῖο** = νὰ ἐξακολουθήσω τὸν δρόμον μου. — **ὅττι κε·** ὅτι ἂν = ὅ,τι δήποτε.— **ἄνωγα·** 269.— **αὖτις ἀνερχομένῳ** = ὅταν ἐπιστρέφω πάλιν.— **δόμεναι·** *δοῦναι·* ἀπρμφ. μὲ σημ. προστακτ.— **φέρομαι** = παίρνω μαζί μου. — **καὶ ἑλὼν** = καὶ μάλιστα νὰ μοῦ τὸ διαλέξῃς.— **ἀμοιβὴ** = ἀνταπόδοσις.

319 - 324. **ὄρνις ὥς** = καθὼς πτηνόν.— **ἀνόπαια·** ἐπίρρ. Κυρίως αἰτιατ. πληθ. τοῦ ἐπιθ. *ἀνόπαιος - α - ον* = πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ φεγγίτου *(τὸ ὀπαῖον)*.— **διέπτατο·** *διαπέτομαι* = πετῶ διὰ μέσου.— **τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ** = εἰς δὲ τὴν ψυχὴν τούτου, δηλ. τοῦ Τηλεμ.— **μένος** = τόλμην.— **ἕ** = αὐτόν· (γραμμ. τυπ. 17). — **πάροιθεν** = ἔμπροσθεν, προηγουμένως. — **φρεσὶν ᾗσι·** *ἑαῖς φρεσὶν* = εἰς τὸν νοῦν του.— **θάμβησεν·** *θαμβέω* = μένω ἔκθαμβος.— **ὄίσατο·** οἴομαι = διαισθάνομαι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀντιλαμβάνομαι.— **αὐτίκα** = ἀμέσως, κατ' εὐθεῖαν.— **ἐπῴχετο**· ἐποίχομαί τινα = πηγαίνω πρός τινα. — **ἰσόθεος** = ἴσος πρὸς τοὺς θεούς. — **ὁ φὼς - φωτὸς** = ἀνὴρ (φημί).

β) Μέσ. ἀόρ. β' μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ : **τεταρπόμενος**. — Συναίρεσις τοῦ **ε+ ο** εἰς **ευ** : ἐμεῦ (ἐμέο - ἐμοῦ).

γ) **δῶρον** : Ἐκτὸς τῶν ἄλλων περιποιήσεων πρὸς τοὺς ξένους (λουτροῦ, φαγητοῦ) προσεφέρετο εἰς αὐτοὺς καὶ δῶρον, ὡς ἀναμνηστικόν. Ὅταν ὁ ξενίζων καὶ ὁ ξενιζόμενος ἦσαν πλούσιοι, τὰ δῶρα ἦσαν πολυτιμότατα καὶ συχνὰ ἔργα τέχνης (κύπελλα, ἐνδύματα πολυτελῆ, ὅπλα κ.τ.τ.).— **ἀνόπαια** : Περὶ τοῦ ὀπαίου καὶ τῆς ἐν γένει ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου βλ. στ. 103 (πραγματικά).

325 - 365

α) 325 - 336. **τοῖσι** = χάριν αὐτῶν.— **ἀείδω**· 154.— **περικλυτὸς** = περίφημος (κλυτὸς 300). — **ἥατο**· ἧντο, ἧμαι = κάθημαι. — **λυγρὸς** = θλιβερός.— **ἐπετείλατο** = τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὑποστοῦν.— **ὑπερωιόθεν** = ἐκ τοῦ ὑπερῴου. — **θέσπις** (θεὸς + ρίζ. σεπ., πρβλ. ἔννεπε· 1) = λεγόμενον μόνον ὑπὸ θεῶν.— **θέσπις ἀοιδὴ** = θεῖον ᾆσμα.— **σύνθετο φρεσὶ** = ἤκουσε. — **περίφρων** = συνετός. — **οἷο δόμοιο** = τοῦ δωματίου της.— **οἷος**· 13.— **ἅμα** = μαζί.—**στῆ ῥα** = ἐστάθη. — **σταθμὸς** = παραστάς, τὸ πλαγινὸν ξύλον τῆς θύρας. — **τέγος** = τὸ ἐστεγασμένον μέρος τῆς οἰκίας· ἐδῶ = τὸ μέγαρον.— **πύκα** = πυκνῶς, στερεῶς.— **ποιητοῖο**· εἰς σημασ. παθητ. παρακειμένου = καμωμένου, κτισμένου.— **ἄντα** = ἐμπρός. — **ἄντα παρειάων** = πρὸ τοῦ προσώπου της.— **σχομένη**· ἔχομαι = κρατῶ, συγκρατῶ. — **λιπαρὸν** = λαμπρόν, πολυτελές.— **κρήδεμνον** = καλύπτρα (κάρη + δέω).— **ἑκάτερθέ οἱ** = ἑκατέρωθεν αὐτῆς.— **κεδνὸς** = προσεκτικός, πιστός.

337 - 344. **γάρ**· βεβαιωτ.— **θελκτήρια** = ᾄσματα, τὰ ὁποῖα θέλγουν, τερπνά. — **κλείω** = κλεΐω, κλεΐζω = ὑμνῶ. — **σφίν**· ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸ παρήμενος καὶ εἰς τὸ ἄειδε. — **παρήμενος** = παρακαθήμενος.— **ἀποπαύε (ο)** = παῦσε.— **λυγρός**· 327. — **τείρω** = διατρυπῶ, κατατρώγω· τείρει μοι φίλον κῆρ = μοῦ πληγώνει τὴν καρδιά. — **μάλιστα** = περισσότερον ἀπὸ ἄλλας γυναῖκας. — **καθίκετό με** = μ' ἔπληξε (καθι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κάνω).— **ἄλαστον** = ἀλησμόνητον. — **τοίην κεφαλὴν** = τοιοῦτον (προσφιλὲς) πρόσωπον.— **κλέος** = δόξα, φήμη. — **κλέος εὐρὺ** = δόξα ἁπλωμένη.— **καθ' Ἑλλάδα** = ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα.

345 - 359. **τί τ' ἄρα** = καὶ διατί λοιπόν.— **φθονέω** = στερῶ, ἀπαγορεύω. — **ἐρίηρος** = ἀγαπητός, πιστὸς *(ἐρι* = πολὺ + *ἀραρίσκω*= ὁρμόζω).— **ὅππῃ** = μὲ ὅποιον τρόπον.— **ὄρνυται οἱ νόος** = παρακινεῖται, ἐμπνέεται ὁ νοῦς του *(ὄρνυμι* = ἐγείρω, *ὄρνυμαι* = ἐγείρομαι).— **οὔ τοι αἴτιοι** = δὲν σοῦ πταίουν.— **ποθί·** *ποὺ* = ἴσως, φαντάζομαι.— **ἀλφηστὴς** = ὁ τρώγων ἄρτον, ἀρτοφάγος *(ἄλφι + ἐσθίω)*. —**νέμεσις γίγνεταί τινι** = εἶναί τις ἄξιος κατηγορίας.— **οἶτος** = κακὴ μοῖρα.— **τήν·** δεικτ. = ταύτην.— **ἐπικλεΐζω** = ἐπιδοκιμάζω, προτιμῶ.— **ἀκουόντεσσι** = τοῖς **ἀκούουσι** = διὰ τοὺς ἀκροατάς. — **ἀμφιπέληται** = εἶναι γύρω· καὶ ἐπὶ ᾄσματος = ἀντηχεῖ γύρω.— **ἐπιτολμῶ** = ἀνέχομαι, κάμνω ὑπομονήν.— **φώς·** 324.— **τὰ σὰ αὐτῆς** = τὰ ἰδικά σου ἀποκλειστικῶς ἔργα. — **κομίζω** = ἀσχολοῦμαι, παρακολουθῶ. — **ἱστὸς** = ὁ ἀργαλειός *(ἵσταμαι)*.— **ἠλακάτη** = ἡ ρόκα.— **ἐποίχομαι ἔργον** = καταγίνομαι εἰς τὸ ἔργον μου. — **μῦθος** = τὰ λόγια. — **ἄνδρεσσι μελήσει** = θὰ εἶναι μέλημα τῶν ἀνδρῶν. — **τοῦ κράτος ἐστὶ** = αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν.

360 - 365. **θαμβέω·** 323. — **πάλιν βεβήκει** = ἐπέστρεψε. — **οἴκόνδε** = εἰς τὸ δωμάτιόν της.— **πόσις·** 15. — **ὄφρα** = ἕως ὅτου. — **βάλε οἱ** = τῆς ἔρριψε, τῆς ἔδωσε ὕπνον.

β) Ἀρχαῖος σχηματισμὸς τῆς δοτ. πληθ. τῶν ἐχόντων θέμα λῆγον εἰς **ντ : ντεσσι :** *ἀκουόντεσσι*.

—Ἀναγραμματισμὸς συμφώνων : **κραδίη** *(καρδίη)*.

γ) **λυγρὸν νόστον :** Περὶ τοῦ νόστου τῶν Ἀχαιῶν βλ. α 11 πργμ.— **κρήδεμνον :** Τὸ κρήδεμνον, τὸ ὁποῖον φορεῖ ἡ Πηνελόπη, εἶναι εἶδος ἐσάρπας, μὲ τὸ ὁποῖον καλύπτουν τὸ πρόσωπον κατὰ βούλησιν *(ἄντα σχομένη)*. Ἐφορεῖτο ὅμως τὸ κρήδεμνον καὶ μόνον εἰς τὴν κόμην, ὡσὰν φακιόλι. Ἐδένετο κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ εἶχε ποικιλώτατα σχήματα καὶ κοσμήματα. — **ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε :** Ὁ στίχος αὐτὸς συνοψίζει τὸ περιεχόμενον τῆς προομηρικῆς καὶ αὐτῆς τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως. Πράγματι τὰ παλαιότερα ἔπη, ὅπως καὶ ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, περιέχουν ἔργα θεῶν καὶ ἡρώων, ἱστορούμενα μὲ τὴν ποιη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τικὴν τέχνην τῶν ἀοιδῶν. Περὶ ᾠδῆς, ἐπῶν κ.τ.τ. βλ. εἰσαγωγήν. — **καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.** Εἰς τὸν στίχον αὐτὸν καταφαίνεται ἡ βαθμιαία διάδοσις τοῦ ὀνόματος *Ἑλλάς*. Ἀρχαιότερον Ἑλλὰς ἐκαλεῖτο μία μικρὰ Φθιωτικὴ χώρα, ἤδη δὲ εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους συνετέθη ἡ Ὀδύσσεια, Ἑλλὰς ὀνομάζεται σχεδὸν ἡ Στερεά, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἡ ὁποία φέρει ἀκόμα τὸ παλαιὸν ὄνομα Ἄργος.— **Δαναοί:** Ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Ἀχαιοὶ ἢ Ἀργεῖοι ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ τοὺς ἐκστρατεύσαντας εἰς Τροίαν Ἕλληνας καὶ Δαναούς. Κυρίως ὅμως τοιουτοτρόπως ὠνομάζοντο μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ Ἄργους, ὡς ἀπόγονοι τοῦ ἀρχαιοτάτου βασιλέως Δαναοῦ. — **ἥ τις νεωτάτη ἀκουόντεσσι ἀμφιπέληται:** Ἡ παρατήρησις τοῦ Τηλεμάχου, ὅτι οἱ ἀκροαταὶ προτιμοῦν πάντοτε ποιήματα νεώτερα, πιστοποιεῖ, ὅτι συνετίθεντο ὑπὸ τῶν ποιητῶν νεώτεροι μῦθοι περισσότερον ἐπίκαιροι· Ὁ τρόπος δὲ τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν μητέρα του μαρτυρεῖ, ὅτι κατόπιν τῆς παραινέσεως τῆς Ἀθηνᾶς ἤρχισεν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ φέρεται ὡς ἀνήρ.

— Εἰς τοὺς στίχους 320, 328 καὶ 330 ἀναγνωρίσατε λεπτομερείας ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ὁμηρικοῦ ἀνακτόρου.

ΡΑΨΩΔΙΑ ε

29 - 54

α) 29 - 42. **αὖτε** = ἐξ ἄλλου, ἄλλως τε. — **τά τ' ἄλλα** = καὶ εἰς κάθε ἄλλην περίστασιν. — **ἐυπλόκαμος**· α 86. — **εἰπεῖν**· ἀπρμφ. μὲ σημ. προστ.— **νημερτέα βουλήν**· α 86. — **31** = α 86.— **πομπή** = ὁδηγία, συνοδεία. — **σχεδίη** = προχείρως κατασκευασθὲν πλοῖον. — **πολύδεσμος** = πολὺ καὶ ἑπομένως στερεὰ δεμένος.— **πῆμα**· α 49. — **ἤματι εἰκοστῷ** = μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας. — **ἐρίβωλος** = μὲ πολλοὺς βώλους. εὔφορος (*ἐρι = πολ + βῶλος*) ἐπίθ. τῆς γῆς. — **ἀγχίθεος** = πλησίον, συγγενὴς τῶν θεῶν (*ἄγχι* = ἐγγὺς+ *θεός*). — **γέγαα** — *γέγονα* (*ρ. γίγνομαι*).— **περὶ κῆρι** = μὲ τὴν καρδιά των, μὲ πολλὴν ἐγκαρδιότητα (*τὸ κῆρ* = καρδία). — **θεὸν ὥς**· ὡς θεόν. — **ἅλις** = ἀρκετά, ἄφθονα.— **ἐσθής**· α 165. — **ἐξήρατο**· ρ. *ἐξάρνυμαι* = λαμβάνω διὰ τὸν ἑαυτόν μου.— **ἀπήμων** = ἀβλαβὴς (*ἀ + πῆμα*). — **λαχών**· *λαγχάνω* = λαμβάνω διὰ κλήρου. Ἡ μτχ. ὑποθετ. — **λῃς-ίδος** = λάφυρα.— **ἡ αἶσα** =

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ μερίδιον.— **ὥς** · δεικτ.— **οἱ μοῖρ' ἐστὶ** = εἶναι τὸ πεπρωμένον του. — **ὑψόροφος** = μὲ ὑψηλὴν ὀροφήν.

43 - 54. **ἔφατο** = ἔφη.— **ἀπίθησε** = παρήκουσε· *οὐδ' ἀπίθησε* = δὲν παρήκουσε = ὑπήκουσε· σχμ. λιτότητος.— **διάκτορος Ἀργεϊφόντης** · α 38, 84.— **αὐτίκα ἔπειτα** = εὐθὺς ἀμέσως. — **ἐδήσατο** · α 96.— **ἀμβρόσιος** = ἀθάνατος, θεϊκὸς *(α+ μ (β) ροτός)*.—**μίν** · α 95.—**ἠμὲν -ἠδὲ** = συμπλεκτ. σύνδεσις = καὶ-καί. — **ὑγρή** · ὡς οὐσιαστ. πρβλ. ξηρὰ (γῆ).—**ἀπείρων-ονος** = ἀπέραντος *(α+πέρας)*.—**ἅμα πνοιῇς** = μαζὶ μὲ τὰς πνοάς, καθὼς ἔπνεεν ὁ ἄνεμος. — **τῇ** ἀναφορ. δοτ. ὀργ. — **θέλγω** = μαγεύω.—**τοὺς δ' αὖτε** = ἐνῷ ἀντιθέτως ἄλλους. — **ὑπνάω** = κατέχομαι ἀπὸ ὕπνον. — **κρατὺς** = κραταιός. — **ἐπιβάς** · *ἐπιβαίνω* = πατῶ τὸ πόδι, φθάνω. — **ἔμπεσε** = ἔπεσεν, ἀποτόμως κατέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.—**σεύομαι** = ὁρμῶ, προχωρῶ γρήγορα. — **λάρος** = τὸ θαλάσσιον πτηνὸν ὁ γλάρος. — **ὁ ὄρνις** · α 320.—**κόλποι ἁλὸς** = τὰ κοιλώματα τῆς θαλάσσης. — **ἀτρύγετος** = ἀκούραστος, ἀεικίνητος, ποὺ δὲν ἡσυχάζει ποτέ. Ἐπίθ. τῆς θαλάσσης. — **ἀγρώσσω** · ἕτερος τύπος τοῦ *ἀγρεύω* = ἁλιεύω. — **δεύω - ομαι** = βρέχω - ομαι. — **ἅλμη** = ἁλμυρὸ νερό. — **ἴκελος** = ὅμοιος. — **πολέεσσι κύμασι** = εἰς τὰ ἀτελείωτα κύματα.— **ὀχήσατο** · *ὀχοῦμαι* = φέρομαι ἐπί.

β) Τύποι τοῦ *φημὶ* εἰς μέσ. φωνήν : **ἔφατο**.

—Ἀρχαῖος σχηματισμὸς τοῦ *εἰμί* : **ἐσμὶ-ἐσσὶ-ἐστί**.

— Πληθ. τοῦ ἐπιθ. *πολὺς* κατὰ τὴν γ' κλίσιν : **πολέες - πολέα** *(κύμασι* **πολέεσσι** *)*.

γ) **Σχερίη :** κοινῶς ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἡ σημερινὴ Κέρκυρα. Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν Φαίακες ἦσαν λαὸς ναυτικός, καυχώμενοι ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα *(ἀγχίθεοι)*.—**λαχὼν ἀπὸ ληίδος αἶσαν :** Κατὰ τὸ πολεμικὸν ἔθιμον οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ἐμοιράζοντο τὰ λάφυρα διὰ λαχνοῦ *(λαχών)*. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλαβε βεβαίως τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ Ἰλίου, ἀλλὰ δὲν τὸ περιέσωσε, διότι δὲν ἦλθεν *ἀπήμων*. — **Πιερία :** Ἡ χώρα πρὸς Β. καὶ Α. τοῦ Ὀλύμπου (ἴδε α 1 - 10, πργμ. σημ.). — **πολέεσσι κύμασι :** Παρατηρήσατε τὴν περιγραφικὴν δύναμιν τῆς ἁπλῆς ἐκφράσεως. Μὲ τὸ κοινότατον ἐπίθετον πολὺς ἀποδίδει ὁ ποιητὴς καλλιτεχνικώτατα τὸ θέαμα τῆς κυμαινομένης θαλάσσης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

55 - 75

α) **τηλόθι** (α 22) **ἐοῦσαν** = μεμακρυσμένην. — **ἔνθα** · χρον.— **ἰοειδὴς** = ὁ ἔχων ὄψιν ἴου, ἰόχρους. — **ἤπειρόνδε** = πρὸς τὴν ξηράν. — **ἤιεν** · πρτ. τοῦ *εἶμι - ἤει*.—**ὄφρα** · χρον. = ἕως ὅτου.—**σπέος** · α 15.— **τῷ** · ἀναφορ. *τῷ ἔνι* = ἐν τῷ ὁποίῳ.—**ναίω** · α 51.—**τέτμεν** · α 218.— **ἐσχαρόφιν** · πτ. γεν. ἐσχάρα= ἑστία.—**ὀδμὴ**=ὀσμὴ (*ὄζω, ὄδωδα*).— **ἡ κέδρος** · δένδρον ὅμοιον μὲ τὴν ἐλάτην. — **εὐκέατος** = ποὺ σχίζεται εὐκόλως (*κεάζω* = *σχίζω*).— **τὸ θύον** : κυπαρισσοειδὲς δένδρον μὲ εὐῶδες ξύλον. — **ὄδωδα** = μυρίζω, εὐωδιάζω.— **δαίομαι** = καίομαι (*δάς, δαυλός*).— **ἀοιδιάω** = τραγουδῶ. Ἔκτεν. τύπος τοῦ *ἀείδω* (*ἀοιδή*).— **ἡ ὄψ-ὀπὸς** = ἡ φωνή.— **ἐποιχομένη ἱστὸν** = πηγαινοερχομένη εἰς τὸν ἀργαλειόν της.— **ἡ κερκὶς** = ἡ σαΐτα.—**ὕλη** · α 186.— **τηλεθόωσα** = πολὺ θαλερόν, καταπράσινον (μετ' ἀναδιπλ. τύπος τοῦ *θάλλω*).— **ἡ κλήθρη** = δένδρον, ἡ κλήθρα.— **ἡ αἴγειρος** = ἡ λεύκη.— **τανυσίπτερος** = ποὺ ἁπλώνει τὰ πτερά της (*τανύω* = *τεντώνω*).— **εὐνάζομαι** *(εὐνὴ)* = κοιμῶμαι· ἐπὶ πτηνῶν =κουρνιάζω.— **ὁ σκὼψ** = εἶδος γλαυκός. — **ὁ ἴρηξ** = ὁ ἱέραξ. — **ἡ κορώνη** = ἡ κουρούνα. Λέγεται τανύγλωσσος, διότι ἐκτείνει τὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ φωνάξῃ· ὅθεν τανύγλωσσος δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ μὲ τὸ νεολλ. *φωνακλοῦ*. — **εἰνάλιος** = θαλασσινὸς (*ἐν ἁλί*).— **τῇσι μέμηλεν** = ποὺ ἀγαποῦν τὰ τῆς θαλάσσης· *μέλει μοί τι* = μὲ ἀπασχολεῖ κάτι. — **ἡ δὲ αὐτοῦ** = καὶ νὰ ἐδῶ. . .—**ἡ ἡμερὶς** = κληματαριά. — **ἡβώωσα** · ἡβάω = εἶμαι εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας μου· *ἡμερὶς ἡβώωσα* = κλῆμα θαλερόν. — **τεθήλει.** *θάλλω* = ἔχω ἀφθόνους καρπούς. — **τετάνυστο** · *τανύομαι* = ἁπλώνομαι· **ἑξείης** · α 145. — **πίσυρες** = τέσσαρες.—**λευκὸν** = διαυγές, κρυσταλλένιο. — **τετραμμέναι ἄλλυδις ἄλλη** = ἐστραμμέναι ἡ κάθε μία πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν. — **ἀμφὶ** (ἐπίρρ.) = γύρω.—**μαλακός**· διὰ τὴν πολλὴν χλόην.—**θήλεον** = ἔθαλλον. — **ἔνθα** · τοπικ. — **ἔπειτα** = ὕστερ' ἀπ' ὅλα αὐτά, δηλ. ἀπὸ τὴν τόσον φυσικὴν καλλονήν.—**θηήσαιτο** · *θεάομαι* =θεωρῶ μετὰ θαυμασμοῦ, θαυμάζω. — **ἧσιν** · κτητ. = *ἑαῖς φρεσὶν* = εἰς τὴν ψυχήν του.

β) Διατήρησις τοῦ **δ** πρὸ τοῦ **μ** : *ὀδμὴ (ὀσμή)*.

— Κατάληξις ἀρχαίων πτώσεων : **οφι(ν)** : *ἐσχαρόφι (ν)*, *δακρυόφιν*.

— Αἰολικὸς τύπος τοῦ *τέσσαρες* : **πίσυρες**.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ) **τὴ νῆσον**· α 50,85.—**πόντος ἰοειδής**: Τὸ ἐπίθετον ἐκφράζει τὸ ἰδιάζον κυανοῦν χρῶμα (σὰν λουλάκι), τὸ ὁποῖον λαμβάνει ἐνίοτε ἡ θάλασσα. — **ἱστὸν ἐποιχομένη**: Ἐπειδὴ ὁ ἱστὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο πλατύς, ἡ ἐργαζομένη πρὸ αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ κινῆται διαρκῶς, διὰ νὰ λαμβάνῃ καὶ νὰ ἀφίνῃ τὴν κερκίδα. — **ὕλη δὲ σπέος ἀμφί...** Ἡ περιγραφὴ θεωρεῖται ἀπὸ τὰ ὡραιότερα τεμάχια τοῦ Ὁμήρου. Προσέξατε ὅτι ὁ ποιητὴς κατορθώνει ν' ἀποδώσῃ ὅλας τὰς αἰσθητικὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ ἐπισκέπτης τοῦ ἐξωτικοῦ αὐτοῦ τόπου·

— *Εἰς ποῖον στίχον νομίζετε, ὅτι ἐντείνεται περισσότερον ἡ ἐντύπωσις τοῦ κάλλους ;*

76 - 115

α) 76 - 84. **ἐπεὶ δὴ** = ἀφοῦ πλέον. — **ἑῷ θυμῷ** = μὲ ὅλην τὴν ψυχήν του. — **εἰς ἤλυθεν** = ἐμβῆκε μέσα. — **ἄντην ὁρῶ** = ἀντικρύζω.— **οὐδὲ ἠγνοίησε** = τὸν ἀνεγνώρισε. Κατὰ σχμ. λιτότ. — **δῖα θεάων**· α 14.—**γάρ τε**· *καὶ γὰρ* = διότι, ἄλλως τε δέν.—**ἀγνὼς-ῶτος** = ἄγνωστος. — **πέλομαι** = εἰμί.—**οὐδ' εἰ** = ἔστω καὶ ἄν. — **ἀπόπροθι** = μακρυά. — **ναίει δώματα** = ἔχει τὴν κατοικίαν του.—**οὐδὲ** = ἀλλὰ δέν.— **μεγαλήτωρ-ορος** = μεγαλόκαρδος (*μέγας* + *ἦτορ*).—**ἔτετμε**· α 218, ε 58.— **ἔνθα πάρος περ** = εἰς τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς θέσιν, ὅπου καὶ πρίν, ὅπου συνήθιζε νὰ κάθηται.—**στοναχὴ** = στεναγμὸς (*στενάχω, στένω*).— **ἐρέχθω** = σπαράσσω, βασανίζω.—**ἀτρύγετος**· ε 52. — **διερκέσκετο** = ἐκοίταζε συνεχῶς (θαμιστικὸς τύπος τοῦ *δέρκομαι* = κοιτάζω).— **λείβω** = *χύνω*.

85 - 91. **ἐρεείνω** = ἐρωτῶ. — **ἱδρύω** = τοποθετῶ, βάζω νὰ καθίσῃ. — **φαεινὸς** = φωτεινός, λαμπρὸς (*φάος* - *φῶς*).—**σιγαλόεις** = πεποικιλμένος, σκαλιστός.—**τίπτε**· *τί ποτε* = διατί ἄρα γε.—**χρυσόρραπις** = ποὺ κρατεῖ χρυσῆν ράβδον (*ῥάπ-ῥάβδος*).—**εἰλήλουθας** = ἦλθες.— **αἰδοῖός τε — φίλος τε** = σεβαστὸς καὶ ἀγαπητός. Συνήθης ἔκφρασις ἐκτιμήσεως καὶ φιλικῶν αἰσθημάτων. — **πάρος**· α 21. — **θαμίζω** = ἔρχομαι συχνά.—**αὔδα**· προστ. τοῦ *αὐδάω* = λέγω (πρβλ. *μετηύδα, προσηύδα*). — **φρονέω** = ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου. — **τελέω** = ἐκτελῶ.—**ἄνωγεν** = εἶναι πρόθυμος· α 269.—**εἰ. . . γε** = ἐὰν βεβαίως. — **τετελεσμένον** = ὅ,τι ἔχει ἤδη ἐκτελεσθῆ εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἑπομένως ὅ,τι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ τώρα = δυνατόν. — **ἕπεο** · προστ. τοῦ *ἕπομαι*.— **προτέρω** = παρέκει. — **πὰρ θείω τοι** = νὰ σοῦ παραθέσω.— **ξείνια** = τὸ καθιερωμένον διὰ τοὺς ξένους δεῖπνον.

92 - 96. **ἀμβροσίη** = τροφὴ θεῶν. — **πλήσασα** · *πίμπλημι* = γεμίζω.—**κέρασσε** = ἡτοίμασεν εἰς τὸν κρατῆρα (*κεράννυμι*). — **νέκταρ** = ποτὸν τῶν θεῶν. — **ἧσθε** · *ἔσθω - ἐσθίω*. — **ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ** = ἐτόνωσε τὴν ψυχήν του μὲ τὸ φαγητὸν (*ἀραρίσκω* = συναρμόζω, στερεώνω).

97 - 115. **εἰρωτᾷς . . . θεόν** · σειρὰ λέξεων : *εἰρωτᾷς (σὺ) θεά με θεὸν ἐλθόντα* = ἐσὺ μία θεὰ ἐρωτᾷς ἐμὲ ἕνα θεὸν σχετικῶς μὲ τὸν ἐρχομόν μου. — **νημερτέως** · ἐπίρρ. τοῦ *νημερτής* · α 86. — **ἐνισπήσω** · μέλλ. τοῦ *ἐννέπω* · α 1.—**κέλεαι** · *κέλομαι* · *κελεύω*. — **ἠνώγει** = εἶχε δώσει διαταγήν. Ὁ Ἑρμῆς ὁμιλεῖ περὶ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἔλαβε τὸ κέλευσμα τοῦ Διός · *ἄνωγα* · α 269. — **ἄσπετος** = ἄρρητος, ἀπέραντος (ἀ+ ρίζ. σεπ-).—**ἄγχι** · α 157.— **ἱερὰ ῥέζω** · α47.—**ἔξαιτος** = ἐξαίρετος, ἐκλεκτός. — **μάλ' οὔ πως ἔστι** = δὲν εἶναι δυνατὸν μὲ κανένα τρόπον. — **νόος** = σκέψις, ἀπόφασις.—**αἰγίοχος** = ὁ Ζεύς, ὅστις κρατεῖ τὴν αἰγίδα. — **παρεξελθεῖν** · *παρέξειμι* = παραβαίνω. — **ἁλιόω** = ματαιώνω (ἅλιος = μάταιος).—**τοι παρεῖναι** · *εἶναι παρά τοι (σοι)* = ὅτι μένει πλησίον σου. — **ὀιζυρὸς** = πολυπαθής, δυστυχὴς (*ὀιζὺς* = συμφορά). — **ἀποπεμπέμεν** = ν' ἀφήσῃς ἐλεύθερον. — **ὅττι τάχιστα** = ὡς τάχιστα.—**αἶσα** · ε 40.— **τῇδε** = κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. — **ἀπονόσφιν** · ἐπιτατ. τοῦ *νόσφιν* = τόσον μακράν.

β) Οὐδέτ. τῆς ἀναφορ. ἀντων. ὅστις : **ὅττι** (ὅ,τι).

γ) **ἐν θρόνῳ φαεινῷ σιγαλόεντι :** Ἀπὸ ὅ,τι ἔβλεπον οἱ ποιηταὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τὰς πλουσίας οἰκίας ἐφαντάζοντο καὶ τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ σκεύη τῶν θεῶν ἐκ πολυτίμων ὑλικῶν καὶ μὲ πολλὴν κλαισθησίαν κατεσκευασμένα. — **ἔνθα πάρος περ :** Οἱ στίχοι 82-84 παριστῶσι τὴν νοσταλγίαν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ Ὀδυσσέως. Ὁ γενναῖος, ὁ ἐπινοητικὸς ἥρως εἶναι τώρα δυστυχέστατος ἄνθρωπος, ὅστις δὲν βλέπει διέξοδον ἀπὸ τὴν θλιβερὰν αἰχμαλωσίαν του. — **ἀμβροσία - νέκταρ :** Οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντάζοντο, ὅτι τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν τῶν θεῶν εἶναι θεία οὐσία, τὴν ὁποίαν οὔτε γνωρίζουν, οὔτε γεύονται ποτὲ οἱ θνητοί. Ἐν τούτοις ἀποδίδουν εἰς αὐτὰ τὴν αὐτήν, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην τροφήν, ἐνέργειαν, νὰ τονώνουν καὶ νὰ τέρπουν τοὺς ἀθανάτους. —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις: Ἐὰν ὁ Ἑρμῆς διήρχετο ἀπὸ πόλιν τινά, ὅπου νὰ ἐτελεῖτο θυσία, θὰ ἀνεκουφίζετο κατὰ τὴν μακρὰν πτῆσίν του, διότι οἱ θεοί, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, παρίστανται ἀόρατοι εἰς τὰς θυσίας καὶ ἀπολαμβάνουν τὴν ὀσμὴν τῶν καιομένων κρεάτων.— **αἰγίοχος:** Λέγεται οὕτως ὁ Ζεύς, διότι ὡς ἀσπίδα κρατεῖ τὴν *αἰγίδα*. Ἦτο δὲ ἡ αἰγὶς θεῖον καὶ τρομερὸν ὅπλον, συμβολίζον τὴν θύελλαν καὶ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κεραυνοῦ. — **ἄστυ Πριάμοιο:** : Εἰς τὸ Ἴλιον ἐβασίλευεν ὁ Πρίαμος, υἱὸς τοῦ Δαρδάνου, γέρων ἤδη, ὅτε ἤρχισεν ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν.

148 - 170

α) 148 - 159. **κρατύς**· ε 49. — **μεγαλήτωρ**· ε 81. — **πότνια**· α 14. — **ἤιε**· *ἤει*. — **ἐπεὶ δὴ** = ἀφοῦ πλέον. — **ἐπικλύω**· μετὰ γεν. = ἀκούω. — **ἀγγελία** = μήνυμα, προσταγή. — **τὼ ὄσσε** δυϊκ. οὐδ. = οἱ ὀφθαλμοί.—**δακρυόφιν**· ἀπὸ δάκρυα (γραμμ. τυπ. ε 59). — **τέρσομαι** = στεγνώνω. — **κατείβομαι** = φθείρομαι, λυώνω (*εἴβω* καὶ *λείβω* = χύνω).—**αἰὼν** = ἡ διάρκεια τοῦ βίου, ἡ ζωή. — **νόστον** = διὰ τὸν νόστον, διότι ἤθελε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. — **οὐκέτιῇ νδανε νύμφη** = δὲν τοῦ ἦτο πλέον εὐχάριστον νὰ ζῇ μὲ τὴν νύμφην (*ἀνδάνω* ἐκ τῆς ρίζ. ἁδ. - ἡδύς).—**ἰαύεσκε** = ἐκοιμᾶτο πάντοτε (θαμιστ. τοῦ *ἰαύω* = κοιμῶμαι). — **καὶ ἀνάγκῃ** = ἔστω καὶ ἀκουσίως.—**παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ** = *παρ' ἐθελούσῃ οὐκ ἐθέλων* = κοντὰ εἰς τὴν νύμφην, ποὺ τὸν ἤθελεν, ἐνῷ αὐτὸς δὲ τὴν ἤθελεν. — **ἦμαρ**· α 9.—**ἄμ** = ἀνά.— **ἡ πέτρη** = ὁ βράχος.— **ἡ ἠιὼν-όνος** = ἀκτὴ τῆς θαλάσσης.—**157-158** = ε 83 - 84.—**ἀγχοῦ**· *ἄγχι*· α 157, ε 101. — **προσεφώνεε** = ὡμίλει πρὸς αὐτόν.

160 - 170. **κάμμορε** = δυστυχισμένε. Κυρίως ὁ εἰς μόρον, δηλ. κακὴν μοῖραν ὑποκείμενος (*κατ - σμόρος*). — **μή μοι**· δοτ. χαριστ. = μὴ πρὸς χάριν μου, σὲ παρακαλῶ μή. . .—**ὀδύρομαι** = θρηνῶ.—**αἰών**· ε 152.—**πρόφρασσα**· θηλ. τοῦ *πρόφρων* = πρόθυμος (*πρὸ* + *φρήν*).— **δούρατα**· *δόρυ - δούρατος*· πρώτη σημ. = ξύλον (πρβλ. *δούρειος ἵππος*, *δόρυ*).—**χαλκῷ**· δοτ. ὀργαν. εἰς τὸ *ταμὼν* = ἀφοῦ κόψῃς μὲ χάλκινον πέλεκυν. — **σχεδίῃ**· ε 33· βλ. κατωτ. πραγματικά.—**ἴκρια** = σανίδες ἀποτελοῦσκι τὰ δύο καταστρώματα πρῴρας καὶ πρύμνης. — **πῆξαι**·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπρμφ. ρ. *πήγνυμι* = στερεώνω.—**ὑψοῦ** =ὑψηλά, δηλ. ἐπὶ τῶν ξύλων τῆς σχεδίας.—**ἠεροειδὴς** = ὁμιχλώδης (*ἠήρ - ἠέρος* = ὁμίχλη).—**μενοεικὴς** = ὁ ἁρμόζων, ὁ ἀνάλογος μὲ τὴν ἐπιθυμίαν, ἐπαρκὴς (*μένος* + *ἔοικα*). — **ἅ κεν ἐρύκοι**· ἀναφ. τελ. πρότασις = τὰ ὁποῖα θὰ σὲ σώσουν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ λιμοῦ.—**τὸ εἷμα-τος** = ἔνδυμα (ρίζ. ἕσ.-*ἕσνυ-μι ἕννυμι - ἀμφιέννυμι*). — **οὖρος** = οὔριος ἄνεμος.—**ἀσκηθὴς** = ἀβλαβής. **αἴ κε** = ἐάν.—**μευ** = μου. — **φέρτερος** = ἀνώτερος. — **κρῆναι**· κραίνω = δρῶ, ἐκτελῶ.

β) **αἰ** ἀντὶ **εἰ**. Συνήθως **αἴ κε** = εἰ, ἄν, ἐάν.

— Τροπὴ τῶν συμφώνων τῶν ἐκθλιβομένων προθέσεων ἀναλόγως τοῦ ἑπομένου συμφώνου : **ἀμ-πέτρῃσι** (*ἀνὰ πέτρῃσι*)· **κάμμορε** (*κάτ (σ)μορε*).

— Γεν. α' προσ τῆς προσ. ἀντων. ἐγώ : **μεῦ** καὶ ἐγκλ. **μευ**. Ἄλλοι τύποι : **ἐμέο, ἐμεῖο** καὶ σπαν. **ἐμέθεν**.

γ) **τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὗρε** : Διὰ πρώτην φορὰν ἐμφανίζεται ἐδῶ ὁ ἥρως τῆς ὑποθέσεως, ἐνῷ ἕως τώρα μόνον λόγος περὶ αὐτοῦ ἐγίνετο. Τὸν παρουσιάζει δὲ ὁ ποιητὴς εἰς ὅλην τὴν περιπαθῆ νοσταλγίαν του. — **ἁρμόζεο εὐρεῖαν σχεδίην** : Ἡ Καλυψὼ δίδει εἰς τὸν Ὀδυσ. γενικὰς ὁδηγίας πρὸς κατασκευὴν μιᾶς σχεδίας. Θὰ συναρμοσθοῦν πρῶτον κορμοὶ δένδρων (**δούρατα** μακρὰ) πελεκημένοι καλά, διὰ ν' ἀποτελεσθῇ τὸ σῶμα σχεδίας, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιπλέῃ. Κατόπιν ἐπὶ τῶν συνηρμοσμένων κορμῶν θὰ στερεωθοῦν σανίδες, διὰ νὰ σχηματισθοῦν δύο καταστρώματα εἰς τὴν πρύμνην καὶ εἰς τὴν πρῷραν, ὅπως ἐγίνετο καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Μὲ πολλὴν ὑπομονὴν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐτελειοποίησε τὴν σχεδίαν του προσθέτων ἱστόν, κεραίαν, πηδάλιον καὶ ἱστία. Τὴν προεφύλαξε δὲ τριγύρω μὲ πλέγμα ἀπὸ ξύλα λυγαριᾶς, διὰ νὰ μὴ τὸν βρέχουν τὰ κύματα (εἰκ. 9).

171 - 191

α) 171 - 179. **ῥίγησε**· *ῥιγέω* = καταλαμβάνομαι ὑπὸ ρίγους, ἀνατριχιάζω. — **πολύτλας** = πολυπαθής, καρτερικὸς (ρίζ. ταλ. - *τλῆναι*· α 87).—**ἄλλο τι**· κτγρμ. τοῦ *τόδε* = αὐτή σου ἡ ἀπόφασις εἶναι κάτι ἄλλο.—**μήδομαι** = σκέπτομαι (*μῆτις, πολύμητις, μητιόων*· α 234).—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐδέ τι = καὶ καθόλου.— **πομπὴ** = ἀποστολὴ εἰς τὴν πατρίδα, τρόπος νὰ μὲ στείλῃς εἰς τὴν πατρίδα μου. — **ἢ κέλεαι·** ἀναφ. αἰτιολ. = ἀφοῦ σὺ μὲ παρακινεῖς (*κέλομαι·* ε 98).— **τὸ λαῖτμα** = βυθός, χάος· *λαῖτμα θαλάσσης* = τὴν ἀχανῆ θάλασσαν.— **ἀργαλέος** = δύσκολος, σκληρὸς (*ἔργον* = κάτι πολὺ δύσκολον).— **νῆες ἔϊσαι** (*ἴσαι*) = ἰσόρροποι, συμμετρικῶς κατεσκευασμέναι.— **ναῦς ὠκύπορος** = γοργὸν πλοῖον (*ὠκὺς* = ταχύς).— **ἀγάλλομαι** = χαίρω. — **νῆες ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ** = πλοῖα ποὺ χαίρονται τὸν οὔριον ἄνεμον τοῦ Διός.— **οὐδ' ἂν ἐπιβαίην** = καὶ δὲν θὰ ἐπέβαινον.— **ἀέκητι·** α 79.— **σέθεν** = σοῦ.— **εἰ μὴ τλαίης** = ἐὰν δὲν εἶχες τὴν τόλμην, τὸ θάρρος (*τλη-τλα-τολμῶ*) .— **μέγαν ὅρκον** = ἐπίσημον ὅρκον.— **πῆμα·** α49.— **μὴ βουλευσέμεν** = ὅτι δὲν θά..

180 - 191.— **μείδησεν·** *μειδάω - μειδιάω* = μειδιῶ.— **κατέρεξε χειρὶ** = τὸν ἐθώπευσε μὲ τὸ χέρι.— **ἔκ τ' ὀνόμαζε** = τὸν ὠνόμασε μὲ τὸ ὄνομά του. Ἀφοῦ τὸν προσεφώνησεν ὀνομαστί, τοῦ εἶπε τὰ ἑπόμενα. — **ἀλιτρὸς** = ἀσεβής, διαβολεμένος ἄνθρωπος = (*ἁλιταίνω* = ἁμαρτάνω, *ἁλιτήριος*).— **ἀποφώλιος** = ἄχρηστος, μάταιος, ἄκαιρος.— **οὐκ ἀποφώλια εἰδὼς** (*ἐσσὶ*) = ξεύρεις τί νὰ σκεφθῇς εἰς κάθε περίστασιν.— **οἷον τὸν μῦθον** = τί εἴδους λόγον. — **ἐπιφράζομαι** = σκέπτομαι.— **ἴστω ... τόδε** = ἂς εἶναι μάρτυς εἰς τοῦτο.— **νῦν·** συμπερ. καὶ χρον. = λοιπὸν τώρα.— **κατειβόμενον·** ε 152.— **πέλει** = ἐστί.— **ἄσσα** = ἅττα = ἅτινα.— **μήδομαι·** ε 173.— **χρειὼ** (*χρεώ*)· α 225 = ἀνάγκη.— **ἵκω** = *ἱκάνω* = φθάνω, ἔρχομαι. — **ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι** = ὅταν θὰ εὑρισκόμην εἰς τόσον δύσκολον θέσιν.— **νόος** = σκέψις, ψυχή.— **ἐναίσιμος** = δίκαιος, λογικὸς (*ἐν* + *αἶσα* = τὸ προσῆκον). — **οὐδέ μοι αὐτῇ ἐνὶ στήθεσσι** = καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μου στῆθος μέσα. — **θυμὸς σιδήρεος** = σκληρὴ καρδιά. Ὄχι μόνον σκέπτομαι λογικά, ἀλλὰ καὶ πονῶ ἕνα δυστυχῆ.

β) Ποιητ. τύποι γενικῆς προσωπ. ἀντων. β' προσ. : **σέθεν, σεῖο, σεῦ** (πρβλ. καὶ *ἐμεῖο, ἐμέο, ἐμεῦ*).

γ) **ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ :** Κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν ἀποδίδεται ἀνθρώπινον συναίσθημα εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον πλέει μὲ οὔριον ἄνεμον. Ὁ Ζεὺς ἦτο ὁ Θεὸς τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, ἑπομένως καὶ τῆς πνοῆς τῶν ἀνέμων.— **νῆες ἔϊσαι :** Εἰς ἕνα λαὸν ναυτικόν, ὅπως ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἔκαμνεν ἐντύπωσιν κάθε λεπτομέρεια σχετικὴ μὲ τ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σχῆμα καὶ μὲ τὴν γραμμὴν τῶν πλοίων. Ὁ ποιητὴς ἐκφράζει αὐτὰς μὲ ποικιλώτατα ἐπίθετα : **μέλαιναι νῆες, ἐύσσελμοι** (*σέλμα* = κατάστρωμα), **κοῖλαι, ἐῖσαι** κ.ἄ. — **τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ :** Ἡ Καλυψὼ ὁρκίζεται τὸν φοβερώτατον καὶ ἱερώτατον ὅρκον τῶν θεῶν. Ἡ Στὺξ κατὰ τὸν μῦθον ἦτο ποταμὸς τοῦ Ἅιδου ἐμποιῶν φρίκην. Ἐπιστεύετο δέ, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἐπήγαζεν ἀπὸ τὸ πραγματικὸν ὕδωρ τῆς Στυγός, τὸ ὁποῖον πηγάζει ἀπὸ τὰ Ἀροάνια ὄρη τῆς Πελοποννήσου (τὸν Χελμὸν) καὶ διαρρέον δύσβατον καὶ ἀγρίαν φάραγγα σχηματίζει καταρράκτην καὶ ἐξαφανίζεται ἐντὸς χαράδρας. Σήμερον ὀνομάζεται Μαυρονέρια καὶ θεωρεῖται ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ ὕδατος.

192 - 224

α) 192 - 200. **ἡγήσατο** · *ἡγοῦμαι* = προηγοῦμαι, προπορεύομαι.— **καρπαλίμως** = μὲ γοργὸν βῆμά.— **ἴχνιον** = ἴχνος.— **ἶξον** · μεικτ. τύπ. ἀόρ. α' καὶ β' τοῦ *ἵκω* · *ἱκάνω* = φθάνω. — **σπεῖος** · σπέος· α 15.— **(ἐ)τίθει πάρα** = παρέθετε.— **πᾶσα** = παντὸς εἴδους.— **ἐδωδή** · ε 95.— **οἷα** = τοιαῦτα φαγητά, τὰ ὁποῖα.— **ἀντίον** = ἀντικρύ.— **ἵζω** · ἀμβτ. = κάθημαι.— **δμωή** · α 147.— **οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ'** ·α 149.

201 - 213. **(ἐ)τάρπησαν** · τέρπομαί τινος = ἀπολαμβάνω, χορταίνω.— **ἐδητύς, ποτή** · α 150.—**τοῖς μύθων ἦρχε** = ἤρχισε πρώτη τὴν μεταξύ των συνομιλίαν. — **διογενὴς** = ὁ ἐκ τοῦ Διὸς καταγόμενος διογέννητος. Ἐπίθετον βασιλέων.— **οὕτω δὴ** — ὥστε ἔτσι. Ἡ Καλυψὼ ὁμιλεῖ μὲ παράπονον πρὸς τὸν Ὀδυσσέα.— **χαῖρε** = νὰ πᾷς στὸ καλό.— **ἔμπης** = ἐν τούτοις, παρ' ὅλα αὐτά, δηλ. παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι σπεύδεις νὰ μ' ἐγκαταλείψῃς. — **εἰ μὲν** = ἂν ὅμως. — **γέ** · βεβαιώνει τὴν ἀπόδοσιν : *ἐνθάδε μένων γε* = θὰ ἔμενες βεβαίως ἐδῶ.— **αἶσα** · ε 40.— **κῆδος** · α 244.—**ἀναπίμπλημι** = ὑπομένω, τραβῶ· *πίμπλημι* = γεμίζω. Πρβλ. τὴν νεοελλ. ἔκφρασιν ἐπὶ ὑπερβολικῆς δυστυχίας: γέμισε τὸ ποτῆρι.— **αὖθι** · συγκεκομ. τύπ. τοῦ *αὐτόθι* = ἐδῶ.— **ἐνθάδε** — **αὐτόθι** · τὰ δύο συνών. ἐπιρρ. ἐπιτείνουν τὸ νόημα : δὲν θὰ τὸ κουνοῦσες ἀπ' ἐδῶ. —**φυλάσσοις τόδε δῶμα** · *φυλάττω* = μένω διαρκῶς. Ἀκριβῶς ὅπως εἰς τὴν νεοελλ.: φυλάει τὸ σπίτι = δὲν βγαίνει καθόλου. — **ἱμειρόμενος** · α 41.— **ἄλοχος** · α 36.— **ἐέλδομαι** = ἐλπίζω, λαχταρῶ.— **αἰὲν ἤματα πάντα** · κατὰ πλεονασμ. = πάντοτε, ἡμέρα δὲν περνᾷ πού. . .—**οὐ μὲν θην. . . εὔχομαι εἶναι** · ἡ σειρὰ τῶν λέξ.: *εὔχομαι μέν θην οὐκ εἶναι*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χερείων ἐκείνης.— **θὴν** = βεβαίως· ἐγκλ. μόριον.— **εὔχομαι** = καυχῶμαι.— **χερείων**· χείρων = κατωτέρα.— **τὸ δέμας** = ἡ κορμοστασιά.— **ἡ φυὴ** = αἱ φυσικαὶ γραμμαὶ καὶ κινήσεις τοῦ σώματος, ἡ χάρις· *δέμας, φυήν.* αἰτ. τοῦ κατά τι.— **οὔ πως** = δὲν ὑπάρχει τρόπος, δὲν εἶναι νοητόν.— **οὐδὲ ἔοικεν** = οὔτε εἶναι πρέπον.— **εἶδος** = μορφή, κάλλος.— **ἐρίζω** = συναγωνίζομαι.

214 - 224. **πολύμητις** = πανοῦργος *(μῆτις* = σκέψις, *μήδομαι).* — **πότνα**· κλητ. τοῦ *πότνια*· α 14.— **χώομαι** = ὀργίζομαι· ἀντκμ.: *μοι τόδε.* — **πάντα μάλα, οὕνεκα** = ὅλους ἀκριβῶς τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους. . . — **σεῖο** = σοῦ· συναπτ. πρὸς τὸ *ἀκιδνοτέρη* = κατωτέρα. — **περίφρων** = ἡ γνωστικὴ *(περὶ* = περισσῶς + *φρήν).*— **μέγεθος** = ἀνάστημα.— **εἰσάντα ἰδέσθαι**· *ἄντα εἰσιδέσθαι* = ὅταν τὴν ἀντικρύζῃ κανείς. — **ἀλλὰ καὶ ὣς** = παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι σὺ ὑπερέχεις ἀπὸ τὴν Πηνελ.— **ἐέλδομαι**· ε 210.— **τλήσομαι** = θὰ τὸ ὑποφέρω (ριζ. *τλατλη - τάλας).* — **ταλαπενθὴς** = καρτερικὸς εἰς τὰς συμφορὰς *(τάλα + πένθος).* — **μογέω** = ὑποφέρω *(μόγις - μοχθῶ).* — **μετὰ τοῖσι** = μαζὶ μ' αὐτά, δηλ. τὰ ὅσα ὑπέφερα.

γ) **δμωαί**: Ἦσαν κατώτεραι νύμφαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Καλυψοῦς. Τὸ ὄνομα λαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον βίον. Ἴδ. α 331.— **ἀθάνατός τ' εἴης**: Οἱ θεοὶ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καθιστοῦν ἀθάνατον ἕνα προσφιλῆ εἰς αὐτοὺς θνητόν. Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν συγκινεῖται ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν ὑπόσχεσιν, ἐξαίρει περισσότερον τὴν συζυγικὴν πίστιν καὶ τὴν φιλοπατρίαν του.

262 - 281

α) **τέτρατον** = τέταρτον.— **τῷ** = αὐτῷ.— **ἄρα** = πλέον.— **πέμπε** = τὸν ἀπέστειλε, τὸν ἐπροβόδωσε.— **εἷμα**· ε 167.— **ἀμφιέννυμι** = ἐνδύω *(ἀμφίεσις).*— **θυώδης** = ἀρωματισμένος *(τὸ θύος* = τὸ ἄρωμα). **ἀμφιέσασα καὶ λούσασα**· σχῆμα πρωθύστερον ἀντὶ *λούσασα καὶ ἀμφιέσασα.*— **ἐν δὲ** = ἐντὸς τῆς σχεδίας.— **τὸν ἕτερον** = τὸν ἕνα — **ἕτερον δὲ** = καὶ ἕνα ἄλλον, δηλ. ἀσκόν. — **τὰ ᾖα** = ἐφόδια, τρόφιμα διὰ τὸ ταξίδι *(ᾖια, ἐκ τοῦ ρ. εἶμι).*— **ὁ κώρυκος** = δερμάτινος σάκκος. — **ὄψα** = προσφάγια, φαγώσιμα.— **μενοεικής**· ε 166.—**οὖρος**· ε 167.— **προέηκεν**· ρ. *προΐημι* = ἐξαπολύω, ἀφίνω.— **ἀπήμων**· τὸ ἐπίθ. μὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνεργ. σημασίαν = μὴ βλαβερός, εὐνοϊκός. — **λιαρὸς** = μαλακός, εὐχάριστος.— **γηθόσυνος** = χαρούμενος (γηθέω)· — **πηδαλίῳ**· συναπτ. πρὸς τὸ ἥμενος.— **ἰθύνομαι** = διευθύνω· ρ. μέσ. ὠφελ.— **οὐδὲ** = καὶ δέν. — **ὀψὲ** = ἀργά.— **ἐπίκλησιν**· αἰτ. τοῦ κατά τι = κατ' ἐπίκλησιν, μὲ ἄλλο ὄνομα. — **αὐτοῦ** = εἰς τὴν θέσιν, ὅπου εὑρίσκεται. — **δοκεύω** = παρακολουθῶ, παρατηρῶ.— **οἴη**· α 13.— **ἄμμορος** = ἀμέτοχος (α + σμερμορ-, μοῖρα).— **ἄμμορός ἐστι λοετρῶν** = δὲν κάνει λουτρόν, δὲν βουτιέται.— **τήν**· ἀντκμ. τοῦ ἔχοντα.— **ἄνωγα**· α 269· ε 139. — **ποντοπορεύομαι** = ταξιδεύω εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. — **ὀκτωκαιδεκάτη**· ἐνν. ἡμέρᾳ ἀντὶ ἤματι.— **σκιόεντα**· κτγρμ. = ὡς σκιά.— **ὅθι** = εἰς τὸ σημεῖον τῆς ξηρᾶς, ὅπου. . .— **ἄγχιστον**· ἐπίρρημα ἄγχι· α 157. — **πέλεν** = ἦν.— **εἴσατο**· εἴδομαι = φαίνομαι· εἴσατο ὑπκμ. τὰ ὄρη. — **ὡς ὅτε** = ὅπως κάποτε, ἐνν. φαίνεται.— **τὸ ῥινόν** = ἡ ἀσπίς. — **ἐν ἠεροειδέι πόντῳ**· συναπτ. πρὸς τὸ εἴσατο. Ἡ γῆ τῶν Φαιάκων ἐφάνη μακρυὰ εἰς τὸν ὁμιχλώδη ὁρίζοντα ὡς ὀμφαλωτὴ ἀσπίς, διότι τὰ ὄρη της ἐσχημάτιζαν ἐλαφρὰν καμπύλην.

γ) **Πληιάδες**: Αἱ Πλειάδες εἶναι 7 ἀστέρες ἀποτελοῦντες τὸν ὁμώνυμον ἀστερισμόν. Ἐπειδὴ ἡ ἐπιτολή των γίνεται κατὰ τὸ θέρος, ἦτο ἀστερισμὸς γνωστότατος εἰς τοὺς ναυτιλλομένους, διότι τὰ ταξίδια ἐγίνοντο συνήθως κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν. — **ὁ Βοώτης**: Ἀστερισμὸς τοῦ *Ἀρκτούρου*, τοῦ ὁποίου ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ φαίνεται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς οὐρᾶς τῆς Μ. Ἄρκτου, ἀλλ' εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπ' αὐτῆς. — **Ἄρκτος**: Ὁ γνωστὸς ἀστερισμὸς τῆς Μ. Ἄρκτου, ὅστις διὰ τὸ σχῆμά του ἐκαλεῖτο καὶ *Ἄμαξα*. Εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου εἶναι πάντοτε ὁρατὸς καὶ διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι δὲν λούεται ποτέ, ἤτοι δὲν δύει ποτὲ εἰς τὸν Ὠκεανόν. —**Ὠρίων**: Εἰς τὸν ἀστερισμὸν αὐτὸν ἀνήκει ὁ λαμπρότερος τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὁ Σείριος, ὅστις λέγεται καὶ *Κύων*. Κατὰ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ ἀστερισμοῦ, ἀρχὰς Ἰουλίου, ἀρχίζουν τὰ κυνικὰ κύματα. — **Ὠκεανός**: Ἡ μεγάλη ἔκτασις τῶν ὑδάτων εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος.

—*Ἀναγνωρίσατε ἕως ποῦ εἶχαν φθάσει αἱ ἀστρονομικαὶ γνώσεις κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους.*

— *Πρὸς ποίαν διεύθυνσιν πλέει ὁ Ὀδυσσεύς, ἐφόσον ἔχει ἀριστερὰ τὴν Μ. Ἄρκτον;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

282 - 312

α) 282 - 290. **τὸν δὲ ἴδε·** ἀντίθ. = ἀλλὰ τὸν εἶδε. — **ἀνιών·** α 259.—**κρείων·** α 45.— **ἐνοσίχθων·** α 74.—**τηλόθεν·** α 30.— **Σολύμων** = χώρα τῶν Σολύμων.— **εἵσατο·** ε 281· *εἵσατο οἱ* = ἐφάνη εἰς αὐτόν, τὸν διέκρινε.— **ἐπιπλώω πόντον** = πλέω ἐπὶ τοῦ πόντου.— **χώομαι·** ε 215.— **κηρόθι·** δοτ. τοπ. = εἰς τὴν καρδίαν· *ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον* = ἤναψε μέσα του περισσότερον ὁ θυμός.—**κάρη·** α 90.— **προτὶ** = πρός· *μυθήσατο προτὶ ὃν θυμὸν* = εἶπεν ἀπὸ μέσα του.— **ὤ πόποι** = πώ ! πώ !· ἐπιφών. ἀγανακτήσεως.—**ἦ μάλα δὴ** = ἀναμφιβόλως λοιπόν.— **μετεβούλευσαν ἄλλως** = μετέβαλον γνώμην καὶ ἄλλα ἀπεφάσισαν. — **ἀμφ' Ὀδυσσῆι·** α 48.—**ἐμεῖο** = ἐμοῦ.— **καὶ δὴ** = καὶ νά.— **σχεδὸν** = πλησίον (*ἔχω*).—**πεῖραρ-ατος** = σχοινίον, παγίς.— **ὀιζὺς-ύος** = συμφορὰ (*ὀιζυρός*).— **ἥ μιν ἱκάνει** = ἡ ὁποία ἔπεσεν ἐπάνω του, ἡ ὁποία τοῦ ἦλθε.— **ἀλλ' ἔτι μέν·** σειρὰ λέξ.: *ἀλλὰ φημὶ μὲν ἐλάαν μιν ἄδην κακότητος.* Τὸ **μὲν** βεβαιωτ. = ἀλλὰ πάντως. Τὸ **ἔτι** συναπτ. πρὸς τὸ **ἐλάαν·** μέλλ. ἀπρμφ. τοῦ ἐλαύνω = θὰ τὸν σπρώξω ἀκόμα. — **ἄδην** = ἀρκετά, μὲ τὸ παραπάνω. — **κακότης** = δυστυχία.

291 - 298. **ἑλών·** ρ. *αἱρῶ* = πιάνω.— **ὀροθύνω** = ἐξεγείρω.—(*ἐρέθω, ἐρεθίζω*). — **ἄελλα** = ὁρμητικὸς ἄνεμος, θύελλα (*ἄημι* = *πνέω*).— **σὺν κάλυψεν** = ἐκάλυψεν ἐξ ὁλοκλήρου. — **ὀρώρει νὺξ** = ἀποτόμως ἐπῆλθε τὸ σκότος (*ὄρνυμαι·* α 347). — **σὺν-ἔπεσον** = ἔπνευσαν συγχρόνως. — **δυσαὴς** = ἐναντίος (ἄνεμος), ἀνάποδος (*δυσ* + *ἄημι·* ε 292). — **αἰθρηγενέτης** = ὁ ἐκ τοῦ αἰθέρος γεννηθείς, αἰθερογέννητος. Ἐπίθ. τοῦ Βορρᾶ. — **κυλίνδω** = κυλύω — **λύτο·** *ἔλυτο, ἐλύμην,* μέσ. ἀόρ. μὲ παθ. σημασ. = ἐλύθησαν. — **ὀχθήσας·** τροπ. μτχ. = μὲ πικρίαν. — **μεγαλήτωρ θυμὸς** = μεγαλόφρων ψυχή.

299. - 312. **δειλός·** *δείλαιος* = δυστυχής.— **νύ·** α 32.— **μήκιστα·** ὑπερθ. ἐπίρρ. τοῦ μακρὸς = εἰς τὸ ἔσχατον ὅριον. — **τί νύ μοι μήκιστα γένηται** = ἐπὶ τέλους ἕως ποῦ θὰ φθάσῃ ἡ συμφορά μου ; — **δείδω** = φοβοῦμαι (ἀχρ. ἐνεστ. τοῦ *δέδοικα*). — **μὴ δὴ** = μήπως ἀλήθεια. — **νημερτὴς** = σωστός. — **μέ·** ὑπκμ. τοῦ *ἀναπλήσειν.* — **ἄλγεα ἀναπλήσειν·** πρβλ. ε 207: *κήδεα ἀναπλήσειν.* — **τὰ δὲ δὴ** = καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς. — **οἷοισιν νεφέεσσι** = μὲ πόσον φοβερὰ νέφη ! — **περιστέφει** =

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στεφανώνει, γεμίζει γύρω. — **ἐπισπέρχω** = ἐνσκήπτω ὁρμητικῶς. — **σῶς** (*σόος*) = ἀσφαλής, ἀναπόφευκτος. — **αἰπὺς ὄλεθρος**· α 11. — **μάκαρ-αρος** = καλότυχος.— **χάριν φέρω** = προσφέρω χάριν. — **ὡς δὴ ἐγὼ** = ἔτσι καὶ ἐγὼ βέβαια. — **ὄφελον θανέειν** = εἴθε νὰ ἐφονευόμην. — **ἐπισπεῖν**· *ἐφέπω* = ἀναζητῶ καὶ εὑρίσκω. — **πότμον ἐπισπεῖν** = νὰ εὕρω τὸν θάνατόν μου (*πότμος* = ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου). — **χαλκήρεα**· α 262.— **περὶ Πηλεΐωνι θανόντι** = γύρω ἀπὸ τὸν νεκρὸν τοῦ Πηλείδου, ἤτοι τοῦ Ἀχιλλέως.— **τῷ** = τότε· α 239.— **κτέρεα**· α 291.— **ἄγω κλέος τινὸς** = διαδίδω τὴν φήμην τινός, δοξάζω. — **λευγαλέος** = οἰκτρός. — **εἵμαρτο** = ἦτο τὸ τυχερόν μου (*μείρομαι, μόρος*). — **ἁλῶναι**· ρ. *ἁλίσκομαι* = ν' ἀφανισθῶ, νὰ πεθάνω.

β) Σχηματισμὸς μέσου ἀορ. τοῦ ρ. *λύω* ἄνευ τοῦ **-σα : λύμην-λύτο**. —Ἀνώμαλος κλίσις τοῦ ὀνόματ. *δόρυ*. γεν. **δουρός**, πληθ. **δοῦρα**.

γ) **Σόλυμοι :** Λαὸς πολεμικὸς κατοικῶν εἰς τὴν Λυκίαν τῆς Μ. Ἀσίας. — **τρίαινα :** Κοντάρι καταλῆγον εἰς τρεῖς αἰχμάς. Τὸ ὅπλον τοῦ Ποσειδῶνος.— **χάριν Ἀτρεΐδῃσι φέροντες :** Ὁ ποιητὴς παριστᾷ, ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἡγεμόνες ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον χάριν τῶν Ἀτρειδῶν, τῶν ὁποίων προσεβλήθη ἡ οἰκογενειακὴ τιμὴ μὲ τὴν ἁρπαγὴν τῆς Ἑλένης.— **περὶ Πηλεΐωνι θανόντι :** Ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Νηρηίδος Θέτιδος Ἀχιλλεὺς ἦτο ὁ γενναιότερος ἀπὸ τοὺς ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Ἐβασίλευεν εἰς τοὺς Μυρμιδόνας ἐν Φθίᾳ καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ὅστις ἐτόξευσεν αὐτὸν εἰς τὴν πτέρναν, τὸ μόνον τρωτὸν μέρος τοῦ σώματός του. Οἱ Τρῶες συνῆψαν κρατερὰν μάχην πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, διὰ νὰ κρατήσουν τὸν νεκρόν, ἀλλὰ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἴας κατώρθωσαν νὰ τὸν πάρουν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν.

313 - 332

α) **ἔλασεν**· *ἐλαύνω* = σπρώχνω. — **κατ' ἄκρης** = ἀπὸ ψηλά· ὁ Ὀδυσσεὺς καθήμενος εἰς τὴν χαμηλὴν σχεδίαν βλέπει τὰ κύματα ὑψηλά.— **ἐπεσσύμενον** = ὁρμητικὸν (*ἐπισσεύομαι* = ὁρμῶ· ε 51).— **περὶ ἐλέλιξεν** = ἐστριφογύρισε· ρ. *ἐλελίζω*. — **προέηκε χειρῶν** = ἄφηκε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια του· ρ. *προΐημι*. — **μισγομένων ἀνέμων** = συγκρουομένων ἀνέμων. — **ἔαξεν**· ρ. *ἄγνυμι* = θραύω· ὑπκμ. ἡ θύελλα.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ σπεῖρον = τὸ ἱστίον (*σπείρω, τυλίσσω, σπεῖρα, σπάργανον*). — **ἐπίκριον** = ἡ κεραία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προσαρτᾶται τὸ ἱστίον, ἀντένα.— **θῆκε ὑπόβρυχα**= τὸν ἔκαμε νὰ μείνῃ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ νεροῦ· ὑπκμ. *ἡ θύελλα τῶν ἀνέμων*. — **αἶψα μάλα**= εὐθὺς ἀμέσως. — **ἀνσχεθέειν**= ν' ἀναδυθῇ· *ἀνέσχον* — *ἀνέσχεθον*. — **ὑπὸ ὁρμῆς**= πιεζόμενος ἀπὸ τὴν ὁρμήν.—**πόρε**= ἔδωσε· *ἔπορον* (ρίζ. *πορ-πορίζω*).—**ὀψὲ δὲ δὴ**= ἀργὰ τέλος πάντων.— **κρατός**· γεν. τοῦ *κάρη*· α 90.— **κελαρύζω**· λέξ. ἠχοποίητος ἀποδίδουσα τὸν κρότον τοῦ νεροῦ, ὅταν στάζῃ πολύ. — **οὐδ' ὣς**= οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν δεινὴν θέσιν του.— **ἐπελήθετο**· α 57.— **τειρόμενός περ**= παρ' ὅλην του τὴν ἐξάντλησιν.— **μεθορμηθεὶς** = ὁρμήσας πρὸς τὴν σχεδίαν. — **λαμβάνομαί τινος**= πιάνομαι ἀπὸ κάτι. — **ἀλεείνων** = προσπαθῶν νὰ ξεφύγῃ· ἀποπειρατ. ἐνεστ.— **φορέω**= φέρω. — **κατὰ ῥόον**= κατὰ τὴν φορὰν τῶν κυμάτων.— **ὀπωρινὸς** = φθινοπωρινὸς (*ὀπώρη*= ἡ ἐποχὴ τῶν ὀπωρῶν, τὸ τέλος τοῦ θέρους). — **ἂμ**= ἀνά. — **ἔχονται πρὸς ἀλλήλῃσιν**= εἶναι κολλημέναι, μπερδεμέναι ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην.—**προβάλεσκε**· θαμιστ. τοῦ *προβάλλω* = τὴν ἄφινε καὶ τὴν ξανάφινε. — **φέρεσθαι**· ὑπκμ. *Βορέην*· ὁ Νότος ἄφινε συχνὰ τὴν σχεδίαν νὰ τὴν παρασύρῃ ὁ Βορρᾶς.— **εἴξασκε**·θαμιστ. τοῦ εἴκω = συχνὰ ὑποχωρῶ. Ὁ Εὖρος ὑπεχώρει εἰς τὸν ἀντίθετον ἄνεμον, τὸν Ζέφυρον.—**διώκειν**. ὑπκμ. *Ζέφυρον* = νὰ τὴν ὠθῇ ὁρμητικῶς.

γ) **ὡς δ' ὅτε ὀπωρινὸς Βορέης** : Πολλάκις ὁ Ὅμηρος, ὅταν περιγράφῃ πρόσωπα ἢ πράγματα, μεταχειρίζεται εἰκόνας καὶ παρομοιώσεις. Τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ λόγου εἶναι συνηθέστερον καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν καὶ ἐν γένει εἰς τὸν γραπτὸν λόγον. Ἀλλ' εἰς ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φαντασία ἦτο ζωηροτέρα, οἱ ποιηταὶ μετεχειρίζοντο εἰκόνας τολμηρὰς καὶ ἀφελεῖς, αἱ ὁποῖαι ἀφίνουν ἀνεξάλειπτον ἐντύπωσιν.

—*Ἐκτιμήσατε τὴν παραστατικότητα τῆς εἰκόνος τῶν στίχων 328 - 330.*

333 - 353

α) **τὸν δὲ ἴδεν**· τὸ **δὲ** ἐναντιωμ.= ἀλλά, **ἐνῷ** εὑρίσκετο εἰς τόσον ἀπελπιστικὴν θέσιν, τὸν εἶδε.— **καλλίσφυρος**= ἡ ἔχουσα ὡραῖα σφυρὰ = ἀστραγάλους. —**βροτός**·ὁ καὶ ἡ βροτός. — **αὐδήεις-εσσα-εν**= ὁμι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λῶν μὲ ἀνθρωπίνην φωνήν. — **ἐξ ἔμμορε τιμῆς θεῶν** = ἐπῆρε θεϊκὴν τιμήν, συγκατελέγη μεταξὺ τῶν θεῶν· ρ. *μείρομαι* = λαμβάνω μέρος. — **ἁλῶμαι** = περιπλανῶμαι. — **ἄλγε' ἔχοντα** · συναπτ. πρὸς τὸ ἁλώμενον = διότι ὑπέφερε τόσον εἰς τὴν περιπλάνησίν του. — **πολύδεσμος** · ε 33.— **κάμμορε** · ε 160.—**ὠδύσατο** · α 62.— **ἐκπάγλως** = σφοδρῶς.— **ὅτι σοι φυτεύει** = ἀφοῦ σοῦ προξενεῖ. Ἡ πρότασ. αἰτιολογεῖ τὴν σκέψιν τῆς θεᾶς, ὅτι ὁ Ποσ. εἶναι φοβερὰ ὠργισμένος κατὰ τοῦ Ὀδυσ.— **οὐ μὲν δὴ** = ἀλλὰ πάντως δέν...— **καταφθίω**· μτβ. = ἀφανίζω.— **μενεαίνω** = ἐπιθυμῶ σφοδρῶς (*μένος* = ἐπιθυμία σφοδρά). — **μάλ' ὧδε** = ἀκριβῶς ἔτσι. — **ἔρξαι** · ἀπρμφ. ὡς προστ. *ἔρδω*· α 293. — **ἀπινύσσω** = ἐνεργῶ ἀνοήτως· *οὐκ ἀπινύσσω* = πράττω ὀρθῶς (*ἀπίνυτος* = ἀσύνετος· α + *πινυτός*).— **κάλλιπε** = κατάλιπε. — **νέω** = πλέω, κολυμβῶ. — **ἐπιμαίομαι** = τείνω, ἐπιδιώκω. — **νόστος** · ἐδῶ εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν σημ. = ἄφιξις. — **ἐπιμαίεο νόστου** = κοίταξε νὰ φθάσῃς.— **ἀλύξαι** · *ἀλύσκω* = διαφεύγω τὸν κίνδυνον, σώζομαι.— **τῇ** · δεικτ. ἐπίρρ. = ἰδού, πάρε ἐδῶ. — **κρήδεμνον** · α 334.—**τανύω** = ἁπλώνω. — **ἄμβροτον** = θεϊκόν, ποὺ ἔχει θεϊκὴν δύναμιν. — **οὐδέ. . . δέος (ἐστὶ)** = καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος. — **ἐφάψεαι** · *ἐφάπτομαι* = ἐγγίζω, πιάνω· ἀόρ. ὑποτακτ. — **ἄψ** = πάλιν. — **βαλέειν** · ἀπρμφ. ὡς προστ. *βάλλω* = ρίπτω. — **πολλὸν ἀπὸ** = πολὺ μακρυὰ ἀπό. — **ἀπονόσφι τραπέσθαι** = νὰ γυρίσῃς καὶ ν' ἀπομακρυνθῇς. — **ἡ αἴθυια** = πτηνὸν θαλάσσιον· νεοελλ.: βουταναριά, καραμπατάκι.

γ) **Ἰνώ :** Ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἁρμονίας. Εἶχε σύζυγον τὸν Ἀθάμαντα, ὁ ὁποῖος ἔπαθε μανίαν καὶ ἐφόνευσε τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο υἱούς του, τὸν Λέαρχον. Ἡ Ἰνὼ φεύγουσα μετὰ τοῦ ἄλλου τέκνου της, τοῦ Μελικέρτου, κατεδιώχθη ἀπὸ τὸν Ἀθάμαντα καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν Κορινθιακὴν θάλασσαν μαζὶ μὲ τὸ παιδί της. Ἔκτοτε ἔγινε θαλασσία θεά, ἡ *Λευκοθέα*, καὶ ἐθεωρεῖτο προστάτις τῶν ναυτιλλομένων. Ἐπίσης ὁ υἱὸς αὐτῆς Μελικέρτης, ἐλατρεύετο ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἰσθμοῦ ὡς θαλάσσιος θεὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαίμων.—**καλλίσφυρος :** Ἡ ἐπικὴ ποίησις ἐξαίρει συνήθως ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς καλλονῆς καὶ μεταχειρίζεται ἑκάστοτε διάφορα ἐκφραστικὰ ἐπίθετα. Πρβλ. *εὐπλόκαμος νύμφη, γλαυκῶπις Ἀθήνη, καλλίσφυρος Ἰνὼ κ.ἄ.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

354 - 387

α) 354 - 346 **μερμηρίζω** = ἀνακινῶ εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι (ρίζ. *μερ - μέριμνα*).—**355** · βλ. στ. 298. — **ὦ μοι ἐγὼ** = ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ.—**μή τις...** ἐνδοιαστ. πρότ. ἐκ νοουμένου ρήματος *(δέδια)*. — **ὑφαίνω δόλον** = πλέκω, ἑτοιμάζω δόλον. — **ὅτε** = ἐφόσον. — **οὐ μάλα** · συναπτ. πρὸς τὸ **πείσομαι** = ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπακούσω ἐντελῶς, ἐνν. εἰς τὴν συμβουλὴν τῆς Λευκοθέας. — **ἑκὰς** = μακράν. — **γαῖαν** = τὴν γῆν, τὴν πεπρωμένην γῆν. — **φύξιμον εἶναι** = *φευκτὸν εἶναι* = ὅτι δύναμαι νὰ σωθῶ.— **μαλ' ὧδ' ἔρξω** · ε 342. — **ὄφρ' ἄν** · τὸ ἂν ἀοριστολογ. = ἕως ἄν.—**ἀρήρῃ** · πρκμ. ὑποτ. τοῦ *ἀραρίσκω*=ἁρμόζω.—**ἁρμονία** = τὸ μέρος, ὅπου συναρμόζονται τὰ ξύλα, κλείδωσις. — **ἀρήρῃ κεν ἁρμονίῃσιν** = ἀντέχουν τὰ ξύλα τῆς σχεδίας εἰς τὰς κλειδώσεις των. — **τόφρα** = ἕως τότε. — **τλήσομαι** · δε 222. — **διὰ τινάσσω** = διαλύω.— **νήχομαι** · *νέω*· ε 344. — **οὐ πάρα (μοι)** · *οὐ πάρεστι* = δὲν ὑπάρχει δι' ἐμέ, δὲν ἔχω.

365 - 379. **ἧος** = ἕως. — **ὁρμαίνω κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν** = γυρίζω μίαν σκέψιν εἰς τὸν νοῦν μοῦ. — **ὦρσεν ἐπὶ** = ἐσήκωσε κατ' ἐπάνω (*ὄρνυμι*).— **ἀργαλέος** · ε 175. — **κατηρεφὴς** = κυρτούμενος πρὸς τὰ κάτω.— **ἤλασε** · ε 313. — **ζαὴς** = σφοδρῶς πνέων (ἐπιτατ. *ζα + ἄημι*). — **τὰ ἤια** = ψιλὰ ἄχυρα.— **ὁ θημὼν** = ἡ θημωνιά. — **καρφαλέος** = ξηρὸς (**κάρφος** = ξηρὰ καλάμη σιτηρῶν).— **διασκεδάννυμι** = σκορπίζω. Ἐδῶ ὁ ἀόρ. εἶναι γνωμικὸς καὶ ἐξηγ. ὡς ἐνεστὼς = συνήθως τὰ σκορπίζει. — **ἄλλυδις ἄλλῃ** = ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ. Πρβλ. ε 71. — **τῆς** = αὐτῆς, δηλ. τῆς σχεδίας. — **ἀμφὶ βαῖνε** = ἔβαινε ἐπί.— **κέλης-τος** = ἵππος ταχὺς τῶν ἱπποδρομιῶν.—**ὡς ἐλαύνων** = ὡς νὰ ἵππευεν.— **ἐξαπέδυνε** = ἔβγαλε καὶ πέταξε ἀπὸ πάνω του. — **τάνυσσεν** · ε 346. — **ἅλς - ἁλὸς** = θάλασσα. — **κάππεσε** = ἔρριψε πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ σῶμά του. — **πετάννυμι** = ἁπλώνω.— **μεμαὼς** = ἐπιθυμῶν, μὲ τὴν πρόθεσιν νά...· *μέμονα*· πρκμ. μὲ σημασίαν ἐνεστ.—**κρείων** · α 45.— **376** · βλ. στ. 285.— **ἁλόω** · προστ. τοῦ *ἁλῶμαι*· ε 336.— **εἰς ὅ κεν** = ἕως ὅτου. — **διοτρεφεῖς ἄνθρωποι** = οἱ ἀνατραφέντες ὑπὸ τοῦ Διός, θεῖοι ἄνθρωποι. Πρβλ. Μ 35 *ἀγχίθεοι Φαίηκες*. — **μείγνυμι** = ἔρχομαι εἰς ἐπικοινωνίαν, συναντῶ.— **ἀλλά... κακότητος** · σειρὰ λέξ.: *ἀλλ' ἔολπα οὐδ' ὥς σε ὀνόσσεσθαι κακότητος*.—**ἔολπα** · πρκμ. μὲ σημ. ἐνεστ. = ἐλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πίζω (ἔλπομαι). — **ὄνομαι** = ἐπιπλήττω, παραπονοῦμαι : δὲν θὰ παραπονεθῇς ὅτι ἡ δυστυχία σου εἶναι ὀλίγη.

380 - 387. **ἵμασε**· ρ. ἱμάσσω = κτυπῶ μὲ τὴν μάστιγα. — **καλλίτριχες**· καλλίθριξ = μὲ ὡραῖον τρίχωμα. — **οἱ**· δοτ. κτητ. — ἔασιν = εἰσίν. — **ἄλλα ἐνόησεν** = ἔκαμεν ἄλλην σκέψιν. — **ἤ τοι** = πράγματι. — **κατέδησε κελεύθους** = ἔκοψε τὸν δρόμον. — **εὐνάζομαι** = κοιμῶμαι, ἡσυχάζω. — **ὦρσε ἐπὶ** = ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ νῶτα τοῦ Ὀδυσ. — **κραιπνὸς** = γοργός, ταχύς. — **πρὸ** = ἔμπροσθεν αὐτοῦ. — **ἔαξεν**· ἄγνυμι. ε 316. — **φιλήρετμος**· α 181. — **κὴρ-κηρὸς** = ἡ μοῖρα τοῦ θανάτου. — **ἀλύξας**· ἀλύσκω· ε 345.

β) Σχηματισμὸς γ' πληθ. τοῦ *εἰμί* : **ἔασι**.

γ) **διοτρεφεῖς** καὶ **διογενεῖς** : Λέγονται συνήθως οἱ βασιλεῖς, ὡς καταγόμενοι ἀπὸ τὸν Δία, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβον καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐδῶ ἔχει γενικωτέραν σημασίαν καὶ ἐκφράζει τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ λαοῦ τῶν Φαιάκων. — **εἰς ὅ κεν μιγήῃς** : Ὁ Ποσειδῶν δὲν δύναται ν' ἀκυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς εἱμαρμένης νὰ σωθῇ ὁ Ὀδυσσ. εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων. Ἐκεῖνο ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτὸν εἶναι νὰ τὸν βασανίσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον. **κάλλίτριχας ἵππους** : Ὁ Ποσ. διαπλέει τὴν θάλασσαν ἐποχούμενος εἰς μεγαλοπρεπὲς ἅρμα. — **Αἰγαί** : μικρὰ πόλις τῆς Ἀχαΐας, περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος.

ΡΑΨΩΔΙΑ ζ

1 - 24

α) 1 - 12. **ὥς**· α. 6. — **ἔνθα** = ἐδῶ. — **καθεύδω** = κοιμῶμαι. — **πολύτλας**· ε 171. — **δῖος**· α 14. — **ὕπνῳ** = ἀπὸ τὴν στέρησιν τοῦ ὕπνου, διότι εἶχε τόσας ἡμέρας νὰ κοιμηθῇ. — **ἀρημένος** = ἐξηντλημένος, τσακισμένος. — **βῆ**· ἔβη = μετέβη. — **δῆμος** = χώρα. — **ναίω**· α 51. — **εὐρύχορος** = ἡ ἔχουσα εὐρείας πλατείας διὰ χορόν, γενικῶς = μεγάλη. — **ἀγχοῦ**· ἄγχι· α 157. — **ὑπερηνορέων** = ἀλαζονικὸς (ὑπὲρ + ἀνήρ). — **σφέας**· σφᾶς = αὐτούς, δηλ. τοὺς Φαίακας. — **σινέσκοντο**· θαμιστ. τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίνομαι = κακοποιῶ. — **βίηφι** = κατὰ τὴν δύναμιν· δοτκ. τοῦ ὀνόμ. *βίη*. — **φέρτερος**· ε 170.— **ἀνίστημι**= ξεσηκώνω.— **ἄγε**· *ἦγε*= ὡδήγησε. — **θεοειδής**· α 113. — **εἶσεν** = ἐγκαθίδρυσε· α 130. — **ἑκάς**· ε 358.— **ἀλφηστής**· α 349.— **ἀμφὶ ἐλαύνω**= κτίζω γύρω, περιβάλλω. — **δέμω**= κτίζω (*δόμος, δῶμα*). — **νηὸς**= ναός.— **ἐδάσσατο**· *δατέομαι, δαίομαι*· α 48, 112. — **ἄρουρα** = καλλιεργήσιμος γῆ, χωράφι. — **κὴρ-κηρός**· ε 387.— **δαμείς**· *δάμνημαι*= δαμάζομαι.— **κηρὶ δαμεὶς** = ὑποκύψας εἰς τὴν κοινὴν μοῖραν. — **Ἀιδόσδε** = εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἅιδος. *Ἅις - Ἅιδος*= ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἅδου (α στερ.+ *ἰδεῖν*). — **μήδεα ἀπὸ θεῶν**= σκέψεις ἐμπνεομένας ἀπὸ τοὺς θεούς.

13 - 14. **μεγαλήτωρ**· ε 81. — **μητιάω** = κάμνω σκέψεις, μεριμνῶ· α 234.— **ἴμεν**· ἀπρμφ. τοῦ *εἶμι, ἰέναι*.— **βῆ δ' ἴμεν** = καὶ ἐξεκίνησε νὰ ὑπάγῃ. — **πολυδαίδαλος** = κατεσκευασμένος μὲ τέχνην, μὲ πολλὰ ποικίλματα. — **ᾧ ἔνι**· ἐν ᾧ. — **κούρη**= μία κόρη.—**φυὴν καὶ εἶδος**· ε 212 καὶ 213.— **πάρ**· *παρὰ*= πλησίον.— **ἀμφίπολος**· α 136.— **χαρίτων ἄπο**· πρβλ. ζ 12 *θεῶν ἄπο*. — **σταθμοί**· α 333.— **θύραι**= θυρόφυλλα. — **ἐπέκειντο** = ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν σταθμῶν. — **φαεινός**· ε 86. — **ἐπέσσυτο**· *ἐπισσεύομαι*= ὁρμῶ, σπεύδω.— **τὰ δέμνια** = κλίνη. — **εἰδομένη κούρῃ**= μὲ τὴν μορφὴν τῆς κόρης· α 105. — **ναυσικλειτὸς**= ὀνομαστὸς διὰ τὰ πλοῖά του, ξακουστὸς καραβοκύρης (*ναῦς* + *κλειτὸς*= ἔνδοξος).— **οἱ**· τῇ Ναυσικᾷ.— **ἡ ὁμηλικίη**· οὐσιαστ.= οἱ ἔχοντες τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἄνδρες ἢ γυναῖκες.— **χαρίζομαι θυμῷ**= εἶμαι ἀγαπητός. — **ἐεισαμένη**· ἀόρ. τοῦ *εἴδομαι*.

β) Ἀρχ. κατάληξις δοτ. **φι**: *βίηφι*.

γ) **Ὑπέρεια**: Μυθικὴ χώρα θεωρουμένη πρώτη πατρὶς τῶν Φαιάκων.— **Κύκλωπες**: Λαὸς ἄγριος, ποιμενικός, συγγενὴς τῶν Γιγάντων, ζῶν νομαδικὸν βίον χωρὶς νόμους καὶ πόλεις. — **Ναυσίθοος**: Ὑιὸς τοῦ Ποσειδῶνος, βασιλεὺς τῶν Φαιάκων. — **ἀμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασε πόλει** κλπ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον περίπου συνωκίζοντο αἱ πόλεις κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεταναστεύσεων. Ἡ καταλαμβανομένη γῆ ἐμοιράζετο μεταξὺ τῶν κατακτητῶν. Τοὺς καλυτέρους κλήρους ἐλάμβανον οἱ ἀρχηγοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ γενάρχαι τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Αὐτοὶ δὲ κυρίως κατῴκουν ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐνῷ ὁ λαός, ἀνεξάρτητοι μικροκτηματίαι ἢ Φοίνικες, δέκανον εἰς τὰς ἄκρας ναοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θεῶν : Ἡ λατρεία τῶν θεῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγίνετο εἰς τὰ ἄλση καὶ εἰς ὑπαιθρίους βωμούς. Ἡ ἀνέγερσις ναῶν ἤρχισε νὰ γενικεύεται μόλις κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς συνετίθετο τὸ ποίημα τῆς Ὀδυσσείας.— **Ἀλκίνοος :** υἱὸς τοῦ Ναυσιθόου. Τύπος συνετοῦ καὶ φιλόφρονος ἡγεμόνος. — **Ναυσίθοος-Ναυσικάα :** Τὰ περισσότερα ὀνόματα τῶν Φαιάκων ἀπηχοῦσι τὸν ναυτικὸν βίον τοῦ λαοῦ τούτου. Εἰς τὴν ραψῳδίαν θ. στ. 111 κ.ἑ. εὑρίσκονται πλεῖστα τοιαῦτα ὀνόματα, Ὠκύαλος, Ναυτεύς, Πρυμνεύς, Ἀγχίαλος, Ἐρετμεύς, Ποντεὺς κ.ἄ.— **Χάριτες :** Θεαὶ τῆς χάριτος, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἐνυπαρχούσης εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης. Ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρυνόμης.

25 - 47

α) 25 - 40. **μεθήμων** = ἀμελής, ἀδιάφορος (*μεθ - ἵημι*).— **ὥδε** = ἔτσι, εἰς τόσον βαθμόν.— **γείνατο** · α 223.— **εἶμα** · ε 167.— **τοί** · δτκ ἠθικὴ = πρὸς ἐντροπήν σου. — **κεῖται** = εἶναι ἀτάκτως πεταμένα. — **ἀκηδής** · μὲ παθητ. σημασίαν = ἀπεριποίητος. — **σιγαλόεις** = πεποικιλμένος, πολυτελής.— **σχεδόν** · ε 288· ἐδῶ χρον.— **ἵνα** = ὁπότε, ἀναφ. χρον.— **ἔννυσθαι**· ε 264.— **τὰ δὲ** = ἄλλα δέ. — **οἵ κε** · τὸ κε ἀοριστολ. =ὅποιοι θά... — **ἄγομαι** = παίρνω τὴν νύμφην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. — **ἐκ τούτων** = ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα, δηλ. καθαριότητα ἐνδυμάτων κ.τ.τ. — **φάτις** = φήμη. — **ἀναβαίνει** = προέρχεται καὶ διαδίδεται.— **ἐσθλή** · α 115.— **ἴομεν** · ἐνεστ. ὑποτακτ. *εἶμι*.— **πλυνέουσαι** · *πλυνέω* μέλλ. τοῦ *πλύνω*. — **ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφιν** = μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς αὐγῆς, μόλις φέξῃ ἡ αὐγή. — **συνέριθος** · κτγμ. = ὡς βοηθός. — **ὄφρα** · τελ. = διὰ νά... **ἐντύνομαι** = ἑτοιμάζομαι. — **τοι** · βεβαιωτ. — **δήν** · *δηθά*· α 120.—**μνάομαι**· α 39.— **ὁ ἀριστεὺς** = ὁ εὐγενής, ὁ πρόκριτος. — **ὅθι** = ὅπου, δηλ. μεταξὺ τῶν ἀρίστων. — **ἐποτρύνω** = παρακινῶ, παραναλῶ. — **ἠῶθι πρὸ** = πρὸ τῆς αὐγῆς. — **ἐφοπλίζω** = ἑτοιμάζω. — **ἥ κεν ἄγῃσι** · ἀναφ. τελ. πρότ. = διὰ νὰ μεταφέρῃ. — **ζῶστρα** = γυναικεῖαι ζῶναι ἢ πιθανὸν χιτῶνες. — **πέπλος** = τὸ ἐξωτερικὸν ἔνδυμα τῶν γυναικῶν. — **ῥήγεα** = χρωματιστὰ σκεπάσματα κλίνης (*ῥέζω* = *βάπτω*). — **καὶ δὲ** = καὶ ἐξ ἄλλου. — **ὧδε** · συναπτ. πρὸς τὸ *ἔρχεσθαι*.—**κάλλιον** = ὡραιότερον, εὐπρεπέστερον.—**ἠέ** · **ἤ**, συγκρ.— **πολλόν** · ποιόν. — **ἀπὸ πόλιος** = μακρὰν ἀπὸ τὴν πόλιν. — **πλυνὸς**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φυσικὸν κοίλωμα παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν, κατάλληλον διὰ νὰ πλύνωνται ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ἐνδύματα, γοῦρνα.

41 - 47. **ἕδος** = κατοικία (*ἕζομαι, ἕδρα*).— **ἀσφαλὴς** = ἀκλόνητος. — **τινάσσομαι** = συγκλονίζομαι. — **ὄμβρος** = βροχή. — **δεύομαι** · ε 53.— **ἐπιπίλναται** = πλησιάζει (*πέλ - πλησίον*). — **μάλ' αἴθρη** = τελεία αἰθρία. — **πετάννυμαι** = ἁπλώνομαι.— **ἐπιδέδρομεν** = εἶναι διάχυτος· ρ. *ἐπιθέω*. — **αἴγλη** = λάμψις, φεγγοβολή. — **λευκὸς** = λαμπερός, διαυγής (λατ. lux, λυκαυγές). —**διεπέφραδε** · *διαφράζω* = δίδω ὁδηγίας.

γ) **τὰ δὲ τοῖσιν παρασχεῖν :** Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἀνάκτορα αἱ δοῦλαι ἐργάζονται συνεχῶς, διὰ νὰ ὑφαίνουν καὶ νὰ κεντοῦν ἐνδύματα. Αὐτὰ κατετίθεντο εἰς ἰδιαίτερον θάλαμον καὶ εἰς δοθεῖσαν περίστασιν ἔπαιρναν ἀπ' αὐτά, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν ἢ διὰ νὰ τὰ προσφέρουν ὡς δῶρα. Τοιαῦτα θὰ προσέφερε καὶ ἡ Ναυσικᾶ εἰς τὸν μνηστῆρά της καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς του. Τὰ ἐνδύματα αὐτὰ ἔπρεπε νὰ πλυθοῦν, διὰ νὰ κάμουν καλυτέραν ἐντύπωσιν. — **πέπλους :** Ὁ πέπλος εἶναι τὸ κυριώτερον γυναικεῖον ἔνδυμα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἁπλοῦν τεμάχιον ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον στερεώνεται μὲ *πόρπας* εἰς τοὺς ὤμους, ἀφίνει γυμνοὺς τοὺ, βραχίονας καὶ ζώνεται εἰς τὴν μέσην. Ἡ φυσικὴ καλαισθησία ἑκάστης ἔδιδεν εἰς τὸν πέπλον διάφορον πτύχωσιν καὶ γραμμήν. — **ῥήγεα σιγαλόεντα :** Ὅπως τὰ ἐνδύματα, ὁμοίως καὶ τὰ κλινοσκεπάσματα εἶναι προϊόντα οἰκιακῆς βιομηχανίας, ὅπως γίνεται ἀκόμα καὶ σήμερον εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρια. Ἦσαν δὲ συνήθως χρωματιστὰ καὶ στολισμένα μὲ διάφορα σχέδια (*σιγαλόεντα*).

48 - 70

α) 48 - 65. **Ἠώς** · ἡ θεὰ τῆς αὐγῆς. — **ἐύθρονος** = ἡ ἔχουσα ὡραῖον θρόνον. Ἐπίθ. τῆς Ἠοῦς. — **Ναυσικάαν** · ἐπανάληψις τοῦ *μιν*.— **ἐύπεπλός** = φοροῦσα ὡραῖον πέπλον, ἐνδεδυμένη ὡραῖα. — **ἄφαρ** = εὐθὺς ἀμέσως.— **διὰ δώματα** = διὰ τῶν διαδρόμων εἰς τὸ μέγαρον. — **τοκῆες** · α 170. — **κιχήσατο** · *κιχάνω* = συναντῶ, εὑρίσκω. — **ἐσχάρη** · ε 59.—**ἧστο** · *καθῆστο* = ἐκάθητο. — **τὰ ἠλάκατα** = νήματα.— **στρωφάω** = κλώθω. — **ἁλιπόρφυρα** = βαμμένα μὲ πορφύραν τῆς θαλάσσης (*ἅλς - ἁλὸς* α 162). — **τῷ δέ** · ἐνν. *πατρί*.— **θύραζε** = εἰς τὴν θύραν.— **ξύμβλητο** · *ξυμβάλλομαι* = συναντῶ. — **μετὰ βασιλῆας** = εἰς τὴν συγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κέντρωσιν τῶν εὐγενῶν.— **κλειτὸς**= ἔνδοξος.— **βουλὴ**= συμβούλιον.— **ἵνα**· ἀναφ. τοπ.= ὅπου.— **ἀγαυὸς**=ἐπιφανὴς (ρίζ. *ἀγα - γαυ - ἄγαμαι* = θαυμάζω). — **πάππα φίλε** = πατερούλη μου. — **οὐκ ἂν δή..**· ἡ Ναυσ. ὑποβάλλει τὴν παράκλησίν της ὑπὸ τύπον ἐρωτήσεως. — **ἐφοπλίζω**· ζ 37.— **ἀπήνη**= ἅμαξα τετράτροχος συρομένη μὲ ἡμιόνους,— **ἐύκυκλος**= ἔχουσα ὡραίους τροχούς. — **τά μοι**· δτκ. ἠθ., πρβλ. καὶ ζ 26.— **ἔοικε** = ἁρμόζει, ταιριάζει. — **μετὰ πρώτοισι**= μεταξὺ τῶν ἐπισήμων. — **βουλὰς βουλεύω**= μετέχω εἰς τὸ συμβούλιον. — **ὁ χρὼς**= δέρμα, σῶμα. — **γέγαα**· *γέγονα*. — **ὀπυίοντες** = ἔγγαμοι. — **ἠίθεος**= ἄγαμος. — **θαλέθων**= ὁ εὑρισκόμενος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας (*θαλέθω*· ἐκτεν. τύπ. τοῦ *θάλλω*). — **οἱ δέ**· δηλ. οἱ τρεῖς ἄγαμοι ἀδελφοί μου. — **μέμηλε**· α 151.

66 - 70. **αἴδομαι**· *αἰδέομαι*=συστέλλομαι, ἐντρέπομαι. — **θαλερὸς γάμος**= ὁ γάμος ὁ γενόμενος εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας.— **ἐξονομαίνω** = ρητῶς λέγω, σαφῶς ἐκφράζω. — **ὁ δὲ**= ἀλλὰ αὐτός. — **φθονέω**= θέλω νὰ στερήσω. — **τεῦ**= *τινός*· α 217. —**ἔρχευ**· *ἔρχεο* = πήγαινε. — **ὁ δμώς**· ἡ *δμωή*· α 147. — **ὑπερτερίη** = τὸ κιβώτιον τῆς ἁμάξης τὸ φέρον τὸ φορτίον. — **ἀραρυῖα**= ἐφωδιασμένη· ρ. *ἀραρίσκω*· α 280.

β) Ἀνώμαλος σχηματισμὸς τοῦ ὀνόματος υἱὸς κατὰ τὴν β' καὶ γ' κλίσιν.

— Συναίρεσις τοῦ **ε + ο = ευ**: *ἔρχευ (ἔρχεο)*, ὅπως καὶ εἰς τὸν τύπον δατεῦντο· α 112.

γ) **Ἠώς**: Θεὰ τῆς αὐγῆς. Εἰς τὴν ἐπικὴν διήγησιν ἡ ὥρα αὐτὴ τοῦ ἡμερονυκτίου ἐξυμνεῖται μὲ ἐντυπωσιακὰ ἐπίθετα : *ῥοδοδάκτυλος, κροκόπεπλος, ἐύθρονος, χρυσόθρονος* κ.ἄ. Ἡ Ἠὼς ἐλατρεύετο ὡς θεὰ τῆς πρωΐας, ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ὑπερίονος καὶ τῆς Εὐρυφαέσσης, σύζυγος δὲ τοῦ Τιθωνοῦ.— **ἡ μὲν ἐπ' ἐσχάρῃ ἧστο**: Εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκινόου καὶ ἡ βασίλισσα κάθηται εἰς τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν μὲ τὴν ἀκολουθίαν της καὶ ἀσχολεῖται μὲ ἐργόχειρα. — **ἁλιπόρφυρα**: Ἡ χρῆσις τῆς πορφύρας διὰ τὴν βαφὴν ἐνδυμάτων εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Φοινίκην. Εἰς τὰ παράλια τῆς χώρας αὐτῆς ἡλιεύετο τὸ ὄστρακον, τὸ ὁποῖον ἔδιδε λαμπρὰν καὶ ἀνεξίτηλον ἐρυθρὰν βαφήν. Ἡ κατεργασία καὶ ἡ μεταφορὰ καθίστα τὸ εἶδος τοῦτο πανάκριβον, ὥστε μόνον οἱ βασιλεῖς ἠδύναντο νὰ τὸ μεταχειρίζωνται ἐν ἀφθονίᾳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

α) 71 - 84. **ἐκέκλετο**· ρ. *κέλομαι*= παρακινῶ, διατάσσω· ε 98. — **(ἐ)πίθοντο**· *πίθομαι· πείθομαι.* —**ἡμιονείη**= συρομένη μὲ ἡμιόνους.— **ὁπλέω**· *ὁπλίζω* = ἑτοιμάζω. — **ὑπάγω** = ὁδηγῶ ὑπὸ τὸν ζυγόν. — **ἐσθῆτα**· περιληπτ. = ρουχισμός. — **ἐκ θαλάμοιο**· ἔνθα ἐφυλάσσοντο τὰ ἐνδύματα, βλ. ζ 28, πργμ. σημ. — **φαεινός**· ἐπὶ ἐνδυμ. = λευκὸς ἢ ὡραῖα χρωματισμένος. — **ἐύξεστος** = λεῖος, στιλπνός. — **ἡ κίστη**= ψάθινον κιβώτιον.— **μενοεικής**· ε 166.—**ἐδωδή**· ε 95.—**ὄψον**· ε 267.— **αἴγειος**= ἀπὸ δέρμα αἰγός.— **ἐπεβήσετο**· μέσ. ἀόρ. α μὲ κατάλ. ἀορ. β΄. — ἡ **λήκυθος** = μικρὸν δοχεῖον δι' ἔλαιον. — **ἧος**· ἐδῶ τελ. = διὰ νά... — **χυτλόομαι** = ἀλείφομαι μὲ ἔλαιον μετὰ τὸ λουτρόν. — **ἐλάαν**· ἀπρμφ. σημ. σκοπόν. Μέλλων τοῦ *ἐλαύνω*. — **καναχὴ** = κρότος (λέξ. ἠχοποίητος). — **ἡμιόνοιιν** = ἀπὸ τοὺς ἡμιόνους· γεν. **δυϊκ.** — **ἄμοτον**· ἐπίρρ.= ἀκούραστα. — **τανύοντο** = ἔτρεχον. Κατὰ **λέξ.** = ἐτέντωναν τοὺς πόδας, διὰ νὰ τρέξουν. — **οἶος**· α 13. — **ἅμα τῇ γε**= βεβαίως μαζί της. — **κίω** = πορεύομαι, πηγαίνω.

85 - 98. **ἔνθ' ἤ τοι** = ὅπου πράγματι.— **πλυνός**· ζ 40.— **ἐπηετανὸς** = ὁ διαρκῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος *(ἐπὶ + ἔτος)· πλυνοὶ ἐπηετάνοι* =γοῦρνες μὲ ἄφθονον νερὸ πάντοτε. — **ὑπεκπρόρεεν** = ἀνέβλυζεν ἐκ τοῦ βάθους καὶ ἔρρεεν, ἑπομένως διαρκῶς ἀνενεώνετο τὸ ὕδωρ μέσα εἰς τὸν πλυνόν.— **καθῆραι**· ρ. *καθαίρω* = καθαρίζω.— **μάλα περ ῥυπόωντα**= ἔστω καὶ πολὺ ρυπαρά. — **ὑπεκπροέλυσαν** = ἔλυσαν ἀπὸ τὸν ζυγὸν καὶ ἀπεμάκρυναν. — **σεύω** = ἀφίνω νὰ τρέξῃ. — **πάρα** = πλησίον. — **δινήεις** = πλήρης δινῶν, ὁρμητικὸς *(δίνη* = συστροφή, στρόβιλος). — **ἄγρωστις-ιος**= χλόη, γρασίδι.— **μελιηδὴς**= γλυκὺς ὡς μέλι· — **ἐσφόρεον**= ἔφερον εἰς... ρ. *φορέω*· θαμιστ. τοῦ φέρω.— **μέλαν**= τόσον βαθύ, ὥστε νὰ φαίνεται μέλαν.— **στείβω**= πατῶ, πιέζω.— **βόθρος** = ὁ λάκκος τοῦ πλυνοῦ.— **θοῶς**= ταχέως· α 260.— **ἔριδα προφέρω** = ἀμιλλῶμαι. — **τὰ ῥύπα** = ἡ ἀκαθαρσία. — **ἐξείης**· α 145. — **πετάννυμι**= ἁπλώνω· α 130. — **ὁ θὶς-ινὸς**= ἀμμουδιά. — **ἦχι** = ὅπου.— **ἡ λάιγξ-γγος**= χαλίκι, βότσαλο (ὑποκορ. τοῦ *λᾶας*= λίθος).— **ποτὶ** = πρός. — **χέρσος** = ξηρά. — **ἀποπλύνεσκε**= ἐξέπλυνε διαρκῶς· θαμιστ. τοῦ *πλύνω*.— **λίπ(α)**=παχειά, ἄφθονα. Ἀρχαία αἰτιατ. *λίπα*.— **μένον**· ὑπκμ. *αἱ δέ*. — **τέρσομαι**· ε 152. — **αὐγὴ**= λάμψις, θερμαὶ ἀκτῖνες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

99 - 109. **τάρφθεν** = *ἐτάρπησαν· τέρπομαι σίτου* = χορταίνω ἀπὸ φαγητόν. — **ταὶ** = αὐταί· ἐνν. ὅλαι μαζί. — **ἄρ(α)**· ἀντιστ. : *ἐπεὶ σίτου τάρφθεν* = ὅπως συνήθως. Μετὰ τὸ φαγητὸν ἦτο σύνηθες νὰ διασκεδάζουν. — **ἀπὸ βαλοῦσαι** = ἀφοῦ ἔβγαλαν. — **τῇσι ἤρχετο μολπῆς** = καὶ τοὺς ἤρχισε πὸ τραγούδι. — **λευκώλενος** = ἡ ἔχουσα λευκὰς ὠλένας, λευκὰς χεῖρας. Ἐπίθετ. ὡραίων γυναικῶν. — **οἵη** = ὁποία, ὅπως. — **κατ' οὔρεα** = ἀνὰ τὰ ὄρη. — **ἰοχέαιρα** = τοξεύτρια (*ἰὸς* = βέλος + *χέω*). — **περιμήκετος** = ὑπερμεγέθης, ὑπερύψηλος. — **τερπομένη κάπροισι** = διασκεδάζουσα μὲ τὸ κυνήγι κάπρων. — **ὠκὺς** = ταχύς. — **τῇ δέ θ' ἅμα** = καὶ μαζί της. — **αἰγίοχος**· ε 103. — **ἀγρονόμοι** = ποὺ μένουν εἰς τοὺς ἀγρούς. — **γέγηθα** = χαίρω· πρκμ. μὲ σημ. ἐνεστ. (*γήθω, γηθόσυνος*· ε 269). — **φρένα**· αἰτιατ. τοῦ κατά τι = εἰς τὴν ψυχήν της. — **πασάων ὑπὲρ** = ἀπὸ ὅλες πιὸ ὑψηλά. — **κάρη**· α 90. — **ἔχει** = κρατεῖ. — **ῥεῖα**· ἐπίρρ. = εὐκόλως· α 160. — **ἀρίγνωτος** = ποὺ ἀναγνωρίζεται εὔκολα (**ἄρι** = λίαν + *γνωστός*). — **πέλεται** = ἐστί. — **καλαὶ δέ τε πᾶσαι** = ἂν καὶ ὅλαι εἶναι ὡραῖαι. — **μετατρέπω** = ξεχωρίζω. — **ἀδμὴς-ῆτος** = ἄγαμος.

γ) **σφαίρῃ ἔπαιζον :** Τὸ παιγνίδιον τῆς σφαίρας ἦτο συνηθέστατον ἤδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Ἡ σφαῖρα ἐβάλλετο ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλὰ καὶ οἱ ἄλλοι παῖκται ἠγωνίζοντο νὰ τὴν πιάσουν, πρὶν πέσῃ εἰς τὴν γῆν. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ πολλαὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ τοῦ παιγνιδίου αὐτοῦ. — **λευκώλενος :** Τὸ γυναικεῖον ἔνδυμα ὁ *πέπλος* ἄφινε γυμνοὺς τοὺς βραχίονας (βλ. ζ 38 πργμ.) καὶ διὰ τοῦτο συχνὰ παρατίθεται τὸ ἐπίθετον *λευκώλενος* ὡς χαρακτηριστικὸν γυναικείας καλλονῆς. — **Ταΰγετος - Ἐρύμανθος :** Τὰ δύο αὐτὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου εἶχον ἄφθονα θηράματα (πρβλ. καὶ τὸν *Ἐρυμάνθιον κάπρον*, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς). Διὰ τοῦτο ἐθεωροῦντο προσφιλὴς διαμονὴ τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ ὁποία ἐλατρεύετο ὡς θεὰ τοῦ κυνηγίου. — **νύμφαι :** Αἱ συνοδεύουσαι τὴν Ἄρτεμιν εἶναι νύμφαι τῶν ἀγρῶν *(ἀγρονόμοι)*. Εἰς τὴν θρησκευτικὴν φαντασίαν τῶν ἀρχαίων ὅλη ἡ φύσις ἦτο ἐνδιαίτημα νυμφῶν. Εἰς τὰ νάματα τῶν κρηνῶν καὶ τῶν ποταμῶν αἱ *Ναϊάδες*, εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης αἱ *Νηρηίδες*, εἰς τὰ δένδρα αἱ *Δρυάδες*, εἰς τὰ ἄντρα αἱ *Ἀντριάδες* κ.ο.κ. — **καλαὶ δέ τε πᾶσαι :** Μὲ τὴν ἁπλῆν αὐτὴν ἔκφρασιν ὁ ποιητὴς ἐπιτυγχάνει τὸ κ«λύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τερον ἐγκώμιον διὰ τὴν καλλονὴν τῆς Ναυσικᾶς : ἦτο τόσον ὡραία, ὥστε διέπρεπε μεταξὺ τῶν ὡραίων συνομιλήκων της.

—Ἐκτιμήσατε τὴν παραστατικότητα τῆς εἰκόνος τῶν στίχων 102 - 109.

110 - 148

α) 110 - 118. **πάλιν** = ὀπίσω.—**νέομαι** · α 17. — **πτύσσω** = διπλώνω. Ἀφοῦ πρῶτον θὰ ἐζεύγνυε τοὺς ἵππους καὶ θὰ ἐδίπλωνε... — **ἔνθ' αὖτε** = κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἐνῷ ἡ Ναυσικᾶ ἐσκέπτετο νὰ ἑτοιμασθῇ διὰ τὴν ἐπάνοδον. — **ἔγροιτο** · *ἐγείρομαι* = ξυπνῶ καὶ σηκώνομαι. — **εὐῶπις** = ἔχουσα ὡραίους ὀφθαλμοὺς (*εὖ* + ρίζ. *οπ-*) — **ἥ οἱ ἡγήσαιτο** · ἀναφ. τελ. πρότ. = διὰ νὰ τοῦ δείξῃ τὸν δρόμον. — **πόλιν** · αἰτ. τοπικ. = εἰς τὴν πόλιν. — **μετ' ἀμφίπολον** = πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἵστατο μία ἀμφίπολος. — **ἁμαρτάνω τινὸς** = ἀστοχῶ, ἀποτυγχάνω. — **δίνη** = στρόβιλος, τὸν ὁποῖον ἔκαμαν τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. — **ἄυσαν** · ἀύω = φωνάζω. — **ἐπὶ μακρον** = εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἔφθασε μακρὰ, ὁ ἦχος τῆς φωνῆς των. — **ἑζόμενος** = ἀνακαθίσας. — **ὁρμαίνω κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν** · ε 365.

119 - 126. **ὦ μοι ἐγώ** · ε 299. — **τέων** = τίνων. — **ἦ ῥ(α)** = ἆρά γε. — **ὑβριστὴς** = βίαιος, κακοποιός. — **νόος** · ε 190. — **θεουδὴς** = θεοφοβούμενος (θεὸς + ρίζ. *δει* - τοῦ *δείδω*). — **ὥς τε** · συναπτ. πρὸς τὸ *κουράων*. — **ἀμφήλυθε** = ἦλθε στ' αὐτιά μου. — **θῆλυς** = γυναικεία, λεπτή. — **αὐτὴ** = φωνὴ (*ἀύω*).—**αἰπεινὸς** = ὑψηλὸς (*αἶπος* = ὕψωμα. *αἰπεσ - νὸς αἰπεννὸς - αἰπεινός*).—**κάρηνα** · α 102.—**τὰ πίσεα** = τὰ λιβάδια (ρ. *πιδ. - πιδύω* = ἀναβρύζω· *πῖδαξ*). — **ποιήεις** = χλοερὸς (*ποίη* = πόα). — **ἦ νύ που** = πάντως, νομίζω. — **σχεδόν** · ε 288. — **αὐδήεις** · ε 334. — **αὐτὸς** = μόνος του, ὁ ἴδιος. — **πειρήσομαι** · ὑποτ. ὡς καὶ τὸ **ἴδωμαι**.

130 - 136. **βῆ δ' ἴμεν** · ζ 15.— **ἀλκὴ** = δύναμις, ρώμη· δοτ. κατὰ μεταπλ. *ἀλκί*. — **ὕει** = βρέχει· *ὑόμενος* = βρεχόμενος, κάτω ἀπὸ τὴν βροχήν.— **ἄημι** = πνέω. *ἀήμενος* = πληττόμενος ἀπὸ ἄνεμον. — **ὄσσε** · ε 151. **δαίεται** = βγάζαυν φωτιές· *δαίομαι* · ε 61. — **μετέρχομαι** = πηγαίνω πρός.— **ὁ ὄις** = τὸ πρόβατον. — **ἀγρότερος** = ἄγριος.— **κέλομαι** · ε 98· — τὰ **μῆλα** · α 92. **πειρήσοντα** · πειράω = κάμνω ἀπόπειραν, μτχ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τελικ. — **δόμος** = στάνη.— **πυκινὸς** = στερεός· — **μίξεσθαι**· ε 378.— **χρειὼ ἵκανε**· ε 189.

137 - 148. **σμερδαλέος** = φοβερός. — **κεκακωμένος**= παραμορφωμένος· αἰτιολ. μτχ. — **τρέω** = φεύγω ἀπὸ φόβον *(ὁ τρέσας)*.—**ἄλλυδις ἄλλη**· ε 71.—**ἠιών**· ε 156.—**προὐχούσας**· *προεχούσας*=προεξεχούσας. Διὰ ν' ἀπομακρυνθοῦν περισσότερον, ἔσπευσαν εἰς τὰ μικρὰ ἀκρωτήρια, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτιζεν ἡ ἀκτή. — **τῇ ἑνὶ φρεσὶ** = εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς. — **ἐξ αἱροῦμαι** = ἀφαιρῶ, βγάζω.—**γυῖα**· α 192.— **ἄντα** = ἀπέναντι, **κατὰ πρόσωπον**. — **σχομένη**· *ἔχομαι* = κρατοῦμαι εἰς τὴν θέσιν μου.—**μερμηρίζω**· ε 354.—**γούνων**· συναπτ. πρὸς τὸ *λαβών*.—**λίσσομαι** = παρακαλῶ *(λιτὴ - λιτανεία)*. — **εὐῶπις**· ζ 113.— **ἢ αὐτως** = ἢ μόνον ἔτσι. — **ἀποσταδὰ** = ἐξ ἀποστάσεως.—**μειλίχιος** = γλυκὺς *(μειλίσσω)*. — **εἰ δείξειε**· πλαγ. ἐρώτησις, διότι αἱ σκέψεις τοῦ 'Οδυσ. ἔχουν ἔννοιαν ἀποπείρας. — **δοάσσατο**= ἐφάνη· μόν. ἀόρ. καὶ πρτ. δέατο. — **κέρδιον** = ὠφελιμώτερον, ἀποτελεσματικώτερον. — **μὴ χολώσαιτο**· ἐνδοιαστ. πρότ. *χολοῦμαι*· α 69.— **κερδαλέος** = ὅστις θὰ ἔφερεν ἀποτέλεσμα.

γ) **κερδαλέον φάτο μῦθον**: Εἰς διαφόρους σκηνὰς τῆς 'Οδυσσείας καὶ τῆς 'Ιλιάδος ὁ 'Οδυσ. παρουσιάζεται ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ἔχει θαυμαστὴν ἱκανότητα νὰ κατανοῇ τὰς περιστάσεις καὶ νὰ ὁμιλῇ μὲ τὸν πειστικώτερον ἑκάστοτε τρόπον. Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν μάλιστα ἡ εὐφυΐα του τὸν ὡδήγησε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὴν Ναυσικᾶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ τὴν κολακεύσῃ καὶ νὰ τὴν συγκινήσῃ συγχρόνως. Παρατηρήσατε ἀκόμα μὲ πόσην προσοχὴν ζυγίζει τὰς σκέψεις του καὶ μὲ ποίαν ἑτοιμότητα ἀποφασίζει τὸ καλύτερον.

149 - 185

α) 149 - 159. **γουνοῦμαι** *(τινὰ)* = περιβάλλω τὰ γόνατά τινος μὲ τὰς χεῖρας, ἱκετεύω. — **ἄνασσα** = βασίλισσα, ἀρχόντισσα. — **νύ**= λοιπόν. — **θεὸς βροτός**· θηλ.—**τοί**= ἐξ ἐκείνων *οἵ*. — **ἐγώ γε** = ἐγὼ δηλ. κατὰ τὴν κρίσιν μου. — **εἶδος, μέγεθος, φυή**· ε 213, 217, 212· αἰτ. τοῦ κατά τι. — **ἔοικω**= παρομοιάζω· *σὲ ἄγχιστα ἔοικω*=σὲ θεωρῶ ὁμοιατάτην. — **ἡ χθὼν**= γῆ.—**ναιετάω**· α 51. — **μάκαρ**· α 82· *τρὶς μάκαρες* = τρισευτυχισμένοι. — **σοί** δτκ. κτητ. εἰς τὸ *πατὴρ* κλπ. —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κασίγνητος = ἀδελφός. — **ποὺ**= ὡς φαντάζομαι. — **ἰαίνομαι** = θερμαίνω, εὐφραίνω. — **εἵνεκα σεῖο**= ἕνεκα σοῦ, διὰ τὰ χαρίσματά σου.— **λεύσσω**= βλέπω. Ἡ μτχ. κατὰ γεν., μολονότι προηγεῖται τὸ *σφίσι*.— **θάλος**=θαλερὸς βλαστός. — **εἰσοιχνέω**· θαμιστ. τοῦ *εἰσοίχομαι*= εἰσέρχομαι συχνά. — **δ' αὖ**= μάλιστα. — **περὶ κῆρι**· ε 36. — **ἔξοχον**= ἐξαιρετικῶς, εἰς μεγαλύτερον βαθμόν. — **ὅς κε**= ὃς ἄν. — **ἔεδνα** = τὰ γαμήλια δῶρα (ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ). Ἴδε πργμ. α 277. — **βρίθω** = βαρύνω, ζυγίζω περισσότερον· *βρίσας ἐέδνεσι* = ὑπερτερήσας εἰς τὸ ποσὸν τῶν γαμηλίων δώρων. — **ἀγάγηται**· ἀντικμ. **σε**.

160 - 169. **σέβας**= θαυμασμός. — **ἔχει με** = μὲ κατέχει. — **δή ποτε**= ἀληθῶς κάποτε. — **τοῖον νέον ἔρνος** = παρόμοιον τρυφερὸν βλαστόν. — **ἀνερχόμενον** = βλαστάνον πρὸς τὰ ἄνω. — **ἔσπετο**· α 125.— **λαὸς** = στρατός. — **τὴν ὁδὸν** = κατὰ τὸ ταξίδι. — **ᾗ δὴ** = κατὰ τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς.— **κήδεα**· α 224.—**ὣς δ' αὖτως**· *ὡσαύτως δέ*.— **ἐτεθήπεα**· ὑπερσ. τοῦ *τέθηπα*= μένω ἔκθαμβος (ρίζ. *ταφ-θαφ-θάμβος*).— **δήν**· **δηθά**· α 49.— **οὔ πω**= ποτὲ ἕως τώρα δέν...—**ἀνήλυθεν**= ἐβλάστησε.— **δόρυ**= κορμὸς δένδρου.—**ἄγαμαι**= θαυμάζω.—**δείδια**· *δέδια, δείδω* = φοβοῦμαι.— **αἰνῶς**· α 208. — **δέ**· ἀντίθ. = ἀλλά.— **χαλεπὸν πένθος**= μία δεινὴ συμφορά. — **ἱκάνει με**= ἦλθεν εἰς ἐμέ, μὲ εὑρῆκε.

170 - 185. **χθιζὸς**= χθεσινός, χθές· κτγρμ. — **οἴνοπα**· α 183.— **τόφρα**= εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, δηλ. τῶν εἴκοσι ἡμερῶν. — **ἐφόρει**· ε 327.— **κραιπνός**· ε 385. — **θύελλα**· ε 317. — **κάββαλε**= ἔρριψε, ἐπέταξε (*κατ-βάλε*, ὅπως καὶ *κάλλιπε*. Ἴδε γραμμ. τύπον α 243). — **δαίμων** = θεότης ρυθμίζουσα τὰ ἀνθρώπινα, τύχη. — **ὄφρα**· τελ. — **καὶ τῇδε**=καὶ ἐδῶ.— **οἴω**· *οἴομαι*. — **παύσεσθαι**· ὑπκμ. *κακόν*. — **τελέουσι**· μέλλ. τοῦ *τελέω*= προξενῶ. — **πάροιθεν**= πρότερον, πρίν· δηλ. πρὶν παύσουν τὰ δεινά μου.— **ἐλεαίρω**· α 19.— **μογέω**· ε 223.— **σὲ ἐς πρώτην**· *ἐς σὲ πρώτην*. — **ἀμφιβάλλομαι**= περιβάλλω εἰς τὸ σῶμά μου, τυλίγομαι.— **εἴ που**= ἐὰν τυχόν. — **εἴλυμα** = περικάλυμμα.— **τὰ σπεῖρα** = τὰ ροῦχα. — **ἔχες** = εἶχες. — **δοῖεν**· εὐχή. — **μενοινάω**= ἐπιθυμῶ πολύ, λαχταρῶ· (*μένος, μενεαίνω*· ε 341).— **ὁμοφροσύνη**= ὁμόνοια. — **ἐσθλός**· α 95.— **ὀπάζω**= χαρίζω.— **μὲν γὰρ**=διότι πράγματι.— **ἀρείων**· συγκρ. τοῦ ἀγαθός, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑπερθ. *ἄριστος*. (ρίζ. *ἀρ-ἀρετή, ἀραρίσκω*).— **ὁμοφρονέοντε**· δυϊκ. μτχ. τοῦ *ὁμοφρονέω*= ἔχοντες καὶ οἱ δύο μίαν γνώμην. — **οἶκον ἔχω**= κρατῶ, κατοικῶ τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἶκον. — **πολλὰ ἄλγεα** = ἀφορμὴ συχνῆς θλίψεως. — **δυσμενὴς** = ἐχθρός. — **χάρμα** = χαρά. — **εὐμενέτης** = εὐμενής, φίλος. — **κλύω** = αἰσθάνομαι. Πρὸ πάντων αὐτοί, δηλ. οἱ δύο σύζυγοι, αἰσθάνονται τὴν εὐτυχίαν τῆς ὁμοφροσύνης.

γ) **Ἀρτέμιδί σε εἴσκω:** Ἴδε στ. ζ 102 - 109.— **Δῆλος:** Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος εἶχεν ἤδη διαδοθῆ μεταξὺ τῶν Ἰώνων, καθ' ὃν χρόνον συνετέθη ἡ Ὀδύσσεια. Κέντρον τῆς Ἀπολλωνείου λατρείας διὰ τοὺς Ἴωνας ἦτο ἡ Δῆλος, ὅπως διὰ τοὺς Δωριεῖς ἦσαν οἱ Δελφοί. Ἐθεωρεῖτο ἡ Δῆλος γενέθλιος πόλις τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐδεικνύετο ὁ ἱερὸς φοῖνιξ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστηρίχθη ἡ Λητώ, διὰ νὰ γεννήσῃ τὰ δύο δίδυμα τέκνα της, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν.—**Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ:** Βωμὸς ἦτο πάντοτε τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔβαινεν ὁ τελῶν τὴν θυσίαν. Οἱ βωμοὶ κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἁπλοῖ, πλινθόκτιστοι, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως μὲ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐγίνοντο καλλιτεχνικώτεροι καὶ μεγαλοπρεπέστεροι.— **ὡς σέ, γύναι, ἄγαμαι:** Ἡ παρομοίωσις τῆς Ναυσ. μὲ τὸν ἱερὸν φοίνικα τῆς Δήλου εἶναι ἀπὸ τὰς τεχνικωτέρας παρομοιώσεις, αἱ ὁποῖαι συναντῶνται εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Ὁ φοίνιξ ὡς φυτὸν ἔκαμνεν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰς ἑλλ. χώρας. Μὲ καλλίγραμμον καὶ τρυφερὸν δένδρον φοίνικος ἐσκέφθη ὁ Ὀδυσσ. νὰ παραβάλῃ τὴν χάριν τῆς κόρης τοῦ Ἀλκινόου.

186 - 210

α) 186 - 197. **ἀντίον ηὔδα** · α 213. — **φωτί · ὁ φώς** · α 324. — **Ζεὺς δὲ αὐτὸς** = καὶ μόνος ὁ Ζεύς. — **νέμω** = μοιράζω. — **ὁ ὄλβος** = ἡ εὐτυχία. — **ἐσθλός** · α 115. — **καί που σοὶ** = ἔτσι καὶ εἰς σέ. — **τάδε** = αὐτὴν τὴν μοῖραν.—**τετλάμεν** · ἀόρ. μετ' ἀναδιπλ. (ρίζ. *τάλα - τλητλα* · ε 178).—**ἔμπης** · ε 205.—**δευήσεαι** · μέλλ. τοῦ *δεύομαι* · α 254.— **ὧν** · *τούτων ὧν*. — **ἐπέοικε** · ὑπκμ. *μὴ δεύεσθαι* · ἤτοι : δὲν θὰ στερηθῇς τίποτε ἀπὸ ὅσα δὲν πρέπει νὰ στερηθῇ ὁ ἱκέτης.—**ταλαπείριος** = ὑποστὰς πολλὰς δοκιμασίας, πολυπαθὴς (*τάλα* + *πεῖρα*). **ἀντιάζω** = συναντῶ · ὑπκμ. τῆς μτχ. *ἱκέτην* = ὅταν αὐτὸς εὑρεθῇ εἰς τὸν δρόμον μας.—**δείξω δέ. . . ἐρέω δέ** · συμπλεκτ. σύνδ. καί... καί.—**ἐρέω** · ἐρῶ. — **λαοὶ** = οἱ κάτοικοι. — **ἔχουσι** = κατοικοῦν. — **μεγαλήτωρ** · ε 81. — **τοῦ δ' ἐκ'** *ἐκ δὲ τοῦ* = καὶ ἀπ' αὐτόν.—**ἔχεται** = κρατεῖται, ἐξαρτᾶται. — **τὸ κάρτος** = ἡ ἐξουσία. — **ἡ βίη** = ἡ ἰσχύς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

198 - 210. **ἦ** = εἶπε· (γ' ἐν. πρτ. τοῦ *ἠμὶ* = λέγω). — **κελεύω** · μετὰ δοτ. = καλῶ, φωνάζω. — **πόσε** = πρὸς ποῖον μέρος, ποῦ ; — **ἦ μή που** = ἀλήθεια μὴ τυχόν. — **φάσθε** = λέγετε, νομίζετε. — **οὐκ ἔστι** = δὲν ὑπάρχει, δὲν ζῇ. — **διερὸς** = ἄξιος φόβου· (ρίζ. *δι - δέδια - δέος*). — **οὗτος ἀνὴρ διερὸς βροτὸς** = αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὁ φοβερός. — **οὐδὲ γένηται** = οὔτε θὰ ὑπάρξῃ.—**ὅς κεν ἵκηται** · *ὅς ἂν ἵκηται* = ὅστις θὰ ἦτο πιθανὸν νὰ ἔλθῃ.—**ἡ δηιοτὴς** = ἐχθρότης, καταστροφὴ (*δήιος-δαίω* = καίω, λεηλατῶ). — **ἀπάνευθε** · α 190.—**πολύκλυστος** = πολυκύμαντος (*κλύζω*, κατακλύζω).—**ἔσχατοι** · α 23.—**ἄμμι** · α 123, συναπτ. πρὸς τὸ **ἐπιμίσγεται** = ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν.—**δύστηνος** · α 55.—**ἀλώμενος** = περιπλανώμενος.—**κομέω** = περιποιοῦμαι (ρίζ. *κόμ - γη*ροκομῶ, ἱπποκόμος). — **πρὸς Διὸς** = ἐκ μέρους τοῦ Διὸς καὶ ἑπομένως ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Διός. — **δόσις** = τὸ διδόμενον, τὸ δῶρον. — **φίλος** = εὐπρόσπεκτος.—**ὀλίγη τε φίλη τε** = ἔστω καὶ μικρόν, εἶναι εὐπρόσδεκτον. Ἡ ἔκφρ. *« δόσις ὀλίγη τε φίλη τε »* ἔχει καταστῆ παροιμιώδης. — **ὅθι** = ὅπου. — **ἐπὶ ἔστι** = ὑπάρχει καί.—**σκέπας ἀνέμοιο** = τόπος ὑπήνεμος.

γ) **ἔσχατοι :** Ἡ νῆσος Σχερία παρίσταται ἐδῶ ὡς πολὺ ἀπομεμονωμένη ἀπὸ κάθε ἐπικοινωνίαν μὲ ἀνθρώπους. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ Φαίακες ἐκαυχῶντο διὰ τὸν ναυτικὸν βίον των, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ ἰδικά των πλοῖα ἦσαν τελειότερα καὶ ἔπλεον εἰς ἀνοικτὰς θαλάσσας, ἐνῷ ἄλλα δὲν ἠδύναντο νὰ πλέουν μέχρι τῆς νήσου των. — **πρὸς Διός εἰσιν ξεῖνοί τε πτωχοί τε:** Ὁ Ζεὺς ὡς προστάτης τῶν ξένων καὶ τῶν ἱκετῶν ἐλέγετο *ξείνιος καὶ ἱκετήσιος* Ζεύς. Ὁ μεγας θεὸς ἐτιμώρει βαρύτατα ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἠρνοῦντο νὰ φιλοξενήσουν ξένον ἢ παρεβίαζον τὴν ἱερότηρα τῆς ἱκεσίας. Συχνάκις δὲ οἱ θεοὶ ἐμφανιζόμενοι ὑπὸ μορφὴν ξένου ἢ ἱκέτου διεπίστωνον κατὰ πόσον οἱ θνητοὶ ἐτήρουν τὸν ἱερὸν νόμον.

211 - 246

α) 211 - 222. **ἔσταν** · *ἔστησαν*.—**κέλευσαν ἀλλήλῃσι** = ἐφώναξεν ἡ μία τὴν ἄλλην. — **κὰδ δ' εἶσαν** · *κατ(α) δὲ εἶσαν* = τὸν ὡδήγησαν δέ.—**πὰρ δὲ οἱ** = πλησίον του δέ. — **ἄρα** = φυσικά.— **τὸ φᾶρος** = ἐξωτερικὸν ἔνδυμα. — **εἵματα** · κατγρ. = ὡς ἐνδύματα, διὰ νὰ ἐνδυθῇ.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λήκυθος · ζ 79. — **ἄνωγα** · α 269. — **ἄρα** = ἀκολούθως. — **ῥοαὶ** = ρεῖθρα. — **μεταυδάω** = ὁμιλῶ πρός. — **οὕτω ἀπόπροθεν** = ἔτσι εἰς ἀπόστασιν. — **αὐτὸς** = μόνος μου. — **ὤμοιιν ἀπολούσομαι** = πλύνω ἀπὸ τοὺς ὤμους μου. — **ἦ γὰρ** = διότι πράγματι. — **δηρόν** · ἐπίρρ. = πολὺν καιρὸν (πρβλ. *δὴν-δηθὰ-δηρόν*). — **ἀπὸ χροός ἐστιν** = λείπει ἀπὸ τὸ σῶμά μου, ἐστερήθη τὸ σῶμά μου.—**ἀλοιφὴ** = ἐπάλειψις δι' ἐλαίου.— **ἄντην** = ἐνώπιόν σας. — **μετελθὼν** = ἀφοῦ εὑρέθην μεταξύ.

223 - 238. **ἴσαν** · ἦσαν. — **νίζομαι** = πλύνομαι· α 112. — **ἀμπέχω** = ἐνδύω, περιβάλλω *(ἀμφὶ + ἔχω)*. Ἡ ἅλμη εἶχεν ἐπικολλήσει εἰς τοὺς ὤμους του ὡς ἔνδυμα. — **σμήχω** = καθαρίζω διὰ τριβῆς. — **χνόος** = ἄχνη, τὸ ἀπεξηραμμένον ἅλας. — **ἀτρύγετος** · ε 52. — **πάντα λοέσσατο** = ἐκαθαρίσθη τελείως. — **λίπα** · ζ 96. — **ἔσσατο** · ἀόρ. τοῦ *ἕννυμαι* = ἐνδύομαι. — **πόρε** · ε 321. — **ἀδμής** · ζ.109. — **ἐκγεγαυῖα** = ἡ γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ Διὸς *(γέγαα - γέγονα*· ε 35). — **θῆκεν εἰσιδέειν** = ἔκαμε νὰ φαίνεται, τὸν ἔκαμε κατὰ τὴν ὄψιν. — **μείζων** = ὑψηλότερος. — **πάσσων** = παχύτερος. — **κὰδ δὲ κάρητος** · κατὰ δὲ κάρητος. — **ἧκε** = ἔκαμνε νὰ πίπτουν ἀπὸ τὸ κεφάλι του.— **οὖλαι κόμαι** = σγουρὰ μαλλιά.— **ὑακίνθινον ἄνθος** = τὸ ἄνθος τοῦ ὑακίνθου. — **περιχεύεται χρυσὸν** = περιχύνει, στολίζει μὲ χρυσόν. — **ἴδρις-ιος** = ἔμπειρος τεχνίτης *(ἰδ - εἰδέναι)*.— **δέδαεν** · ἀόρ. μετ. ἀναδιπλ. = ἐδίδαξεν (ρίζ. *δα - δαῆναι, διδάσκω, δαΐφρων)*. — **χαρίεις** = κομψός. — **τελείω** = ἐκτελῶ *(τελέω)*.— **ἕζετο** · *καθέζετο*· ε 195.— **κίω** · ζ 84. — **θῖνα θαλάσσης** · ζ 94.— **στίλβω** = λαμποκοπῶ. — **θηέομαι** · *θεάομαι* = βλέπω μετὰ θαυμασμοῦ.

239 - 246. **κλύω** = ἀκούω. — **ἀέκητι** · α 79. — **οὐκ ἀέκητι** = μὲ τὴν θέλησιν. Σχῆμα λιτότητος.— **ἐπιμίσγεται** · ζ 205. — **ἀντίθεος** · α 21.— **ἀεικέλιος** = ἄσχημος. — **δέατο** = ἐφαίνετο *(δοάσσατο*· ζ 145). —**αἴ (εἰ) γὰρ** = εἴθε πράγματι. — **πόσις** · α 15. — **κεκλημένος εἴη** = νὰ ὠνομάζετο, νὰ ἦτο. — **ἄδοι** · *ἀνδάνω* = ἀρέσκω *καὶ οἱ ἄδοι* = καὶ ἐπὶ πλέον νὰ τοῦ ἀρέσῃ, δηλ. ὄχι μόνον νὰ εἶναι κάτοικος τοῦ τόπου μας, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ ἀρέσῃ ἡ ἐδῶ διαμονή.

β) Ἀφομοίωσις τοῦ **τ** τῆς προθέσεως πρὸς τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τῆς ἑπομένης λέξεως : **κὰδ δ' ἄρ, κὰδ δὲ κάρητος** (ὅπως καὶ εἰς τὰ σύνθετα : *κάλλιπε, κάμμορος*).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ) **φᾶρος:** Ἔνδυμα ἀνδρικὸν καὶ γυναικεῖον ἄνευ χειρίδων φορούμενον ἐπὶ τοῦ χιτῶνος ὡς ἐπενδύτης. — **ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας:** Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ποῖον ἄνθος ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ ποιητής. Πάντως ἡ παρομοίωσις παριστάνει τοὺς μικροὺς βοστρύχους, οἱ ὁποῖοι ἐσχηματίσθησαν εἰς τὴν κόμην τοῦ Ὀδυσσέως καὶ οἱ ὁποῖοι ὑπενθύμιζον τὰ κυρτὰ πέταλα ἑνὸς ἄνθους.— **ἀνὴρ ἴδρις:** Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν κατὰ τοὺς προομηρικοὺς χρόνους ἴδε εἰσαγ.—**περιχεύεται χρυσὸν ἀργύρῳ:** Ἡ τέχνη αὐτὴ λέγεται *ἐμπαιστική*. Ὁ τεχνίτης χαράζει ἐπὶ ἑνὸς ἀντικειμένου διαφόρους παραστάσεις καὶ ἐντὸς τῶν κοιλωμάτων τοῦ σχεδίου ἐπιθέτει ἄλλο μέταλλον. Ἀντικείμενα μὲ τοιαύτην διακόσμησιν εὑρέθησαν ἐντὸς τάφων τῶν Μυκηνῶν (χάλκινα ἐγχειρίδια μὲ διακόσμησιν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀγγεῖον ἀργυροῦν μὲ χρυσᾶ σχέδια κ.ἄ.).— **Ἥφαιστος - Παλλὰς Ἀθήνη:** Καὶ οἱ δύο θεοὶ θεωροῦνται προστάται τῶν τεχνῶν. Ὁ μὲν Ἥφαιστος κατεργάζεται τὰ μέταλλα, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ γενικῶς ἦτο προστάτις τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτὴν ἐλατρεύετο ὡς *Ἐργάνη Ἀθηνᾶ*.

247 - 290

α) 247 - 254. **μάλα** = πολύ, ἐνν. προθύμως. — **ἦ τοι** = πράγματι, ἐνν. ὁ Ὀδυσσ. εἶχεν ἀνάγκην τροφῆς. — **ἀρπαλέως** = μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν.— **ἄπαστος** = ἄγευστος, νηστικὸς (*ἀ + πατέομαι* = γεύομαι α 124).— **ἀλλ' ἐνόησεν·** ε 382. — **εἵματα πτύξασα·** ζ 111. — **κρατερῶνυξ (ἡμίονος)** = ἔχων δυνατὰς ὁπλάς. — **ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε·** ε 181.

255 - 290. **ὄρσεο** = σήκω· προστ. ἀόρ., τοῦ *ὄρνυμαι*· α 347.— **ἴμεν·** *ἰέναι, εἶμι*.—**δαΐφρων·** α 48.— **εἰδησέμεν·** *εἰδήσειν*· ἀπαρ. μέλλ. τοῦ οἶδα.— **ἀλλὰ μάλ' ὧδε... ἀπινύσσειν·** ε 342.— **ὄφρ' ἂν** = ἕως ἄν, ἐφόσον.— **κε ἴομεν·** *ἴωμεν ἄν*. — **ἀγροὶ** = ἐξοχή — **ἔργα ἀνθρώπων** = καλλιεργημέναι ἐκτάσεις.— **τόφρα** = κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο.— **μεθ' ἡμιόνους** = ἀκολουθῶν τὰς ἡμιόνους.— **καρπαλίμως·** ε 193.— **ἔρχεσθαι·** ἀπαρ. εἰς σημ. προστ.— **ἡγεμονεύω ὁδὸν** = προηγοῦμαι, διὰ νὰ σᾶς δείχνω τὸν δρόμον.— **ἐπιβήομεν·** *ἐπιβήσωμεν* = μόλις πατήσωμεν τὸ πόδι. — **πύργος** = τεῖχος μὲ πύργους. — **καλὸς δὲ λιμὴν** (*ἐστὶ*) = καὶ ὑπάρχει ὡραῖος λιμήν. — **ἑκάτερθε πόληος** = ἀπὸ τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δύο μέρη περικλείων τὴν πόλιν.— **λεπτὸς** = στενός.— **εἰσίθμη** = εἴσοδος.— **ὁδὸν** = κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ.— **ἀμφιέλισσαι (νῆες)** = κυρτούμεναι καὶ εἰς τὰς δύο ἄκρας, τὴν πρῷραν καὶ τὴν πρύμνην.— **εἰρύαται**· ὑπερσ. τοῦ *ἐρύομαι* = ἀνελκύομαι.— **ἐπίστιον** = θέσις, ὅπου τοποθετεῖται τὸ πλοῖον, ὅταν ἀνελκυσθῇ εἰς τὴν ξηράν. — **πᾶσιν ἑκάστῳ ἐστὶ** = ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Φαίακες ἔχουν ἐπίστιον.— **σφι**· *σφίσιν αὐτοῖς*. — **ἀγορὴ** = ὁ τόπος, ὅπου γίνονται αἱ δημόσιαι συγκεντρώσεις.— **Ποσιδήιον** = ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος. — **ῥυτὸς** = μέγας λίθος, τὸν ὁποῖον ἔσυραν, διὰ νὰ τὸν τοποθετήσουν (*ῥύω, ἐρύω = σύρω*). —**ὁ λᾶας** = λίθος· (πρβλ. λα-τόμος). — **κατωρυχὴς** = χωσμένος εἰς τὸ ἔδαφος.— **ἀραρυῖα (ἀγορὴ)** = ἐπεστρωμένη (*ἀραρίσκω*· ζ 70).—**ὅπλα (νηῶν)** = τὰ ἐξαρτήματα τῶν πλοίων.— **ἀλέγω** = φροντίζω, καταγίνομαι. — **πεῖσμα** = χονδρὸν σχοινίον, παλαμάρι.— **τὸ σπεῖρον**· ε 318.— **ἀποξύουσιν** = πελεκοῦν διὰ νὰ καταστήσουν λεπτὰ τὰ ἄκρα τῶν κωπῶν.— **τὸ ἐρετμὸν** = ἡ κώπη (ρίζ. *ἐρ - ἐρέσσω - ἐρέτης-τρι-ήρης*· πρβλ. *φιλήρετμοι*· α 181).— **ἐλεῖ Φαιήκεσσι**· μέλει τινί τι· α 159.—**ὁ βιὸς** = τὸ τόξον.— **φαρέτρη** = θήκη τῶν βελῶν.— **νῆες εἶσαι**· ε 175.— **ἧσιν ἀγαλλόμενοι**· *ἀγάλλομαί τινι* = χαίρω, καμαρώνω διὰ κάτι.— **πολιὸς** = φαιός. — **ἀλεείνω** = ἀποφεύγω· καὶ ε 326. — **ἡ φῆμις**· *φήμη* = λόγοι, διαδόσεις.— **ἀδεὐκὴς** = κακόβουλος. — **μωμεύω** = κακολογῶ.— **δ' εἰσὶν** = ὑπάρχουν πράγματι.— **ὑπερφίαλοι**· α 134.— **εἴπῃσι**· ἡ ὑποτκ. ὡς μέλλων.— **κακώτερος** = ταπεινός, ἀγενὴς ἄνθρωπος.— **ἀντιβολῶ** = συναντῶ. Ἡ μχτ. εἶναι ὑποθ.— **τίς δ' ὅδε ἕπεται** = καὶ ποῖος εἶναι αὐτός, ὅστις ἀκολουθεῖ.—**μέγας**· ζ 230.— **πόσις**· α 15.— **ἤ πού τινα** = ὡρισμένως κάποιον. — **πλαγχθέντα**· α 2.— **κομίζομαι** = λαμβάνω μαζί μου.— **ἧς**· κτητ. — **τηλεδαπὸς** = ὁ ἐκ μακρινῆς χώρας προερχόμενος.— **ἐπεὶ οὔ τινές εἰσι**· εἰρων. : ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει, ὡς νὰ μὴ ὑπάρχῃ κανείς. . . — **πολυάρητος** = πρὸς τὸν ὁποῖον ἔκαμε πολλὰς προσευχὰς (*πολὺ + ἀράομαι* = εὔχομαι).— **βέλτερον**· βέλτιον.— **ἐποιχομένη αὐτὴ** = ἀφοῦ ἐπῆγε μόνη της.— **ἤ γὰρ** = διότι τῷ ὄντι.— **ἀτιμάζω** = περιφρονῶ. — **μνάομαι**· α 248. — **ὄνειδος** = προσβολή, κατηγορία.— **νεμεσῶ**· α 119.— **ῥέζω**· α 47. — **ἀέκητι**· α 79.— **ἐόντων** = ἐνῷ ζοῦν.— **μίσγομαι** = ἔχω σχέσεις.— **ἀμφάδιος** = φανερός.— **ὦκα**· ἐπίρρ. = ταχέως (*ὠκύς*).— **ξυνίημι** = κατανοῶ.— **ἐμέθεν ἔπος** = τὸν λόγον μου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) Μέλλων ποιητ. : **εἰδήσω·** ἐξ ἀχρήστ. ἐνεστ. *εἴδω*, ἐξ οὗ ὁ πρκμ. *οἶδα*.

—Ἀόριστ. ὑποτκ. τοῦ *βαίνω* : **βήω** (βω).

— **Ποσιδήιον:** τὸ **σι** μὲ ι ἐξ ἀρχαιοτ. ρίζ. **Ποσιδάν.** Ἡ κατάλ. ἰωνικὴ ἀντὶ *-ειον*.

— Συγκριτ. τοῦ *ἀγαθός*: **βέλτερος** *(βέλτιστος)*.

γ) **ἦν πέρι πύργος:** Αἱ πόλεις τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἦσαν τειχισμέναι. Ἡ περιφέρεια τοῦ τείχους δὲν ἦτο ὁμαλή, ἀλλ' ἐσχημάτιζε προεξοχὰς (πύργους). Τοιουτοτρόπως τὸ τεῖχος ἐγίνετο ἀσφαλέστερον. Τὴν στερεότητα καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν τειχῶν τούτων μαρτυροῦν τὰ ἐρείπια τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος καθὼς καὶ ἡ παράδοσις, ὅτι τὸ Ἴλιον ἀντέσχεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ δέκα ἔτη.—**λεπτὴ δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι:** Κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ναυσικᾶς ἡ πόλις τῶν Φαιάκων εὑρίσκετο εἰς τὸν μυχὸν λιμένος, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος εἶναι στενή. Ἔξω δὲ τοῦ τείχους, ἀλλὰ πλησίον τῆς πόλεως, κατὰ μῆκος τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν θὰ διήνυον κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, ἡ ἀκτὴ ἦτο πλήρης ἀπὸ πλοῖα, τὰ ὁποῖα οἱ ἰδιοκτῆταί των εἶχον ἀνελκύσει εἰς τὴν ξηράν. Ἐκεῖ πλησίον ἦτο μία πλατεῖα διὰ δημοσίας συγκεντρώσεις, ὅπου ὑπῆρχαν καὶ ἐργαστήρια διὰ τὴν κατασκευὴν ναυτιλιακῶν ἐργαλείων. — **νηῶν μελαινάων:** Διὰ ν' ἀντέχουν εἰς τὴν ὑγρασίαν τῆς θαλάσσης τὰ ξύλα τῶν πλοίων, ἠλείφοντο μὲ πίσσαν ἢ ἁπλῶς μὲ βαθύχρωμον βαφήν.— **βιός:** Ὡς ἐπιθετικὸν ὅπλον ἐχρησιοποιεῖτο τὸ τόξον, τοῦ ὁποίου ἀπαραίτητον συμπλήρωμα ἦτο ἡ φαρέτρα, δηλ. θήκη ἐπιμήκης, κυλινδρική, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφυλάσσοντο τὰ βέλη. Ἐκλείετο ἄνωθεν καὶ ἐκρεμᾶτο ἀπὸ τοὺς ὤμους μὲ ἱμάντα.

291 - 315

α) 291 - 302. **δήεις** = θὰ εὕρῃς. — **ἀγλαὸς** = λαμπρός, ὡραῖος.— **κέλευθος·** α 195. — **αἴγειρος·** ε 64.— **νάω** = ῥέω (νᾶμα).— **τέμενος** = μέρος γῆς χωρισμένον διὰ τὸν ἄρχοντα ἢ ἀφιερωμένον εἰς θεόν. Ἐδῶ : = βασιλικὸν κτῆμα· *(τέμ - νω)*. — **ἀλωὴ** = ἐπίπεδος ἔκτασις καλλιεργημένη· α 193.— **τεθαλυῖα·** *τεθήλει·* ε 69.— **πτόλις·** πόλις, πρβλ. *πτολίεθρον·* α 2.— **γέγωνε βοήσας** = ἀκούεται ὅταν φωνάζῃ.— **μεῖναι** ἀπρμφ. μὲ σημασίαν προστ.— **εἰς ὅ** = ἕως ὅτου.— **ἔλπομαι** · φαντά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζομαι, ὑπολογίζω.— **ποτὶ** = πρός.— **ἴμεν**· *ἰέναι*· ἀπρμφ. ὡς προστ.— **ἐρέομαι**= ἐρωτῶ *(ἐρ, ἠρόμην)*. — **ῥεῖα**· ζ 108. — **ἀρίγνωτος**· ζ 108. — **καὶ πάις** = ἀκόμα καὶ ἕνα παιδί. — **ἡγοῦμαι** = ὁδηγῶ. — **νήπιος**· εἰς τὴν κυρ. σημ., δηλ. ὁ μὴ ὁμιλῶν· α 8, ὁ μικρός.— **ἐοικότα τοῖσι**= ὅμοια μὲ αὐτά.— **τέτυκται**· *τεύχω*= κατασκευάζω. — **δώματα** = κατοικίαι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *δόμος* = ἀνάκτορον.— **οἶος**· ἐνν. *τέτυκται*.— **ἥρως**· α 189.

303 - 315. **κεκύθωσι**· *κεύθω* = κρύπτω.— **ὁπότ' ἄν σε δόμοι κεκύθωσι** = ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὰ ἀνάκτορα.— **ὦκα**· ζ 289.— **διελθέμεν**· ἀπρμφ. ὡς προστακτική. — **ἧσται**· α 108.— **ἐπ' ἐσχάρῃ**· ζ 52.— **αὐγή**· ζ 98.— **ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα**· ζ 53. — **θαῦμα**· παραθ. εἰς τὸ *ἠλάκατα*.— **ἰδέσθαι**· αἰτιατ. τοῦ κατά τι.— **κίονι κεκλιμένη** = στηριζομένη ἐπὶ κίονος. — **εἵατ(αι)**· *ἧνται* = κάθηνται. — **ποτικέκλιται**= στηρίζεται πρός. — **αὐτῇ (τῇ κίονι)** =τὸν ἴδιον κίονα.— **τῷ ἐφήμενος** = ἐπὶ τοῦ ὁποίου καθήμενος.— **οἰνοποτάζω** = πίνω κρασί.— **ἀθάνατος ὥς** = ὡς ἀθάνατος.— **παραμείβομαι**= προσπερνῶ.— **βάλλειν**· ἀπρμφ. ὡς προστ.— **νόστιμον ἦμαρ**· α 9.— **καρπαλίμως**· ε 193· συναπτ. πρὸς τὸ *ἴδηαι*. — **χαίρων** = πρὸς χαράν σου.— **εἴ κέν τοι**= ἐὰν βεβαίως.— **φίλα φρονέω** = διατίθεμαι εὐμενῶς.— **ἐλπωρή τοι (ἐστὶ)** = ὑπάρχει ἐλπὶς διὰ **σέ**.— **εὐκτίμενος** = καλοκτισμένος· *(εὖ + κτίω* = κτίζω).

γ) **ἄλσος:** Ἔκτασις δενδρόφυτος ἀφιερωμένη εἰς θεόν. — **δόμος Ἀλκινόοιο:** Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἀλκινόου ἔχει τὸν συνήθη τύπον τῶν μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων, ἦτο ὅμως μὲ ἐξαιρετικὴν πολυτέλειαν διακοσμημένον, ὅπως περιγράφεται εἰς τὴν ἑπομένην ραψῳδίαν **η**· (ἴδε περίληψιν.

316 - 331

α) 316 - 327. **ἵμασεν**· ε 380. — **φαεινὸς**= στιλπνός. — **ὦκα**· ζ 289.— **τρωχάω**· θαμ. τοῦ *τρέχω*= συνεχῶς τρέχω.— **πλίσσομαι**= βαδίζω.— **μάλα**= μὲ πολλὴν δεξιότητα.— **ἅμα**= συγχρόνως.— **ἐποίατο** = *ἔποιντο*.— **νόῳ** = μὲ προσοχήν. — **ἐπιβάλλω** = ρίπτω ἐπί. — **ἡ ἱμάσθλη** = ἡ μάστιξ· ε 380.— **κλυτός**· α 30.— **ἱρὸς** = *ἱερός*. — **ἵνα**· ἀναφ. τοπ. = ὅπου.— **αὐτίκα ἔπειτα**· ε 44.— **ἀρῶμαι** = εὔχομαι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προσεύχομαι.— **κλῦθι**· προστ. τοῦ κλύω = ἐπακούω.— **αἰγίοχος**· ε 103.— **ἀτρυτώνη** = ἀδάμαστος, ἀνίκητος. Ἐπίθετ. τῆς Ἀθηνᾶς.— **νῦν δή περ** = τώρα πλέον βεβαίως, δηλ. ἀφοῦ ἔγινεν ἡ βουλὴ τῆς εἱμαρμένης νὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων.— **πάρος** = πρίν, προηγουμένως.— **ῥαίομαι** = συντρίβομαι· ε 221.— **ἐννοσίγαιος**· *ἐνοσίχθων*· α 74.— **φίλον ἠδ' ἐλεεινόν**· κτγμ. = ἀγαπητὸν καὶ ἄξιον συμπαθείας. Ἤτοι νὰ μὲ καλοδεχθοῦν καὶ νὰ μὲ εὐσπλαγχνισθοῦν οἱ Φαίακες.

328 - 331. **εὔχομαι** = προσεύχομαι.— **ἐναντίη** = κατὰ πρόσωπον. — **αἴδετο**· ζ 66.— **γάρ ῥα** = διότι φυσικά.— **πατροκασίγνητος** = ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατρός· (*κασίγνητος*· ζ 155). — **ἐπιζαφελῶς** = σφοδρῶς.— **μενεαίνω**· α 20.— **331** = α 21.

β) Προστ. ἀόρ. β' τοῦ *κλύω* : **κλῦθι** (ἐξ ἀχρήστου τύπου *ἔκλυν*).

γ) **πάρος οὔ ποτ' ἄκουσας**: Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἔπαυσέ ποτε νὰ προστατεύῃ τὸν Ὀδυσσέα. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ναυάγιόν του πρὸ τῆς νήσου τῶν Φαιάκων εἰς μάτην ἐπεκαλεῖτο αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεύς, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐναντιωθῇ ἡ θεὰ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἤδη ὅμως ἐτελέσθη ἡ βουλὴ τῆς εἱμαρμένης νὰ διασωθῇ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀναφανδὸν πλέον ἡ γλαυκῶπις θεὰ θὰ παρακολουθῇ καὶ θὰ καθοδηγῇ τὸν ἥρωα.

ΡΑΨΩΔΙΑ π

154 - 185

α) 154 - 166. **ἦ**· πρτκ. τοῦ *ἠμὶ* = λέγω· ζ 198.— **ὦρσε**· *ὄρνυμι* = ἐγείρω, κάμνω τινὰ νὰ κινηθῇ.— **συφορβὸς** = χοιροβοσκὸς (*σῦς* + *φέρβω* = τρέφω). — **δησάμενος**· *ἐδήσατο*· *δοῦμαι*· ε 44. — **ἴεν**· *ἴει*· παρατ. τοῦ *εἶμι*.— **οὐδ' ἄρα** = καὶ φυσικὰ δέν. . .— **λῆθε**· λήθω, λανθάνω = διαφεύγω τὴν προσοχήν.— **σταθμὸς** = ἡ στάνη τῶν χοίρων.— **κιών**· *κίω*· α 22. — **ὑφορβὸς** = χοιροβοσκὸς (*ὗς* = χοῖρος + *φέρβω* = τρέφω).— **σχεδόν**· ε 288.— **δέμας**· ε 212.— **ἤικτο** = εἶχεν ἐξομοιωθῇ, εἶχε λάβει τὴν μορφήν· (παθ. ὑπερσ. τοῦ *ἔοικα*, *ἔικτο καὶ ἤικτο*).— — **ἀγλαὸς** = ἔξοχος, ὡραῖος.— **ἔργα** = ἐργόχειρα.— **ἰδυίη**· θηλ. τοῦ *εἰδὼς*— *οἶδα*.— **κατὰ ἀντίθυρον** = ἔξω, ἀπέναντι τῆς εἰσόδου.— **ἡ κλισίη** = ἡ καλύβη (*κλίνω*).— **οὔ πω** = οὐδαμῶς, κατ' οὐδένα τρόπον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— **ἐναργὴς**= ὁρατός, ὁλοφάνερος (*ἀργὴς - ἀργὸς*= στιλπνός, φωτεινός· πρβλ. *ἄργυρος*).— **ὑλάοντο**· *ὑλάομαι* = ὑλακτῶ, γαυγίζω. — **κνυζηθμὸς** = οὔρλιασμα.— **ἐτέρωσε** = εἰς τὸ ἄλλο μέρος.— **φόβηθεν** = ἔφυγαν τρομαγμένοι.— **ἦλθεν**· ὁ Ὀδυσ.— **παρὲκ τειχίον**= ἔξω πλησίον τοῦ περιφράγματος.— **πάροιθε** = πρό, ἔμπροσθεν.

167 - 171. **ἔπος** = τὸν λόγον, τὸ σχέδιόν σου.— **φάο** = νὰ εἰπῇς, ν' ἀποκαλύψῃς. Μέσ. ἐνεστ. ἐκ ρίζ. *φα* - τοῦ *φημί*.— **ἐπίκευθε**· *κεύθω*· ζ 303.— **θάνατον καὶ κῆρας**· ε 387.— **ἀραρόντε**· *ἀραρίσκω*· εἰς τὴν σημ. τοῦ παρασκευάζω.— **ἔρχησθον**· τὸ ρ. ὅπως καὶ ἡ μτχ. *ἀραρόντε* εἰς δυϊκ ἀριθμ.— **δηρόν**· ζ 220.— **σφῶιν** = ἀπὸ σᾶς τοὺς δύο· γεν. δυϊκ. τῆς ἀντων. *σὺ - ὑμεῖς*.— **μεμαυῖα**· *μεμαώς*· ε 375.

172 - 180. **ἦ**· π 154. — **ἐπεμάσσατο**· *ἐπιμαίομαι* = ἐγγίζω.— **φᾶρος**· ζ 214.— **ἐυπλυνὲς**= καλοπλυμένον.— **δέμας**· ε 212.— **ὠφελλε**· *ὀφέλλω* = αὐξάνω.— **ἥβη** = νεότης, ἀκμή.— **ἂψ**= πάλιν, ἐκ νέου. — **γναθμὸς**= σιαγών, παρειά.— **τάνυσθεν**= ἐτεντώθησαν, ἐξηλείφθησαν ἀπ' αὐτὰς αἱ ρυτίδες (*τανύομαι*· ε 68). — **κυάνεος** = βαθὺς κυανοῦς, μαῦρος.— **τὸ γένειον** = ἡ κάτω σιαγών, τὸ πηγούνι.— **ἔρξασα**· *ἔρδω*· α 293.— **πάλιν κίε** = ἔφυγε.— **ἴιεν**· *ἴει, εἶμι*. — **ἡ κλισίη**· π. 159.— **θαμβῶ τινα**= μένω ἔκθαμβος εἰς τὴν θέαν τινός.— **ταρβῶ**= τρομάζω, φοβοῦμαι.— **ἐτέρωσε** = πρὸς ἄλλο μέρος.— **βάλε ὄμματα**= ἔρριψε, ἔστρεψε τὰ βλέμματά του.— **180** = α 122.

181 - 185. **νέον** = μόλις πρὸ ὀλίγου. — **ἠὲ πάροιθεν**= ἢ πρίν.— **εἵματα**· ζ 26.— **ὁ χρώς**· ζ 61.— **ἦ μάλα**= ἀναμφιβόλως.— **ἵληθι**= γενοῦ ἵλεως· προστ. ρήμ. *ἵλημι* ἢ *ἱλήκω* (ἐκ ρίζ. *ἱλάω - ἵλεως*).— **δώομεν**· ὑποτκ. ἀορ. τοῦ *δίδωμι*.— **κεχαρισμένα** = εὐπρόσδεκτα ὑπὸ σοῦ, ἐπομ. μεγαλοπρεπῆ.— **ἱερά**· α 61.— **τετυγμένα** = κατεσκευασμένα, κατειργασμένα· ρ. *τεύχω*· ἤτοι θὰ σοῦ δώσωμεν ὡς δῶρον σκεύη χρυσᾶ.— **φείδομαι** = προφυλάττω, προστατεύω.

β) — Σχηματισμὸς τοῦ παρακ. τοῦ *εἶμι* κατὰ τὰ βαρύτονα : **ἴεν**.
—Θηλ. τῆς μτχ. τοῦ *οἶδα* ἐκ τῆς ρίζ. *ἰδ.*- : **ἰδυῖα**.
—Τὸ *φημὶ* εἰς τύπους μέσης φωνῆς: προστ. **φάο, ἔφατο, φάσθε**· ζ 200 κ.ἄ.
—Δυϊκὸς τῆς ἀντων. *σύ* : **σφῶι, σφῶιν**.
—Κατάληξις γ' πληθ. παθητ. ἀορ.— **θεν**: *τάνυσθεν*.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ) **κύνες τε ἴδον:** Καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι οἱ κύνες καὶ ἄλλα ζῷα ἔχουν μυστικὴν αἴσθησιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀντιλαμβάνονται ὑπερφυσικὰ φαινόμενα.—**ἀλλοῖος φάνης:** Ἡ μεταμόρφωσις αὐτὴ τοῦ Ὀδυσ. δὲν εἶναι ὅπως ἡ ἐν ζ 230. Ἐκεῖ ἡ Ἀθηνᾶ τὸν ἔκαμε νὰ φαίνεται ὡραῖος, χωρὶς νὰ μεταβάλῃ χαρακτηριστικά, ἐνῷ ἐδῶ κατὰ μαγικὸν τρόπον γίνεται ἀγνώριστος. Τοιαῦται μεταμορφώσεις ἦσαν σύνηθες θέμα εἰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν.—**δῶρα χρύσεα τετυγμένα:** Τὴν κατεργασίαν τοῦ χρυσοῦ εἰς σκεύη γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ εὑρήματα τῶν μυκηναϊκῶν τάφων. Ἀπὸ τὰ **κτερίσματα** ταῦτα καὶ ἀπὸ περιγραφὰς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας κατανοοῦμεν, ὅτι ὁ χρυσὸς εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Ἀχαιῶν βασιλέων ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν ἀφθονίᾳ. Οἱ κάτοχοι τοῦ πολυτίμου τούτου μετάλλου τὸ ἐχαίροντο εἰς τὴν καθημερινὴν χρῆσιν.

186 - 224

α) 186 - 193. **τοι** · *σοι.* δοτ. ἠθικ. = πρὸς ἡσυχίαν σου, ἡσύχασε.— **εἴσκω** · ζ 152. — **στεναχίζω** = στενάζω. — **ἄλγεα** · α 4. — **βία** = αὐθαιρεσία. — **ὑπεδέγμενος** = ὑφιστάμενος, ἀνεχόμενος· ρ. *ὑποδέχομαι.*— **κύσε** ·—*κυνέω* = φιλῶ, ἀσπάζομαι. — **κὰδ δέ** · δέ· ζ 230.—**ἧκε** *ἵημι* = ἀφίνω νὰ πέσῃ· καὶ ε 316. — **χαμᾶζε** = κάτω, χάμω.—**πάρος** · α 21.— **ἧκε** · ἀντκμ. *δάκρυον.* — **νωλεμές** · ἐπίρρ. = συνεχῶς. — **Τηλέμαχος δέ** · ἀντιθ. = ἀλλ' ὁ Τηλ. — **οὔ πω ἐπείθετο** = δὲν ἐπίστευεν ἀκόμα ἐντελῶς· δηλ. τὰ δάκρυα τοῦ ξένου τοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευεν ἀμέσως τοὺς λόγους του. — **ἐξαῦτις** = πάλιν.

194 - 200. **δαίμων** = κάποιος θεός. — **ἀλλὰ θέλγει** = ἀλλ' εἶσαι θεός, ὅστις μὲ θέλγει = με ἀπατᾷ. — **οὔ πως ἂν** = δὲν θὰ ὑπῆρχε τρόπος, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν. — **μηχανόῳτο** · *μηχανάομαι* = ἐνεργῶ, κατορθώνω. — **ᾧ αὐτοῦ νόῳ** · *ἑῷ αὐτοῦ* = μὲ τὸν ἰδικόν του νοῦν, μὲ τὴν ἰδικήν του εὐφυΐαν. — **ὅτε μὴ** = ἐὰν μή, ἐκτὸς ἐάν. — **ῥηιδίως** · *ῥᾳδίως.* — **ἐθέλων** = κατὰ τὴν θέλησίν του.—**θείη** · *τίθημι* = καθιστῶ. — **ἦ γάρ τοι** = διότι πράγματι. — **νόον** · π. 181. — **ἀεικὴς** = εὐτελής. — **ἔσσο** · ὑπερσ. τοῦ *ἕννυμαι* (ρίζ. *ἐσ - ἕσνυμαι*).

201 - 212. **201** = ε 214. — **οὔ σε ἔοικε. . . ἀγάασθαι** · ἡ σειρὰ τῶν λέξ.: *οὐ ἔοικέ σε θαυμάζειν περιώσιον οὔτ' ἀγάασθαι φίλον πατέρα ἔνδον ἐόντα.* — **οὐ ἔοικε** = δὲν εἶναι πρέπον. — **θαυμάζω** = ἀπορῶ. —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔνδον ἐόντα = διότι εὑρίσκεται εἰς τὴν πατρίδα του. — **περιώσιον** = ὑπερβολικὰ (*περιούσιον, περὶ* = πολὺ + *εἰμί*), εἰς τόσον βαθμόν. — **ἀγάασθαι**· *ἄγαμαι* = ἐκπλήττομαι. — **τοι**· *σοι*· συναπτ. πρὸς τὸ *ἐλεύσεται*. — **ὅδ' ἐγὼ** = ἐγὼ ἐδῶ. — **τοιόσδε** = μὲ αὐτὴν τὴν μορφήν, ὅπως μὲ βλέπεις. — **ἀληθείς**· *ἀλάομαι*· ε 377. — **τόδε ἔργον** = τοῦτο, δηλ. ἡ μεταμόρφωσίς μου εἶναι ἔργον. — **ἀγελείη** = ἡ δίδουσα λάφυρα (*ἄγω* + *λείη*). Ἐπίθ. τῆς Ἀθηνᾶς. — **πτωχὸς** = ἐπαίτης (*πτώσσω* = ζαρώνω) **ἐναλίγκιος**· *ἀλίγκιος* = ὅμοιος. — **περὶ χροΐ**· π. 182. — **ῥηΐδιον**· *ῥᾴδιον*. — **κυδῆναι**· *κυδαίνω* = δοξάζω, ἐξυψώνω. — **βροτός**· μετὰ τοῦ *θνητὸς* = ἄνθρωπος. — **κακῶσαι**· *κακόω* = βλάπτω, ἐξευτελίζω.

213 - 224. **ὣς ἄρα φωνήσας** = ἀκολούθως, ἀφοῦ εἶπεν. . . — **ἀμφιχυθείς**· *ἀμφιχέομαι* = περιπτύσσομαι. — **λείβω**· ε 84. — **ἵμερος** = πόθος (*ἱμείρομαι*· α 59). — **ὑπὸ ὦρτο** = προεκλήθη ἐνδομύχως (ρ. *ὄρνυμαι*). — **γόος** = θρῆνος. — **λιγέως** = διαπεραστικά, δυνατά. — **ἀδινώτερον** = περισσότερον, μὲ θρῆνον διαρκέστερον· (*ἀδινός* α. 92). — **οἰωνοί**· α 202. — **φήνη** = εἶδος ἀετοῦ. — **αἰγυπιὸς** = γὺψ (*αἴξ* + *γύψ*, διότι οἱ γῦπες ἁρπάζουν αἶγας). — **οἷσι**· ἡ δτκ. εἶναι κτητ. καὶ ἠτ. = τῶν ὁποίων τὰ τέκνα πρὸς λύπην των. — **ἐξείλοντο**· *ἐξαιροῦμαι* = ἀφαιρῶ, ἁρπάζω. — **πάρος**· α 21. — **πετεηνὰ** = ἱκανὰ νὰ πετοῦν. — **ὣς ἄρα** = ἔτσι λοιπόν. — **ἐλεεινὸν δάκρυον**· περιληπτ. = δάκρυα προκαλοῦντα τὸν οἶκτον. — **εἴβω**· *λείβω*. — **καί νυ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ** = καὶ ἔτσι θὰ ἔδυεν. — **ὀδυρομένοισι**· ἐνν. *αὐτοῖς* = ἐνῷ αὐτοὶ ἔκλαιον. — **αἶψα** = αἴφνης. — **223-224.** = α 172 - 173.

β) **ω** ἀντὶ **ου**: *περιώσιον*. (*περιούσιον*).
— Ἕτερος τύπος τοῦ ὀνόμ. Ἀθήνη: **Ἀθηναίη.**

γ) **ὅδ' αὐτὸς τοιόσδε**: Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐγνώριζε τὴν μορφὴν τοῦ πατρός του καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὀδυσ. λέγει πρὸς αὐτόν: ἐγὼ εἶμαι ὁ Ὀδυσ. καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μορφή μου. — **Ὣς ἄρα φωνήσας κατ' ἄρ' ἕζετο**: Μὲ δραματικὴν τέχνην ὁ ποιητὴς παριστᾷ τὸν Ὀδυσσέα νὰ λυγίζῃ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν στιγμὴν τῆς ζωῆς του. Ὁ ἐναγκαλισμὸς τοῦ Τηλεμάχου καὶ τὰ δάκρυα τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἀποτελοῦν ἐπίσης θαυμαστὴν παρένθεσιν εἰς τὸν διάλογον, ὁ ὁποῖος ἦτο φυσικὸν νὰ διακοπῇ. — **ἀδινώτερον ἢ οἰωνοί**: Ὁ θρῆνος τῶν πτηνῶν, ὅταν χάσουν τὰ μικρά των, εἶναι τόσον ἐπίμονος καὶ γοερός, ὥστε νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θεωρῆται ὡς ἡ σφοδροτέρα ἐκδήλωσις ψυχικοῦ πόνου. Συχνάκις οἱ ποιηταὶ μεταχειρίζονται αὐτήν.

225 - 265

α) 225 - 239. — **τοιγὰρ** = βεβαίως.— **τοι**· συναπτ. πρὸς τὸ *καταλέξω*.—**ναυσικλυτός**· *ναυσικλειτός*· ζ22.—**καί με εὕδοντα . . . Ἰθάκην**· σειρ. λέξ. : *καί με κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην ἄγοντές με εὕδοντα ἐν νηὶ θοῇ ἐπὶ πόντον*. — **εὕδω** = κοιμῶμαι.—**κάτθεσαν** = ἀπεβίβασαν. — **ἔπορον**· ε 372. — **ἅλις** = ἀρκετά.— **231** = ε 38.— **τὸ σπῆος** = *σπέος*· α 15. — **ἰότης** = θέλησις. — **κέονται** = κεῖνται. — **ὑποθημοσύνη** = συμβουλή, ὑπόδειξις (*ὑποτίθημι*).— **βουλεύω** = συσκέπτομαι.— **καταλέγω** = ἀναφέρω κατὰ σειράν.—**θυμὸς ἀμύμων** = εὐγενὴς καρδία.—**μερμηρίξας** = ζ 141.— **φράσσομαί κεν** = θὰ σκεφθῶ, ὅσον δύναμαι.— **ἢ - ἢ** = ἐὰν - ἤ. — **νῶι** = ἡμεῖς οἱ δύο. — **δυνησόμεθά κεν** = θὰ δυνηθῶμεν —**ἀντιφέρομαι** = ἀντιμετροῦμαι. — **μούνω**· μόνω. — **ἄνευθε** = ἄνευ. — **δίζημαι**· α 261.

240 - 257.—**ἢ τοι** = ἀληθῶς, πράγματι. — **αἰχμητὴς** = ὁ διὰ τοῦ δόρατος μαχόμενος, ὁ μαχητής. — **ἐπίφρων** = συνετός, φρόνιμος. — **χεῖρας-βουλήν**· αἰτιατικαὶ τοῦ κατά τι.—**ἡ ἄγη** = θαυμασμός.—**οὐδέ κεν εἴη** = καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν. — **ἴφθιμος** = ἰσχυρός, ἀκμαῖος.— **ἀτρεκὲς** = ἀκριβῶς, κατ' ἀκριβῆ ἀριθμόν.—**οὔτε δύ' οἶαι** = οὔτε δύο μόνον δεκάδες. — **τάχα** = ἀμέσως.—**εἴσομαι**· μέλλ. τοῦ οἶδα. — **κοῦρος** = νέος. — **κεκριμένος** = ἐκλεκτός· ρ. *κρίνω* = χωρίζω, ἐκλέγω.— **δρηστὴρ** = ὑπηρέτης (ρ. *δρῶ*).— **πίσυρες**· ε 70. — **φώς**· α 324.—**ἔασιν** = *εἰσίν*. — **ἄριστοι** = εὐγενεῖς. — **ἅμα** = μαζί. — **δοιὼ** = δύο.— **δαήμων** = εἰδικός. — **δαιτροσύνη** = ἡ τέχνη τοῦ τεμαχίζειν τὸ κρέας· (*δαιτρός*· α 141). — **εἰ ἀντήσομεν τῶν** = ἐὰν συναντήσωμεν αὐτούς. — **μή**· ἐνδοιαστ. πρότασις ἐκ ρήμ. ἐννοουμένου *δέδοικα*.— **πολύπικρα καὶ αἰνὰ** = κατὰ τρόπον πολὺ πικρὸν καὶ φοβερόν. — **ἀποτίσεαι**· *ἀποτίνομαι* = ἐκδικοῦμαι, τιμωρῶ. — **βία** = βιαιοπραγία. Τὸ νόημα : φοβοῦμαι, μήπως ἡ ἐκδίκησις, τὴν ὁποίαν μελετᾷς ἐναντίον τῶν μνηστήρων, προκαλέσῃ τὴν καταστροφήν σου.— **ἀμύντωρ** = βοηθός. — **φράζευ**· *φράζομαι* = συλλογίζομαι. — **ὅ κέν τις ἀμύνῃ**· *ὅστις ἄν* = ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς βοηθήσῃ.— **πρόφρονι θυμῷ** = μὲ προθυμίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

258 - 265. **σύνθεο** · ρ. *συντίθημι* = προσέχω καὶ κατανοῶ. — **ἀρκέσει** · *ἀρκῶ* = βοηθῶ. — **ἐσθλὼ τούτω ἐπαμύντορε** · ὀνομαστ. δυϊκ. — **τοὺς ἀγορεύεις** = τοὺς ὁποίους ἀναφέρεις. — **ὕψι** · ἐπίρ. = ὑψηλά· — **καθημένω περ** = μολονότι κάθηνται. — **ὧ** = οἱ ὁποῖοι, δηλ. οἱ δύο ἐπαμύντορες. — **κρατέουσι** · μετὰ δτκ. = κυβερνῶσι.

β) Ἐπικὸς τύπος τοῦ *κεῖμαι* εἰς τὸ γ' πληθ. : **κέονται.**
— Δυϊκὸς ἀριθμ. τοῦ ἐγώ : **νῶι (ν).**
— Γ' πληθ. τοῦ *εἰμί* : **ἔασι (ν).**

γ) **χεῖρας αἰχμητὴν καὶ ἐπίφρονα βουλήν :** Κατὰ τὸν Ὅμηρον τύπος ἰδεώδους βασιλέως εἶναι ὁ συνδυάζων τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς μὲ τὴν πολεμικὴν ἀνδρείαν. Κατ' ἄλλην ἔκφρασιν τοῦ Ὁμήρου ὁ ἀρχηγὸς ἑνὸς λαοῦ πρέπει νὰ εἶναι « *ἀγαθὸς βασιλεὺς κρατερός τ' αἰχμητής* ». — **ἓξ δὲ δρηστῆρες...** : Οἱ μνηστῆρες ἔχοντες μαζὶ καὶ τὴν ἀκολουθίαν των ἀπὸ θεράποντας καὶ κήρυκας ἀπετέλουν μέγαν ἀριθμὸν καὶ ἦσαν ἤδη ἐχθροὶ ἐπικίνδυνοι διὰ τὸν Ὀδυσσέα. Ἀλλ' ἡ βεβαίωσις τοῦ Ὀδυσσέως, ὅτι δύο ἀκατάβλητοι *ἐπαμύντορες* ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, θὰ βοηθήσουν τοὺς ἐκδικητάς, προεξαγγέλλει τὴν εὐτυχῆ λύσιν τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον ἐτάραξε τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσέως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰκ. 1. Ὁ κυκλικὸς περίβολος ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Μυκηνῶν, ὅπου οἱ τάφοι τῶν βασιλέων, καὶ μέρος τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν.

(Ἀναπαράστασις)

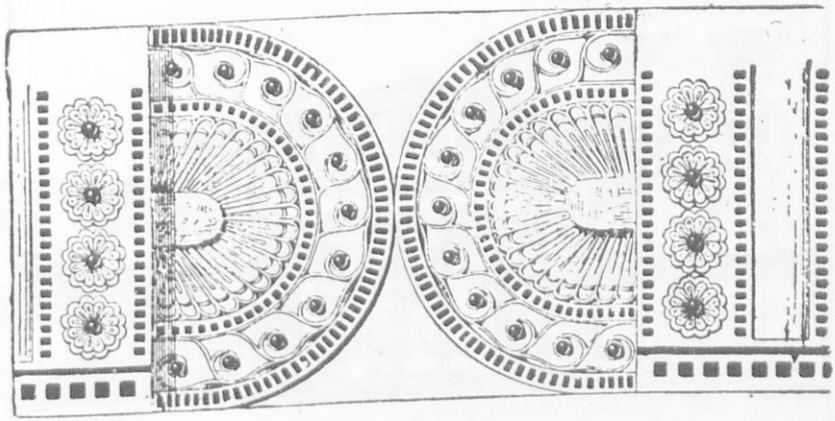

Εἰκ. 2. Διακόσμησις τοίχων.

Πλάξ ἐξ ἀλαβάστρου ἀποτελοῦσα τὸν καθ' Ὅμηρον «θριγκὸν κυάνοιο» καὶ εὑρεθεῖσα ἐν τῇ αἰθούσῃ δώματος τοῦ ἐν Τύρινθι μεγάρου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

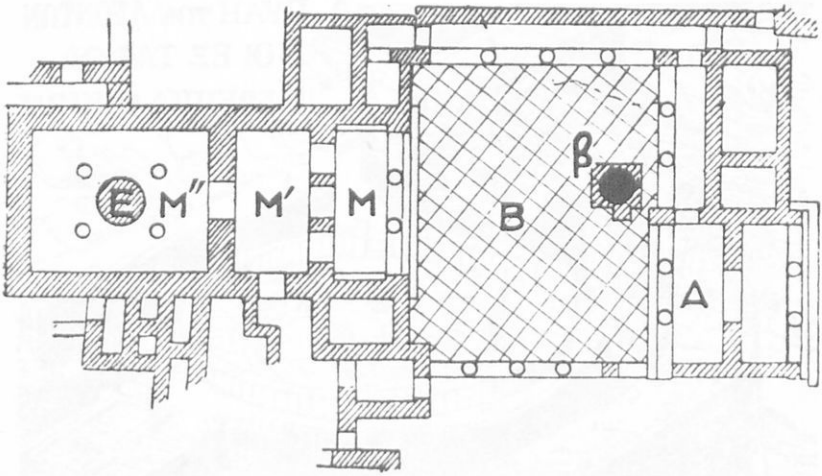

Εἰκ. 3. Σχέδιον μεγάρου.

Α. Πρόπυλον αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου.
Β. Αὐλὴ τοῦ ἀνακτόρου. β. Βωμός.
Μ. Αἴθουσα δώματος.
Μ' Πρόδομος.
Μ'' Κυρίως μέγαρον.
Ε. Ἐσχάρη.

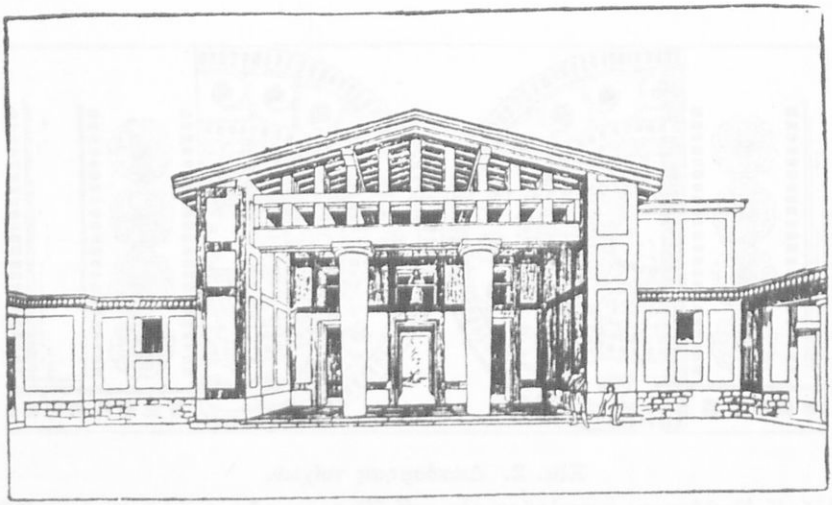

Εἰκ. 4. Ἐξωτερικὸν μέγαρον (Ἀναπαράστασις).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰκ. 5. Παιγνίδιον πεσσῶν.

(Ἀναπαράστασις ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου)

Εἰκ. 6. Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα.

A. Ἀγγεῖον τύπου κρατῆρος.

B. Μυκηναϊκὴ πρόχους.

Εἰκ. 7. Ἀχαιοὶ πολεμισταὶ φέροντες πήληκα μὲ λόφον καὶ φάλους ἐξέχοντας ὡς κέρατα. Φοροῦν θώρακα, κάτωθεν τοῦ ὁποίου φαίνεται ὁ χιτών, καὶ κρατοῦν ἀσπίδα καὶ δόρυ.

(Ἐκ πηλίνου ἀγγείου ἐκ Μυκηνῶν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

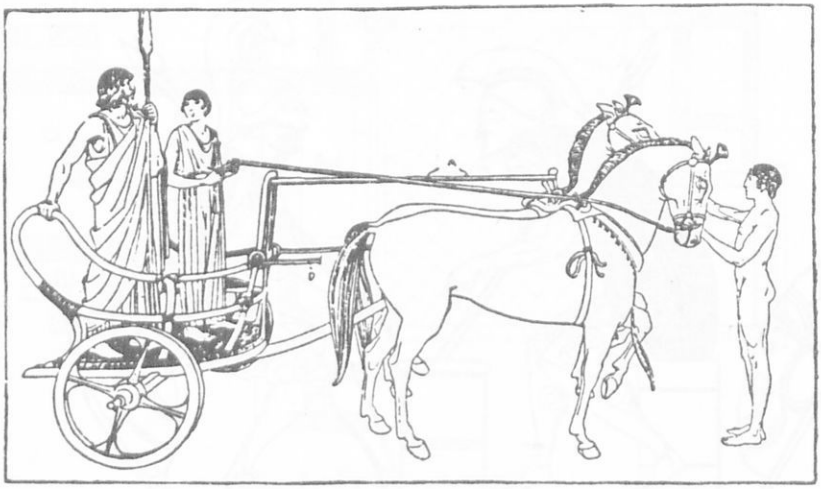

Εἰκ. 8. Ἅρμα (ἀναπαράστασις)

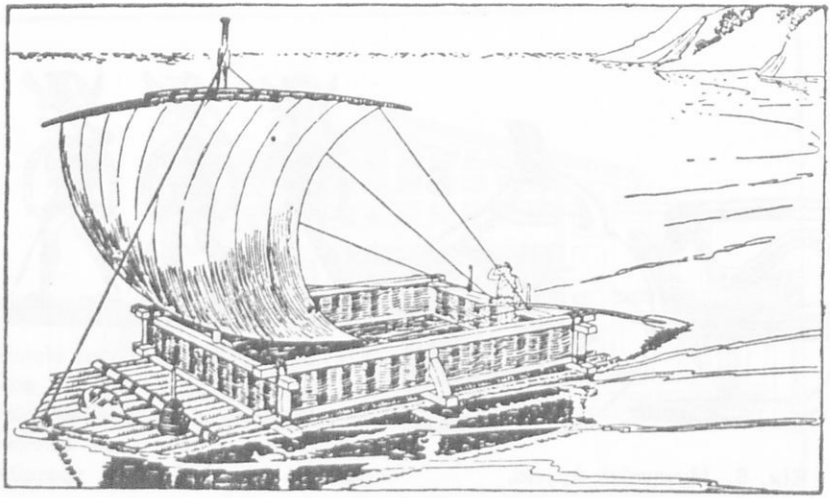

Εἰκ. 9. Ἡ σχεδία τοῦ Ὀδυσσέως.
(Ἀναπαράστασις κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν στίχ. ε 234 - 261).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

0020556718
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Έκδοσις ΚΑ΄, 1974 (IV) - Ἀντίτυπα 76.000 - Σύμβασις: 2391/13-3-74

Ἐκτύπ.: Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ - Βιβλιοδ.: Π. ΟΚΤΩΡΑΤΟΣ - Κ. ΚΟΥΚΙΑΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΕ
ΔΒ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής